Bed' olunsun besmeleyle hamdeleyle evsatı
Salavatullah hatm olunsun bula cânlar izzeti

Çok salât ile selâm olsun Resûlü Ahmed'e
Bu kadar isyân ile bizlere demiş ümmetî

Sad-hezârân âlini evlâdını ashâbını
Fâtihayla yâd edelim kıla Hak çok rahmeti

Çâr-ı Yâr'ı ol Ebû-Bekr ü Ömer Osman Ali
Sâyesinde anların buldu bu İslâm kuvveti

Geldi bunca âlim ü fâzıl meşâyih kâmilin
Hep merâtib üzredir bu âlemin devriyyeti

Sâni'in sun'unda cümle mest ü hayrân oldular
Seyr edip vahdet yüzünden görmediler kesreti

Ehl-i dünyâyı görüp bir bir temâşâ ettiler
Hep esîr etmiş oları hubb-u dünyâ illeti

Cümle âlem kabza-i kudretdedir çün gördüler
Her biri bir âlet olmuş dönderir bu fülketi

Gördüler kim içlerinde bazı derdliler gezer
El çekip işbu cihândan eylemişler uzleti

Çıkmağa derbân bırakmaz cenge yok tâkatleri
Nâtüvân olmuş çeker bunlar belâ-yı mihneti

Her tarafı devrederler mürşid-i rabbânîler
Anları kurtarmak içindir oların hizmeti

Vâris-i Ahmed olar cân derdinin dermanıdır
Her marîzin derdine göre verirler şerbeti

Ekseri nakşında kaldı görmedi Nakkâş'ını
Ehl-i irfânın bilinmez oldu kadri kıymeti

Hamdulillah gezmedikse Hind ü Bağdâd'ı Yemen
Hak nasib etdi bize zî-kadri âlî himmeti

Pîr-i Sâmî Hazretini bize irsâl eyledi
Beldemiz kıldı münevver ref olundu zulmeti

Kuvve-i kudsiyyesiyle cümle irşâd eyledi
Kim ki destinden tutup sıdk ile kıldı bîati

Hem şerîat hem tarîkat hem hakîkat kâmili
Hakk ile icrâ edip eyler bu yolda gayreti

Kâbiliyyet bizde olmazsa meşâyih neylesin
İster ise mürşidi olsun Muhammed Hazreti

Salihem şeyhim Muhammed [Pîr-i] Sâmi'dir [benim]
İstemem bundan ziyâde devlet ile rif'ati

1

Bed' olunsun: Başlayalım.
Hamdele: "Elhamdülillah" demek.
Evsat: Orta.
Salavatullah: Hz. Muhammed (s.a.v.)'e okunan dua.
Hatm: Bitirme, sonuna kadar okuma.
İzzet: Değer, yücelik, kuvvet, Azam.
Salât ü selâm:Peygamber efendimize okunan dualar.
Sad-hezârân: Yüzbin, adetsiz, pek çok anlamında.
Âli: Peygamberimizin hanımları, ev halkı ve evlatları.
Ashâb: Peygamber Efendimizi gören ve sohbetine erişen kimseler.
Yâd etmek: Anmak.
Çâr-ı Yâr: Dört seçkin sahabe (Hz.Ebubekir, Hz.Ömer,Hz. Osman, Hz. Ali).
Âlim ü fâzıl: Bilgin ve fazilet sahibi.
Meşâyih: Şeyhler, mürşidler.
Kâmil: Kemale ermiş.
Merâtib: Mertebe, basamak,derece.
Âlem: Kainat, dünya, cihan.
Mest ü hayrân: İlahi aşkın sarhoşu ve çok tutkunu.
Vahdet: Birlik, teklik. Eşi ve benzeri olmama hali. Allah'ın sıfatı.
Kesret: Çokluk, kalabalık.
Ehl-i dünyâ: Dünyayı sevenler.
Temâşâ: Seyretme.
Hubb-u dünyâ: Dünya sevgisi.
İllet: Hastalık.
Kabza-i kudret: Kudret eli.
Çün: Mademki, çünkü.
Fülket: Gemi, çark.
Uzlet: Halktan çekilmek.
Derbân: Kapıcı, kapı bekçisi.
Ceng: Savaş, vuruşma.
Tâkat: Güç, kuvvet.
Nâtüvân: Zayıf, güçsüz.
Belâ-yı mihnet: Tüm zorluklar, meşakkatler.
Vâris-i Ahmed: Peygamberimizin varisi.
Mariz: Yukarı.
Nakkâş: Nakış yapan.
Ehl-i irfân: İlâhi yakınlık ile sır âlemini bilip idrak eden.
Kadr: İtibar, değer, derece.
Zî-kadr: Yüksek derece ve rütbe sahibi.
Âli: Yüce, ulu.
Himmet: Mürşitlerin imdat ve yardımları.
İrsâl eylemek: ulaştırmak.
Belde: Şehir.
Münevver: Nurlu, aydınlık.
Ref olundu: Kaldırıldı.
Zulmet: Karanlık.
Kuvve-i kudsiyye: Kutsal güç.
İrşâd: Doğru yolu gösterme.
Dest: El.
Sıdk: Halis niyetle.
Bîat: Kabul etme, uyma, el tutma.
İcrâ: Yapma, yerine getirme, yürütme.
Mürşid: İrşâd eden.
Rif'at: Yükseklik.

2

Eğer pîrim bana eylerse himmet
Zuhura getirem birkaç meâni

O'dur aslım benim fer'i mukayyed
O'dur dil şehrinin nuru îmânı

Görünür cebhesinde nûr-u Ahmed
Olardır vâris-i peygamberâni

Olar kâim-makâm-ı Mustafâ'dır
Olardır şehr-i ilmin pâsubânı

Olar can ilinin bülbülleridir
Bütün olmuş oların âşiyânı

Oların ruhlarının yok karârı
Dolaşırlar zemîni asumanı

Olar bu âlemi devran ederler
Ararlar derde düşen nâ-tüvânı

Bular bu âlemin hem berzahında
Esîr etmiş durur çok pehlivanı

Kişiye derd büyük sermâyedir bil
Düşürür yola âhir kârubânı

Hevâ-yı nefsine tâbi olanlar
Bular kande bulur dârü'l-emânı

Alamazlar özün nefsin elinden
Beşerdir dâim ol eyler ziyanı

Ömür bir cevherdir kadri bilinmez
Sakın gafletle geçirme zamanı

Cihanda şimdi kâl ehli çoğaldı
Söz ile kandırırlar çok civanı

Sürüyü büsbütün kendileri yer
Ederler maskara her dem çobanı

Bular benzer koyun başlı kilâba
Buların dünyadır dîni imânı

Sefînen yok ise kalma karada
Ara bul sen dahi bir keştibânı

Huda hâzır diye ikrar edersin
Kimin yânında söylersin yalanı

2

Meânî = Manâ, hikmetli söz.

Fer = Kol, dal, kök.

Mukayyed = Kayıtlı.

Dil = Gönül.

Cebhe = Alın, yüz.

Vâris = Mirasçı.

Kâim-makâm = Yerine bakan, vekil
(kaymakam buradan gelmedir ve Vali'nin yerine vekil demektir).

Pâsubân = Gece bekçisi.

Âşiyan = Kuş yuvası, ev, bina.

Zeminüâsuman = Yer ve gökyüzü.

Na-tüvan = Zayıf, güçsüz.

Berzah = İki şeyin arası, iki âlem arası.

Âhir = Nihayet, son olarak.

Karuban = Kervan.

Hevâ-yı nefs = Nefsin arzuları.

Kande = Nerede.

Dârül-emân = Sığınak, sığınacak yer.

Kal = Söz, lâf, kuru ve boş söz.

Civan = Genç.

Kilab = Köpek.

Sefine = Gemi.

Keştiban = Kaptan.

Ya dersin bir-durur Hallâk-ı âlem
Beğenmezsin filan oğlu filânı

Benim gözümde görürsün hilâli
Senin gözünde görmezsin girânı

Helak etmek dilersin mâr-ı nefsin
Ya sen beslersin ol ejder yılanı

Eğer derdin olaydı ey birader
Bulurdun sen de bir Hızr-ı zamanı

Hakîkat güllerin görmek dilersen
Arayıp sen de bul bir bağçevânı

0 kim âmâ-durur çeşm-i basîri
Göremez Pîr-i Sâmî gibi canı

Cihanda Mürşid-i Rabbani Ol'dur
Der'i âsîlerin dârü'l-emânı

Kamu derdlilerin dermanı Ol'dur
Bu asrın hem O'dur kutb-ı zamanı

Füyûzâtı erişir şarka garba
Sarıbdır nisbeti cümle cihâm

Meded pîrim benim ol dest-i gîrim
Ziyâlandır kulûb-ı âşıkânı

Seni Hak bilmeyen ol geçrevîler
Bulûğa ermez anların imânı

Kelâm-ı Hakk'a gûş olmayanlar
Alamaz himmeti feyz-i pirânı

Senin sayende Sâlihdir bu
Salih Ki senden gayrı yoktur mihribanı

Derûnum pâk edip hubb-ı sivâdan
Münevver eylemek sânındır ânı

Bu ten-i Ya'kûb'un ref et hicabın
Görünsün Yûsuf'un vuslat nişanı

Hallâk = Durmadan yaratan Allah,
yaratmasında kesinti olmayan.

Hilâl = Kıl, çöp.

Girân = Değnek, ağaç.

Mâr-ı Nefs = Yılan nefis.

Hızr-ı zaman = Mürşid.

Âmâ = Kör.
Çeşm-i basiri = Gören gözü.

Der = Kapı.

Dârul-eman = Sığınılacak yer.

Kutb-ı zaman = Kutubların kutbu. Manevî
derecelerin en yükseğine ulaşan. Cenâb-ı Hakkın esma ve sıfat
tecellilerine mazhar olan. Evliyanın âmiri.

Füyûzât = İlim, irfan, bolluk, verimlilik.

Şark-garb = Doğu-bat.

Nisbet = Bağlılık, ilgi.

Dest-i gir = Elden tutan, yardım e-den.

Ziya = Işık, aydınlık.

Kulûb-ıâşikan = Âşıkların kalbi.

Derun = İç, batın.

Hubb-ı sıva = Dünya, madde sevgisi.

Münevver eylemek = Nurlandır-mak.

Ref = Kaldırma, açma.

Hicab = Örtü.

Vuslat =Kavuşma.

Geçrev = Eğri gören, sapık.Hakkın kelamına kulak vermeyenler.

Feyz = Bolluk, gürlük, ilim, irfan.

Himmeti feyz-i pirân = Pirlerin manevi yardımı.

Mihribân = Sevgili.

3

Erişti himmet-i şeyhim inayet eyledi Mevlâ
Açıp "lâ" perdesin gördüm kamusu "mazhar-ı illâ"

Hüve'l-Evvel Hüve'l-Âhir Hüve'l-Bâtın Hüve'z-Zâhir
Hüve'r-Rahim Hüve'l-Kâhir Hüve'l-Ferd ü Hüve'l-Mevlâ

"Ve in min şey'in illâ" dan meğer kim olmadın agâh
Kuru dava ile kaldın çürüttün ömrü vaveyla

Ki sen ol nûr-ı Ahmed'ken Ahad'den vâhidiyyetken
Dahi sırr-ı hüviyyetken kalasın âlem-i süflâ

Yalancı nefsimi bildim büyük düşman imiş gördüm
Kulûb-ı mutmain oldum bu âlem oldu hep me'vâ

Bilindi "küntü kenz" sırrı açıldı perde-i zulmet
Görürem bu cihan halkı kimi Mecnun kimi Leylâ

Elinde var iken fırsat geçirme idegör gayret
Tutagör bir yed-i kudret olunsun menzilin bâlâ

Tena'um içre cennetten celâli kahrına düştün
Yedi tamuya bend oldun düşün bir mebdein ara

Tenin toprak canın sudur nefis bâd-ı hevâdandır
İyi bil nârıdır ruhun meded ermek dile nura

Şerî'at pâyine bend ol hakikat râhına azm et
Bulup bir mürşid-i kâmil bu derdin çâresin ara

Pir-î Sâmî gibi şahı bulup sıdk ile kıl âhı
Açar ol müstakim râhı eriştirir seni yâra

Ayırma Salih'i yâ Rab Muhammed şeyh-i Sâmî'den
Ağardı lihyemiz şahım velâkin kalbimiz kara

3

İnayet: Yardım.
Lâ, illâ = Kelime-i tevhidin yokluğu ve varlığı ifade eden baş ve sonu (Allah dan başka ilah yoktur).

Hû = Hû, O demektir ve Allah'ın zat ismidir. Evvel, Âhir, Bâtın, Zahir, Kahir, Ferd ve Mevlâ O'dur demektir.

Ve in min şey'in illâ" = Isra sûresi 44. âyeti. "O'nu hamd ve teşbih etmeyen hiçbirşey yoktur..."

Agâh = Vakıf, bilen.

Vaveyla = Eyvah, yazık.

Ahad, Vahid = Tek, eşsiz (Allah'ın sıfat).

Sırr-ı hüviyyet = Aslı, geliş yeri. Allah'ın nurundan olma hali.

Süfla = Sefil, aşağı, bayağı.

Kulûb-ı mutmain = Nefs-i mutmain olan, Allah'a O'nun istediği şekilde ve layıkıyla inanan.

Mevâ = Yurt, makam, cennet.

Küntü kenz = "Ben bir gizli hazineydim" (Hadis-i Kudsi.)

Perde-i zulmet = Karanlık perdesi.

Yed-i kudret = Kudreteli.

Menzil = Yollardaki konak yeri, ev, konak, mesafe.

Bâlâ = Yüksek.

Tena'um = Nimet içinde, bolluk içinde bulunarak rahat etme.

Celâl = Cenab-ı Hakkın sıfat.

Tamu = Cehennem.

Mebde = Evvel, başlangıç.

Bu beyitte = Bedenin toprak, su, hava, ateşten ibaret olduğu anlatılıyor.
Nâr = Ateş.
Pay = Ayak, kök.
Râh = Yol.
Müstakim rah = Düz ve doğru yol.
Lihye = Sakal.

Sen sana gel ey gönül kılma hased kibr ü riya
Bu sıfatlarla tahalluk eden oldu eşkıya

Sıdk ile bîat kılıp oldun mu ümmet Ahmed'e
Kuru lâf ile geçirip ömrü kaldın sufliyâ

"Evvelü mâ halakallahu rûhî"dedi Resul
Hem sahîh ahbarla buyurdu hadîs-i kudsiyâ

Ümmü'l-ervah olduğıyçün zâtını setr eyledi
Hem "Kuli'r-rûhu min emr-i Rabbî"geldi kâfiyâ

Akl-ı Evvel'dir Muhammed Akl-ı Küll'ün mazharı
"Evvelü ma halakallahu lî akl" sâhib haya

Hem buyurdu "Evvelü mâ halakallahu Levh el-kalem"
Sûre-i "Nün ve'l-kalem"den anlayıp kıl fehmiyâ

Âlem-i amâ'da iken esmalar (oldu) tamam
Hak buyurdu "yâ habîbim küntü kenzen mahfiyâ"

Hem "Fe ahbebtü "anın şanında buyurdu Ahad
"Ahsen-i takvim" habîbim dedi "sensin" Kibriya

Mazhar-ı nûr oldu Ol nûr hayadan terledi
Cebhesi vech-i terinden geldi cümle enbiyâ

Zâtı ilmin mazharıdır kâinatın mefhari
Yüzünün nurundan aldı şems ile encüm ziya

Gözleri nûr-ı basardır "Kabe kavseyn" kaşları
Vechi mirât-ı Huda'dır "kün fe-kân"ın şehriyâ

Dişleri dürr ü mücevher lebleri âb-ı hayât
Nefhası Rûhü'l-Kudüs'dür ruhleridir müntehâ

"Lâ nebiyye ba'di" buyurdu Hâtemü'l-Mürselin
Oldu anın ayağı tozu âl ile tûtiya

Kâinatın mebdeidir sırr-ı Hakkın mahremi
Geldi hakkında Anın "Ve'ş-şems"ü "ve'n-necmi hevâ"

Parmağıyla çün işaret kıldı mâh etti nüzul
Şakk olundu secde kıldı şod mutî-i mâhiyâ

Tuttu dünyâyı Muhammed ümmeti şark ile garb
Geldi bunca âlim (ü) zâhid meşâyih asfiyâ

Oturup taht-ı hilâfet üstüne vârisleri
Âlem-i mülk-i bekaya gitti bunca evliya

Tahalluk = İsteyerek yapma, hallenme.
Sıdk = Halis niyetle.
Biat = Kabul etme, uyma.
Süfliyi = Alçak, bayağı.
"Evvelü mâ halakallahu rûhî" = 'Allah'ın ilk yarattığı şey benim ruhumdur" (Hadis)
Sahih ahbar = Doğru haberler.
Hadis-i kudsi = Manası vahyedilen, kelimesi Peygamberimize ait olan hadis.
Ümmü'l-ervâh = Ruhların anası (Allah).
Setr eylemek = Gizlemek, örtmek.
"Kuli'r-rûhu min emr-i Rabbî" = "Ruh Rabbimin emrindedir". (Isra sûresi; 85)
Akl-ı evvel = Allah'ın mahlukat yaratma meyli.
Akl-ı küll = Cenâb-ı Hakk'ın ezeli ve ebedi bilgi ve ihatası.
Mazhar = Bir şeyin göründüğü, çıktığı yer.
"Evvelü ma halakallahu lî akl" = 'Allah evvela benim aklımı yarattı" (Hadis).
"Evvelü mâ halakallahu Levh el-kalem" = 'Allah evvela Levhi ve kalemi yarattı'(Hadis)
Nun (Kalem) sûresini ifade ediyor
Fehm = Anlama, anlayış.
Âlem-i Amâ = Cenâb-ı Hakk'ın Habi-binin ruhuna hocalık yaptığı ve başkaca bir yaratğın mevcut olmadığı zaman ki bu hale (Barigâh-ı Muhammedi" de denir.
Esma = İsimler.
"yâ habîbim küntü kenzen mahfiyâ"
= "Ben bir gizli hazine idim, bilinmek için insi, cinni yarattım'. (Hadls-i Kudsî)
"Fe ahbebtü " = Cenâb-ı Hakk Habibine "Dostum Sensin" buyurdu. (Hadis-i Kudsi).
Ahad = Cenâb-ı Hak.
Ahsen-i takvim = En üstün yaratılış hali. Velilerin ulaştığı Meleklerden üstün hal.
Kibriya = Cenâb-ı Hak
Mefhar = Övünmeye sebeb olan (Peygamberimiz).
Şems: Güneş.
Encüm: Yıldızlar.
Ziya = Işık, aydınlık.
"Kabe kavseyn" = 'Miracda iki yay gibi birbirine yakın oldular.' (Necm;9)
Vech = Yüz.
Mirât-ı Hüdâ = Hak aynası.
Dürr = İnci.
Leb = Dudak.
Âb-ı hayât = Aşk-ı ilâhi, ilm-i ledün, Ab-ı Hızır.
Nefha = Üfürük, soluk, nefes.
Rûhü'l-kudüs = Cebrail Aleyhisse-lam.
Ruh = Yanak, yüz, çehre.
Müntehâ = Sonu, ulaşılabilecek son yer.
"Lâ nebiyye ba'di"= "Ben nebilerin sonuncusuyum" (Hadis).
Hâtemül-Mürselin = Resullerin sonuncusu (Peygamberimizs.a.v.).
Âl ile tûtiya = Sürme gibi göze çekilen.
Mebde = Başlangıç.
Geldi hakkında Anın "Ve'ş-şems"ü "ve'n-necmi hevâ" = "Battığı dem yıldıza and ol-sun ki" (Necm Süresi, âyet). "Andolsun güneşe" (Şems Süresi, âyet).
Mâh = Ay.
Nüzul = İnmek.
Şakk olundu secde kıldı şod mutî-i mâhiyâ = Yarılıp secde kıldı itaat eden ay.
Şark ile garb: Doğu ile bat.
Asfiya: Halisler, Veliler.
Mülk-ibekâ = Ebedî mülk.

Hamdulillah bize irsal etti Hak bir kâmili
Mürşidimiz Hazret-i Şeyhim Muhammed Sâmîyâ

Destigîr ol Salih'e dünyâ ve mâfîhâda Sen
Kıl şefa'at hürmetine Pîr-i A'zam Nakşiyâ

İrsal = Göndermek, ulaştırmak.
Destigir = Elinden tutucu, yardımcı.
Mâfihâ = Ahiret.

Bu fânî dünyâyı gezdim dolaştım
Aslımdan bir haber veren yok bana
Çok erenler sohbetine ulaştım
Aslımdan bir haber veren yok bana

Hâk i bâd ü âb ı âteş bünyadım
Sûret-i beşerde âdemdir adım
Bilmem cinnî miyem yoksa dîv-zâdım
Aslımdan bir haber veren yok bana

Vücudun yapısı = Toprak, hava, su ve ateştir.

Dîv-zâd = Şeytandan doğmuş, cinden doğmuş.

Ben de bu derd ile iflah olmazam
Rûz u şeb ağlaram bir an gülmezem
Kanden gelip gideceğim bilmezem
Aslımdan bir haber veren yok bana

Rûz u Şeb = Gece ve gündüz.
Kande = Nerede, nereye.

Arada söylenir bunca kîl ü kâl
Çokları özsüzdür çıkmaz bir meal
Söyleyip dinlemek büyük bir vebal
Aslımdan bir haber veren yok bana

Kîl ü kil = Dedikodu.
Meal = Manâ.

Acâib kalmışam işbu inşâna
Ekserî dönmüşler vahşî hayvana
Ya ben mecnûn yâhûd anlar dîvâne
Aslımdan bir haber veren yok bana

Mecnûn = Deli.
Divâne = Budala, alık.

Abd i Hak beyninde yüzbin hicâb var
Her hicabda yüzbin sual cevab var
Burada inceden ince hisab var
Aslımdan bir haber veren yok bana

Abd i Hak beyninde yüzbin hicâb var = Kul ile Allah arasında yüzbin perde var.
Hicâb = Örtü, perde. Tasavvufta ilâhi sevgiye engel olan bağlar.

"Men aref" sırrına vâkıf olmadım
Çok muhbire vardım haber almadım
Hergiz bundan eşed bir derd görmedim
Aslımdan bir haber veren yok bana

"Men aref = "Nefsini bilen Rab-bini bilir' (Madis).
Vâkıf olmak = Bilmek.
Muhbir = Haber veren.
Hergiz = Asla.
Eşed = Şiddetli.

Yetmiş üç fırkanın ser-tâcı benem
Kangısına sorsam der "nâcî benem"
Bildim ki cümlenin muhtacı benem
Aslımdan bir haber veren yok bana

Ser-tâc = Baş tacı olan.
Naci (Fırka-i Naciye) = (Kurtulmuşlar fırkası - Ehli Sünnet.)

Hevâ-yı hevesden ayık olmadım
Asla bir amele faik olmadım
Esrâr-ı pîrime lâyık olmadım
Aslımdan bir haber veren yok bana

Faik = Fevkinde bulunan, manevi olarak üstün olan.
Esrar-ı Pîr = Mürşidinin sırları.

Azdan az bulunur dünyâda kemal
Nicesi eblehdir nicesi echel
Kangısına sorsam der "ben mükemmel"
Aslımdan bir haber veren yok bana

Kemâl = Olgunluk, eksiksizlik, yetkinlik.
Ebleh = Aptal, bön.
Echel = Cahil.

Bir dâr-ı meşakkat mülk-i fenadır
Su üzre kurulmuş dipsiz binadır
Basîret ehline ibret-nümâdır
Aslımdan bir haber veren yok bana

Sana geldim pîrim Muhammed Sâmî
Sensin bu cihanın kutb u imâmı
Def eyle gönlümden işbu gamamı
Aslımdan bir haber veren yok bana

Nefsim bana çok eyledi inadı
Felek sillesini bende sınadı
Kırıldı Salih'in kolu kanadı
Aslımdan bir haber veren yok bana

Dâr-ı meşakkat = Zahmetler evi.
Mülk-i fena = Kaybolacak, ölümlü mülk.
Ibret-nümâ = Ibret verici.

Gamam = Gamlar, tasalar.

6

Cemâlin arzı kılmazsa dilârâ
Derûnumda sağalmaz işbu yara

Hevâya gitti ömr-i nazeninim o
iki âlemde kaldım bahtı kara

Belâ bahrinde gark oldu sefînem
Ümîd kalmadı çıkmağa kenara

Erenlerden bana olmadı imdâd
Mukadder böyle yazılmış ne çâre

Aman dedikçe yaman oldu hâlim
Visale çâre yok ol gülizâra

Cefâdan gayrı görmedim safâsın
Aceb bilmem ki n'etdim ben o yâra

Mukadder olmaz imiş lâ-yugayyer
Ne hâsıl gezmeden Belh'i Buhara

Der-i Sami'ye geldim ilticaya
Dedim kıl merhamet bu ihtiyara

Ki bende kalmadı hergiz liyâkat
Mukabil olmağa bu nefs-i mâra

Pîrinden himmeti bol iste Salih
Seni Mevlâ bu gafletten uyara

6

Cemâl = Yüz güzelliği.
Dilara = Sevgili, gönlü kapan.
Derûn = İçtaraf, kalp.

Hevâ = Nefsin ve bedenin istekleri.

Bahr = Deniz.

Sefine = Gemi, vücud.

Garkolmak = Batmak.

Mukadder = Takdir olunmuş yazı.

Visal = Ulaşma, vâsıl olma.

Gülizâr = Gül bahçesi, dergah.

Lâ-yugayyer = Değişmez, bozulmaz.

Der = Kapı.

İltica = Sığınma.

Hergiz = Asla

Liyakat = İktidar, hüner, marifet

Nefs-i mâr = Yılana benziyen nefis.

7

Bir noktada pinhân imiş
Gör neyledi bu derd bana
Ol cân içinde cân imiş
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana

Vahdet bağında andelîb
Olmuş iken kaldım garîb
Bu derd bana oldu nasîb
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana

Üç kerre doğdum aneden
Kurtulmadım efsâneden
Usanmışam bu haneden
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana

Bıraktım ad u sanımı
Ben ararım cananımı
Çok görmeyin noksanımı
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana

İlletle ma'zur olmuşam
Kıllet ile hor olmuşam
Halk içre menfur olmuşam
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana

Çakmağ-ı aşkı çakmışam
Râz-ı derûnum yakmışam
Benliğimi bırakmışam
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana

Elde kemanını tutar
Bağrım gözedir tîr atar
Oldu ciğer neyden beter
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana

ismâil'em bağlı elim
Kemendlidir payım belim
Ben iverim kurban olim
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana

7

Pinhan = Gizli, saklı.

Vahdet = Birlik, teklik.
Andelib = Bülbül.

İllet = Hastalık.
Ma'zûr = Özürlü, özürü olan.
Kıllet = Yokluk.
Menfur = Nefret edilen.

Raz = Sır.
Derûn = İç, kalb, gönül.

Tir = Ok.

Pay = Ayak.

Yandırdı Nemrûd nârını
İbrahim'in gülzârını
Ol dosta verdi varını
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana

Nâr = Ateş.
Gülzâr = Gülbahçesi.

Görün Mesîhâ neyledi
Doğmazdan evvel söyledi
Çok mürde ihya eyledi
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana

Mesihâ = Hz.isâ
Mürde ihya = Ölü diriltmek.

Görün Muhammed neyledi
Mâh'a işaret eyledi
Pişmiş kuzular söyledi
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana

Mah = Ay.

Geldi hakikat erleri
Vahdet ilinin şirleri
Mülk-ü beka serverleri
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana

Şîr = Arslan.
Server = Reis.

Her ilme şâmil Sâmiyâ
ilmiyle âmil Sâmiyâ
Mürşid-i kâmil Sâmiyâ
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu dert devlet bana

Şâmil = İçine alan, kaplıyan.
Âmil = Emeli olan, isteyen.

Vaktin imâmı Sami'dir
Kutb-ı zamanı Sâmidir
Salih gulâm-ı Sâmîdir
Gör neyledi bu dert bana
Oldu bu dert devlet bana

Gulâm = Köle.

8

Pîr-i Sâmî gel eriş sen dâde Allah aşkına
Nefs elinden kıl bizi âzâde Allah aşkına

Pîr-i Tâgî hürmetiyçün kıl terahhüm bizleri
Gel bırakma bizleri ilhâda Allah aşkına

Bu fena gülzârı içre kalmışız hayvân-sıfat
işte geldik sâhib-i irşada Allah aşkına

Nefs-i hayvanın esîri olmuşuz kurtar bizi
Koyma bizi berzah-ı süflâda Allah aşkına

Bağ-ı vahdet güllerisiz goncanız solmaz sizin
Andelibrâ gelmişiz feryada Allah aşkına

Teşneyiz sed eylemiş derban hayâtın yolların
Zülfikârı çek eriş imdada Allah aşkına

Hak ayan iken velâkin yok basîret aynımız
Kalmışız biz âlem-i a'mâda Allah aşkına

Pîr-i Sâmî Hazretine ilticaya gelmişiz
Hükm eder nisbetleri Bagdad'a Allah aşkına

Pîr-i Tâgî şeyhimizin şeyhidir hem Salihâ
Rûz u şeb gözler bizi me'vâda Allah aşkına

8

Dâd = İmdat
Âzâde = Hür, serbest

Terahhüm = Merhamet
ilhâd = Dinden çıkma.

Fena = Ölümlü.
Gülzâr = Gül bahçesi.
Sahib-i irşâd = Irşad sahibi, mürşid.

Berzah-ı Süflâ = Dünya

Andelib-râ = Bülbül gibi.
Teşne = Susamış.

Derbân = Kapıcı, bekçi.
Zülfikâr = Peygamber efendimizin Hz. Ali (r.a.)'ye hediye ettiği kılıcı.

Ayan = Aşikar, belli, açık.
Basiret ayn = Gören göz.

Amâ = Kör.
İrtica = Sığınma.

Rûz u şeb = Gece ve gündüz.
Me'vâ = Makam, yurt, cennet

9

Gam günümdür gel eriş sultânım Allah aşkına
Küsdün ise tez barış hubânım Allah aşkına

Hasretinden yandı cismim ciğerim oldu kebâb
Sâkiyâ sun badeyi atşânım Allah aşkına

Bu derûnum bir aceb derde giriftar eyledin
Rûz u şeb bu zâr ile giryânım Allah aşkına

Derd ile Eyyûb'u geçtim hasret-i Yakûb'u da
Kande göster Yûsuf-ı Kenan'ım Allah aşkına

Âh u zarım duysa râhibler çilîpâdan geçer
Pûte-i aşkında yandır canım Allah aşkına

Nutkun enfâs-ı Mesîhâ nûr-ı Ahmed'dir özün
Gizleme hep sendedir dermanım Allah aşkına

Destigîrim olmaz isen Hazret-i Pîrim benim
Berri bahri yandırır efgânım Allah aşkına

Çekdiğim derdi belâyı Şeyh-i San'â çekmedi
Söyle açsın babımı derbânım Allah aşkına

Ben de Eyyub'un belâsın sevdiğimden çekmişem
Bir canım var al sana kurbânım Allah aşkına

Gezdi Salih senden özge bulmadı hâzık-tabib
Pîr-i Sâmî ol benim Lokmânım Allah aşkına

9

Hubân = Güzel, sevgili (Mürşid).
Saki = İçki sunan. Mecazen mürşid veya ilahi aşkı hasıl eden.

Bade = İçki, içki kadehi. Tasavvufta ilahi aşka denir.
Atsan = Susamış, susuz.

Derûn = Içtaraf, kalb.
Giriftar = Yakalanma, tutuklanma

Rûzu şeb = Gece ve gündüz.
Zâr = Ağlayan, inleyen.

Giryân = Ağlayan.
Kande = Nerede.

Çilipâ = Haç, istavroz.
Pute = Pota, aşkın âleti.

Nutk = Söz, sohbet
Enfâs-ı Mesîha = Hz. İsa'nın ölüleri dirilten nefesleri, söz-leri.

Nur-ı Ahmed = Peygamberimizin nuru.
Destgir = Elinden tutucu.

Berri Bahr = Kara ve deniz.
Efgân = Figandan,iniltiler.

Şeyh-i San'â = San'â şehrinde şeyh olan Şeyh Abdurrezzâk.

Bâb = Kapı.

Derban = Kapıcı.

Hâzık-tabîb = Dirayetli ve erbab doktor (Mürşid).

10

Evvelâ derdi kazanıp sonra gel derman ara
Bahr-ı aşkı nûş ediben âbı yok umman ara

Bu beşer nefsin elinden kurtaramazsın özün
Bir velînin gönlüne gir mekteb-i irfan ara

"Men aref" sırrına vâkıf olmak istersen eğer
"Külli şey'in hâlikun" de nefha-i Rahman ara

Kîl ü kâl ile geçirme ömrüne ey müddeî
Nutk-ı Ahmed'den zuhur-ı Hazret-i Kur'ân ara

Evvelâ kıl hâne-i dilde gazâ-yı ekberi
Pâk edip beyti sanemden Hızrı veş mihmân ara

Hem büyük put benliğindir kesemezsin başını
Pîre teslîm et özün bir mürşidi bürhân ara

Derdi olmayan tabîb dükkânına basmaz kadem
Hasret-i hicrana yanıp Hazret-i Lokman ara

Gir Tarîk-i Nakşibend'e cân u dilden hadim ol
Pîr-i Sâmî Hazreti'nden haddi yok ihsan ara

Dest-i kudret destini bil nûr-ı Ahmed zâtını
Sıdk ile sâlik oluben arşa dek seyrân ara

Hep ledünnîdir kelâmı vâris-i Ahmed'dir Ol
Cebhesinde gör cemâli Yûsuf-ı Kenan ara

Söyleyen Sâlih'dir amma söyleten Sâmi'durur
Bulmak istersen birader böyle bir sultân ara

10

Evvelâ derdi kazanıp sonra gel derman ara = Aşk denizini içip suyu olmayan deniz ara.
Nuş etmek = İçmek.
Bahr-i aşk = Aşk denizi.
Âb = Su.
Umman = Deniz, okyanus.
"Men aref sırrı = "Nefsini bilen Rabb'ısını bilir" hadisindeki sır, hikmet
Vâkıf olmak = Bilmek.
"Külli şey'in hâlikun" de nefha-i Rahman ara = "Her şey yok olucudur" da Allah'ın nefesini ara.
Kil û kâl = Dedikodu.
Müddet = İddia eden.
Nutk = Sohbet
Evvelâ kıl hâne-i dilde gazâ-yı ekberi = Evvelâ gönül evinde büyük cihadı işle.
Pâk etmek = Temizlemek, arındırmak.
Beyt = Ev, kalb, gönül.
Sanem = Put
Hızir-veş = Hızır gibi.
Mihmân = Misafir.
Bürhân = Delil, belge.
Kadem = Ayak.
Hasret-i hicran = Ayrılıkhasreti.
Cân u dil = İçten ve gönülden.
Hadim = Hizmet edici, hizmetçi.
Hadd = Sınır, uç.
Dest-i kudret = Kudreteli.
Sâlik = Yola giren.
Arş = Gökyüzü, dokuzuncu gök.
Ledün-Ledünnî = Allah vergisi olan ilim.
Varis = Mirasçı.
Cebhe = Yüz, alın.
Cemâl = Yüz güzelliği.
Yusuf-ı Kenan = Güzellik ülkesinin sultanı. (Hz. Yusuf aleyhisselam)

11

Berzahda kalır ermez ise bu garîb insân
Envâr-ı Muhammed ile enfâs-ı Mesîhâ
Âh eyle gönül belki Huda eyleye ihsan
Envâr-ı Muhammed ile enfâs-ı Mesîhâ

Bu ikisidir zübde-i esrâr-ı hakikat
Bir kâmile irgür var ise sende hamiyyet
Bu ikiden izhâr olur esrâr-ı hüviyyet
Envâr-ı Muhammed ile enfâs-ı Mesîhâ

ister isen vuslatı derûn ile ara
Kıllet ile zillet ile derd ile ara
Nutkeyler olara erse seng ile hârâ
Envâr-ı Muhammed ile enfâs-ı Mesîhâ

Tevrat ile İncil ü Zebur Kâf ile ara
Bu derde düşen zümre-i esnaf ile ara
Bunlar ile erişirsin vuslat-ı yâra
Envâr-ı Muhammed ile enfâs-ı Mesîhâ

Esmalarına emr edip ol Kadir ü Mennân
Bir "Ahsen-i takvim" le yaratıldı bu inşân
Ol surete nefh eylediği Nefha-i Rahman
Envâr-ı Muhammed ile enfâs-ı Mesîhâ

Bil fer'indir âlemde olan nûr ile ervah
Hep cümle maâdin ile zî-rûh olan eşbâh
Aynı da değil gayrı değil ol buna agâh
Envâr-ı Muhammed ile enfâs-ı Mesîhâ

Ger ister isen sözlerime hücceti bürhân
Meydânda durur Hazret-i Sâmî gibi sultân
Cân ile gözü sem'i sözü vech ile yeksan
Envâr-ı Muhammed ile enfâs-ı Mesîhâ

Bundan geri Salih dahi sen olma mükedder
Sami gibi bir sultânı hem kıldı müyesser
Takdîr-i ezel sana da olmuştur mukadder
Envâr-ı Muhammed ile enfâs-ı Mesîhâ

11

Berzah = Ara, arada, belâ, güçlük, manevi ceza.
Garlb = Yabancı, kimsesiz, tuhaf.
Envâr = Nurlar.
Enfâs = Nefesler.
İhsan = İyilik etme, bağışlama, lütuf.

Zübde = Öz, kaynak, asıl cevher.

Esrar = Sırlar.
Irgür = Eriş, ulaş.
Hamiyyet = Din ve vatan koruma gayreti.
İzhar = Gösterme, açığa çıkarma.
Hüviyet = Allah'ın zat, zat sırları.
Vuslat = Yetişme, kavuşma.

Derun = İç bâtn.

Kıllet = Yokluk.

İllet = Dert.

Nutk = Söz, sohbet
Seng ile hârâ = Taş ile kaya.
Kâf = Kur'ân-ı Kerîme işaret.
Zümre-i esnaf = Esnaf cemaati (Ehl-iaşk).
Esma = İsimler.

Kadir = Kudret sahibi Allan.

Mennân = Çok ihsan eden Allah.
Ahsen-i Takvim = "Biz gerçekten insanı en güzel bi-çimde yarattık." (Tin; 4)

Nefh = Üfürmek.
Nefha-i Rahman = Allah'a ait nefes.
Fer' = Şube.
Âlem = Kâinat, dünya.
Ervah = Ruhlar.
Maâdin = Madenler.
Zî-rûh = Canlı.
Eşbâh = Cisimler.
Agâh = Bilgili, haberli, uyanık
Hücceti burhan = Delil ve belge.
Sem' = İşitmek.
Vech = Yüz.
Yeksan = Gibi (yüzü gibi)
Mükedder = Kederli olmak.
Müyesser = Nasip olma, kısmet.
Takdir-i ezel = Allah'ın ezeli hüküm ve takdiri.

12

Söz ile bir kalbe doğmaz ledünni
Bütün azaları dil olmayınca
Nefs-i emmârenin bilinmez fendi
Gönül şehri bahr-ı Nîl olmayınca

Söz ile bulunmaz bir sâdık muhîb
Derde düşmeyince aranmaz tabîb
Her bir şükûfeye konmaz andelîb
Madem ki içinde gül olmayınca

Her bir âşık vâsıl olmaz yârına
Berdâr olmayınca vuslat darına
Pervâne-veş düşüp aşkın nârına
Mansur gibi yanıp kül olmayınca

El çek mâsivâdan bırak bu câhı
Râz-ı derûnundan eylegil âhı
Cânân illerinin açılmaz râhı
Varıp bir kâmile kul olmayınca

Pîr-i Sâmî gibi sâhib-irşâdı
Bulup kapısında kılak feryadı
Hiç birimiz bulamazık necatı
Bizim delîlimiz Ol olmayınca

Salih bu sözlerin yalan olamaz
Her beşer süratli insan olamaz
Her bir kimse ehl-i irfan olamaz
Kırk yerden yarılmış kıl olmayınca

12

Ledünni = llâhîn sır ve ilimler.
Dil = Gönül.
Nefs-i emmâre = Bütün kötü ahlâklara sahip olan, küfür sıfatında olan nefis.
Fend = Tuzak, hile.
Bahr-i Nil= Nil nehri.
Muhib = Seven.
Şükûfe = Çiçek bahçesi.
Andelip = Bülbül.
Vasıl olmak = Ulaşmak.
Berdar = Asılmış-darağacı.
Vuslat = Sevgiliye kavuşma
Dâr = Darağacı.
Pervâne-veş = Pervanegibi.
Nâr = Ateş.
Mansur = Hallacı Mansur.
Mâsiva = Allah'dan başka her şey.
Câh = Mevki, makam.
Râz = Sır, içten.
Râh = Yol.
Kâmil = Kemâle ermiş.
Sâhib-irşâd = Irşad edici.
Necat = Kurtuluş.
Dem = Rehber (Mürşid).
Ehl-i irfan = İrfan ehli.

13

Hazret-i pîrimden olaldan münib
Zahir oldu çok alâmetler acîb

Ten senin bu can senin cânân senin
Benliğim kaldır aradan ya Mucîb

Yûsuf-ı cananıma irgür meni
Hüsn-i ruhsârına eyle andelib

Dest-i pîrimden içirip badeyi
Cür'a-i vahdet meyinden kıl nasîb

Defter-i uşşâka kayd et adımı
Hürmetine Mefhar-i âlem Habîb

Pîr-i Sâmî Hazretin yâ Rabbena
Bu derûnum derdine eyle tabîb

Senden özge yok enîsim yâ İlâh
Salih'i bırakma bu yerde garîb

13

Münib = Kötülüğü bırakıp Hakk'a yönelen.
Zahir = Görünen, dış yüz, açık ve belli olan.

Alâmet = İşaret iz, nişan.

Acib = Acaib.

Mucîb = Icab eden (Allah'ın sıfat).

İrgür = Erdir, eriştir.

Hüsn-i ruhsârına eyle andelib = Güzel yanağına bülbül eyle.

Dest-i pîr = Şeyhin eli.

Cür'a-i vahdet = Vahdet şarabı.

Defter-i uşşak = Aşıklar defteri.

Mefhar-i âlem Habib = Hz. Muham-med(S.A.V).

Derûn = İç, batın, gönül.

Enis = Dost sohbet arkadaşı

Garib = Kimsesiz.

14

Dâd elinden ey gönül kıldın bana cevr ü itâb
Yandırıp râz-ı derûnum bağrımı kıldın kebâb

Çokları nûr-ı cemâlinle müşerref eyledin
Ağladıkça ben kaçındın yüzüne çekdin nikâb

Her belâ çevgânına karşı tutup bu boynumu
Bu vücûdum şehrini baştan başa kıldın harâb

İstedikçe vuslatı ferdaya saldın sen beni
Hasret-i hicran odundan var mı artık bir azâb

Serseri gezme cihanda sen sana gel ey gönül
Bir gün olur başına döner bu etdiğin dolâb

Pîr-i Sâmî Hazretine ilticaya gelmişem
Sun bize vahdet meyinden bir kadeh memlû şarâb

Sırr-ı vahdet âlemine eyle mahrem bizleri
İyd-ı vuslat günleridir aradan kalksın hicâb

Sâlih'em Leylâ-sıfat bir dilberin Mecnûnuyum
Perdeyi yüzden götür ey mazhar-ı âlî-cenâb

14

Dâd = Vergi, adalet hak.
Cevrü itâb = Eziyet ve azarlama.

Râz-ı derûn = İçinin sırrı.
Müşerref = Şereflenmiş.

Nikâb = Örtü.
Çevgân = Eğri top sopası.

Vuslat Kavuşma.
Ferda = Yarın, kıyamet.

Hasret-i hicran = Sevilenden ayrılma hasreti.
Od = Ateş.

İrtica = Sığınma, barınma.
Mey = Şarap.

Memlû = Dolu.
Vahdet = Teklik, birlik.

Mahrem = İçli dışlı olma, gizli olan.
lyd-i vuslat = Kavuşma bayramı.

Hicâb = Perde.
Mazhar = Nail olma, bir yerin göründüğü, çıktığı yer.
Âli-cenâb = Cömert, şerefli.

15

Hudânın lutfu ihsanı şerî'ât
Marîzin cümle dermanı şerî'ât

Dahi hem "küntü kenz" in mebdeinden
Giyüben şekl-i nûrânî şerî'ât

Dahi Hayy isminin hem mazharıdır
Odur hem ümm-i rûhânî şerî'ât

Müdebbir isminin hem cevheridir
Behiştin hûrî gılmânı şerî'ât

Kalem şakk oldu ilm ü hikmetinden
Yazıldı cümle elvân-ı şerî'ât

Yazıldı levh-i mahfuza serâser
Kamu esrarı ayanı şerî'ât

Dahi Musa'ya nutk etti seçerden
Asadan yardı ummanı şerî'ât

Ki ismail kıluben inkıyadı
Erişti kebşi kurbân-ı şerî'ât

Dahi esrarı nûr-u Mustafâ'dır
Kılan izhâr-ı Kur'ân'ı şerî'ât

Dahi mi'râca teşrîfinden Ahmed
Delîli akl-ı furkân-ı şerî'ât

Hicablar ref olup "Nurun alâ nur"
Hitab-ı nûr-u Rabbânî şerî'ât

Hem otuz iki harfin aslıdır ol
Kelâmın bahri ummanı şerî'ât

Ki ansız bir nebî gelmez zuhura
Asası elde burhanı şerî'ât

Hakîkat hafızı dîv-i recîmden
Alır berzahdan inşânı şerîât

Hakîkat ehlinin hem muktedâsı
Kamu ebrârın îmânı şerî'ât

Hakîkat lübbü esrâr-ı kelâmdır
Zuhura getiren anı şerî'ât

15

Lutf = Hoşluk, güzellik, iyi muamele; iyilik.
İhsan = İyilik etme, bağışlama, lütuf.

Şerî'ât = Doğruyol, Allah'ın emri.
Marîz = Hastalık.

"Küntü kenz" = Gizli hazine (Cenab-ı Hakk).
Mebde: Başlangıç.

Hayy = Esmaül Hüsna'dandır. Diri, ölümsüz.
Mazhar = Bir şeyin göründüğü yer, nail olma, şereflenme.

Ümm-i ruhanî = Ruhların anası.
Müdebbir = Esmaül Hüsna' dandır. Tedbir alan.

Cevher = Maya, öz.
Behişt = Cennet

Hûrî gılman = Cennetteki kız ve erkek hizmetçi.
Şakk oldu = Yarıldı.

Elvan = Renkler, çeşitler.
Levh-i mahfuz = Allah'ın olmuş ve olacak her şeyi yazdığı levha.

Serâser = Baştan başa.
Kamu = Herkes, hepsi, tamamı.

Esrâr-ayan = Sırlar-bellii, açik olan.
Nutk = Konuşmak, söylemek.

Şecer = Ağaç.
Asâ = Değnek.

Umman = Deniz, okyanus.
Inkiyad : Boyun eğme.
Kebş = Koç.
Esrar = Sırlar.
İzhâr = Gösterme, meydana çıkarma
Furkân = Kur'an-ı Kerîm.
Hicablar ref olup "Nurun alâ nur" = Örtüler kalkıp nur üstü nur.
Bahr = Deniz.
Nebî = Peygamber.
Zuhur = Görünme, meydana çıkma.
Bürhân = Delil.
Hâfız = Esmaül Hüsnadandir
Dîv-i recim: = Taşlanmış dev (şeytan).
Berzah = Ara, arada.
Muktedâ = Kendisine uyulan, önde Hüsna'dandır.
Ebrâr = İyiler.
Lübb = Öz, asıl.

Hakîkat ruhudur hem evliyanın
Dahi ecsâm ile canı şerîât

Hakîkat mazharı hem ism-i zâttır
Sıfatın cümle burhanı şerî'ât

Hakîkat gerçi kim şems-i Huda'dır
O şemsin mâh-ı tâbânı şerî'ât

Hakîkat ehlinin yoktur nişanı
imaret eden ekvânı şerîât

Hakîkat kenzinin mîftâhı oldur
Dahi hem hısnı derbânı şerî'ât

Hakîkat ehlinin düşmanı çoktur
Olubdur şâh-ı merdânı şerî'ât

Anı bilmezse kimse Hakkı bilmez
Usâtın dârül emânı şerîât

Hakîkat âlemi kenz-i hafîdir
Açıktır cümle meydân-ı şerî'ât

Hakîkat semtine ilkâ eder ol
Kamu ehl-i muhibbânı şerî'ât

Cemî-i âlemi kılmış ihata
Dahi hem arş-ı rahmânî şerîât

Yürütür hükmünü şark ile garba
Hudânın emri fermanı şerîât

Hakîkat hâlidir hem evliyanın
Kamu efâli ayanı şerî'ât

Kulûb-ı evliyadır âşiyânı
Kurulmuş tahtı sultânı şerîât

Sakın her mürşide varma hazer kıl
Görürsen anda noksân-ı şerî'ât

Sakın nefsim hevâya tâbi olma
Sen anı sanma kim fânî şerî'ât

Varıp dergâh-ı Sâmîde gulâm ol
Kılan icra O'dur şân-ı şerî'ât

Hakîkat Mürşid-i Rabbânî Ol'dur
Kamu hubbu suhandanı şerî'ât

Hakikatten beyân eyler meânî
Kamu tevîli tıbyânı şerî'ât

Ecsâm = Cisimler.

Mazhar = Nail olma, bir şeyin çıktığı yer.

Şems-İ Hüdâ = Allah'ın güneşi.

Mâh-ı taban = Parlak ay.

Imâret eden = Yapan, imar eden.
Ekvân = Yaratıklar.

Kenz = Hazine.
Miftâh = Anahtar.
Hısn = Kale.
Derban = Kapıcı (Muhafız).

Şah-ı Merdân = Hz.Ali(RA).

Usât = Âsiler.
Dârüleman = Sığınacak yer.

Kenz-i hafi = Gizli hazine.

ilka = Ulaştırmak.
Ehli Muhibban = Sevenler.

İhata kılmak = Örtmek, kaplamak, kuşatmak.

Kamu efâli ayanı şerî'ât = Şeriatın tüm yapılacak işleri onlara aşikardır.

Kulûb = Kalpler.
Âşiyân = Ev, yuva.

Hazer kıl = Çekin.

Hevâ = Nefsin arzuları.
Fânî = Yok olucu, geçici.

Gulam = Köle, hizmetçi.
icra = Yapma, yerine getirme

Hubb = Sevgi.
Suhandan = Güzel söz söyleyen.

Meâni = Manalar.
Tevil = Yorum, şerh, izah.
Tıbyan = Açıkça anlatma, şerh.

Dahi ismi Muhammed Şeyh-i
Sâmî Lisânından eder ceryan şerî'ât

Recâsı Salih'in budur Pirinden
Kılam icrâ-yı hakkânî şerî'ât

Lisan = Dil.
Ceryan = Cereyan, akma, akım, gidiş, oluş.

icrây-ı hakkânî = Allah'ın emrettiği şekilde yerine getirme

16

Şeş ciheti başdan başa kaplamış
Gelir her taraftan hû-yı muhabbet
Hâl-i hindû askerini toplamış
Sarmış haddin ile mûy-ı muhabbet

Bülbüle çekdirir âh ile zarı
Pervaneye dâim gösterir nârı
Mecnun'un Leylâ'sı Mansûr'un darı
Ezelden böyledir hûy-ı muhabbet

Pirimden arz etmiş hûb-cemâlini
Gönlüne dere etmiş hep kemâlini
Dilinden şerh eyler her bir hâlini
Dağılır Sami'den bûy-ı muhabbet

Gâh kendini gizler girer ebcede
Gâhi ebru ile ayn-ı esvede
Gâhi de aks eder şâb-ı emrede
Anlardan gösterir rûyu muhabbet

Gâhi sultân olur gâhi dilenci
Gâhi doğru olur gâhi yalancı
Gâhi tüccar olur gâhi talancı
Gezer ili hem çarşıyı muhabbet

Gâh ahdine vefasını gösterir
Gâh Salih'e safâsını gösterir
Gâh şiddetle cefâsını gösterir
Yaklaştıkça yârin köyü muhabbet

16

Şeş cihet = Sağ, sol, ön, arka, üst ve alt olanı alt cihet.
Hâl-i Hindu = Kara benler (kara renkli asker gibi).
Hadd = Yanak.
Mûy = Saç.
Pervane = Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek.

Nâr = Ateş.
Dâr: Darağacı.

Hûb = Güzel.
Dere = İçine alma, toplama

Buy = Hoş koku.

Ebced = Yeni okumaya başlayan, acemi.
Ebru ile ayn-ı esved = Kaş ve kara göz.
Şâb-ı emred = Genç. Sakalı ve bıyığı çıkmamış delikanlı.
Rûy = Yüz.

Talanci = Hırsız, yağmacı.

Ahd = Söz, akid, sözleşme.
Safâ= huzur, saflık, iç ferahlığı
Cefâ= Sıkıntı, eziyet, üzüntü
Muhabbet = Garazsız, ivazsız (kasıt ve karşılık) sevme

17

Haddini bil müddeî gel etme her cân ile bahs
Bârı boncuk olan etmez dürr ü mercan ile bahs

Arifin her bir kelâmı hücceti bürhân ile
Kuru da'vâ ile olmaz ehl-i irfan ile bahs

Sen yalancı nefs elinden kurtaramazsın özün
Nâ-münâsib eylemeklik kâmil inşân ile bahs

Marifetden dem ursun belde zünnarın durur
Kesmeden zünnârını eylersin îmân ile bahs

Geçti ömrün nefsin ile etmedin bir gün cihâd
Rûz u şeb etmek dilersin şâh-ı merdân ile bahs

Pîr-i Sâmî Hazretine eylemezsin bîatı
Bî-edeb etmek dilersin öyle sultân ile bahs

Salih'em şeyhim güneştir ben anın bir zerresi
Zerre hiç eyler mi asla şems-i tâbân ile bahs

17

Hadd = Sınır, derece.
Müddei = iddia eden, itiraz eden, ra-kib, ağyar.
Bâr: Yük.
Dür = İnci.
Bahs = Bahis, iddialaşma
Arif = İrfan sahibi, veli.
Hücceti burhan = Belge, delil, isbat
Nâmünâsib = Münasibdeğil.
Marifet = Bilme, hüner, ustalık.
Dem = Bahs, söz.
Demurmak = Vurmak, sözetmek.
Zünnâr = Papazların bellerine bağladıkları kuşak.
Cihad = Harp, uğraşma.
Ruz u şeb: Gece gündüz.
Şah-ı Merdân = Hz. Ali (r.a.).
Biat etmek = Kabul ve tasdik etmek.
Bi-edep = Edep dışı, edepsiz
Şems-itaban = Parlak güneş

18

Senin hasret firakındır benim giryânıma bâis
Senin vuslat şarâbındır benim burhanıma bâis

Cemâlin kıblegâhımdır nazargâh-ı ilâhımdır
Benim hep dûd-ı âhımdır kamu efgânıma bâis

Senin aşk-ı hayâlinden kayırmam çektiğim derdi
Cemâlin arz(ı) kılmazsın nedir noksanıma bâis

Kamu bu âlemin aslı muhabbetden değil midir
Nedir kahr-ı celâl içre dil-i vîrânıma bâis

Cefâdan kaçmaz âşıklar senin hüsnün visalinden
Firâk-ı infisâlindir ciğer-sûzânıma bâis

Pîrimiz sevrerimizdir Muhammed Hazret-i Sâmî
Anın nûr-ı cemâlidir benim dermanıma bâis

Kulübüm eyledi ihya münevver kıldı dil şehrin
Anın enfâsı kudsîdir benim irfanıma bâis

Menem Salih hulûs ile gulâm oldum kapısında
Memat iken hayât buldum olup dîvânıma bâis

18

Firak = Ayrılık.
Giryân = Ağlamak, gözyaşı.
Bâis = Sebep olan, icabeden.
Vuslat = Kavuşma, ulaşma.
Burhan = Delil.
Cemâl = Yüz güzelliği.
Dud-u ah = Ahimin dumanı. Beddua.
Efgân = İnlemek, feryad etmek.
Arz = Gösterme.
Kahr-ı celâl = Celâl sıfatının şiddeti, kahrı.
Dil-i vîrân = Harap gönül.
Hüsn = Güzellik.
Visal = Kavuşmak.
Infisal = Ayrılma, gitme.
Ciğer sûzân = Ciğer yanıklığı.
Server = Baş, başkan.
Kulûb = Kalbler
İhya etmek = Diriltmek, canlandırmak.
Münevver = Nurlandırılmış, aydınlatılmış.
Dil şehri = Gönül.
Enfâs = Mürşidlerin irşad edici duaları, nefesleri.
Hulûs = Gönül temizliği, hâlislik.
Gulâm: Köle.
Memat = Ölü, ölmüş.

19

Ey birader derd-i aşka mübtelâ olmak da güç
Sûret-i insanide hayvan-sıfat kalmak da güç

Bağrımın kanı kurudu ciğerim oldu kebâb
Hasret-i hicran oduna her zaman yanmak da güç

Derd nedir derman nedir yâ ben beni bilmem neyin
Nâr u nurun berzahında sararıp solmak da güç

Nûr-ı Ahmed'dir özüm dürr-ı yetîmî bendedir
Bu beşer nefsin elinden anı kurtarmak da güç

Gevher-i nefsimi yutmuş bir amansız ejdehâ
Bî-basar mârın elinden şeb-çerâğ almak da güç

Müttakîler kisvetine müddetler girdiler
Muhtefî oldu erenler arayıp bulmak da güç

Bahriler ummana daldı pek çoğaldı dehrîler
Öyle mülhidler ile bahs-i dîne dalmak da güç

Hep hatîâtın büyüğü hubb-ı dünyâ bilirem
Ânı terk etmek de güç pek kipçe sarılmak da güç

Öyle bir derde giriftar olmuşum âlemde kim
ittisale çâre yokdur dahi ayrılmak da güç

Hâne-i dil cennet-i irfana dâhil olmadan
Âr u namus şişesini taşlara çalmak da güç

Pîr-i Sâmî gibi sultâna kılalım iktidâ
Keştibânsız fülkümüzü engine salmak da güç

Derdimi defter edip sultânıma arz eylesem
Ol bilirken cümle hâlim arz-ı hâl sunmak da güç

Hamdulillah böyle bir sultâna hadim olmuşam
Sâlihem sıdk ile şahım hizmetin kılmak da güç

19

Aşk = Sevgi, şiddetli muhabbet, candan sevme.
Mübtelâ = Düşkün, tutkun, tutulmuş.

Hasret-i hicran = Ayrılık hasreti.
Od = Ateş.

Nâr = Ateş.
Berzah = Belâ, güçlük, manevi ceza.

Dürr-iyetimi = Tek ve büyük inci.

Gevher = Mücevher, inci.
Bî-basar = Gözsüz, anlayışsız
Mâr = Yılan.
Şebçerag = Gece lambası, nur.

Muttaki = Sağlam amelli, istikamet sahibi.
Kisvet = Elbise, örtü.
Müddeî = İddia eden, rakip, ağyar.
Muhtefi = Saklanan, gizlenen.
Bahri = Denize mensup olanlar, âlimler.
Dehri = Tabiata, ahirete inanmayıp, hadiseleri tabiat yapar diyenler.
Mülhid = Dinden çıkmış, sapık.
Bahs-ı din = Din bahsi.
Hatiât = Hatalar, yanılma.
Hubb-ı dünya = Dünya sevgisi.
Giriftar olmak = Düşmek, duçar olmak.
İttisal = Uyma, o halle hallenme.
Hane-i dil: Gönül evi, kalp.
Iktida = Uyma, peşinden gitme.
Keşfibân = Kaptan.
Fülk = Gemi.
Hadim = Hizmet eden, hizmetçi.

20

Esîr-i nefse kul oldun yeter gel bu nevadan geç
Bu ömrü kîl ü kâl ile çürüttün bu sivâdan geç

Yediğin su ile toprak kamu giydiklerin nârdır
Bu âlem aşiyandır gel bırak berzah yuvadan geç

Gel ey sûfî kıl insafı bırak gel Zeyd ile Amr'ı
Geçirme yok yere ömrü hased kibr ü riyadan geç

Yalancı nefse kul olma düşün bir mebde-i aslın
Bulup bir mürşid-i kâmil bütün bey'ü şirâ'dan geç

Bulup Sâmî gibi şahı görürsün ulu dergâhı
Olup her ilme agâhı kamu ağ u karadan geç

Cihanın yaz u kışın gör ne etmiş Perver işin gör
Hemân sen kendi işin gör misîfirsin buradan geç

Hemân ref idegör varlık hicabın sen dahi Salih
Görünsün sana vahdet âfitabı maceradan geç

20

Hevâ = Netsin arzuları.

Kil ü kâl = Dedikodu.

Sivâ = Nefsin tutkuları, hazlar.

Nâr = Ateş.

Âlem = Dünya.

Âşiyan =Yuva,ev.

Berzah yuva= Geçici yuva, ara, aslı olmayan.

Zeyd ile Amr= Ahmet - Mehmet dememiz gibi.

Mebde-i asi = Kök, asıl, yaratılış sebebi.

Bey'üşirâ = Alış-veriş.

Perver = Allah.

Âfitâb = Güneş, güneş gibi güzel.

21

Giriftâr-ı aceb sevdâ-yı aşk oldun mu sen Salih
İçip vahdet meyinin cür'asın kandın mı sen Salih

Hevâ-yı nefsine tâbi olup gaflette mi kaldın
Firâk-ı hasret ile sararıp soldun mu sen Salih

Erişti̇n mi bu âlemde aceb bir himmet ehline
Kuru da'vâyile ömrün geçirüp kaldın mı sen Salih

Ömür sermayesini cümle kîl ü kale sarf ettin
Kulûb-ı ârifan ile aceb doldun mu sen Salih

Bağırtlak gibi illerde gezip âvâre mi kaldın
Olup Ferhad bu benlik dağını deldin mi sen Salih

Biraz kuttâ-ı râhîlerle ömrün zay'e mi verdin
Pîr-i Sâmî gibi şahı varıp buldun mu sen Salih

Der'i âsîlerin dârü'l-emânıdır bilâ-şübhe
Kılıp bîat aceb sıdk ile kul oldun mu sen Salih

Riya ile olan amel seni nârdan halâs etmez
Aceb ismin gibi bilmem amel kıldın mı sen Salih

21

Giriftar = Derde düşme, yakalanma.
Cür'a = Yudum, içim.
Hevâ-yı nefs = Nefsin arzuları.
Firak = Ayrılık.
Âlem = Dünya.
Himmet ehli = Mürşidi kâmil.
Kîl ü kâl = Dedikodu.
Kulûb-u ârifan = Ariflerinkalbleri.
Âvâre = Serseri, boş gezen, aylak.
Kutta-ı râhî = Yol kesen, eşkiya, tarikat eşkiyası.
Der = Kapı.
Dârû'l-emân = Sığınacakyer.
Bilâ-şübhe = Şüphesiz.
Biat etme = Bir kimsenin hâkimiyetini tanıma, ona bağlanma.
Sıdk = Doğruluk, yürek temizliği, halis.
Riya = Özü, sözü bir olmama, iki yüzlülük.
Amel = İş, niyet, ibadet
Nâr = Ateş.
Halâs = Kurtuluş.

22

Derûnun derdini her yerde açma
Sabr eyle bu yolda olmagıl ilhâh
Gizle esrarını meydâna saçma
Her yerde açılıp olma sen şerrâh

Râh-ı müstakimi bırakma elden
Evradı ezkârı terk etme dilden
Sıdk ile kulluk et cân u gönülden
Çok feth-i bâb eyler Ol Ganî Fettâh

Bir tabîb-i hazık Lokmana yürü
Cân u ten derdine dermana yürü
Pîr-i Sâmî gibi sultâna yürü
O'dur kalbimizi eyleyen ıslâh

Eğnime giymişem gam libâsını
Murg-veş beklerem ten yuvasını
Şalih'em çekerem aşk belâsını
Âhir bu derd beni eylemez iflah

22

Derûn = İç, sır, gizli.
ilhâh = Kabul için direnme, zorlama.
Esrar = Sırlar.
Şerrâh = Şerh eden, herşeyi söyleyen.
Râh-ı müstakim = Doğru yol, şeriat
Evrâd = Vird, her gün yapılan ders.
Ezkâr = Zikirler.
Sıdk = Doğruluk, sadakat.
Feth-i bâb = Maneviyat kapısının açılması.
Gani, Fettâh = Allah'ın isimleri (Zengin ve iyilik kapılarını açan).
Tabîb-i hazık = İşinin ehli doktor.
Lokman = Lokman Hekim (Mürşid).
Cân üten = Ruh ve beden.
Sultân = Padişah, hükümdar.
Eğnime = Sırtıma, üstüme.
Libâs = Elbise.
Murgu-veş = Kuş gibi.
Âhir = Son, sonraki, sonunda.

23

Cihan bağında gülşandır meşâyih
O gülşan içre hûbândır meşâyih

Bular ilm-i ledün serverleridir
Gürûh-ı ehl-i irfandır meşâyih

Şerîat âlimi hem âmilidir
Kamusu kâmil insandır meşâyih

Bular hep enbiyâ vârisleridir
Ulûmu keşf-i Kur'ân'dır meşâyih

Bulardır fâtih-i sırr-ı velayet
Derûnu bahr u ummandır meşâyih

Bular râh-ı Muhammed'le giderler
Kelâmı cümle burhandır meşâyih

Hilafet tahtıgâhında oturup
Kamusu gizli sultandır meşâyih

Pîrimizdir Muhammed Şeyh-i Sâmî
Cemâli nûr-ı îmândır meşâyih

Kapısına gelenler olur irşâd
Tabîb-i aynı Lokmândır meşâyih

Gönüller âlemine hükm ederler
Acâib rûh-ı sultândır meşâyih

Firakından bu Salih eyler âhı
Ziyâr-ı azm-i pîrândır meşâyih

23

Meşâyih = Şeyhler, Mürşidler.
Gülşan (Gülsen) = Gül bahçesi.
Hûbân = Çok güzel, sevgili.
Ilm-i ledün = İlâhi yakınlık ilimleri.
Server = Baş, başkan, önder
Güruh = Gurup, onlardan
Âmil = İlmi ile amel eden, halis.
Enbiya = Nebiler, peygamberler.
Vâris = Mirasçı.
Keşf = Bir işin olacağını önceden anlama, Allah tarafından ilham olunma.
Ulûm = İlimler.
Fâtih-i sırr-ı velayet = Velilik sırrının fâtihi.
Derun: Içtaraf, kalb.
Bahru umman: Deniz ve Okyanus.
Râh-ı Muhammed = Resûlullah'ın yolu.
Bürhân = Delil.
Hilafet tahtıgâhında oturup = Hilafet Resûlullah'ın vekili olarak İslâmlığı koruma vazifesi, halifelik.
Tahtgâh = Baş şehir, taht üstünde.
Kamusu = Hepsi, tamamı.
Cemâl = Yüz güzelliği.
İrşâd = Doğru yolu gösterme
Tabîb-i ayn Lokman = Lokman He-kim'in bir eşi, aynısı, benzeri.
Firak = Ayrılık.
Ziyâr = Ziyaret eden.

24

Seni hayvan iken inşân eder şeyh
Gönüller şehrine mihmân eder şeyh

İçirip bir kadeh aşkın meyinden
Gedâ iken seni sultân eder şeyh

Münevver eyleyip kalbin sarayın
Derûnun derdine derman eder şeyh

Olursun "men aref" sırrından agâh
Seni katre iken umman eder şeyh

Haber verir hakîkat illerinden
Sana çok tuhfeler ihsan eder şeyh

Sana söyler ledünnîden meânî
Hakîkat ilm ile irfan eder şeyh

Olursun vahdetin sırrından agâh
Seni bir noktada yeksan eder şeyh

Bulursun Pîr-i Sâmî gibi şahı
Bir anda vâsıl-ı cânân eder şeyh

Olunca rabıta Salih pîrine
Mugaylanlıkları gülşan eder şeyh

24

Mihmân = Misafir.

Geda = Dilenci, sefil.

Münnevver = Nurlanmış, aydınlanmış.

Derün = içtaraf, kalp.

"Men aref = "Nefsini bilen Rabbısını bilir." (Hadîs)

Agâh = Haberdar, uyanık.

Katre = Damla, küçücük.

Umman = Deniz, okyanus.

Tuhfe = Armağan, bağış.

Meâni = Mânâ.

Yeksan = Beraber, birlikte.

Rabıta = Bağlanmak, bağlamak, kuvvetlendirmek.

Mugaylan = Diken.

Gülşan =Gül bahçesi.

25

El-meded ey Pîr-i Sâmî Şâh-ı hûbân el-meded
Pîr-i Tâgî hürmetine eyle ihsan el-meded

Benliğimiz berzahından nefsimiz eyle halâs
Hürmetine ism-i azam Kâf-ı Kur'ân el-meded

Aç basîret aynımız ferdaya salma sen bizi
Kıl terahhum çekmeyelim bend-i hüsran el-meded

Hem yüzün Sebu'l-Mesânî "kenz-i vahdet" kalbiniz
Hâfız-ı hıfz-ı emânet sensin ey cân el-meded

Kabe inşâ-yı Halil'dir sendedir beyt-i Celîl
Sensin Allah'ın delîli rûh-ı sultân el-meded

Sen makâm-ı kudsiden kurtarmağa geldin bizi
Ahdine kıl vefa derde derman el-meded

Nûr-ı Ahmed'le boyandın hem dem-i îsâ ile
Vuslatınla bizleri kıl cümle şâdân el-meded

Cânâ cânân cân dahi cânânâ kavuşmak diler
Arada var "berzahun lâyebgıyâni" el-meded

Pîr-i Sâmî sayesinde çok muamma söylerem
Salih'i eylerse şahım ehl-i irfan el-meded

25

Meded = Yardım, istek, aman
Şah-ı hûbân = Güzeller şahı.
Pir-i Tagî = Abdurrahman-ı Tagi Hazretleri.
Benlik berzahı = Benliğin içinden çıkılmaz bir belâ olarak kabul edilmesi.
Basiret aynı = Basiret gözü (Burada basiret, ileri görüş, seziş, uyanıklık gibi anlamlara gelir).
Ferda = Gelecek; âhiret
Terahhum = Merhamet etmek
Bend-i hüsran = Ziyan bağı.
Sebü'l Mesâni = Yedi âyet (Fatiha Sûresi).
Kenz = Hazine.
Hâfız-ı hıfz-ı emânet = Emâneti saklayan, koruyan.
İnşâ-yı Halil = Hz. Ibrahim'inyapısı.
Beyt-i celil = Allah in evi.
Dem-i îsâ = Hz. İsa'nın nefesi
Vuslat = Yetişme, kavuşma.
Şâdân = Sevinçli; sevinçli kimseler.
"Berzahun la yebgıyân" = "Aralarında birbirine karışmayan iki deniz vardır." (Rahman Sûresi; 20)
Muamma = Mânâsı gizli ve anlaşılması çok zor sözler.

26

Bu cihan halkını seyrân eyledim
Hep âşinâ buldum görmedim bir yâd
Gezdim çâr-köşeyi devrân eyledim
Hep yerli yerince yaratmış üstâd

Döner çarh-ı felek asla yorulmaz
Şâni'in sun'una akıllar ermez
Arif olan bu dünyâya sarılmaz
Her kimi sevdiyse eyledi berbâd

Çok Rüstem'ler çok sultânlar yer yedi
Çok hanları harâb etti yürüdi
Tamu yedi semâ yedi yer yedi
Bu merâtib üzre olunmuş îcâd

Bilinmez âlemin sırrı nihândır
Dört şahın hükmüyle döner cihandır
Arif olanlara özge seyrândır
Kâmile her eşya olmuş bir evrâd

Sâlih'em ben bu esrara ermedim
Bâğ-ı vahdet güllerini dermedim
Çok meşâyih devr eyledim görmedim
Pîr-i Sâmî gibi bir sâhib-irşâd

26

Seyrân = Bakıp görme, gezme.
Âşinâ = Bildik, tanıdık.
Yâd = Yabancı.
Çâr-köşe = Dört köşe.
Devrân = Zaman, devir, felek
üstâd = Usta sanatkâr.
Çarh-ı Felek = Sihir, talih.
Sanî'in sunu = Yaradanın işi
Rüstem = Zal oğlu Rüstem - Çok kuvvetli yenilmez bir Iran efsane kahramanı.
Tamu = Ateş, cehennem.
Merâtib = Dereceler, rütbeler
Nihân = Gizli.
Dört şâh = Edille-i şeriyye (Kitap, sünnet, icma, kıyas) (Tasavvufta ise; ihlâs, edep, teslimiyet muhabbet)
Evrâd = Vırd, her gün yapılması gereken vazifeler.
Esrar = Sırlar.

27

Nutk-ı pâkindir efendim bana burhandan lezîz
Zîr-i hâkindir efendim bana dermandan lezîz

Yûsuf-ı Kenân-ı hüsnün aklımı yağma eder
Dişlerin dürr ü mücevher sohbetin candan lezîz

Arifin her bir -kelâmı bir mücevher kânıdır
Canlara verir hayâtı âb-ı hayatdan lezîz

Ehl-i nefsin sözleri akl-ı maâşdan gelir
Ehl-i irfanın kelâmı dürr ü mercandan lezîz

Aç basîret gözlerin bir bak cihâna müddeî
Var mıdır dünyâda bir cân kâmil inşândan lezîz

Çok meşâyih devr edip hergiz nazîrin görmedim
Hazret-i şeyhim Muhammed Sâmî Sultândan lezîz

Sâlih'em şeyhim Muhammed Pîr-i SâmFdir benim
Ol durur dünyâ ve mâfîhâ bana candan lezîz

27

Nutk-ı pâk = Güzel söz.

Bürhân = Delil.

Zir-i hâk = Ayak bastığın toprak.

Dürr ü mücevher = İnci ve mücevher.

Kân = Kaynak, maden.

Âb-ı hayat = Ab-ı hayvan, ölümsüzlük veren su.

Akt-ı maaş = Menfaata, geçime bağlı akıl.

Müddei = İddiacı.

Nazir = Benzer, eş.

Mafiha = Dünyadakiler, dünya nimetleri.

28

Kapına varan olmaz mı telezzüz
Cemâlin gören olmaz mı telezzüz

Sana ihlâs ile sâlik olanlar
Senin aşkınla bulmaz mı telezzüz

Yürekden sıdk ile Allah diyenler
Derûnu cümle dolmaz mı telezzüz

Huzurunda senin irşâd olanlar
Kalıp hayretde kılmaz mı telezzüz

Girip dil şehrine kalbin derinde
Duran şeytânı sürmez mi telezzüz

Hakîkat erleri vahdet yüzünden
Kamu eşyada görmez mi telezzüz

Bu cân Yûsuf'unun hüsnün görenler
Serin sevdaya salmaz mı telezzüz

Pîrimiz Şeyh-i Sâmî sohbetini
İşiten kalbe ermez mi telezzüz

Alanlar himmeti Salih pîrinden
Dimâğ-ı cana girmez mi telezzüz

28

Telezzüz = Zevk alma, lezzet duyma.

Sâlik = Tarikat yolunda ilerle yen, mürid.

Derûn = iç, batın, gönül.

Dil = Gönül.

Der = Kapı.

Hüsn = Güzellik.

Ser = Baş.

Dimağ = Akıl, şuur, beyin.

Gezeriz hayvân-ı nâtık misâli
Eki ü şurbdan gayrı ne kârımız var
Kesret-i sevk içre çok lâübâli
Söylemeden gayri ne kârımız var

Pîr-i Sâmî kademinde türabız
Ne câh gözediriz ne kâmyâbız
Kanâat-nişîniz ehl-i harabız
Âlem-i ekvânda devrânımız var

Bizlere tarîfe ne hacet gülü
Ezelden olmuşuz anın bülbülü
Her ırgalandıkça mûyunun teli
Gûnâ gûnâ bûy u elvanımız var

İmtihan-ı yârdır cevr ile sitem
Müsavidir bizde hem medh ile zem
Şiddet-i berzahdan bizlere ne gam
Pîr-i Tâgî gibi sultânımız var

Nefsim bana râm ol düşme teşvîşe
Hep fâsiddir bu kurduğun endîşe
Sürüsün yedirmez kurt ile kuşa
Pîr-i Sâmî gibi arslanımız var

Mezuniyyet almış aşk mektebinden
Doyulmaz şahımın hem sohbetinden
"Sırr-ı leben" zahir olur lebinden
Bî-fehim çok gafil insanımız var

Gönlüme nakş oldu hubb-ı cemâli
Terk eyledim cümle hep kîl ü kati
Dünyâ-perestlerin çok ise mâli
Bizim de İmâm-ı zamanımız var

"Men aref" sırrına vâkıf olmuşam
Nefsim ile hem Rabbimi bilmişem
Mutmainne kalasına girmişem
Gayrette bir metin hisarımız var

Himmet-i evliya bize yâr iken
Şâh-ı Nakşibendî ser-hünkâr iken
Seyyid Tâhâ Sıbgatullah var iken
"Kabe kavseyn"e dek seyrânımız var

Gönderdi Sâmî'sin ol Pîr-i Tâgî
Erzincan şehrinde kurdu otağı
Sami'dir cihanın hem şeb-çerâgı
Bizim de ahd ile peymânımız var

29

Hayvân-ı nâtık = Konuşan hayvan.

Eki i şurb = Yemek ve içmek.

Kadem = Ayak.

Turâb = Toprak.

Câh = Mevki.

Kâmyâb = isteğini bulmuş, kavuşmuş.

Kanâat-nişin = Kanaat eden, razı.

Ehli harâb = Gönlü yıkık, kırık

Ekvân = Varlıklar, yaratıklar.

Mûy = Saç, kıl.

Gûnâ-gûn = Türlü türlü.

Buyu elvân = Çeşitli güzel kokular.

imtihân-ı yâr = Sevgilinin imtihanı (İllet, zillet, gıllet).

Müsavi = Eşit, aynı.

Medh ile zem = Övmek ve yermek.

Râm olmak = İtaat etmek.

Teşviş = Şüphe.

Fasid = Bozuk.

Sırr-ı leben = Göğüs sırrı, sadır ilmi, Ledün ilmi.

Leb = Dudak.

Bi-fehm = Anlayışsız.

Hubb-ı cemâl = Cemâlinin sevgisi.
Kil ü kâl = Dedikodu.
Dünya-perest = Dünyaya tapan.
Mutmainne kalası = İmanın kemâl hali, emniyete alınmış imân
Ser-hünkâr = Padişahların başı.
"Kabe kavseyn" = "Miraçta iki yay gibi yakın oldular." (Necm; 9)
Şeb-çerağ = Ay, gece aydınlığı.
Ahd ile peymân = And ve yemin.

Benlik berzahından âzâd olmuşuz
Her bir sohbetinden irşâd olmuşuz
Böyle bir sultâna evlâd olmuşuz
Daha bundan büyük ne sânımız var

Gönül fehm edeli "lâ"dan "illâ"yı
Mecnûn-veş biz de bulduk Leylâ'yı
Nûr-ı cemâlinde seyr et Mevlâ'yı
Bir rûh-ı musaffa mir'âtımız var

Âteş-i aşkınla yandır Salih'i
Şarâb-ı lebinle kandır Salih'i
Taklîd'den tahkîke döndür Salih'i
Afv eyle hizmette noksanımız var

"Lâ" dan "illâ" = "Allâh'dan başka ilâh yoktur" Tevhidinde yoktan varın anlaşılması

Mecnûn-veş = Mecnûn gibi.

Rûh-ı musaffa = Saf ruh, temiz kalb.

Mir'at = Ayna.

Şarâb-ı leb = Söz, sohbet, dudak şarabı, aşk.

Sıdkı ile sâlik olan illâya giderler
Âzâde olup vahdet-i kübrâya giderler

Aldanma sakın katreye ummanı dilersen
Dil-beste olan cümlesi deryaya giderler

Hem dâmen-i şeyhi tutagör kalma yolundan
Ol zümre-i Sâmî kamu Mevlâ'ya giderler

Sibâ'i sıfat yok yere ömrünü geçirme
Hem kadre eren Leyle-i İsrâ'ya giderler

Mülkün mü sanırsın acebâ işbu cihanı
Târik olanın cümlesi me'vâya giderler

Cem oldu vücûdunda senin çâr-ı anâsır
Hep sonra gine geldiği ârâya giderler

Hep varlığını anlar alıp müflis olursun
Amâl-i kabîhin kamu şekvaya giderler

Arifler ayı görmeyicek savmını bozmaz
iftara olar nimet-i uzmâya giderler

Salih sözünü dâima sâlihlere söyler
Anlar dahi Sâmî gibi bedrâya giderler

30

Salik = Tarikat yolunda ilerleyen, müriid.
İllâ = Allah'ı tasdik (kelime-i tev-hid'de).
Âzâde olmak = Hür ve serbest olmak.
Vahdet-i kübrâ = Allah'ın tek ve benzersiz yakınlığı.
Katre = Damla.
Umman = Deniz.
Dil-beste = Gönlü bağlanmış, bağlı (mürid).
Derya = Deniz.
Dâmen = Etek.
Zümre-i Sami = Sami'nin cemaati, müridleri.
Sibâî sıfat = Hayvan sıfat
Leyle-i isra = Sırlar gecesi mânâsına Miraç'ı bildiren Isra sûresi.
Me'va = Sığınılacak yer.
Çâr-ı anasır = Unsurlar; toprak, su, hava, ateş.
Ârâ = Geliş yeri, vatan.
Müflis = İflas etmiş.
Amâl-i kabih = Kötü âmel, günah.
Şekva = Şikâyet
Arif = Uyanık olan, gaflette olmayan, her nefesinde ayık olan.
Savm = Oruç.
Nimet-i uzma = Çok büyük nimet cennet cemâl.
Salihler = Şeriata ve
tarikatın emirlerini
noksansız yerine getiren, arif.
Bedrâ = Dolunay, ayın ondördü.

Ey nefha-i cân bülbülü gizleme cânân sendedir
Aratma gel ehl-i dili ol gül-i handan sendedir

Düştün anâsır bendine aldandın anın fendine
Şehr-i hakîkat semtine cezb ile devrân sendedir

Emmâre nefsin sözleri dönderdi Hak'dan yüzleri
Dîv-i recîmden bizleri kurtar ki meydân sendedir

Râh-ı hakîkat rehberi şâh-ı velayet serveri
Kıl kâmyâb bu kemteri her türlü ihsan sendedir

Kesretten erip vahdete mir'ât olupsun Hazrete
Bizi eriştir vuslata hem peyk-i Rahman sendedir

Bahrü'l-hayâtın âbısın âşıkların mihrabısın
Şehr-i ulûmun babısın esrâr-ı bürhân sendedir

Kenzü'i-hakâyık mahremi cemü'i-meşâyih ekremi
Bu kâinatın efhamı mühr-i Süleyman sendedir

Yüzüne çekmişsin nikâb kimden edersin ihticâb
Ey mazhar-ı âlî-cenâb şems-i şebistân sendedir

Nutkun Mesîhâ'nın demi âşıkların olmaz gamı
Sun bizlere câm-ı Cem'i bu denlü atşân sendedir

Yoluna bu canım feda aşkın bana olsun gıda
Ey Sâmî-yi nûr-ı Huda derdime derman sendedir

Aşkına cümle pîrlerin gönder hakîkat şîrlerin
Kahr et bu nefsim askerin emr ile ferman sendedir

31

Netha = Üfürme, soluk.
Ehli dil = Gönül ehli, güzel adam.
Güli handan = Gülen, güler gibi, açılmış gül.
Anasır bendi = Madde alemini meydana getiren dört unsur; toprak, su, hava, ateş.
Fend = Yalan, dolan.
Emmâre nefs = Emreden nefis.
Div-i recim = Şeytan, dev.
Rah-ı hakikat = Hakikatyolu.
Şâh-ı velayet = Velayetin şahı.
Server = Baş, başkan.
Kâmyâb = Arzusunaulaşmış.
Kemter = Aşağı, bayağı.
Kesret Çokluk.
Mirat Ayna.
Vuslat = Ulaşma, kavuşma.
Peyk-i Rahman = Allah'ın habercisi.
Bahrül hayatın âbı = Hayat denizinin suyu.
Mihrâb = Kıble, yöneldiği yer.
Şehr-i ulûmun babı = İlimler şehrinin kapısı.
Esrâr-ı burhan = Sırların delili, hücceti.
Kenzül-hakâyık = Hakikat hazinesi.
Cemü'l-meşâyih = Şeyhlerin tamamı.
Ekrem = Çok keremli.
Efham = Çok ulu, pek yüksek.
Nikâb = Örtü.
Ihticab = Saklanma, örtünme
Ali cenab = Vakar ile yardım eden.
Şems-i şebistân = Gece güneşi, ışık.
Nutk = Söz, sohbet
Mesîhâ = Hz.lsa(a.s.)
Dem = Soluk, nefes.
Cam-ı cem = Burada (aşk ve muhabbet).
Bu denlü atşân = Bu kadar susamış kişi.
Şirler = Arslanlar.
Ferd ü Samed = Kimseye ihtiyacı olmayan (Allah'ın srfa-t).

32

Hayât bahş eyle şahım bu derûnum eylegil huşyâr
Hakîkat tîrin irgür murg-ı canı eylegil bîdâr

Hidâyet âfitâbı ref edip kesret sehâbını
Münevver eyle dil şehrin derûnum eylegil gülzâr

Saadet neyyiri sensin velâkin bî-haber huffâş
Basiret tûtîyâsın çek dü çeşmim eylegil envâr

Temevvüc eylemiş deryâ-yı vahdet hem derununda
Harâb-ı varidatındır dehânından olur ezkâr

Hitâb-ı "küntü kenz" in sırrına mahrem olan sensin
"Fe ahbebtü" senin şânındadır ey mazhar-ı dîdâr

Siyamın vaslile açmak diler bu abd-i miskinin
Cemâlin arz edip zülfün teline eylegil berdâr

Nemîdânende esrarın behâyim-veş sıfat cana
Reha bulur bu duzahdan cemâlin eyleyen züvvâr

Bi-hakk-ı Pîr-i Tâgî Seyyid-i şâh-ı velayet hem
Eriştir vuslat-ı yâra meded ey seyyidü'l-ebrâr

Muînim melceim sensin gulâmındır senin Salih
Diler kim sâye-i Sâmîde ol olsun ulül-ebsâr

32

Huşyâr = Ayık, aklı başında, uyanık.
Tir = Ok.
Murg-ı can = Can kuşu.
Bidar = Uyanık.
Hidâyet âfitâbı ref edip kesret sehâbını = Hidayet güneşi kesret (çokluk, ma-siva) bulutlarını kaldır.
Münevver eyle dil şehrin derûnum eylegil gülzâr
= Gönül şehrini aydınlat, kalbimi güh bahçesiyap.
Saadet neyyiri sensin velâkin bî-haber huffâş = Saadet güneşi sensin velakin haberi yok yarasanın.
Huffâş = Yarasa.
Basiret tutiyası = Görüş sürmesi.
Dü çeşm = İkigöz.
Envar = Nurlu.
Temevvüc = Dalgalanma
Ezkâr = Zikirler.
"Küntükenz" = "Gizli hazine"
Fe ahbebtü = Cenâb-ı Hakk Habi-bine "Dostum Sensin' buyurdu. (Hadisi Kudsi)
Siyam = Oruç.
Abd-i miskin = Miskin kul.
Berdar = Asmak, idam etmek.
Nemidane = Kurtulmak.
Behâyım-veş = Hayvan gibi.
Reha = kurtulma.
Dûzah = Cehennem.
Züvvâr = Ziyaretçiler.
Seyyidü'l-ebrar = İyilerin başı, efendisi.
Muîn = Yardımcı.
Melce = Sığınacak yer.
Gulâm = Köle.
Ûlûl-ebsar = Görüş sahipleri, reyi arananlar.

Bir Leylânın Mecnûnuyam cânân ilinin canıdır
Bir dilberin meftunuyam bu can anın kurbânıdır

"Sebu'l-Mesânî"dir yüzü nutk-ı Mesîhâ'dır sözü
Nûr-ı Muhammed'dirözü ol nefha-i Rahmâni'dir

Arş-ı muazzam başıdır hem "Kabe kavseyn" kaşıdır
Ol akl-ı evvel cûşudur "kün" emrinin fermanıdır

Âşıkların sevdâsıdır ariflerin me'vâsıdır
Sâlihlerin Leylâsıdır kâmillerin seyrânıdır

Bahrü'l-hayât peymânesi hem gevher-i dürdânesi
Şems-i Huda pervanesi cümle maâdin kânıdır

Aşk u muhabbet hanesi âlem anın dîvânesi
Hep cümle hüsnün anesi bir Yûsuf-ı Kenan'ıdır

Gâhî seçerden söyler ol gâhî hacerden söyler ol
Gâhî beşerden söyler ol bir mantık-ı burhanıdır

Cevlân eder bu arada bir pertev-i nûr-ı Huda
Şeyhim Muhammed Sâmî de ol dilber-i ruhanidir

Her kim ki tuttu destini soyundu varlık postunu
Buldu hakîkat dostunu bildi bu dünya fânîdir

Budur recâsı âsînin göster yüzün leylâsının
Salih dâim Mevlâ'sının hem kulu hem kurbânıdır

Meftun = Vurgun.
Seb'ul-Mesani = Fatiha sûresi.
Nutk-u Mesîhâ = Hz.lsa.
Nefha-i Rahman = Rahman' in solugu
Arş-ı muazzam = Gökyüzü.
"Kabe kavseyn" = "İki yay aralığı kadar, yahud daha az oldu.' (Necm;
9)
Akli evvel cüşu = İlâhi iradenin coşması.
Kün" = "Ol"emri(Yâsln;82).
Mevâ = Makam, yer, cennet
Bahrü'l-hayât = Hayatdenizi.
Peymâne = İçki kadehi (muhabbet).
Gevher-i dürdâne = Tek ve büyük inci.
Şems-i Huda = Allah'ın güneşi. Maâdin: Madenler
Kân = Maden ocağı; kaynağı.
Âne = Anne.
Şecer = Ağaç (Hz. Musa'ya ilâhî hitap ağaçtan geldi.).
Hacer = Taş (Peygamberimizin elinde çakıl taşları konuştu.).
Mantk-ı bürhân = Belgeli söz

Cevlân = Dolaşma, gezme.

Pertev = Işık, nur.

Dilber-i rûhânî = Ruhanî güzel.

Dest = El.

Reci = Rica.

34

Gelin ey yâr-ı sâdıklar
Bu meydân-ı muhabbettir
Bütün cem olsun âşıklar
Bu meydân-ı muhabbettir
Pirimiz Sâmî Hazrettir

Gelin dergâha dervişler
Kılalım zevk ü cünbüşler
Huda'nındır kamu işler
Bu meydân-ı muhabbettir
Şefîimiz Muhammed'dir

Çalındı mahşerin Sûrı
Göründü Ahmed'in nün -
Bezendi cümleten huri
Bu meydân-ı muhabbettir
Bu bir ıyd-ı meserrettir

Kuralım halka-i zikri
Kamu bir edelim fikri
Kılalım hamd ile şükri
Bu meydân-ı muhabbettir
Tarîk-i ehl-i iffettir

Teveccühe gelin ihvan
Kuruldu halka-i Rahman
Açıldı ravza-i rıdvan
Bu meydân-ı muhabbettir
Bu bir uzmâ-yı nimettir

Erişti Hazret-i Sâmî
içirdi bizlere camı
Kamu mestetti ağlâmı
Bu meydân-ı muhabbettir
Sülük ehline hayrettir

Erişti şeyh-i memdûhı
Şifâ-yâb etti mecrûhı
Beraber evliya rûhı
Bu meydân-ı muhabbettir
Kamusu ehl-i vahdettir

Erişti Sidre'den cânân
Bileşince kamu gılmân
Dayansın işbu Erzincan
Bu meydân-ı muhabbettir
Temâşâgâh-ı hikmettir

Erişti Hazret-i Tâgî
Dağıttı Leşker-i zâgî
Kurup dergâha otağı
Bu meydân-ı muhabbettir
Dü çeşmi nûr-ı Ahmed'dir

34

lyd-ı Meserret = Sevinç bayramı.

Tarik-i ehl-i iffet = Temizlik ehlinin yolu.

Ravza-i Rıdvan = Cennet, cennet bahçesi.

Uzmâ-yı nimet = Nimetin en büyügü

Ağlam = Kullar.

Sülûk ehli = Tarikat ehli.

Memduh = Öğülmüş.

Mecruh = Yaralı.

Sidretül münteha = Cebrail'in bile varabileceği son mevki (Habibi buradan öteye aşkla geçmiştir.).

Gılmân = Köle. Cennette hizmet gören erkekler.

Temâşâgâh-ı hikmet = Hikmetin seyredildiği yer.

Leşker-i zâg = Karga sürüsü.

Dü çeşm = Ikigöz.

Hakîkat şemsi râhıdır
Velîler cilvegâhıdır
Füyûzatı İlâhîdir
Bu meydân-ı muhabbettir
Dahi sırr-ı nübüvvettir

Menem Salih şecî'âne
Girip aşk ile meydâne
Getirdim koçu kurbâne
Bu meydân-ı muhabbettir
Şarâb-ı aşk-ı Hazrettir

Şemsi râh = Yolun güneşi.

Cilvegâh = Tecellî yeri.

Füyüzat = Feyiz, Allah'ın manevî ihsanı, hakikat gıdası

Şeci'âne = Cesurane, yiğitçe.

35

Dilerem senden ey zât-ı mutahhar
Bana cananımı eyle müyesser
Cemî-i enbiyânın hakkı yâ Rab
Alıp cüz'üm beni eyle muammer

Hayâli gönlüme nakş oldu çıkmaz
Yed-i kudretle olmuşdur musavver
Çü sensin Hâlık-ı "nahnu kasemnâ"
Çü sensin Âlim u Bina mukadder

İlâhî kime gidem ilticaya
Var iken Pîr-i Sâmî gibi server
Bana andan gelir nisbet kokusu
Meşâmma erişir bûy-ı muattar

Çü gönlü hikmete sanduka olmuş
Açıldıkça çıkar her türlü gevher
Anın ile muhabbet eyleyenler
Olur irşâd misâl-i "Pend-i Attâr"

Rumûz-ı noktayı fehm eyleyenler
Bilir her sözlerini bir mücevher
Duyaldan "küntü kenz" in sırrını biz
Olup nakşında Nakkaş'ın muhayyer

Sözünü özünü fehm eyleyenler
Olardır nûr-ı Ahmed'le münevver
Egerçi sen seni bildinse Salih
Bilirsin ki muhayyersin muhayyer

35

Zât-ı mutahhar = Tertemiz kişi.
Müyesser = Nasip.
Cem'i enbiyâ = Nebilerin hepsi.
Cüz = Kısım, parça (irade).
Muammer: Yaşayan, gerçek yaşayışa ulaşan.
Yed-i kudret = Kudreteli.
Musavver = Tasvir olunan, resmi yapılmış.
Nahnü kasemnâ = Sûre-i Zuhruf, âyet 3-2.
Çü sensin Âlim u Bina mukadder = Mukadderat bilen ve gören sensin.
irtica = Sığınma.
Server = Baş, önder.
Nisbet = Bağlılık.
Meşâm = Burun.
Bûy-ı muattar = Güzel koku.
Sanduka = Kasa, kab.
Pend-i Attâr = İranlı büyük arif ve şâir Feridüddin Attar' in "Pendna-me" isimli emsalsiz nasihat ve hikmet kitabı.
Rumûz-ı nokta = "İlim bir noktadır" (Hadis)
"Küntü kenz = "Gizli hazine" (Hadisi kudsî).
Nakkaş = Nakşeden, sanatkar.
Olar = Onlar.
Münevver = Nurlanmış, aydınlanmış.
Temâşâgâh-ı hikmet = Hikmetin seyredildiği yer.
Leşker-i zâg = Karga sürüsü.
Dü çeşm = Ikigöz.
Şemsi râh = Yolun güneşi.
Cilvegâh = Tecellî yeri.
Füyüzat = Feyiz, Allah'ın manevî ihsanı, hakikat gıdası
Şeci'âne = Cesurane, yiğitçe.

36

Tabibler yarama sarman merhemi
İlâç kabul etmez bu bir yaredir
Sardıkça merhemi artıyor gamım
Anladım ki bir sağalmaz yaredir

Var mı bir ehl-i aşk murada ermiş
Her biri bir hâle giriftar olmuş
Bu yara da bana yârimden gelmiş
Ben ağlarım bu onulmaz yaredir

Kendi görür kendi sorar hâlimi
Günbegün artırır âh u zarımı
Kimden kime sunam arz-ı hâlimi
Yine benim arz-ı hâlim yâredir

Benim yârim şeyhim Muhammed
Sâmî Andan gayrı saran yoktur yaremi
Rahm eyle sultânım eyle keremi
Vücudumda sağ yerim yok yaredir

Salihem kimseye açmam razımı
Koluma kondurdum şâhin-bâzımı
Yârdan gayrı çeken yoktur nâzımı
Yine bütün hasb-i hâlim yâredir

36

Sağalmaz = Iyileşmez.

Giriftar = Derde düşme, iptila.

Zâr = Ağlama sebebi feryad.

Rahm eylemek = Acımak, esirgemek, korumak.

Kerem = Lütuf, bağış, cömertlik.

Râz = Sır.

Şahin-bâz = Şahin kuşu.

Hasb-i hâl = Görüşüp dertleşme

37

Bizim bu âlem-i mülk içre bir devrânımız vardır
Açılmış râh-ı Sıddık'dan büyük meydânımız vardır

Ezelden âşıkız aşkın belâsın inkıyâd ettik
Ki biz abdâl-ı aşkız derd gibi dermanımız vardır

Acâib andelîbiz kim bizim hiç goncamız solmaz
Hümâ-yı kuds-i lâhûtuz beka gülşanımız vardır

Bizi isyan ile meşhûn sanar bu âlemin halkı
Ki biz ârif-i a'râf iz bir özge sânımız vardır

Şikâr almaklığa geldik şikâr olduk bu âlemde
Anâsır bendine düşdük aceb seyrânımız vardır

Bu kesrette şühûd-ı vahdetiz gafletdeyiz sanma
Hümâ-yı asumanız ol kadar irfanımız vardır

Cevahir kenzini bulduk olup hadim kapısında
Ki elbette bizim ol hisseden ihsanımız vardır

Tutup destim kabul etti beni Ol Hazret-i Şeyhim
Bi-hamdillah Pîr-i Sâmîgibi sultânımız vardır

Tarîkat rütbesin giydir hevâmız Hû'ya tahvîl et
Kılalım seyr-i lillah sen gibi Lokmân'ımız vardır

İlâhî sâye-i Sâmî*de derdim ihtitâm eyle
Bağışla Sâlih'em pîrime çok noksanımız vardır

37

Devrân = Dolaşma, gezinti.

Rah-ı Sıddık = Hz. Ebubekir yolu.

Inkıyad = Bağlanma, isteyerek yüklenme.

Ebdâl-ı aşk = Aşk dervişi

Andelip = Bülbül.

Hüma-yı kuds-i lâhut = Mukaddes ve ilâhi âlemin devlet kuşu.

Beka gülşanı = Ölmez, solmaz gül bahçesi.

Meşhun = Dolu.

Arif-iâraf = Yüksek irfan eh-li, Veli.

Şikâr = Av.

Anasır bendi = Toprak, su, hava, ateş bağı.

Bu kesrette şühûd-ı vahdetiz gafletdeyiz sanma = Bu çeşitli yaratıklar içinde Yaradan'a şahidiz.

Hümâ-yı âsûman = Gökyüzüne ait devlet kuşu, Anka.

Cevahir kenzi = Mücevher hazinesi.

Hadim = Hizmetçi.

Dest = El.

Hevâ'nm huya tahvili = Anasır zıddiyetinin kalkması, kötü ahlâkın ahlâkı hamidiye dönmesi.

Seyr-i lillah = Allah'ın sıfatları ile sıfatlanma.

Ihtitam = Sona erdirmek.

38

Bize vahdet sarayından gelen nûr-ı safadır pîr
Marîz olan kulûbâtın kamusuna şifâdır pîr

Anın Cibril'dir aklı doğup burc-ı saâdetden
Delîl-i peyk-i Rahmân'dır halîl-i enbiyâdır pîr

Bular rûh-ı musaffadır ki "cemü'l-cem" e varmışlar
Cemî'den farka gelmişler vekîl-i Mustafâ'dır pîr

Yemîni arş makamıdır ledünniyât kelâmıdır
Bular vaktin imamıdır delîl-i pîşvâdır pîr

Bakarlar ahd-i mîsâka gönül vermezler âfâka
Cemî-i kalb-i uşşâka veren nûr u ziyadır pîr

Okurlar mekteb-i dilden alırlar buyu her gülden
Bular gelmiştir iç ilden gürûh-ı asfiyâdır pîr

Bular bir özge candırlar bular dârü'l-emândırlar
Bular kutb-ı zamandırlar kamu vahdet-nümâdır pîr

Kapısında seni me'yus kılmak sânına düşmez
Kabûl-i hazret eyler bir büyük sâhib-atâdır pîr

Pîrimiz Hazret-i Rehber Muhammed Sâmî-yi Server
Kamu uşşâkı mest eyler yüzü şems ü duhâdır pîr

Tutup destin seni makbûl-i dergâh eyledi
Salih Sözü hak kavli mutlak zî-hayâ sâhib-vefâdır pîr

38

Marîz olan kulûbât = Hasta olan kalbler.

Peyk-i Rahman = Allah'dan haber veren.

Hâlil-i enbiyâ = Peygamberlerin dostu.

Ruh-u musaffa = Tertemiz ruh.

Cemü'l-cem = Allah'ın yüksek sırlarına ulaşan.

Cemi'den fark = Eşyayı Hak'la görmek ve Hakkı eşyasız idrak veya Fenadan sonraki bekadır.

Arş = Dokuzuncu gök.

Pişvâ = Başkan.

Ahd-i mîsâk = "Kalu belâ" aninda ruhlardan Allah'ın aldığı söz.
Âfâk = Ufuklar.
Kalb-i uşşak = Âşıkların kalbi
Mekteb-i dil = Gönül mektebi.
Gürüh-u asfiyâ = Seçkinler güruhu, veliler.
Dârül-emân = Sığınılacak yer.
Vahdet-nûmâ = Allah'ın birliğini gösteren.
Mey'us = Kederli.
Sâhib-atâ = İhsan sahibi, cömert
Uşşak = Âşıklar.
Şems = Güneş.
Duhâ = Kuşluk vakti.
Salih Sözü hak kavli mutlak zî-hayâ sâhib-vefâdır pîr = Doğru sözlü, sağlam vaitli, sözünde durur.

39

Evvelâ bir pîre teslîm olmayan derviş midir
Eşiğinde baş koyup cân vermeyen dervîş midir

Mekteb-i irfana girip almayan ders-i sabak
Hızr ile âb-ı hayâta varmayan dervîş midir

Harfi savtı olmayan bir şehre basmayıp kadem
"Alleme'l-esmâ" rumuzun bilmeyen dervîş midir

Günde yetmiş kez hitâb-ı "İrci'î" den bî-haber
"Fedhulî" sırrından agâh olmayan dervîş midir

Mâsivânın illetinden soyunup abdal olup
Cân verip ölmezden evvel ölmeyen dervîş midir

Bu fena gülzârı içre faili mef'ûlünü
Her sıfattan zât-ı Hakk'ı bilmeyen dervîş midir

Kabre girip haşre varıp hem sıratı geçmeden
Kevser-i Haydar'dan içip kanmayan dervîş midir

Andelib-râ her seher bâğ-ı behişte girmeyip
Açılıp gül gibi handan olmayan dervîş midir

Varını yağmaya verip İbrahim Edhem gibi
Arayıp Hızr-ı zamanı bulmayan dervîş midir

Pîr-i Sâmî Hazretine sıdk ile bîat edip
Rûz u şeb babında hizmet kılmayan dervîş midir

Şeyhü'l-ekberdir efendim bu asırda şübhesiz
Böyle bir âlî-makâma gelmeyen dervîş midir

Sâlih'em sıdk ile bende olmuşam sultânıma
Ağlayarak bu kapıda gülmeyen dervîş midir

39

Ders-i sabak = Ders, vird.

Harfi savti olmayan = Okuma yazma ile olmayan (arifler mektebi).

Allemel esma = "Biz Adem'e isimleri öğrettik." (Bakara; 31)

Hitâb-ı "Irci'i = "Dön Rabbine, sen. O'ndan razı, O da senden razı olarak..." (Fecr; 28)

Bi-haber = Habersiz.

"Fedhulî" = "Haydi gir (salih) kullarımın içine; Gir Cennetime..." (Fecr; 29-30)

Agâh = Bilgili, haberli, uyanık

Mâsivâ = Allah'dan başka şeyler.
İllet = Hastalık, maraz.
Fail = Yapan, eden.
Mef'ül = Yapılmış, edilmiş.
Haşr - neşir = Kıyamette her canlının ölüp yeniden diriltilmesi.
Kevser-i Haydar = Sırat geçenler, Allah'ın aslanı Hz Ali'nin elinden kevser içecek.
Andelîb-râ = Bülbül gibi.
Bağ-ı behişt = Cennet bahçesi.
Handan = Gülen.
Rûz u şeb: Gece gündüz.
Bâb = Kapı.
Şeyhül-ekber = En büyük şeyh.
Âli makam = Yüce makam.
Bende = Bağlı, köle.

40

Yetiş ey keştibânım büsbütün deryada yangın var
Değil derya yalınız cümle hep sahrada yangın var

Açıldı bağ-ı vahdet gülleri mest oldu bülbüller
Zemîn ü âsumân dünyâ ve mâfîhâda yangın var

Erişti nev-bahâr vakti figâna başladı bülbül
Değil bülbül yalınız ol gül-i ranâda yangın var

Kaşınla kirpiğin zülfün beni mest etti ey dilber
Değil mestane gözler kâmet-i zîbâda yangın var

Muhabbetden yarattı Ol Habîb'i Hazret-i Mennân
Değil kim Ol Muhammed Hazret-i Mevlâ'da yangın var

Hitab-ı "kün fekân" erdi zuhura geldi akl-ı küll
Felekler gulgule düştü kamu esmada yangın var

Zemîne indi me'vâdan nice yıllar döküp kan yaş
Yalınız ağlayan Âdem değil Havva'da yangın var

Nice yıl hasret-i hicran oduyla yaktı Kenan'ı
Yanan Yakûb değil gör Yûsuf u Zelha'da yangın var

Cihan halk olalı göster bana âsûde ahvâlin
Ki yok bir istirahat esfel ü âlâda yangın var

Erişti Sâmî-yi Sultân beraber dilber-i rûhân
Değil yalınız Erzincan Yemen San'a'da yangın var

Bilinmez Salih'in rengi çalınır tablı gülbangı
Kurulmuş Kerbelâ cengi yaman gavgâda yangın var

40

Keştiban = Kaptan.

Sahra = Çöl, ova.

Zemîn ü âsûman = Yer ve gök.

Dünya ve mâfiha = Dünya ve dünya-dakiler.

Nev-bahar = İlk bahar.

Gül-i rânâ = Kırmızı ve güzel gül.

Mestâne = Sarhoş.

Kâmet-i zîbâ = Süslü boy, güzel endam.

Mennan = Çok ihsan edici (Allah).

Kün fekan = "Ol dedi oldu, yokol deyince de sona erecek' âyet ile Kün (ol) Feyekun (yokol) anlatılıyor. (Yasin; 82)

Gulgule = Bağırıp çağrışma,feryad.

Kamu esma = Bütün isimler.

Me'va = Nimet cenneti, cennet.

Hasret-i hicran odu = Ayrılık hasreti ve ateşi.

Ken'an = Filistin, Hz. Yakup soyunun yurdu.

Asude = Rahat, ferah.

Esfel ü a'lâ = Aşağı ve yukarı.

Dilber-i rûhân = Manevi güzel.

tablı gülbang = Dervişlerin bir ağızdan okuduğu ilahi veya dua.

41

Pîrim Muhammed Sâmî'dir mir'ât-ı Rahman bendedir
Dergâhı vuslat-kâmıdır Ol nûr-ı sultân bendedir

Hem Mantıku't-tayr olmuşam aynı iken gayr olmuşam
Sırrı iken seyr olmuşam gizli nümâyân bendedir

Hem nûrı hem nâr olmuşam hem güli hem hâr olmuşam
Yağmur olup kar olmuşam hem âb-ı bârân bendedir

Bu âlemin mesti benim dervişlerin postu benim
Bir altı yok desti benim çok kenz-i hemyân bendedir

Hem âsiyâb hem dâneyim ne uslu ne dîvâneyim
Hem gevher-i dürdâneyim la'l ile mercan bendedir

Gâhî tüvânger gâh gedâ gâhî semûm gâhî gıda
Gâh karada gâhî suda berr ile umman bendedir

Gâh canlara cânân benim gâh âfet-i devrân benim
Gâh âşık-ı Yezdan benim Yûsuf-ı Kenan bendedir

Gâhî gulam gâhî hoca gâhî yiğit gâhî koca
Gâh gündüzem gâhî gece hem mâh-ı tâbân bendedir

Gâh ehl-i sanat oluram gâh ehl-i vahdet oluram
Gâh ehl-i himmet oluram her türlü elvan bendedir

Şems-i Huda zerresiyem bu âlemin kübrâsıyem
Bahrü'l-hayât katresiyem hem âb-ı hayat bendedir

Gâh yanaram gâh tüterem gâh güle karşı öterem
Gâh âteşe cân ataram hem şem-i pervan bendedir

Gâh dil hazînem gâhi şâd gâhî uyûnam gâh Fırad
Gâhî oluram Keykûbad âlem-i devrân bendedir

Salih bu himmet câmîdir maksûdu vuslat-kâmıdır
Madem ki pîrim Sâmî'dir hem kebş-i kurbân bendedir

41

Mirât-ı Rahman = Rahman'ın aynası.
Vuslat-kâm = Kavuşma isteği, arzusu.
Manluku't-Tayr = "Ey insanlar bize kuşların dili (mantuku't-tayr) öğretildi ve bize her şeyden (bolca bir pay) verildi." Nemi 16 ya işarettir.
Aynî iken gayr olma = Birlikte iken ayrılma.
Sır iken seyr = Gizli iken açığa çıkma
Gizli - nümayan = Gizli iken açığa çıkma renkten renge girme halleri.
Nâr = Ateş.
Hâr = Diken.
Âb-ı bârân = Yağmur, yağan su.
Kenz-i hemyân = Hazine ve onu taşıyan heybe, torba.
Âsiyâb = Su değirmeni.
Gevher-i dürdâne = En kıymetli elmas.
Lâl = Kırmızı ve değerli sustası.
Tüvânger - Geda = Zengin,fakir.
Semûm = Zehir.
Berr = Kara parçası, toprak.
Umman = Büyük deniz.
Âfet-i devrân = Güzelliği ile fitneler koparan güzel, zamanın en güzeli.
Aşık-ı Yezdan = Ehli aşk, Allah aşığı
Gulam = Köle.
Koca = İhtiyar.
Mâh-ı tâbân = Ayın en parlak hâli.
Elvan = Renkler, her çeşit.
Şems-i Hüdâ = Hûda'nın güneşi.
Kübrâ = Büyük olan.
Bahrü-l hayât katresi = Hayat denizinin damlası.
Âb-ı hayvan = Manevî zek feyz neşe.
Şem-i pervân(e) = Pervanenin ışığı.
Dil hazinem = Gönlü gamlı, mahzunum.
Şâd = Sevinçli, mesrur.
Uyun = Kaynak, göze.
Vuslat-kâmı = Arzusuna ulaşma.
Kebş-i kurbân = Kurbanlık koç.

"Küntü kenz" in mebdeinden aşk u sevda "Hû" çeker
"Lâ"yı iskât eyleyenler dâim illâ "Hû" çeker

Can kulağın tut basîret gözlerin aç müddeî
Her bir eşyanın yüzünden her bir esma "Hû" çeker

"Ahsen-i Takvîm" rumuzu "Alleme'l-esmâ" durur
Kâinatın zübdesi Mahbûb-ı Mevlâ "Hû" çeker

Çık anâsır gömleğinden gir hüviyyet şehrine (1)
Yek nefes kılmış ihata zîr ü bâlâ "Hû" çeker (2)

Hâki bâdı âbı âteş sen ne sandın zâhidâ (3)
İsm-i a'zamdır bular nakş-ı dilârâ "Hû" çeker (4)

Mekteb-i irfana gir oku hakîkat dersini
"Kâf u nûn" un menşeinden kûh u sahra "Hû" çeker (5)

Kâbız ismin mazharıdır bil bu hâkin aslını (6)
Kabza-i kudrettedir leyi ü nehâr "Hû" çeker (7)

Mazhar-ı Hayy olduğiyçün âb u bâdın aslı bil
Nefha-i Rahmânî'den dünyâ vü ukbâ "Hû" çeker

"İsm-i Rabbim" mazharı şems-i cihandır şübhesiz
Âleme oldur mürebbî seng-i hârâ "Hû" çeker

Nakşibendî'ler kurunca halka-i illâ-yı
Hû Keşf olur arz u semâvât arş-ı alâ "Hû" çeker

Hey taharetten habersiz rabıta bilmez hasis
Nefha-i âdem deminden cümle derya "Hû" çeker

Rabıta oldukça Sâmî Hazretine sâlikân
Ravza-i tevhîd misâli cismi hep yâ "Hû" çeker

Mürşid-i kâmil güneş sâlikler anın zerresi
Rabıta oldukça pîre cümle aza "Hû" çeker

Salihem bir benliğim var ariyettir ol dahi
Anı da şeyhim alırsa ağ u kara "Hû" çeker

"Küntü kendin mebdei = Gizli hazinenin başlangıcı.

"Lâ"yı iskat eylemek = Yok demek olan "Lâ"yı kaldırmak

Müddeî = İşin özünden habersiz, sözde kalanlar.

Esma = İsimler.

Ahsen-i Takvîm = "Biz insanı en güzel şekilde yarattık" (Tîn Suresi: 4).

Alleme'l-esmâ = "Âdem'e bütün isimleri öğrettik" (Bakara Suresi: 31).

Kainatın zübdesi = Varlığın özü, insan.

(1) = Toprak, su, hava, ateş" kaydını bırakıp zata dahil ol.

(2) = Bir nefes gibi yerler ve gökler (mahlukat) 'hû' çeker.

(3-4) = "Anasır bendi" ismi azamdır, sevgilinin resmidir.

(5) = "Kün" ol ve yokol emri gereği dağ ve ova'hû" çeker.

(6) = Bu yeryüzü Kâbız (Kudret eli) nin görüntüsüdür.

(7) = Gece ve gündüz Allah'ın tasarrufunda (Kudret eli) "Hu" çeker.
Âb = Su.
Bâd = Rüzgar (Hava).
Nefha-i Rahman = Rahmani nefis.
Ukba = Ahiret
İsmi Rabbim = Rabbimin adı (Âyet).
Mürebbî = Terbiye eden.
Seng-i hârâ = Taş, kaya.
Halka-y ılllâ-yı Hû = Zikir halkası.
Keşf olmak = Açılmak.
Taharet = Temizlik. Beden ve kalp temizliği.
Hasis = Cimri, pis.
Nefha-i âdem = İnsan nefesi.
Sâlikân = Salikler ,müridler.
Ravza-i tevhîd = Tevhid bahçesi.
Ariyet = Emanet
Ağ u kara = Beyaz ve siyah, ak ve kara.

43

Bu cihan bülbüllerinin gülleri tez hâr olur
Balına aldanma kim arısı anın mârolur

Arif isen olma ey dil zerre denli akla yâr
Şehveti dünyâ-peresttir taptığı dînâr olur

"Semme vechullâhi" sırrından haberdâr olanın
Kande baksa nâzın manzûru hep dîdâr olur

Evvel Âhir Bâtın u Zahir kamusu Ol durur
Vahdet ehli kande baksa gördüğü ol yâr olur

Sen sana gel işbu canın hâb-ı gafletten uyar
Nice bin Mansûru gör kim zülfüne berdâr olur

Pîr-i Sâmî Hazretine sıdk ile bîat eden
Keşf olur sırr-ı hakîkat mazhar-ı esrar olur

Cân eğercâhâna vâsıl olmaz ise Sâlih'â
Çekdiği sevdası anın bir vefasız kâr olur

43

Hâr = Diken, çerçöp.

Mâr = Yılan.

Dînâr = Altın, para.

Semme vechullâhi = "Allah'ın yüzü (nereye baksan onun yüzünü görürsün.)" (Bakara Sûresi; 115).

Nâzırı - Manzûru - Didâr = Gördüğü, baktığı, Allah'in yüzü olur.

Hab-ı gaflet = Gaflet uykusu.

Zülfüne berdar olmak = Zülfünün teline asılmak.

Biat etmek = Kabul etmek, el tutmak, bağlanmak.

Mazhar-ı esrar = Sırları açıklanır, meydana çıkar.

44

Tecellî olsa bir kula hakîkat aşk-ı Sübhânî
Ne hikmettir atar taşlar bulara kavm-i süfyânî

Dedim ey mihribânım geç bu miskînin günâhından
Dedi niçin günâh ettin utanmadın İlâhından

Dedim yandı bu Salih gör cihan tutuştu âhından
Dedi benden ne istersin dile püştüpenâhından

Dedim hüsnüne mağrur olma kim bir hûb-cemâlin var
Benim de her seher ihrâk eder ism-i celâlim var

Dedim "dersin benim derdimden ağlar çokzelîlim var"
Benim mülk-i bekaya cezb eder pîrim delîlim var"

Dedim dersin benim lâl-i lebimde çok gülâbım var
Ki ben bir ayn-ı derdim kim yürek kanı şarâbım var

Eğer dersen "gıdamız rûz u şeb şehd ile helvadır"
Huzûr-ı pîre vardıkta bizim de mennü selvadır

Eğer dersen "bizim sevdiğimiz la'l ü mücevherdir"
Bizim de Hazret-i şeyhim Muhammed Sâmî serverdir

Meded şeyhim mülakat eyle bu nefsim ile ruhum
Bir ednâ Salihem sensin dilimde ism-i memdûhum

44

Kavm-i süfyânî = İsyancılar topluluğu.

Mihribân = Sevgili.

Püştüpenâh = Sığınacak yer, melce, infeab ettiği şeyh.

Hûb cemâl = Güzel yüz.

Ihrâk = Yakma, kavurma.

Zelilim = Günahım.

Mülk-i bekaya cezbeder = Baki, ölümsüz mülke çeken

Lâl-ı lebimde çok gülâb = Kırmızı dudağında çok gülsuyu var. (Sohbetin gülsuyu gibidir).

Şehd ile helva = Bal ile helva

Mennü selva = Bıldırcın kebabı ile kudret helvası. (Bakara;57, Araf;160, Taha;80 ayetlerine işarettir.)

Server = Başkan.

Mülakat = Karşılık.

Ednâ = Pek aşağı, alçak.

Memduh = Öğülmüş.

45

Gönülden bî-haberdir ekser-i halk-ı cihan gördüm
Özün bilmez sözü sûret-perest olmuş ayan gördüm
Eriştim âhiri bir mürşide Hızr-ı zaman gördüm
Demi enfas-ı îsâ'dır Muhammed'den nişan gördüm
Vücûdun gülşanı ey dil senin hep varidatındır
Kamu gördüklerin cümle senin zâtı sıfatındır

Dilersen Hakk'ı bilmek terki tecrîd ol hemân durma
Olup meddâh-ı âlem yok yere beyhude lâf urma
Eğer sîmurgu ankasan gurâbın yanına varma
Hakîkat andelîbi ol gözünü gülden ayırma
Vücûdun gülşanı ey dil senin hep varidatındır
Kamu gördüklerin cümle senin zâtı sıfatındır

Muhabbet râhına gir sohbet-i pîre devam eyle
Seni bil merd-i Hak'tır irgüren Hakk'a meram eyle
Gıdasın kes bu nefsin nevmi şeb rûzi haram eyle
Dilersen Hakk'a ermek nefsini sen sana râm eyle
Vücûdun gülşanı ey dil senin hep varidatındır
Kamu gördüklerin cümle senin zâtı sıfatındır

Şerîat ilmiyle âmil olan bir mürşidi ara
Fena gülzârına bakma saadet hûrşîdin ara
Pîr-i Sâmî'ye var kardaş hakîkat cemşîdin ara
Bu asrın muktedâsıdır eriştirir seni yâra
Vücûdun gülşanı ey dil senin hep varidatındır
Kamu gördüklerin cümle senin zâtı sıfatındır

Umurun Hakk'a tefvîz et n'ederse hoş eder Mevlâ
Seher bülbülleri ol güle karşı eyle vaveyla
Eğer Mecnûn isen bak gör cihan halkı kamu
Leylâ Geçip "lâ"perdesinden Salihâ ol "mazhar-ı illâ"
Vücûdun gülşanı ey dil senin hep varidatındır
Kamu gördüklerin cümle senin zâtı sıfatındır

45

Bi-haber = Habersiz.
Sûret-perest = Resme tapan, şekle tapan.
Hızr-ı zaman = Zamanın hızrı (Mürşid).
Demi enfâs-ı Isâ = Nefesi Hz İsa'nın ölüleri dirilten nefesi gibidir.
Gülşan = Gül bahçesi.
Dil = Gönül.

Terki tecrîd olmak = Masivayı terk ve iyiyi kötüden ayır.
Meddah-ı âlem = Âlemi öven.
Beyhude = Boş.
Simurgu anka = Otuz kuşa birer tarafı benzeyen ve zümrüdü anka da denen büyükefsanevi kuş.
Gurâb = Karga.
Andelib = Bülbül.

Râh = Yol.
Sohbet-i pîr = Mürşidin sohbeti.
Merd-i Hak = Hakkın doğruluk timsali olan (Mürşid).
Nevm = Uyku.
Şeb-ruz = Gece ve gündüz.
Râm etmek = Bağlamak, emre uydurmak.

Hûrşîd = Güneş.
Cemşid = Şarabı bulan hükümdar. Aşk ve muhabbet
Muktedâ = Tâbi olunan, uyulan reis.

Umurun Hakka tevfiz etmek = Her iş ve amelini Allah'a bırakıp ona havale etmek.
Vaveyla = Feryad etme, bağırma; çağırma.

Gizleme gel sen seni kimden kaçarsın ey gönül
"Aklı küll" sensin gönül "levlak" senin şânındadır
Gâhi yerde gâh semâlarda uçarsın ey gönül
"Akl-ı küll" sensin gönül "levlak" senin şânındadır
Her ne var a'lâ vü esfel cümle dîvânındadır

Bil şerîat emr ü nehyi bilmek imiş ey gönül
Hem tarîkat râh-ı Hakk'a gelmek imiş ey gönül
Marifet Hak ile meşgul olmak imiş ey gönül
"Akl-ı küll" sensin gönül "levlak" senin şânındadır
Her ne var a'lâ vü esfel cümle dîvânındadır

Bil tasavvuf Hak seni benlikten âzâd eyleye
"Alleme'l-esmâ" ya mazhar eyleyip şâd eyleye
Keşf olup sırr-ı hakîkat gönlün âbâd eyleye
"Akl-ı küll" sensin gönül "levlak" senin şânındadır
Her ne var a'lâ vü esfel cümle dîvânındadır

Bil emânettir muhabbet sana Mevlâ'dan gelir
Doğru Mecnûn oldun ise bil ki Leylâ'dan gelir
"Küntü kenz"in mebdeidir arş-ı a'lâdan gelir
"Akl-ı küll"sensin gönül "levlak" senin şânındadır
Her ne var a'lâ vü esfel cümle dîvânındadır

Doğru olursa muhabbet şart-edeb sakıt olur
Zayi etme senden ister belki bir vakit olur
Câhil ile sohbet etme işleri sakat olur
"Akl-ı küll" sensin gönül "levlak" senin şânındadır
Her ne var a'lâ vü esfel cümle dîvânındadır

Cân-nisâr olunmayınca bu muhabbet râhına
Her söz ile sanma kul vâsıl olur Allah'ına
Sikke hâlis olmayınca verilir mi şahına
"Akl-ı küll" sensin gönül "levlak" senin şânındadır
Her ne var a'lâ vü esfel cümle dîvânındadır

Pîr-i Sâmî Hazretidir serverimiz şahımız
Hamdulillah peyk-i hazrettir delîl-i rahimiz
Nakşibendî'den açılmış âlidir dergâhımız
"Akl-ı küll" sensin gönül "levlak" senin şânındadır
Her ne var a'lâ vü esfel cümle dîvânındadır

Sâlih'â bir kimseye yol aldıran ihlasıdır
Çektiğim bunca sitem bir dilberin sevdasıdır
Hazret-i şeyhim efendim ehl-i hâsın hâsıdır
"Akl-ı küll" sensin gönül "levlâk" senin şânındadır
Her ne var a'lâ vü esfel cümle dîvânındadır

46

Aklı küll = Allah 'in her şeyi bilip, her şeyi kuşatan tedbir ve tasarrufu.

Levlak = levlake - Levlak" Sen olmasaydın alemleri yaratmazdım, (Kudsîhadisi).

a'lâ vü esfel = Yüksek ve alçak.

Emr ü nehy = Allah'ın yapılmasını ve yapılmamasını emrettiği hususlar.

Rah-ı Hakk = Allah yolu.

Allemel-esma = "Biz Adem'e bütün isimleri öğrettik." (Bakara; 31)

Âbâd = Şen, mâmur.

Mebde = Başlangıç.

Can - nisâr = Can saçan, canını hiçe sayan.

Râh = Yol.

Server = Önder.

Peyk = Haberci.

Delil-i rah = Yol rehberi.

Âli = Yüce, ulu.

Ehl-i hâsın hâsı = Seçkinlerin seçkini,veliler sınıfı.

47

Çekdiğim cevr ü sitem senden midir benden midir
Nâr-ı hicrandan mıdır yâ âlî ihsandan mıdır

Bî-vefâ olmuş kamu işbu cihanın dilberi
Tab'-ı tohmundan mıdır yâ hükm-i sultândan mıdır

Sûre-i Seb'ul-Mesânî dilberin vechindedir
Nakşı insandan mıdır yâ sun'-ı Rahmân'dan mıdır

Mâh cemâlin arz edip âşıkların canın alır
Hüsnü me'vâdan mıdır yâ şâh-ı Ken'ân'dan mıdır

Bir güzel tahtını kurmuş mülk-i hüsne hükm eder
Taht-ı zîverden midir yâ kuvvet-i kândan mıdır

Ruhlerinin revnakı aklım perîşân eyledi
Nûr-ı esvedden midir yâ küfr ü îmândan mıdır

Pîr-i Sâmi'nin kelâmı bizlere verir hayât
Sohbeti candan mıdır yâ gizli canandan mıdır

Kaşlarıyla kipriği zülfü beni mest eyledi
Verd-i ahmerden midir yâ dürr ü mercandan mıdır

İlm ü hikmet sözlerinden dem ursun
Salihâ Bilmezem senden midir yâ bahr-i irfandan mıdır

47

Cevr = Ezâ, cefa, eziyet.
Nâr-ı hicran = Ayrılık ateşi.
Âlİ ihsan = Yüce ihsan.
Bî-vefâ = Vefasız.
Kamu = Herkes.
Dilber = Sevgili.
Tab-ı tohum = Parlak, halis tohum.
Sûre-i Seb'ul-Mesânî dilberin vechindedir = Fatiha sûresi güzelin yüzündedir.
Sun'-u Rahman = Allah'ın işi
Mâh = Ay.
Hüsnü me'va = Güzellik makamı.
Şah-ı Ken'an = Hz. Yusuf.
Mülk-i hüsn = Güzellik mülkü, ülkesi.
Taht-ı ziver = Süslü taht.
Kuvvet-i kân = Madenin kuvveti, halisiyeti.
Ruh = Yanak, yüz, çehre.
Revnak = Parlaklık.
Nur-ı evsed = Siyah nûr.
Verd-iAhmer = Kızmızı gül.
Dürr ü mercan = İnci ve mercan.
Bahr-i irfan = İrfan denizi.

48

Ey gönül sabr et bu dehrin gamı gavgâsı geçer
Bir gün âsûde olur bu demi davası geçer

Seni bir fen ile bin derdi belâya düşürür
Mey-i efsânesi hem bâde-i sahbâsı geçer

Kanı ol yosma kıyafet kanı ol sîm-i beden
Dokunur bâd-ı ecel hüsn-i temaşası geçer

Bu cihan bülbüllerinin gülüne etme heves
Bozulur revnakı ol gonca-i hamrâsı geçer

Nice bin cilve-i nâz ile hırâmân edenin
Bozulur ruhleri mûyu gül-i ra'nâsı geçer

Bu cihan hûblarının vuslatına can verenin
Erişir vakt-i hazan aşk ile sevdası geçer

Şeb-i zulmette yürü vuslat-ı cânânı dile
Doğar ol şems-i hakîkat şeb-i yeldâsı geçer

Cân kuşu pervâz urup bu ten yuvasından gider
Bu gönüller âleminin cümle vesvâsı geçer

Âlem-i vahdet yüzünden bir tecellî kılsa
Hakk Kesret içre nefs-i şû'mun cümle iğvâsı geçer

Bir kişi ister ise olsun cihan mülküne şâh
Sarınır bir kefene devlet-i Dârâ'sı geçer

Doğurur kendisi besler yine sonra seni yer
Sana bir zehr içirir sanma ki yarası geçer

Söylenir dillerde bir Mecnûn u Leylâ her zaman
Günde yüz bin nice Mecnûn ile Leylâ'sı geçer

Hüsn iline şah olan bir Yûsuf-u Ken'ân mıdır
Âlem-i hûbânda çok mahbûb-ı zîbâsı geçer

Gör bu çarhı nice bin âlemleri devrân eder
Herbirinde nice birzîr ile bâlâsı geçer

Sarihin şerh ettiği gör bir tecellî Turudur
Kim bilir kim nice bin Tûr ile Musa'sı geçer

Mürdeler ihya eden âlemde bir îsâ mıdır
Devr eder âlemde çok nutk-ı Mesîhâ'sı geçer

Pîr-i Sâmî açmaz ise ger basîret aynımız
Salih'in beyhude sözler ile enfâsı geçer

48

Dehr = Zaman, dünya.
Asude = Rahat, gailesiz, dinç (olan).
Fenn = Marifet, hüner, sanat
Mey-i efsâne = Efsânevî şarab.
Bâde-i sahba = Şarap kadehi, muhabbet.
Kanı = Hani.
Sîm beden = Gümüş endamlı, güzel.
Bâd-ı ecel = Ölüm rüzgârı.
Hüsn-i temâşâ = Güzel seyri, seyretmesi.
Revnak = Tazelik, güzellik.
Gonca-i hamrâ = Kırmızı gonca.
Cilve-i nâz = Nazlı cilve.
Hırâmân = Salına salına, naz ve edâ ile yürüyen.
Ruh = Yanak.
Mûy = Kil,tüy.
Gül-i ranâ = Kırmızı gül.
Hûb = Güzel.
Vuslat = Kavuşma.
Vakt-i hazan = Yaprak dökümü, güz.
Şeb-i zulmet = Karanlık gece.
Şems-i Hakikat = Hakikat güneşi.
Şeb-i yelda = Uzun gece, en uzun gece.
Pervâz = Uçma, uçuş.
Vesvâs = Vesvese, şüphe.
Nefs-işûm = Uğursuz, şom nefis.
Iğvâ = Kötü-vesvese verme
Devlet-i Dara = Eski Iran hükümdarı. Dâra'nın devleti.
Hüsn ili = Güzellik şehri.
Yusuf-u Ken'ân: = Güzellik ülkesinin Yusuf'u (Hz. Yusuf)
Âlem-i hûban = Güzellikler alemi.
Mahbûb-ı zibâ = Sevgilinin güzelliği
Çarh = Çark, felek, gök.
Devrân = Devir.
Zîr = Alt
Bâlâ = Üst.
Şârih = Şerheden, açıklayan
Şerh etmek = Açıklamak, açık anlatmak.
Tecelli = Görünme, Allah'ın lûtfuna nail olma, kalbde ilahî sırların âyân olması.
Tür = Tur dağı.
Mürdeler ihya eden = Ölüleri dirilten.

Nutk-ı Mesihâ = Hz. Isa nefesli (Mürşid).

Basîret aynımız = Gören gözümüz.

Beyhude = Aslı yok, boş.

Enfâs = Nefesler.

Biz muhabbet erleriyiz sohbet-i cân bizdedir
Bâğ-ı vahdet gülleriyiz lâl ü mercan bizdedir
Gelmişiz mülk-i bekadan aslımız "Hû"dur bizim
Biz hakikat erleriyiz kâmil inşân bizdedir

Devr edip vahdet diyarından gelip işbu ile (1)
Biz beka bülbülleriyiz konmazız her bir güle
Bir kişinin kim refîkı Hazret-i Cibrîl ola
Bâb-ı Sıddık'tan açılmış âlî-meydan bizdedir

Yâr-ı gâr-ı Mustafâ'dır Çâr-ı Yârın ekremi (2)
Muktedâ-yı evliyadır enbiyânın mahremi (3)
Mazhar-ı Nûr-ı hidâyet ehl-i derdin merhemi
Biz muhibb-i hanedanız şâh-ı merdân bizdedir

Sevmişiz can ı gönülden Çâr-ı yârı serveri
Ol Ebû Bekir Ömer Osman Alîyy-i Hayderi
Fâtıma bint-i Resulün dîde-i enverleri (4)
Biz Şehîd-i Kerbelâ'yız cümle atşân bizdedir

Evliyalar ser-firâzı Nakşibendî Hazreti
Pirlerimiz giydiler tacı abayı hil'ati
Âlemi kılmış ihata himmetiyle nisbeti
Biz gulâm-ı Nakşibendiz râhı erkân bizdedir

Dâireyiz hem kudümüz cismimiz neydir bizim
Aşk u sevdadır gıdamız bağrımız meydir bizim
Virdimiz ism-i celâl'dir kalbimiz "Hay"dır bizim
Zikrimiz ihfâ-durur esrâr-ı Kur'ân bizdedir

Hâlidî Kolundan açılmış bizim meydânımız
Sıbgatullah'tan alınmış rengimiz elvanımız
Pîri Tâgî himmetidir cezbe-i Rahmanımız
Keşf olur sırr-ı hakîkat ilm i irfan bizdedir

Sâlihâ bir özge candır Pîr-i Sâmî Hazreti
Server-i kutb-u cihandır Pîr-i Sâmî Hazreti
Ser-tabîb-i âşikândır Pîr-i Sâmî Hazreti
Mazhar-ı vahdet-nümâdır beyt-i Rahman bizdedir

49

(1) = İlahi yerden dünyaya gelerek.
Refik = Arkadaş.
(2) = Mağara arkadaşı (Hz. Ebubekir) dört dostun çok keremlisi.
(3) = Evliyanın kendisine uyduğu, Peygamberlerin yakını.

Mazhar-ı Nur-ı hidâyet = Hidayet nurunun görüntüsü.

Ehli derdin merhemi = Dert sahiplerinin ilâcı.

Muhibb-i hanedan = Peygamberimizin soyunu seven.

Şah-ı Merdân = Hazreti Ali (r.a.)

Çâr-ı Yâr = Dört seçkin sahabe.

Server = Önder

(4) = Peygamberimizin kızı Fatıma (r.a.) gözünün nurları.

Atşân = Susamış.

Ser-firâz = Emsalinin üstünü.

Gulâm-ı Nakşibend = Nakşibendilerin kölesi.

Râhı erkân = Yolu ve usulleri.
Kudret elinde çalınan bir çalgı gibi ne isterlerse öyle ses veririz.
Mey = içki, muhabbet
Kalbimiz Hayy = Kalbimiz diridir.
Ihta = Çok gizli.
Elvan = Renkler.
Ser-tabib-i âşikân = Âşıkların baş doktoru.
Mazhar-ı vahdetnümâ = Çıkış yerinin Allah olduğunu gösteren.

50

Muhabbetten murâd ancak Muhammed hâsıl olmaktır
Muhammed'den murâd şahım visale vâsıl olmaktır

Rızâya inkıyâd eyle otur sabrın otağında
Sabırdan bil garaz her bir belâyı hâmil olmaktır

Otur zulmet bucağında saadet kevkebin gözle
Saadetten murâd şahım şekavet zail olmaktır

Özün bir pîre teslim et müdavim ol kapısında
Meşayihden murâd şahım mürebbî kâmil olmaktır

Hakîkat âlimi ol "men aref" sırrından ol agâh
İlimden bil garaz her bir cihetle âmil olmaktır

Olup kâim seherlerde çalış zikre devam eyle
Zikirden bil garaz her bir murada nail olmaktır

Sakın ümmî olan şeyhin sözüne aldanıp kanma u
Pîr-i Sâmî gibi her bir ulûma şâmil olmaktır

Sülük ehlinden ol Salih umûrûn şeyhe tefvîz et
Mürid olan kamu müşküllerini sâil olmaktır

50

Visale vâsıl olmak = Allah'a kavuşmak.
Rızâya inkıyâd eyle = Rızaya boyun eğ, uy.
Garaz = Niyet, maksat.
Hâmil olmak = Taşımak, çekmek.
Zulmet bucağı = Karanlık köşe.
Saadet kevkebi: Mutluluk yıldızı.
Şekavet zail olmak = İsyan ve günahın kaybolması.
Müdavim olmak = Devam etmek.
Mürebbi kâmil = Kâmil şekilde terbiye eden.
Men aref = Nefsini bilmek, tanımak. (Hadis-i Şerife i-şaret).
Agâh = Vakıf, bilen.
Âmil = Amel eden, hakkıyla bilen.
Kaim = Ayakta durmak, namaz kılmak.
Ümmî şeyh = Bilgisiz,sahteşeyh.
Ulûm = İlimler.
Şâmil = İçine alan, kaplıyan, çevreleyen.
Sülük ehli = Sâlikler, bir şeyhe intisap edip tarikata girenler.
Umurun şeyhe tefviz etmek = Her iş ve amelini şeyhinin rızası ve emri ile yapan.

Kamu = Hep, bütün, tamamen.

Sail olmak = Isteyici olmak.

51

Ben gibi dilber senin hâlin yaman olsun da gör
Bükülüp kaşın gibi kaddin keman olsun da gör

Kaşlarınla kirpiğin zülfün zamanın fitnesi
"Mim" i "nun"dan "sin"e geç âhir zaman olsun da gör

Gör nice Mansûr'u zülfün darına bend eyledin
Sen de bir kez dara çık sırrın ayan olsun da gör

Herbirin bir sihr ile kendine meftun eyledin
Mülk-i hüsnün gülşeni geçsin hazan olsun da gör (1)

"Tohm-ı Hû"dan haydarım var sabr evinde beslerim
Dâhi şâbdır nev-civânım pehlivan olsun da gör

Himmet-i pirimle çeksin Zülfikâr-ı Haydar'ı
Açılıp meydan-ı vahdet imtihan olsun da gör

Tîğımız Ism-i celâl'dir topumuz tevhid-durur
Gürz-i kahhârı çekip kanlar revan olsunda gör

Âlem-i mülk-i bekaya azm eder kervanımız
Sâye-i Sâmî'de Salih âlîşân olsun da gör

51

Kadd = Boy.

Sin = Mezar.

Dâr = Darağacı.

Bend eylemek = Bağlamak.

(1) = Güzellik ülkesinin gül devri geçsin sonbahar olsun da gör.

Tohm-ı hû = "Hû" O mânasına Allah'ın zat esmasıdır. Hû zikrinin mahsûlü kasd olunuyor.

Şâb-Nevcivan = Genç-delikanlı.

Zülfikâr-ı Haydar = Hz. Ali'nin meşhur kılıcı.

Tig = Kılıç.

Tevhid = Lâilâheillallah.

Gûrz-i kahhâr = Kahredici gürz, topuz.

Revân olmak = Akmak.

Âlişan = Yüksek şanlı, sânı yüce olan.

52

Bâğ-ı hüsnün revnakı gitsin harâb olsun da gör
Cân bedenden ayrılıp cismin turâb olsun da gör

Kıldığın cevr ü cefâlar yanına kalmaz senin
Rûz-ı mahşer arz olup yevmü'l-hisâb olsun da gör

İllet ile zillet ile ömrümü kıldın heba
Okunup defterlerim hatmü'l-kitâb olsun da gör

Hasret-i hicran oduyla bağrımı hûn eyledin
Dur senin de ciğerin yansın kebâb olsun da gör

Şerha şerha sînemi deldin akıttın kanımı
Yüreğimden dökülen kanlar şarâb olsun da gör

Pîr-i Sami'nin kanadı altına gizlenmişem
Âlem-i mülk-i bekaya feth-i bâb olsun da gör

Attığın taşlar başına dokunur bir bir senin
Himmet-i Pîr ile Salih kâm-yâb olsun da gör

52

Bag-ı hüsnün revnakı = Güzellik bahçesinin renkleri.
Turâb = Toprak.

Cevr ü cefâ = Eziyetve işkence.
Rûz-ı mahşer = Mahşer günü
Yevmül-hisâb = Hesapgünü.

İllet-zillet = Hastalık, horluk.

Hatmü'l-kitâb = Kur'an-ı Kerîm'in hatmi.
Hasret-i hicran = Ayrılık hasreti, elemi.
Hûn = Kan.
Şerha şerha = Parça parça.
Mülk-i beka = Ölümsüz mülk, âhiret
Feth-i bâb = Kapıyı açma
Himmet-i Pir = Pirin (Şeyhin) himmeti.
Kâm-yâb = Arzusuna ulaşma.

53

Bozuldu bağımız el çekti bâğbân
Bülbül ağlar bağban ağlar gül ağlar
Dağıldı keştimiz gark etti tûfân
Bülbül ağlar bağban ağlar gül ağlar
Begler ağlar sultân ağlar kul ağlar

Murg-ı cana haberciler erişdi
Cân bülbülü yuvasından savuşdı
Bütün azalarım yandı tutuşdı
Bülbül ağlar bağban ağlar gül ağlar
Begler ağlar sultân ağlar kul ağlar

Beden gitti anasına sarıldı
Garîb bülbül gül dalından ayrıldı
Bozuldu perdeler teller kırıldı
Bülbül ağlar bağban ağlar gül ağlar
Begler ağlar sultân ağlar kul ağlar

Cân hevâda ten turâbda çürüdü
Dil sarayı temelinden kurudu
Felek ayak ayak çarha yürüdü
Bülbül ağlar bağban ağlar gül ağlar
Begler ağlar sultân ağlar kul ağlar

Felek kırdı kanadımı kolumu
Hoyrat vurdu ayağımı elimi
Sonunda lal etti şîrin dilimi
Bülbül ağlar bağban ağlar gül ağlar
Begler ağlar sultân ağlar kul ağlar

Pîr-i Sâmî himmetleri böldürür
Bir gün olur Salih'i de güldürür
Tekbîr alır cenazemi kıldırır
Bülbül ağlar bağban ağlar gül ağlar
Begler ağlar sultân ağlar kul ağlar

53

Bağban = Bahçıvan.

Keşt = Gemi.

Tufanın garketmesi = Suda boğulma

Murg-ı can = Gönül kuşu.

Felek = Gök, zaman, talih.

Çarh = Çark, gök.

Hoyrat = Kuzey rüzgârı, ayaz.

Lâl etmek = Dilsiz gibi konuşama-mak.

Felek hançer urdı sînemi yardı
Cihan ağlar canan ağlar can ağlar
Hançerinin ucu bağrıma erdi
Cihan ağlar canan ağlar can ağlar
Eşim dostum yaş yerine kan ağlar

Terk eyledim vatanımı ilimi
Şahin kırdı kanadımı kolumı
Bülbül oldum göremedim gülümi
Cihan ağlar canan ağlar can ağlar
Eşim dostum yaş yerine kan ağlar

Cerrah geldi yaralarım sarmadı
Lokman geldi çaresini bulmadı
Dahi sağlığıma ümîd kalmadı
Derman ağlar Lokman ağlar han ağlar
Eşim dostum yaş yerine kan ağlar

Meded Pîr-i Sâmî ey server-i pak
Destgir ol beni eyleme ihlak
Bir sayha eylersem tutuşur eflak
iran ağlar Turan ağlar Van ağlar
Eşim dostum yaş yerine kan ağlar

Salihem kalmışam nar-ı hicranda
Kaldım Ferhâd gibi kûh-i hüsranda
Tatlı canım feryad eyler zindanda
Zindan ağlar yaran ağlar can ağlar
Eşim dostum yaş yerine kan ağlar

54

Felek = Zaman, dünya.

Cerrah = Operatör, doktor.

Lokman = Lokman hekim.

Server-i pâk = Pak, temiz başkan.

Deştiğin = Yardımcı, elinden tutan.

Ihlâk = Helak etme, öldürme.

Sayha = Bağırma, çığlık.

Eflâk = Felekler, yaratıklar.

Nâr-ı hicran = Ayrılık ateşi.

Kûh-i hüsran = Zarar dağı.

Zindan = Hapis, karanlık yer.

Yaran = Eş, dost

Çok derdli arar derdine derman ele girmez
Çok sahte hekim var velî Lokman ele girmez

Dil hanesi pâk olmayıcak hâr ü hasından
Aldanma sakın doğruca mihmân ele girmez

Nefsim hele bir çık aradan gör ki neler var
Bu sûret-i insandaki devrân ele girmez

Hem ehl-i edeb ol ki mukarreb olasın
Kafileden ayrılma bu kervan ele girmez

Bu sende olan cân kamu hayvanda da vardır
Terk itmeyicek Yûsuf-ı Ken'ân ele girmez

Âsûde olub geçmeyicek ağ u karadan
Ol ilm-i ledünnîdeki irfan ele girmez

Gönlünde tulü' etmeyicek şems-i hakîkat
Kalbindeki gencîne-i Rahman ele girmez

Kâl ehlini terk et bulagör ehl-i kemâli
Anlar gibi her âşık-ı Yezdan ele girmez

Bu âleme anlar bizi irşada gelübdür
Anlarda olan nisbet-i vildân ele girmez

Dil şehrine nakş olmayıcak hubb-ı cemâli
Hem "Sûre-i İsrâ" daki seyrân ele girmez

Sıdk ile teveccüh olalım Hazret-i Pîre
Bu asırda Sâmî gibi sultân ele girmez

İhlâs ile Salih tutagör dâmen-i Hızrı
Şeyhin gibi bir himmet-i merdân ele girmez

Hâr ü has = Çer çöp.

Mihmân = Misafir.

Devran = Zaman, devirler.

Mukarreb = Yakın olma, yaklaşmış.

Asude = Dertsiz.

Ağ u kara = Ak ve siyah.

ilm-i ledünn = İlahi sırlar ilmi, sadır ilmi.

Tulü' = Doğmak.

Şems-i hakîkat = Hakikatgüneşi.

Gencîne-i Rahman = Rahman'ın hazinesi.

Kâl = Kuru lâf, dedikodu.

Âşık-ı Yezdan = Allah âşığı.

Nisbet-i vildân = Yeni doğan çocuk nisbeti (Veledi kalb).

Dil şehri = Gönül şehri.

Hubb-ı cemâli = Güzellük sevgisi.

"Sûre-i Isrâ'daki seyrân = Miraç, miraca gidiş.

Teveccüh = Yönelme, batinen dönme

Dâmen-i Hızr = Hızrın eteği.

Himmet-i merdân = Merdlerin himmeti.

56

Dîv sıfatın zemmi vermez bize gam
Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz
Eksik olmaz âşıka cevr ü sitem
Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşuz

Biz behiştin bağının sünbülüyüz
Bâğ-ı vahdet gülünün bülbülüyüz
Bu cihan bülbüllerinin gülüyüz
Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşuz

Nûr-ı Ahmed'den alınmış zerremiz
Başımız üzre muhabbet erremiz
Kerbela'dan eksik olmaz nâremiz
Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşuz

Bekleriz şeddi adûlar yıkmasın
Nâr-ı Nemrûd ehl-i derdi yakmasın
Derk-i esfelden münafık çıkmasın
Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşuz

Ehl-i derd bu yolda sararıp solub
Anladılar pîrsiz olmaz bir kulûb
Harfi savtı olmayan mekteb bulub
Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşuz

Kîl ü kâl ile geçirme ömrüni
Şeyhini hak bil tutagör emrini
Yemek istersen nevâtın temrini
Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşuz

Bil bu kevni mâsivâmızdır bizim
Bu anâsır bir yuvamızdır bizim
Derd-i aşkı gör devamızdır bizim
Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşuz

işbu nefsim merd-i şâbımdır benim
Bu nefis bir asiyâbımdır benim
Hem tarikat kâm-yâbımdır benim
Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşuz

Sâlihem şeyhim Muhammed Sâmîdir
İçtiğim destinden aşkın camıdır
Hem bu gönlüm tahtının sultânıdır
Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşuz

57

Div = Dev, cin, şeytan.

Zemmi = Yerilmesi.

Hafid = Torun.

Behişt = Cennet

Bâg-ı vahdet = Allah bahçesi

Erre = Bıçkı, testere.

Nâre = Nâra.

Adûlar = Düşmanlar.

Nar-ı Nemrud = Nemrud'un ateşi.

Derk-i esfel = Cehennemin dibi.

Kulûb = Kalbler.

Harf savt = Okuma ve anlatması.

Kil u kâl = Dedikodu.

Nevât = Hurma çekirdeği.

Temr = Hurma.

Kevn = Dünya.

Anâsır = Beden, bedenin cüzleri.

Merd-i şâb = Yiğit adam, delikanlı.

Asiyâb = Değirmen.

Kam-yab = Arzusuna ulaşma hali.

Dest = El.

Aşkın camı = Aşk kadehi.

Biz misafiriz velâkin biz de mihmân bekleriz
Kâmil inşân bulmuşuz babında ihsan bekleriz

Biz dahi ol nûr-u çeşm-i Murtazâ'nın aşkına
Şîr-vârî Kerbelâ çenginde atşân bekleriz

Nefsimizle eyleriz dâim gazâ-yı ekberi
Yıkmasın şeddi adûlar diye her an bekleriz

Seb'a-i seyyâre-vârî cân u dil devrân eder
Hâtemi zabt etmesin dîv ile şeytân bekleriz

Biz esîr-i nefs olunduk aslımız Ken'ânidir
Mısr-ı dilde habs olunduk şimdi zindan bekleriz

Biz bu derd meyhanesinde eyledik mahv-ı vücûd
Olmuşuz baykuş misâli şimdi vîrân bekleriz

Bilmeyen sırr-ı lebin ilm-i ledünden bî-haber
Ol sebebden mekteb-i aşk içre irfan bekleriz

Biz tarîkat rütbesin şeyhim Muhammed Sâmiden
Giyeli mest olmuşuz abdâl-ı üryan bekleriz

Medhe lâyık pîrimiz var zemme lâyık nefsimiz
Bâb-ı Sami'de seza olmağa kurbân bekleriz

"Lâ" ile "illâ" rumuzun fehm eden arifleriz
Biz şühûd-ı vahdetiz kesretde hayran bekleriz (1)

Dosta layık nem var ise cümlesi yedi yedi
Der-semânîden Pîr-i Sâmîde bir cân bekleriz

Sırr-ı "Mâ evhâ" rumuzun ne bilir hayvân-sıfat
Hazret-i Pîr nutk eder biz yine hayvan bekleriz

işbu vahdet meydanında niceler at oynatır
Yok basîret aynımız biz yine meydân bekleriz

"Kün-fekân"ın mestiyem bir Salih-i Mecnun-sıfat
Pîr-i Sâmî leblerinden dürr ü mercan bekleriz

57

Mihmân = Misafir.
Bâb = Kapı.
Nûr-u çeşm-i Murtazâ = Hz. Ali'nin gözünün nuru.
Şîr-vârt = Arslan gibi.
Atşan = Susamış.

Gazâ-yı ekber = Nefisle yapılan harp. Cihad-ı ekber.
Adû = Düşman.

Seb'a-ı seyyare = Yedi gezegen.
Hâtem = Hz. Süleyman'ın mührü.

Dîv = Dev,cin.

Mısr-ı dil = Gönül şehri.

Mahv-ı vücûd = Vücudun ölümü.

Sırr-ı teben = Dudak sırrı, sohbet.

llm-iledün = Sır ilmi.

Abdal-ı üryan = Fakir ve çıplak.
Zem = Kınama
Seza = Layık.

Fehmeden arif = Anlayan irfan ehli.

Rumuz = Sır, esrar.

(1) = Biz Allah'ın birliğine şahidiz, eşyanın çok olmasına da hayran olup bekleriz.

Der semânî = Sekiz veya seksen senede.

"Ma evha") "O, kuluna vahy ettiğini etti(Necm;10).

Nutk etmek = Konuşmak, sohbet, etmek.

Basiret ayn = Gören göz.

Mecnun-sıfat = Deli, mecnun gibi.

Lebler = Dudaklar.

Dürr ü mercan = İnci ve mercan (Burada söz, sohbet manasında).

Vuslat-ı cânân için biz cümleden dûr olmuşuz
Biz hârâbat ehliyiz sanma ki ma'mûr olmuşuz

Nefhamız Âdem demidir sun-ı Mevlâ bizdedir
Dest-i kudret dört anâsır ile tahmîr olmuşuz

Nûr-ı Ahmed'den açılmış zerre-i hâlisleriz
Hem sıfât-ı Çâryâran ile tamîr olmuşuz (1)

Sıdkımız Sıddîk'tan alıp âdili Fârûki'den
Zî-hayâ Zinnûreyin'den hulkı tenvîr olmuşuz (2)

Zi-sehâ hilmi Aliyy-i Haydar-ı arslan-sıfat
Nefs-i mârın bağrını yarmakta Mansûr olmuşuz

Âşıka aşkın şarâbı yüreğinin kanıdır
Gece gündüz biz anı içmekte mahmur olmuşuz

Birtakım beyhude sözler Hakk'ı bilmez kârıdır
Her sıfattan zâtını görmekle mesrur olmuşuz

Pîr-i Sami'dir mürebbim sırr-ı Hakk'ın mahremi
Mâsivânın illetinden cümle tathîr olmuşuz

Hazret-i Pîrin yedinden mest edelden Salihâ
"Mutu kable en temûtû" ile tebşîr olmuşuz

58

Dûr olmak = Uzaklaşmak, uzak kalmak.
Hârâbat = Harabeler, viraneler.
Nefha = Nefes.
Sun-ı Mevlâ = Allah vergisi.
Dest-i kudret = Kudret eli, Allah'ın işi.
Tahmîr olmak = Mayalanmak, yoğrulmak.
Zi-haya = Haya sahibi.
Zerre-i hâlis = Saf zerre, temiz esas.
(1) = Hem Hz. Sıddık, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali'nin sıfatları ile sıfatlanmışız.
Sıdk = Sadakat, doğruluk.
(2) = Haya sahibi ve iki kere nurlanmış (Hz. Osman) huyu ile aydınlanmışız.
Zi-seha hilm = Cömertlik ve yumuşak huylu.
Aliyy-i Haydar = Allah'ın Aslanı Hz. Ali.
Nefs-i mâr = Yılan nefis.
Mahmur = Süzgün, sarhoş.
Mesrur = Sevinçli.
Mürebbi = Terbiye eden.
Sırr-ı Hakk'ın mahremi = Allah'ın sırrını bilen.
Tathîr = Temiz.

Mest = Eli ile sıvama, meshetme.

"Mûtû kable en temûtû" = Ölmeden önce ölünüz.

Tebşir = Müjde.

Her bir hizmetini icra edersin
Ne çok sevdin bu dünyâyı ey kardaş
Düşüp arkasına bile gidersin
Bağrın anın ile olmuştur bağdaş

İsmiyle müsemmâ denî dünyâdır
Su üzre kurulmuş taklîd binadır
Bu bir mezraadır dâr-ı fenadır
Şarâbı kan olmuş gıdasıdır baş

Hayâtı memattır memâtı hayât
Yüz bin renk gösterir aslı bir nevât
Asla sözlerinde bulunmaz sebat
Yoktur anın gibi bir rind-i kallâş

Ezelden böyledir hükm-i kalemi
Elemdir her kime kılsa keremi
Dâim birbirine çarpar âlemi
Gece gündüz işi ceng ile savaş

Eşcârı dikendir gülleri hardır
Aldanma balına arısı mârdır
Yediğin giydiğin cümlesi nârdır
Sana lezzet veren helva ile aş

Büyük düşmanımız nefs-i emmâre
Takmış kemendini cezb eder nâre
Cehd et ki bulasın sen sana çâre
Ellerin aybını gözleme kardaş

Ne çok yedin bu zehirli gıdayı
Erenler elinden iç bir badeyi
Ta'mîr et öteyi yık bu odayı
Harâb et kalmasın taş üstünde taş

Hâşâ ki zemmedem mülk-i cihanı
Sâni'in sun'udur hükm-ü Yezdânî
Uyandırmak için gafil inşânı
Söyledik bir mikdar dâne-i haşhaş

Terk et seni doğru râha var yürü
Pîr-i Sâmî gibi şaha var yürü
Halâs ol zulmetten mâha var yürü
Ara bul kendine bir sâdık yoldaş

Sakın Salih gibi kalma âvâre
Cân bedende iken kıl buna çâre
Sonra ısırdırlar seni çok mâre
Daha nef'i vermez döktüğün kan yaş

59

Bağdaş = ilgili, arkadaş.

Müsemma = Kendisine yaraşır bir isimle adlandırılan.

Denî = Alçak (Dünyanın sıfat).

Mezraa = Ekip biçilen yer, tarla.

Dâr-ı fena = Ölümlü yer, yok olacak yer.

Memat = Ölüm.

Nevât = Çekirdek, ruh.

Sebat = Doğruluk, sağlamlık, kararlılık.

Rindi kallâş = Laubali ve düzenbaz, hileci.

Eşcar = Ağaçlar.

Hâr = Diken.

Mâr = Yılan.

Nâr = Ateş.

Nefs-i emmâre = Zorlayıcı nefis, küfre çeken nefis.

Cehd = Azim, uğraşma

Zem = Çekiştirme.

Sani'in sun'u = Allah'ın işi.

Hükm-ü Yezdanî = Allah'ın hükmü, kararı.

Dâne-i haşhaş = Haşhaş tohumu, küçücük.

Râh = Yol.

Zulmetten mâha = Karanlıktan aydınlığa.

Nef = Fayda.

60

Vuslat-ı cânâna eylersen heves
Evvelâ belinde zünnârını kes

Hubb-ı dünyâ seni sarhoş eylemiş
Şöhret-i dünyâya olmuşsun peres

Kîl ü kâl ile geçirme ömrünü
Bir dahi eline geçmez bu kafes

Var yürü bir pîre teslîm et özün
Hâne-i dilde bırakma hâr ü hes

Cân u dilden durmayıp kıl hizmeti
Kametin kaşın gibi olsun kaves

Ol müdavim zikr-i Hakk'a dâima
Boş bırakma kalbini hiç bir nefes

Kuvvetine mâlına güvenme hîç
Gör ki Nemrûd'a ne yaptı bir meges

Nefsine bin kıl gazâ-yı ekberi
Yoktur anın gibi bir a'lâ feres

Mâsivâ kirinden olursun halâs
Pertev-i aşktan kaparsın bir kabes

Gönlünü pîrinden ayırma sakın
Nefs-i mârın kılmasın kalbini mess

Hiç adûdan havf ı yoktur Salih'in
Pîr-i Sâmî olmuş iken dâd-res

60

Vuslat-ı cânân = Sevgilinin vuslat, Canana ulaşma.
Zünnar = Hristiyanlık kemeri, kuşa-

Hubb-ı dünya = Dünya sevgisi.
Şöhret-i dünya = Dünyanın şöhret, nefsin arzuları.
Peres = Tapan.
Kil ü kâl = Dedikodu.
Hane-i dil = Gönül, kalb.
Hâr ü hes = Çer-çöp.
Canudil = Içten ve gönülden
Kamet = Boy.
Kaves = Kavis, eğri.
Müdavim = Devamlı.
Meges = Sinek, böcek.
Gazâ-yı ekber = Büyük harp, cihad-ı ekber.
a'lâ = Rütbece yükseklik, şeref, şan.
Feres = At
Mâsivâ = Allah'dan gayrı herşey.
Halâs = Kurtulma
Pertev-i aşk = Aşkın ışığı.
Kabes = Kor, ateş közü.
Nefs-i mâr = Yılan nefis.
Mess = Dokunma, elleme.
Adû = Düşman.
Havf = Korku.
Dad-res = Adalet yapan, lütfeden.

61

Âşık-ı sâdıkları sen gayrıya kılma kıyâs
Bâğ-ı vahdet güllerine anlar olmuştur şinâs

Kesret içre bil şühûdu bunların vahdet-durur
Nefha-i rahmânî'den almış kamusu iktibas

Zeyd ile Amr'ı bırakıp mekteb-i irfana gel
Şübheden kurtul sözüme eyler isen iltimas

"Ahsen-i takvîm" rumuzun anladınsa zâhidâ
"Küntü kenz" in mebde'i bu aşka olmuştur esâs

Pîr-i Sâmî Hazretine var yürü âşık isen
Zulmeti ref eyleyip kalbinde koymaz kir ü pas

Sâlih'â ahvâl-i aşkı gel yeter fâş eyledin
Ehl-i aşkın sözlerini çekemezler işbu nâs

61

Şinâs = Aşina, yakın.
Kesret = Çokluk.
Şuhûd = Sahicilik.
Nefha-i Rahmani = İlâhî nefes.
İktibas = Aynen alınma.
Zeyd-Amr = Ahmed-Mehmed demek gibi.
İltimas = Tutma, tut
Zâhidâ = EyZahid, kabasofu.
Rumuz = İşaret.
Küntü kenz = "Gizli hazine." (Hadis-i Kudsî)
Zulmeti refetme = Karanlığı kaldırma.
Ahvâl-i aşk = Aşk hali.
Fâş eylemek = Açıklamak.
Nâs = Halk, ahali.

62

Melûl mahzun bu yerlerde
Ne gezersin ili dervîş
Kangı kâmilden öğrendin
Bu erkânı yolu dervîş

Şerîat râhına girip
Marifet meyvesin derip
Hakîkat güllerin görüp
Lâl olubdurdili dervîş

Bir meyden olmuştur mesti
Sırtına giymiştir postu
Arz eylemiş gider dostu
Doğru canı dili dervîş

Olardır meşreb-i safî
Gezerler herbir etrafı
Gönülden "nûn" ile "kâf" ı
Okur canı dili dervîş

Dervîş olan kaynar taşar
Dalgalar geldikçe coşar
Bilmem kangı dağdan aşar
O Leylânın yolu dervîş

Kulak verme çok tedbîre
Boyun ver hükm-i takdîre
Gelip gir ravza-i pîre
Görem dersen gülü dervîş

Pîrimiz Sâmî Sultândır
Delîli peyk-i Rahmân'dır
Mürebbî kâmil insandır
Ben olmuşam kulu dervîş

Salih bulmuştur Mevlâ'sın
Kazanmıştır çok İhlasın
Râzıyam bir kerre desin
Bana pîrim "Deli Dervîş"

62

Melûl mahzun = Bıkkın ve kederli.

Erkân = Esaslar, kaideler.

Râh = Yol.

Lâl = Dilsiz, susmuş.

Mest = Sarhoş.

Meşreb-i sâfi = Temiz huy, tabiat

Nün ile kâf = " Kün" emri (Yasta: 82).

Kangı = Hangi.

Peyk-i Rahman = Allah'ın habercisi.
Mürebbi = Terbiye edici.

63

Kesret içre bir aceb sahraya düştüm gel yetiş
Âbı yok tûfânı çok deryaya düştüm gel yetiş

Bu adem oğlanları bağrım kebâb etti benim
Kerbelâ cengi gibi gavgâya düştüm gel yetiş

Ey habîbim nûr-ı vechin arz edip güldür meni
Dehr elinden bir kuru da'vâya düştüm gel yetiş

Bilmezem kimden kime şekva edem bu gönlümü
"Lâ"yı gördüm firkat-i Mevlâ'ya düştüm gel yetiş

İşbu dehrin devletinin cümlesi nakş-ı hayâl
Nakş-ı Nakkâşındaki sevdaya düştüm gel yetiş

Kangı güle andelîb oldumsa gördüm hâr olur
Bir vefasız sözleri hercâya düştüm gel yetiş

Bu adem oğlanları bu âlemin hammâlıdır
ibret ile seyr edip hülyaya düştüm gel yetiş

Âdem olanlar bu âlem halkının sultânıdır
Merhamet kıl nice yüz bin paye düştüm gel yetiş

Kâmil inşân Pîr-i Sâmî Hazretini bulmuşam
Sâlih'em Mecnûn-sıfat Leylâ'ya düştüm gel yetiş

63

Kesret = Yaratıklar, çokluk.
Aceb = Acayip.
Âb = Su.
Tufan = Hz. Nuh zamanında yoldan çıkmışları tedibetme Allah tarafından hem gökten yağdırılan, hem de yerden kaynıyarak bütün dünyayı kaplayan su. (mec.) Şiddeti yagmur ve sel.
Derya = Deniz.
Kerbelâ Cengi = Hz. Hüseyin' in şehid edildiği savaş.
Habib = Sevgili.
Nûr-ı vech = Nurluyuz.
Dehr = Zaman, dünya
Şekva = Şikâyet
Firkât-ı Mevlâ = Allah'dan ayrılma
Nakş-ı hayâl = Hayalini canlandırma (Rabıta).
Nakş-ı Nakkaş = Nakkaş' in nakşı (Allah'ın nakşı).
Andelip = Bülbül.
Hâr = Diken.
Hercâ = Kararsız, sözünde durmayan.

Âlem = Dünya.

Hülya = Kuruntu, hayal.

Pay-paye = Ayak, mevki, makam.

Mecnun-sıfat = Mecnûn gibi.

64

İşbu kesret âleminden olmak istersen halâs
Ey birader devlet-i dünyâya olmagıl hıras

Kudsî Lâhût'un hümâsısın düşün bir aslını
Ehl-i irfanın kelâmın halka-gûş et cana as

Ömrünü verdin hevâya nefse kul oldun yeter
Pîre kulluk et ayağın mekteb-i irfana bas

Mâlik'in mülküne olmak ister isen müşterek
Benliğin berzahları kılmış seni ehl-i me'âs

Zülfikâr-ı Haydarı çek nefsine verme âmân
Yok-durur âlemde anın gibi bir ehl-i kısas

Sıdk ile bir pîre teslîm et özün çık aradan
Bundan artık devlet olmaz sana bu cây-ı menâs

Ârif-i billah dilersen Pîr-i Sâmî Hazreti
Öyle bir kâmil meşâyih ile eyle ihtisas

Pûte-i aşka girip yandır bu cismin Sâlih'â
Hazret-i Pîrin huzurunda olasın sende hâs

64

Halâs: Kurtulmak.

Hıras = Bekçi.

Kudsî Lâhût'un hümâsı = Allah'ın mukaddes âleminin devlet kuşu.

Halka-güş etmek = Kulağına küpe etmek.

Malikin mülkü = Allah'ın mülkü.

Benlik berzahı = Nefsaniyet.

Ehli me'as = Günah ehli, isyankârlık.

Aman = İzin, müsaade.

Ehl-i kısas = Öçalan.

Cây-ı menâs = Sığınacak yer

İhtisas = Bir ilim ve san'at üzerinde fazla çalışarak derinleşmiş olma uzmanlaşmak.

Pûte-i aşk = Aşk potası.

65

Hırs-ı dünyâyı bırak ol dür-i ulyâya harîs
Kuru davayı bırak ol dem-i isa'ya harîs

Nice bir âlem-i süflâda tutulup kalasın
Kıl terakkî olagör rif'at-ı bâlâya harîs

Yürü bir pîrin eteğin tutagör âkil isen
Sana yazık olasın kesret-i gavgâya harîs

Ayağın kesme begim sohbet-i irfana karış
Cân u dilden olasın rü'yet-i me'vâya harîs

Pîr-i Sâmî Hazretinin kanadı altına gir
Seni bir anda eder hizmeti Mevlâ'ya harîs

Hak gözüyle neye baksam kamu Leylâ görünür
Beni pîrim kılalı aşk ile sevdaya harîs

Gitti gam geldi ferah Salih'e şâd oldu gönül
Bülbül-i cân olalı gonca-i hamrâya harîs

65

Dür-i ulyâya haris = Yüksek âlemin incisini iste.

Dem-i Isâ = Hz. İsa'nın nefesi.

Âlem-i süflâ = Aşağı âlem, masiva.

Terakki kılmak = Yükselmek, yol almak.

Rifat-ı bâlâ = Yükseklik, yüce hâl.

Akil = Akıllı.

Kesret-i gavga = Herkesle dövüşüp çekişme.

Rü'yet-i me'vâ = Yüksek makamları görme.

Haris = Hırslı, tamahkâr, bir şeye çokdüşkün, istekli.

Şâd = Sevinçli, ferah.

Gonca-i hamrâ = Gül goncası..

Rabıtamda Hazret-i Pîre dedim "ey Sâmîyâ
Geldiğim bilmem ne içindir bu dünyâdan garaz"
Hep zuhurat pîrimindir yazdığım aklâmiyâ
Dedi "ikmâl-i merâtibdir bu süf ladan garaz"

Zikr ü fikr ile ibâdetle varılmaz bu yola
Hizmetinde dâim ol şeyhin rızâsını dile
Hubb-ı lillah âşık ol gönlüne girmeklik ile
Sen seni mahv eylemektir "lâ"yı "illâ"dan garaz

Başını top eyleyip gir vahdetin meydânına
Kıl gazâ-yı Kerbelâ gir kendi nefsin kanına
Seyr kıl uşşak-ı Mevlâ nice kıyar canına
Terk-i cân etmektir ancak aşk u sevdadan garaz

Hubb-ı dünya şugl-ı süflâ ile varılmaz yola
Andelîbi gör nice feryâd eder gonca güle
Pîre kulluk eyleyüben nefsini bilmek dile
Mevlâ'yı fehm eylemektir bil ki nefsinden garaz

Çık aradan sen seni terk eyle gör var olanı
Benliğin imiş göresin hep sana nâr olanı
Kim-durur gör ol zaman da yâr ü ağyar olanı
Hem budur maksûdun ancak Hakkı danadan garaz

"Utlubul-ilme mine'l-mehdi ile'l-lahd" durma sen
Bir kaç esma bilmek ile Hakk'ı bildim sanma sen (1)
Sohbet-i Pîre devam et rûz u şeb usanma sen
Zât-ı Hakk'ı anlamaktır binbir esmadan garaz

Künh-i Zât'ı kimse bilmez bu yola etme heves
Lâl olur dil bu arada bil ki kati olur nefes
Sen mukayyed Zât-ı Mutlaktan sakın eyleme bahs
Fark'ı Cem'i anlamaktır bu muammadan garaz

Derdine derman ara gezme cihanda serseri
Sıdk ile sâlik olup bul Pîr-i Sâmî serveri
Salihem babında Anın kemterinin kemteri
Şeyhimin dergâhıdır bizlere me'vâdan garaz

66

Garaz = Sebep, niyet, murat
Zuhurat = Hasıl olan, meydana gelen.
Aklâmiya = Sözler.
Ikmal-i meratip = Derece ve mertebeyi tamamlama.
Süfla = Aşağı, hakir, düşük.
Hubb-ı tillah = Allah sevgisi ile.
Başını top eylemek = Her cefaya razı olmak.
Gazây-ı Kerbelâ = Kerbelâ harbi.
Seyri kıl = Seyret, ilerle.
Uşşak-ı Mevlâ = Allah âşıkları.
Hubb-ı dünya = Dünya sevgisi.
Şuğl-ı süfla = Kötülüklerin hasıl ettiği şuğul, kalbden geçen kötü zanlar.
Andelip = Bülbül.

Fehmeylemek = Anlamak.

Yâr-ağyâr = Dost-yabancı.

Maksûd = Maksat, gaye.

Hakkı Dânâ = Hakk'ı bilen, Allah'ı bilen

(1) = 'Beşikten mezara kadar ilim tahsil ediniz'(Hadis)

Esma = Esma-i Hüsna'dan biri, Allah'ın isimlerinden biri

Sohbet-i pir = Pirin sohbeti

Künh-i Zât = Allah'in zatına ait ilim.

Kati = Öldürmek.

Mukayyed Zât-ı Mutlak = Allah'ın zatına mahsûs.

Fark-ı cem = Allah ile yaratiklan arasındaki fark ve bağ.

Kemter = Aşağı, aşağısında.

Me'vâ = Yurt, ev, cennet

Hâl-i Hindu leşkerin çekmiş gider "illâ"ya hat
Dâima kurmuş otağın dilber-i zîbâya hat

Kirpiğin ok eylemiştir kaşları çifte keman
"Kabe kavseyn"den gider İskender-i Dârâ'ya hat

Kâbe-i hüsnün perîşân eyledi âşıkları
Nice bin üftâdenin aklın verir yağmaya hat

Aynı esved yanağı ahmer kemân-ebru siyah (1)
Seb'a-i seyyâre-vârî seyr eder bedrâya hat

Tîr-i cellâd gamzesi âşıkların bağrın deler
Hâl-i Hindu leşkerin çekmiş gider gavgâya hat

Pîr-i Sami'nin cemâlin eyleyip bir kez tavaf
iki kaşı arasından azm eder me'vâya hat

Hazret-i Pîrin cemâli gönlüme nakş olalı
Salih'i baştan başa düşürdü gör sevdaya hat

67

Hal-i hindû leşkeri = Siyah ve korkunç askerler (Kara benler).
Hat = Yazı, yol, çizgi.
Dilber-i zibâ = Süslü güzel.
Kabe kavseyn = "Derken iki yay kadar veya daha yakın oluverdi." (Necm;9)
Iskender-i Dârâ: = Makedonya Kralı Cihangir İskender ile Iran Hükümdarı Dara veya Daryus.
Kâbe-i hüsn = Kabe gibi kendisine yönelip bakılan güzellik (Rabıta).
Üftâde = Düşkün, çaresiz.
(1) = Gözü siyah, yanağı kırmızı, kaşı siyah ve kemangibi.
Seb'a-i seyyâre-vâri = Yedi gezegen gibi
Bedrâ = Dolunay.
Tiri cellâd gamzesi = Yanak çukuru cellâdın oku gibi (bağıra saplanır).
Me'vâ = Cennet

69

Gel ey cân eyle sen cânânı mahfuz
Sadef batnındaki mercanı mahfuz

Azîz eyle azîz olmak dilersen
idegör şöhret ile sânı mahfuz

Bulup derd ehlin ol sen de mukârin
Bulunca eylegil dermanı mahfuz

Hased kibr ü riyadan geç emîn ol
Kılam dersen eğer îmânı mahfuz

Ledünnî mektebine bir kadem bas
Bilip ilmiyle kıl irfanı mahfuz

Olursun "men aref" sırrından agâh
Görüp eyle gül-i handanı mahfuz

Huzûr-ı Pîr-i Sâmi'de karâr et
Kılagör sohbet-i merdânı mahfuz

Sözünü söyleme nâdâna Salih
İdegör sohbet-i sultânı mahfuz

69

Mahfuz = Muhafaza edilen, korunan.

Sadef batn = İstiridye karnı, içi.

Mukârin = Yakın, bitişik.

Hased = Hasidlik, başkasının iyilik ve üstünlüğünü istemiyen.

Kibr = Kendini beğenme.

Riya = İkiyüzlülük, gösteriş.

Ledünnî = Sır ilmi, Sadr ilmi. Hızır (a.s.) ilmi. Vehbî ilim

Kadem basmak = Ayak atmak.

"Men aref = 'Nefsini bilen rabbısını bilir." (Hadis).

Agâh = Bilgili, haberli, uyanık.

Gül-i handan = Açılmış gül, güller gibi açmış gül.

Sohbet-i merdân = Şeyhin sohbeti.

Nâdân = Bilmez, anlayışsız.

70

Muhabbetden eder davayı elfâz
İhata eylemiş dünyâyı elfâz

Kimin Mecnûn edip sahraya salmış
Kimine arz eder Leylâ'yı elfâz

Kimine nutk eder kahr-ı celâlden
Kimine arz eder me'vâyı elfâz

Şeriattan beyân eyler meânî
Haber verir kamu esmayı elfâz

Gönüller şehrinin hem tercümanı
Beyân eyler kamu ahfâyı elfâz

Otuz iki kapıdan gösterir baş
Muallimdir kamu imlâyı elfâz

Cihan halkın düşürmüş birbirine
Kurar her günde bin gavgâyı elfâz

Kimine mâr olur kimisine yâr
Kimisinden eder şekvayı elfâz

Kimisinden eder izhâr-ı cehli
Kimisinden verir fetvayı elfâz

Kimisinden tekellüm etmez asla
Kimisinden olur deryayı elfâz

Muhammed Pîr-i Sami'nin lebinden
Döker çok cevher-i yektayı elfâz

Bu Salih Pîr-i Sâmî sayesinde
Bulur çok maden-i kimyayı elfâz

70

Elfâz = Sözler, iddialı lâflar.

İhata = Çevirme, kuşatıp sarma.

Kahr-ı celâl = Allah'ın celâl sıfatının kahredici hali.

Arzeder = Verir, takdim eder.

Me'vâ = Cennet.

Meânî = Mânâlar.

Kamu esma = Bütün isimler.

Ahfâ = Gizli şeyler, sırlar.

Otuz iki kapı = Otuziki farz.

İmlâ = Yazı, her çeşit eserler.

Mâr = Yılan.

Şekva = Şikâyet

Izhâr-ı cehl = Cehalet gösterme, cahillik.

Fetva = Dini işlerde, sual üzerine yap veya yapma şeklinde yazılı cevap.

Tekellüm = Konuşma.

Derya = Deniz.

Leb = Dudak.

Cevhar-i yekti = Değerli, eşsiz mücevher, büyük inci.

Maden-i kimya = Kimya madeni, diğer madenleri altın yapan veya hayat kurtarıp şifa verdiği sanılan bir madde (ilm-i simya).

71

Gel ey cân eyleme cânânı zayi"
Edersin gonca-i verdânı zayi'

Gül olmayan bağa bülbül gelir mi
Edersin ol güzel gülşanı zayi'

Senin aslın-durur sırr-ı "nefahtü"
Gel etme nefha-i Rahmân'ı zayi'

Geçip "lâ" perdesin "illâ"ya azm et
Gel etme cevher-i îmânı zayi'

Makâm-ı kudsî lâhûtun hümâsı
Sen etme mürtefi seyrânı zayi1

Ki sensin "Alleme'l-esmâ"ya mazhar
Gel etme bu kadar ihsanı zayi'

Olup bir kâmil inşâna mukârin
Gel etme sohbet-i merdânı zayi'

Olup dergâh-ı Sami'de müdavim
Gel etme nokta-i irfanı zayi1

Eğer Salih gibi battal olursan
Edersin himmet-i pîrânı zayi'

71

Zayi' = Kaybetme, yitirme.

Gonca-i verdân = Gül goncası.

Gülşan = Gül bahçesi.

"Nefahtü ...' = "Ruhumdan üfürdü-ğüm zaman...1 (Sad; 72)

Nefha-i Rahman = Rahman'in nefesi.

Cevher-i iman = İman cevheri.

Makam-ı kudsî = Mukaddes, yüce makam.

Lâhûtun hüması = İlâhî âlemin devlet kuşu.

Mürtefi seyrân = Yükselen, yükselip çıkan gidiş(seyir).

Mukârin = Yakın.

Sohbet-i Merdân = Şeyhin sohbeti.

Müdavim = Devamlı.

Battal = Boş, işlemez, tembel.

Himmet-i pirân = Şeyhlerin himmeti.

72

Gitti zulmet doğdu ol nûr u ziya
Var mıdır gelsin alanlar irtifa

Mihribânım açtı hüsnünden nikâb
Gösterir burc-ı saâdetden şi'â

Zümre-i uşşâka düştü güft ü gû
Es-Salâ kuruldu bir bey ü şirâ

Her taraftan cem olup âşıkları
Döktüler meydâna çok türlü meta

Ol güzel hüsnün bahâsı cân diler
Var mıdır cana kıyan sâhib-şucâ

Cümle âlem hüsnünün meftunudur
Herbiri bir türlü eylerler niza

Hazret-i Pîrim Muhammed Sami'nin
Sohbetine tut kulağın ol sima

Sözleri hep hüccet ü bürhân-durur
Çok marîzin derdine olur şifâ

Sâlih'em sâhib-reşâdet bendesi
Cân u dilden eylemişem ittibâ

72

Nuru Ziya = Işık, aydınlık.
İrtifa = Yükseklik.

Mihribân = Sevgili.
Nikâb = Örtü, perde.
Burc-ı saadetten şi'â = Saadet ufkundan ışık.

Zümre-i uşşak = Aşıklar zümresi.
Güft ü gû = Dedikodu.
Es-Selâ = Sala verme, yüksek sesle ilân etme.
Bey'u şirâ' = Alış-veriş.
Cem olmak = Toplanmak, bir araya gelmek.

Meti = Mal.

Hüsnün bahâsı = Güzelliğin bedeli.

Sâhib-şucâ = Yiğitlik sahibi.

Hüsn = Güzellik.

Meftun = Vurgun, âşık.
Niza = Münakaşa, çekişme.
Sima = Dinleyici, işitme.
Hüccet ü bürhân = Isbat ve delil.
Mariz = Hasta.
Sâhib-reşadet bendesi = Irşad edicinin kölesi.
Cânu dil = Cân ve gönül.
İttibâ' = Uyma,tabi olma.

73

Ey birader sözlerime tut kulağ
Sanma anı söyleyen dil yâ dudağ

Bak güzeller yüzüne Allah için
Fâide vermez sana gerdân-buhağ

Neye baksah Hak gözüyle kıl nazar
Böyle bakan gözlere olmaz yasağ

Ârif-i billah kapısına yürü
Sohbetine ol müdavim olma zâğ

Pîr-i Sâmî Hazretine ol gulâm
Lezzet alsın bûy-ı nisbetle dimağ

Kakıyıp döğerse artır hubbunu
Sevdiği deriyi çok çiğner debâğ

Türlü türlü renklere boyar anı
Taşlara çalar ta olunca dibâğ

Aşk ucundan gör ki Ferhâd neyledi
Vuslat-ı Şîrîn'e delmedi mi dağ

Gör sefîl Mecnûn'u bir Leylâ için
Kurdu kuşlar başı üstünde otağ

Salih'em Yâ Rabbi şeyhim hürmeti
Mahşer-i kübrâ'da yüzüm eyle ağ

73

Gerdan - buhağ = Boyun bağı, yular, demir bağ.

Zâğ = Karga.

Gulâm = Köle, hizmetçi.

Buy-ı nisbetle dimağ = Dimağın güzel nisbet kokusunu hissetsin.

Kakıyıp döğmek = Azarlamak, kovmak.

Hubb = Sevgi

Debâğ = Derici.

Dibağ = Derinin segilenmiş hali, işlenecek hâle gelmesi

Vuslat-ı Şîrîn = Şlrîn'in vuslat, kavuşması.

Sefil = Yoksul.

Otağ = Çadır.

Mahşer-i kübrâ = Mahşer günü.

Ağ = Ak, beyaz.

Gam günümdür sevdiğim gel olma yanımdan ırağ
Hasretinden urmuşam bu sîneme dağ üzre dağ

Yok ümîdim vuslat-ı dîdârına ey meh-likâ
Bir muhabbet-nâmenize razıyım etme firâğ

Mah-cemâlin gösterip yağmaya verdin aklımı
Dişlerin dürr ü mücevher gözlerindir şeb-çirâğ

Bizleri mesrur edip bas dil sarayına kadem
Kalbim içre yapmışım sana mücevherden konağ

Âlem-i lâhût-ı kudsün bülbülü cân kandesin
Haccü'l-ekber eylerim bassan efendim bir ayağ

Bilmezem sîmurg-ı Kâfim âşiyânın kandedir
N'ola kursan gönlümün şehrine şahım bir otağ

"Mutu kable en temûtû" sırrı olsun aşikâr
Bir hayât-ı baki sun kim cümle derdim ola sağ

Hazret-i Şeyhim Muhammed Pîr-i Sâmî serverim
Bî-nihâyet devlet ile bizleri kıldın çerâğ

Sâlih'â ibret-nazarla bak cihanın halkına
Âlem-i mülk-i bekaya cân atıp eyle yerâğ

74

Irağ = Uzak.
Urmak = Vurmak.
Dağ = Ateşle yakma, dağlama
Vuslat = Kavuşma, yetişme.
Didâr = Yüz, çehre; görme.
Mehlika = Ay gibi yüzlü güzel.
Name = Mektup.
Firağ = Ayrılık, ayrılma.
Mah = Ay.
Dürr ü mücevher = Mücevher ve inci.
Şeb-çirağ = Gece aydınlığı, ışık.
Mesrur = Sevinçli, mesut.
Dil sarayı = Gönül sarayı.
Kadem basmak = Ayak atmak, gelmek.
Lâhut-u kudsü = Mukaddes âlem.
Bülbül-i cân = Canın hayat, kuşu.
Haccül-ekber = Büyük hac, Kurban Bayramı arefesi Cumaya raslayan hac ki bu yetmiş hacca bedeldir.
Kaf dağının zümrütü anka kuşuysan yuvan nerdedir bilmem.
" Mutu kable en temûtû" = "Ölmeden önce ölünüz" (Fenafillah olunuz).
Aşikâr = Meydanda, açık.
Server = Başkan.
Bî nihayet = Sonsuz.
Mülk-ü Beka: = Ölümsüz ülke, bekâ-billah.
Yerâğ = Ahiret azığı,azık.

75

Gel ey sûfî bu meyden iç olup sâf
Döşür aklın Muhammed'le kıl insaf

Sivâdan geç eriş kalb-i selîme
Ola Hak'tan sana çok türlü eltâf

Eser bilmez bu kesret âleminden
Atar ucb ile vahdetten kuru lâf

Sanır kim kendini bir âdem olmuş
Kıyafet düzmek ile olmuş eşraf

Asâ elde durur zünnârı belde
Sözüne aldanır çok akl-ı haffâf

Arayıp kâmil inşânı bulunca
Ne derdler çektiler bu yolda esnaf

Nuhâsa zer diye sikke urulmaz
Süzülüp damgalamayınca sarraf

Pîrimiz Şeyh-i Sâmî Hazretidir
Özü cevher kelâmı dürr-i şeffaf

Kapısına gelenler olur irşâd
Dolubdur nisbetiyle her bir etraf

Bu Salih himmet-i pîr ile söyler
Beğenmez mi sözünü ehl-i arrâf

75

Sufi = Sofu, zahir ehli.
Mey = Şarap, (mec.) İlahi aşk
Sâf = Temiz, halis, katkısız.
Siva = Yaratıklar, Allah' dan başkaları.
Kalb-i Selim = Selâmete ulaşmış kalb.
Eltâf = Lütuflar.
Kesret âlemi = Yaratıklar âlemi.
Ucb = Kibir, gurur.
Vahdet = Teklik.
Âdem = Adam.
Eşraf = Şerefli, hatırı sayılan
Asa = Sopa, deynek.

Zünnâr = Hristiyan kemeri.

Akli haffâf = Hafif akıllı.

Esnaf = Guruplar, müritler.

Nuhâs = Bakır.

Zer = Alttı.

Sikke vurmak = Para yapmak, dökmek.

Dürr-i şeffaf = Saydam inci.

Nisbet = Bağlılık, ilgi.

Ehl-i arrâf = Arifler, arafta duran ruhlar.

Ey birader sîret-i inşâna oldun mu vukuf
Cân içinde nefha-i Rahmân'a oldun mu vukuf

Kuru lâf ile geçirip ömrü kıldın mı heba
"Men aref" sırrındaki irfana oldun mu vukuf

Bir hakîkat mürşidine eyledin mi bîati
Meclisinde sohbet-i cânâna oldun mu vukuf

Hasret-i hicran oduna yanuben Yakûb gibi
Hüsn ilinde Yûsuf-ı Ken'ân'a oldun mu vukuf

Derd evinde nice yıllar bekleyip Eyyûb-sıfat
Ma'nâ-i Lokmân'daki dermana oldun mu vukuf

Nâr-ı Nemrûd âteşine ol Halîlullah gibi
Atıluben andaki gülşane oldun mu vukuf

Ol Zebîhullah gibi verip bıçağa inkıyâd
Hazret-i Hak'tan gelen kurbâna oldun mu vukuf

Pîr-i Sâmî Hazretine sıdk ile teslîm olup
Gizli cana hükm eden sultâna oldun mu vukuf

Bî-nihâyet himmetin aldın mı sen Salih gibi
Şehr-i dilde âbı yok ummana oldun mu vukuf

76

Sîret = Bir kimsenin içi, hâli, tavrı, ahlâkı.
Vukût = Vâkıf olma, haberdâr olma.
Nefha-ı Rahman = Rahmân'ın nefesi.
Heba = Boşa geçirme.
“Men aref” = 'Nefsini bilen Rabbtsını bilir" (Hadis).
Biat = Kabullenme, tasdik etme, el tutma.
Sohbet-i cânân = Canların sohbeti.
Hasret-i hicran = Ayrılık hasreti.
Hüsn ili = Güzellik şehri.
Eyyûb-sıfat = Yıllarca dert çekip, sabreden Peygamber (Hz. Eyyûb sıfatlı).
Manâ-yı Lokman = Lokman He-kîm'in doktorluk yapmasındaki sır, dertlileri bulup, deva vermesi, irşad.
Nâr-ı Nemrûd = Hz. İbrahim'i ateşe attıran hükümdarın ateşi.
Halilullah = Hz. İbrahim.
Gülşan= Gül bahçesi.
Zebîhullah = Allah kurbanı, Hz. İsmail peygamber.
Inkıyâd = Boyun eğen.

Bî-nihayet = Sonsuz.

Şehr-i dil = Gönül şehri.

Âb = Su.

Umman = Deniz.

Tâ ezelden aklımı verdi benim yağmaya aşk
Bir nigâhla Mecnûn'u bend eyledi Leylâ'ya aşk

Öyle bir sultân-ı hüsnün mübtelâsıdır bu gün
Hâl-i Hindu leşkerin çekmiş gider gavgâya aşk

Öyle bir sîmurg-ı ankâ Kâf'a kurmuş tahtını
"Kabe kavseyn" den geçip gitmek diler me'vâya aşk

Hûbları mihrâb edinmiş hüsnünü kılmış hatîb (1)
iki kaşı arasından azm eder Mevlâ'ya aşk

Görse bir mahbûb-ı ranâ mevc urur derya gibi
Nice yüz bin ehl-i derdi düşürür sevdaya aşk

Şâh-ı hüsnün fenni çoktur teşne-dil olanlara
Her birin bir hande ile düşürür davaya aşk

Hüsnünü bir kez cemâl-i Yûsuf-ı Ken'âni'den
Gösterip gör neyledi sultân(ı) Zelîhâ'ya aşk

Duhter-i tersâ yüzünden tâ Yemen'de berk urub
Âhiri güttürdü hınzır Mürşid-i San'â'ya aşk

Pîr-i Tâgî Hazretinin açtı vechinden nikâb
Pîr-i Sâmî Hazretin cezb eyledi "illâ"ya aşk

Dest-gîri Pîr-i Sâmî olmuş iken Salih'in
Bir gün olur bizleri de ref eder bâlâya aşk

77

Nigâh = Bakış.
Hâl-i Hindu = Karabenler
Sîmurgı-Anka = Devlet kuşu, Zümrüdü Anka.
Kâf = Kaf dağı (beden).
"Kabe kavseyn" = "İki yay aralığı kadar, yahud daha az oldu.' (Necm; 9)
Me'vâ = Cennet
(1) = Güzelleri secde yeri gibi ta'zim etmek (rabıta), güzelliğin şiirini, konuşmasını dinler (rabıta).
Mahbûb-ı ranâ = Güzel sevgili.
Mevc urmak = Dalga vurmak, coşmak.
Şah-ı Hüsn = Güzellik Şahı.
Fenn = Tuzak.
Teşne-dil = Gönlü susamış, özleyen.
Hande = Gülüş.
Hüsn = Güzellik.
Duhter-i tersa = Hristiyan kızı.
Berk urup = Şimşek çakmak.
Hınzır = Domuz.
Mürşid-i San'â = Sanâ'da Şeyh olan Şeyh Abdürrezzâk.

Vecir = Yüz.

Nikâb = Örtü.

Dest-gir = Elden tutan.

Ref etmek = Yükseltmek.

Bâlâ = Yüksek.

Derdli dil gaflette kalma derdine dermana bak
Tutulup berzahda olma mevti yok gülşâne bak

Enfüsü âfâkı seyr et mahşerin bir aynıdır
Harfi savtı olmayan bir mekteb-i irfana bak

Her beşer sûretli cinni cân mı sandın zâhidâ
Canın üzre tahtı kurup oturan cânâna bak

Dil uzatma kâinatın Hâlik'i hep bir durur
Kimseyi hor görme dâim sendeki noksana bak

Sordular rûhdan Resulullah cevâbın vermedi
Ol Ebü'l-Ervâh iken setr ettiği hemyâna bak

Bir takım dehrî oturmuş aklu rûhdan bahs eder
Nâsı idlâl eyleyip söyleşdiği yalana bak

Hak "Kuli'r-rûhu min emri Rabbî" buyurmuş iken (1)
Kendi kendiden çıkarıp söyleyen süfyâna bak

Çok kulak verme bu kavmin ekseri deccâlîdir
Hak Teâlâ'nın kelâmı Hazret-i Kur'ân'a bak

Hem müfessirden muhaddisden sahîh ahbâr ile
Mustafâ'nın söylediği dürr ile mercana bak

Hâr ü hasdır ekserî sözler bırakma kalbine
Dil sarayın pâk edip Hak'tan gelen mihmâna bak

Sen bu nefsin pençesinden kurtaramazsın özün
Arayıp bul bir hekîm-i hâzık-ı Lokmana bak

Pîr-i Sâmî Hazretine var yürü ihlâs ile
Kul olup dur kapısında hizmet-i merdâna bak

Zü'l-cenâheyndir bekâ-ender-bekâ olmuş-durur
Gir kanadı altına fevka'l-ulâ seyrâna bak

Sûre-i Seb'ul-Mesânî'dir yüzü hem şübhesiz
Oku "Lâ havf" âyetini sûret-i inşâna bak

Haccü'l-ekber ister isen gel beri ey tâlibâ
Salih'in babında hadim olduğu sultâna bak

78

Dil = Gönül.
Berzah = Dünya, ara, girdab.
Mevt = Ölüm.
Gülşân = Gül bahçesi.
Errfüs Âfak = Nefis ile bunun dışındakiler, bâtn - zahir, nefse ve dünyaya ait olanlar.
Savt = Ses, seda.
Cinn = Cin, cin tayfası.
Zâhid = Çok, aşırı sofu; kabasofu.
Cân = Ruh.
Cânân = Sevglii, gönül verilmiş.
Ebu'l-Ervah = Ruhların babası, Peygamber efendimiz. (Bütün ruhlar Onun nurundan yaratılmıştır.)
Setr etmek = Örtmek, gözlemek, saklamak.
Hemyân = Kese,torba.
Dehr = Ahirete inanmayan.
Nâsı idlal eyleyen: = Halkı dalâlete sevkeden.
(1) = "Ruh Rabb'imin emrindedir de" (Isrâ;85).
Süfyân = İsyancı, azgın.
Deccâlî = Deccal gibi, sapık, azgın, münkir.
Müfessin = Tefsirci.
Muhaddis = Hadis ilmiyle meşgul olan.
Sahih = Doğru.
Ahbâr = Haber, doğru haberler.
Dürr = inci.
Hârühas = Çerçöp.
Dil sarayı = Gönül sarayı (Beyt-i Ce-lil).
Mihmân = Misafir.
Hekîm-i hazık-ı Lokman = Lokman Hekim gibi işinin ehli doktor (Mür-şid).
Hizmet-i Merdân = Mertlerin hizmeti.
Zü'l-cenâheyn = Zahir ve bâtn ilimleri ile âlim olan mürşid.
Bekâ-ender-bekâ = Allah'ın isim, Sıfat ve Zat nurları ile nurlanan (Mürşid).
Fevkâ'l-ulâ = Pek yüksek, çok ulu, yüksek.
Sûre-i Seb'ul Mesânî = Fatiha Sûresi.
Lâ havf = 'Onlara ne bir korku ne de üzüntü vardır." (Yunus; 62)
Haccü'l-ekber = Arefesi Cuma'ya tesadüf eden ve yetmiş hacca bedel olan hac.
Tâlib = Isteyici, mürid.
Babında hadim = Kapısında hizmetçi.

Geç bu şöhret âleminden cana bak
Canın üzre seyr eden cânâna bak

Arif ol gönlüne gir bir kâmilin
Gizli cana hükm eden sultâna bak

"Fakrî fahrî" demedi mi enbiyâ
"Fakrî zillî" söyleyen merdâna bak

Âdem olmak ister isen der biyâ
Sureti koy sîret-i inşâna bak

Burc-ı akrebden halâs et ahteri
Cân ilinde duhter-i hâkâna bak

Olmak istersen hakîkat serveri
Cân u dilden Hazret-i Kur'ân'a bak

Pîr-i Sâmî Hazretine var yürü
Andadır cân derdine dermana bak

Kapısında hadimi ol sıdk ile
Gözle dâim sendeki noksana bak

Kâsib ol Salih gibi olma kesel
Ol müeddeb hizmet-i şâhâne bak

79

Cân = Can, ruh, gönül.
Cânân = Sevgili, gönül verilmiş, maşuka.
Arif = İlmi ileamilolan, bilen.
Kâmil = Kemale ulaşan, olgunlaşıp yetişmiş olan.
Fakrî fahrî = "Fakirliğimle iftihar ederim' Hadisi ki her şeyin Allah'ın malı ve yarattığı olduğunu idraktir (Fenâflah).
Taleri zil = "Fakirlik zelilliktir, torluktur" hadisi ki fakirlik küfre yakındır hadisi vardır.
Merdân = Mertler, yiğitler.
Der biya = Dergâha gel
SIret-i inşân = İnsanın içi, derûnu, iç âlemi, maneviyyat
Burc-ı akreb = Akrep burcu.
Halâs = Kurtulma, emin olma
Ahter = Yıldız, yıldızım, yıldız bahtm gibi şeyler.
Duhter-i hâkân = Padişah kızı, (bulunmaz, ulaşılmaz madde) Aşk.
Server = Başkan, büyük.
Cân u dil = Can ve gönül.
Hadim = Hizmetçi, hizmet eden.
Sıdk = Doğruluk, gerçeklik, halisiyyet
Kâsib = Kazançlı, çalışıp kazanan.

Kesel = Tembel.

Müeddeb = Edepli.

Hizmeti şâhân = Şahların hizmeti.

80

Senin aşk-ı hayâlinden gece gündüz döner eflâk
Senin sun-ı kemâlinden akıllar edemez idrâk

Ki sen ol Nûr-ı Ekber'sin keramet tacı başında
Ki sen ol Rûh-ı A'zam'sın senin şanındadır "levlâk"

Ki sen ol Akl-ı Evvel'sin muhît-i Arş-ı Azam'sın
Kamu esmayı câmi'sin senindir hem hayat-ihlâk

Gözün aç bî-basar bir bak senin bildiklerin bırak
irâden aşk oduna yak kimindir gör bu mâl-emlâk

Semâda ismi Ahmed'dir bu âlemde Muhammed'dir
Ahad'den vahidiyyettir bu sözde olmagıl şekkâk

Zemîn ü âsumân nuru Anın nuru değil midir
O'dur hem zübde-i âlem O'dur hem sadrı "erselnâk"

Pîrimiz Şeyh-i Sami'den zuhur etmiştir envârı
Hem oldur vâris-i Ahmed hem oldur ahsen-i zî-pâk

Yalancı nefsini ıslâh eğer etmezse bu Salih
Halâs olmaz bu zulmetden bu âlemden gider gam-nâk

80

Eflâk = Felekler, gezegenler.
Sun-ı kemâl = Olgun işlerin, tedbirin.
Levlâk = 'Sen olmasaydın, âlemleri yaratmazdım" (Ha-dis-i kudsi)
Muhit-i Arş-ı Azam = Yerin arşı azamdır.
Kamu esmayı cami = Bütün isimleri toplayan.
Hayat - ihlâk = Yaşatmak - öldürmek.
Bî-basar = Gözsüz.
Aşk odu = Aşk ateşi.
Mal emlâk = Mal-mülk.
Şekkâk = Şüpheci.
Zemin ü âsumân = Yer ve Gök.
Zübde-i âlem = Âlemin özü, hülâsası.
Sadrı "erselnak" = "Biz seni âlemlere rahmet olarak gönderdik* ilâhi hitabına göğsü daralmadan hazmı ile muhatap olmuştur.

Envâr = Nurlar.

Vâris-i Ahmed = Peygamberimizin mirasçısı.

Ahsen-i zi-pâk: Tertemiz, güzel.

Halâs = Kurtulma.

Gam-nâk = Gam, keder, tasa.

81

Kuruldu halkalar açıldı güller
Geldi cân kuşları Pîr-i Tâgî'nin
Görünce gülleri öttü bülbüller
Mest-i medhûşları Pîr-i Tâgî'nin

Tarîk-i Nakşî'den açmış meydânı
Beline bağlamış seyf-i Rahmân'ı
İsmâîl mânendi çoktur kurbânı
Gezer ser-keşleri Pîr-i Tâgî'nin

Çok sâlikler A'na olmuştur bende
Kimi Hindistan'da kimi Yemen'de
Belh ü Buhârâ'da hem Semerkand'de
Gezer dervîşleri Pîr-i Tâgî'nin

Mezûniyyet almış Sıbgatullah'dan
Bekâbillah olmuş fenâfillahdan
Hiçbir nefes hâlî değil Allah'dan
Herbir alkışları Pîr-i Tâgî'nin

Gavsü'l-a'zam Pîri Şâh Sıbgatullah
Çoktur kapısında Ârif-i billah
Kâim-makâmıdır hasbetenlillah
Haktır her işleri Pîr-i Tâgî'nin

Çok sâlikler seyrân eyler semâda
Kimi müsemmâda kimi esmada
Nisbetleri gezer fevka'l-ulâda
Çok hulle-pûşları Pîr-i Tâgî'nin

Recâm budur senden Hazret-i Pîr'im
Bu kapıda ben bir âsî kemterim
Salih'i de eyler Sâmî serverim
Makbul olmuşları Pîr-i Tâgî'nin

81

Mest-i medhûş = Dehşete düşen sarhoş (Aşk cezbesi ile hayran).

Seyf-i Rahman = Allah'ın kılıcı.
İsmail mânendi = Hz. İsmail benzeri.
Ser-keş = Inatçı.itaatsiz.

Bende = Kul, köle, bağlı.

Alkış = Dua, medih, övgü.

Kâim-makâm = Birinin yerine geçen, vekil.

Masbeten lillah = Allah rızası için.

Esma-müsemma = İsim ve ismin sahibi.

Fevkâl-ulâ = Çokyüksek.

Hülle pûş = Hülle giyen, Cennet elbisesi giyen.

Âsi kemter = İsyankâr ve aşağılık.

82

Güzeller şâhısın hûblar sultânı (1)
Yandırır derûnum sevdâ-yı zülfün
Vechinde yazılmış Seb'ul-Mesânî (2)
Hıfz eylemiş okur şeydâ-yı zülfün (3)

Saadet kişveri saçmış rahtını
Mülk-i hüsnün zabt eylemiş tahtını
Bülbül tâ ki gözler gülün vaktini
Eder kaşlar ile gavgayı zülfün

Nûr-ı siyah ile bürünmüş nikâb
Aceb bilmem kimden eyler ihticâb
Seher yeli vurur eyler feth-i bâb
Arz eyler Mecnun'a Leylâ'yı zülfün

Bir Yûsufî cemal server-i hûbân
Hazret-i Sâmî'den gösterir nişan
Kabil mi vasfını şerh etsin zeban
Yandırır büsbütün dünyâyı zülfün

Sekiz sıfat üzre gördüm bir cemâl (4)
Her bir sıfatında vardır bin kemâl
Hâl-i Hindu askeriyle mâl-e-mâl (5)
Kuşatmış cennetü'l-me'vâyı zülfün

Hûblar meydanında Yûsuf-ı Sânî
Haraca bağlamış hem Gürcistan'ı
Al yanak üstünde eyler seyrânı
Gözetir gonca-i hamrâyı zülfün

Tîr-i müjgânların kaşların yaydır
Gedâ değil Salih sayende baydır
Zîr-i ebrulardan seyr eden aydır
Ref eyle seversen Mevlâ'yı zülfün

82

(1) = Zülfünün sevdası içimi yandırır (Zülf, velilerdir).

(2) = Alnında Fatihayı şerif yazılıdır.

(3) = Zülfünün sevgisine tutulmuş ezberlediğini okur.

Kişver = Ülke.

Raht = Cemaat, topluluk.

Ihticab = Utanır, çekinir.

Server-i hûbân = Güzellerin lideri.

Zeban = Dil, lisan.

(4) = Allah'ın sekiz sıfatını toplamış güzel.

(5) = Siyah benlerle dopdulu.

Gonca-i hamrâ = Gül goncası, kırmızı gül.

Tir-i Müjgân = Kirpik oku, ok gibi kirpik.

Geda-bay = Fakir-Zengin.

Zîr-i ebru = Kaş alt, gözler.

83

Bi-hamdillah kamu varım sen oldun
Her eşyada taleb-kârım sen oldun
Neye baksam seni anda görürem
Bu manâdan meded-kârım sen oldun

Garîb-i nâtüvânem yüzü kare
Zelîl-i âcizem kalb-i âvâre
Gene sensin kılan derdime çâre
Dilimde cümle güftârım sen oldun

Recâm senden hemân ancak rızâdır
Bu abdi âcize hem nâ-sezâdır
Atâ-yı lutf u ihsanın gözedir
Zaîf abdem ki gaffarım sen oldun

Saadet burcunun sultânı Ahmed
Kamu derdlilerin dermanı Ahmed
Hakîkat ilminin ummanı Ahmed
Gönül şehrinde envârım sen oldun

Zuhûr-ı mebdein nûr-ı Ahad'den
Sıfatın menbaı ism-i Samed'den
Müberrâsın yalan kibr ü hasedden
Hakîkat gülü gülzârım sen oldun

Senin sânında geldi "kün" hitabı
Muallimsin beğim yüz dört kitabı
Hakîkat illerinin âfitâbı
Gönül şehrinde hünkârım sen oldun

Hakîkat mürşidimiz Pîr-i Sâmî
İhata eylemiş nurun tamâmı
Zamanın kutbudur vaktin imâmı
Bu yüzden ahd ü ikrarım sen oldun

Bu Salih ümmetinden birgedâdır
Yoluna baş ile canım fedadır
Senin aşkın bana her dem gıdadır
Yürekte âh ile zarım sen oldun

83

Taleb-kârım = İsteğim.

Anda = Onda.

Meded-kârım = Yardımcım.

Garib-i nâtüvânım = Zayıf, dermansızım.

Zelil = Alçak, aşağılanan.

Kalb-i âvâre = Serseri gönül.

Güftân = Söz

Abd = Kul.

Medh = Övmek.

Nâ-sezâ = Yakışmaz.

Atâ' = Bağışlama, bahşiş.

Gaffarım = Affedenim.

Saadet burcu = Mutluluk kalesi.

Umman = Deniz.

Envâr = Nurlar.

Zuhûr-u mebdein nuru = Yaradılış başındaki nur (Peygamberimiz).

Ism-i Samed = Allah'ın ismi, kimseye ihtiyacı olmayan.

Müberrâ = Beri olan, uzak.

Gülzâr = Gül bahçesi.

Afitâb = Güneş, güzel.

Ahd i ikrar = Söz verme ve tasdik etme.

84

Safâsından doyulmaz zât-ı bahrin
Belâsından usandım işbu dehrin

Kimine içirir şehd ile şehd-âb
Bana her dem sunar cevr ile zehrin

Adem berzahlarından oldum âdem
Vefasın görmedim hergiz bu şehrin

Eder sevdiklerin dil şehrine şâh
Bize çekdirmede derd ile kahrın

Aradım bulmadım bir yâr-ı sâdık
Dolaştım bu kadar berr ile bahrin

Kişi kendi Süleyman olmayınca
Süleyman kimseye verir mi mührin

Pîr-i Sami'ye sıdk ile gulâm ol
Tulü etsin senin kalbinde nehrin

Bu yer bir gün olur Salih seni yer
Açılmazsa eğer bend ile sihrin

84

Zât-ı bahrin = Deniz, deniz gibi zatın.

Dehr = Zaman, dünya.

Şehd-şehdap = Bal -Bal şerbeti.

Adem = Yokluk.

Hergiz = Asla.

Berr = Kara.

Bahr = Su, deniz.

Gulâm = Köle.

Tulü etmek = Doğmak.

Nehr = Akan, akıp duran.

Bend ile sihr = Bağ, kayıt ve sihr, büyü.

85

Yeter ey dil beni sen kûh ü sahraları gezdirdin
Belâ çevgânına karşı verip belimi ezdirdin
Ki bir nîm- nigâh ile zühd ü takvayı bozdurdun
Çekip firkat hicabını elimi yârdan üzdürdün
Nihayet bir kuru nâmım mezar taşına kazdırdın

Enîsim olmadın bir lahza her dem seng-i hâr oldun
Bana kılıp adavetler varıp ağyara yâr oldun
Vücûdum şehrini verdin haraba zehr-i mâr oldun
Düşürdün nâr-ı hicrana belâ bahrinde yüzdürdün
Nihayet bir kuru nâmım mezar taşına kazdırdın

Benim bu çekdiğim mihnet hayâl-i infisâlindir
Ulüvv-i himmet-i devlet visâl-i ittisalindir
Kamu eşyadaki hikmet senin kudret kemâlindir
Ki bir nîm-i nigâh ile zühdü takvayı bozdurdun
Nihayet bir kuru nâmım mezar taşına kazdırdın

Kiminden korkuben kaçtın kiminden pehlivan oldun
Kiminden köhne pîr olup kiminden nevcivân oldun
Gelip vahdet diyarından aceb şâh-ı cihan oldun
Çekip firkat hicabını elimi yârdan üzdürdün
Nihayet bir kuru nâmım mezar taşına kazdırdın

Muhammed Pîr-i Sâmiden kemâlin eyledin izhâr
Saadet âfitâbından cemâlin eyledin izhâr
Hakîkat ilminin her bir mealin eyledin izhâr
Cevahir kenzinin dürrün anın kalbine düzdürdün (1)
Nihayet bir kuru nâmım mezar taşına kazdırdın

Ne kahrından halâs oldum ne bir arz-ı cemâl ettin
Düşürdün nâr-ı hicrana bu ömrüm payımâl ettin
Sonunda Salih'in bükdün elif kaddini dâl ettin
Ezel levhinde kaydım defter-i hicrana yazdırdın
Nihayet bir kuru nâmım mezar taşına kazdırdın

85

Dil = Gönül.
Kûh ü sahra = Dağ ve ovalar.
Çevgân = Baston, çevgen. Allah'ın ezeli takdiri.
Nîm-Nigâh = Yarım, kaçamak bakış.
Firkat = Ayrılık.
Hicâb = Örtü.
Enîs = Dost, Yâr.
Lahza = An.
Seng-i hâr = Çok sert taş.
Adavet = Düşmanlık.
Agyâr = Yabancı, el.
Zehr-imâr = Yılan zehiri.
Nâr-ı hicran = Ayrılık ateşi.
Belâ bahri = Belâ denizi.
Hayâl-i infisal = Ayrılma hayali.

Ulüvv-i himmet = Yüce himmet

Visâl-i ittisal = Kavuşma buluşması.

Köhne pîr = İhtiyar.

Nevcivân = Delikanlı.

İzhar = Gösterme, görünme.

Âfıtap = Güzellik, güneş gibi.

(1) = Cevherler hazinesinin incilerini O'nun kalbine dizdin.

Pay-mal = Ayak altı, değersiz.

Elif kadd = Uzun ve ince boy.

Dâl etmek: Bükmek.

Bir meyden mestim ki ayık olmazam
Sâni'in sun'una faik olmazam
Ne kadar medh etsem lâyık olmazam
Şöylerem vasfını Pîr-i Sâmînin
Âşık Sâmî'nin sâdık Sâmî'nin cânân Sâmî'nin

İksîr-i a'zamdır Anın nefesi
Vücûdu enfâs-ı kudsün kafesi
Dest-i hayât ırmağının gurfesi
Dağılır elinden Pîr-i Sâmî'nin
Âşık Sâmî'nin sâdık Sâmî'nin cânân Sâmî'nin

Almıştır pîrinden âlî-himmeti
İlm-i ledünnîdir her bir sohbeti
Günbegün artmakta şân u şöhreti
Şildim Mevtasını Pîr-i Sâmî'nin
Âşık Sâmî'nin sâdık Sâmî'nin cânân Sâmî'nin

Anın dervîşleri kalmaz gaflette
Çoklarını irşâd eyler sohbette
Cemâlin görenler kalır hayrette
Mest olur yiğidi Pîr-i Sâmî'nin
Âşık Sâmî'nin sâdık Sâmî'nin cânân Sâmî'nin

Bir yüzü nurudur biri nârıdır
Kâmillerin bu bir büyük kârıdır
Hâlidî kolunun ser-hünkârıdır
Şeyhi Abdurrahman Pîr-i Sâmî'nin
Aşık Sâmî'nin sâdık Sâmî'nin cânân Sâmî'nin

Sâlih'em gâh yanar gâhî tüterem
Gâhî âteşlere canım ataram
Gâhî de andelîb olup öterem
Girip ravzasında Pîr-i Sâmînin
Âşık Sâmî'nin sâdık Sâmî'nin cânân Sâmî'nin

86

Faik = üstün.

İksîr-i azam = İlâhî deva, Şifa veren.
Enfâs-ı kuds = Mukaddes nefes.
Dest-i hayât = Hayateli.
Gurfe = Çadır, köşk.

Ser-hünkâr = Padişahların başı.

Andelib = Bülbül.
Ravza = Bahçe.

87	87
Mestânesiyem Pîr-i Sâmî'nin Pervânesiyem Pîr-i Sâmî'nin	Mestâne = Sarhoş. Pervane = Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek.
Mesnûnu oldum Meftunu oldum Mecnûnu oldum Pîr-i Sâmî'nin	Mesnûn = Âdet edinilmiş, mukal-lid. Meftun = Tutkun, vurgun. Mecnûn = Deli, divâne.
Nefhası sûrdur (1) Mâ-fi's-sudûrdur Hizmeti zordur Pîr-i Sâmî'nin	(1) = Üfûrdûğü İsrafil surudur, içten, kalptendir. Mâ-fi's-sudûr = Göğüs içinde
Sözü safadır Ayn-ı vefadır Cana şifâdır Pîr-i Sâmî'nin	Ayn-ı vefa = Vefanın aynısı.
Fi'li şerîat Hâli hakîkat Sırrı hüviyyet Pîr-i Sâmî'nin	Fi'li = İşleri. Sırrı hüviyet = Şahsiyetinin sim, şanı.
Dergâhı Tûr'dur Girmeyen kördür Himmeti nurdur Pîr-i Sâmî'nin	Dergâhı Tûr'dur = Dergâhı Tûr Dağı gibidir.
Âlî-nisbeti Boldur himmeti Haktır sohbeti Pîr-i Sâmî'nin	
Elde asası Hüccet-i hâsı Yoktur hemtâsı Pîr-i Sâmî'nin	Hüccet-ihâs = Hasdelil. Hemta = Eşi, eşidi, dengi.
Herbir nefesi Ruhun gıdası Yok mâsivâsı Pîr-i Sâmî'nin	
Kalb-i selîmi Yoktur elemi Kudret kalemi Dili Sâmî'nin	Kalb-i selim = Selâmete ulaşan kalp, temiz.
Gün gibi yüzü Mest etti bizi Hikmettir sözü Pîr-i Sâmî'nin	

Mesleki bâlâ
Kavla ve f i'lâ
Mahbûb-ı Mevlâ
Pîr-i Sâmî'nin

Meslek = Sülük edilen yol.
Bâlâ = Yüksek.
Kavlâ ve fi'la = Söz ve işi.
Mahbûb-u Mevlâ = Allah'ın sevgilisi.

ilmiyle âmil
Mürşid-i kâmil
Vech-i delâil
Pîr-i Sâmî'nin

Vech-i delâil = Yüzü hoş görünüşlü, sevimli.

Özü Hak ile
Sözü halk ile
Gözü fark ile
Pîr-i Sâmî'nin

Hazret-i Tâgî
Kurmuş otağı
Elde sürahi
Pîr-i Sâmî'nin

Al iç elinden
Kurtul ölümden
Kip tut kolundan
Pîr-i Sâmî'nin

Kip = Sıkı, kavi.

Babı açıktır
Sâhib-konuktur (2)
Hadimi çoktur (3)
Pîr-i Sâmî'nin

Bâb = Kapı.
(2) = Misafirperverdir.
(3) = Hizmetçisi çoktur.

"Sin" i sevdadır
"Mîm"i me'vâdır
"Yâ" sı Yahya'dır
Pîr-i Sami'nin

"Mîm"i Mevlâ'dır
"Hâ" sı hayadır
"Dâl" ı devadır
Pîr-i Sâmî'nin

Haktır kelâmı
"Hû"dur meramı
Salih gulâmı
Pîr-i Sâmî'nin

Gulâm = Köle.

88

Gönül ilm-i ilâhîden deli ol
Bu berzah âlemin geçmek dilersen
Döşür aklın Muhammed'le celîol
Bu berzah âlemin geçmek dilersen
Beka gülşanına göçmek dilersen

Eriş kalb-i selîm içre huzura
Seni mahv et erem dersen sürura
Ölümden evvel öl gel gir kubura
Bu berzah âlemin geçmek dilersen
Beka gülşanına göçmek dilersen

Bu zulmet âlemin geç gör neler var
Eriş nura ki sende kalmaya nâr
Olasın âlem-i rûhdan haberdâr
Bu berzah âlemin geçmek dilersen
Beka gülşanına göçmek dilersen

Derûnun derdini her yerde açma
Var ise gevherin meydâna saçma
Ki her suyu hayâttır diye içme
Bu berzah âlemin geçmek dilersen
Beka gülşanına göçmek dilersen

Hayâtı içmeyen bilmez hayâtı
Hayât sanar görür sonra memâtı
Bırakma bir nefes tevhîd-i Zât'ı
Bu berzah âlemin geçmek dilersen
Beka gülşanına göçmek dilersen

Yakın olma hased kibre gurura
Düşün ne götüreceksin kubura
Ne yüz ile varacaksın huzura
Bu berzah âlemin geçmek dilersen
Beka gülşanına göçmek dilersen

Bulam dersen eğer ayn-ı îmânı
Çalış ki olasın şeyhinde fânî
Sana senden yakın olanı tanı
Bu berzah âlemin geçmek dilersen
Beka gülşanına göçmek dilersen

Aradan çık bırak bu adı sanı
Tutagör muîni elde kemanı
Hakîkat şehrine dik bir nişanı
Bu berzah âlemin geçmek dilersen
Beka gülşanına göçmek dilersen

Tenezzülden halâs olmaklık iste
Terakkiden fena bulmaklık iste
Hak ile âşinâ olmaklık iste
Bu berzah âlemin geçmek dilersen
Beka gülşanına göçmek dilersen

88

Deli = Cezbeye tutulmuş derviş.

Berzah âlemi = Dünya.

Celi = Mahviyeti, açığa çıkma, soyunma, aşikâr.

Döşür = devşir, topla

Beka gülşânı = Cennet bahçesi.

Kalb-i selim = Samimi kalb.

Sürür = Sevinç.

Kubur = Kabir, mezarlar.

Nâr = Ateş.

Derûn = İç, gönül, sır.

Gevher = Mücevher.

Memat = Ölüm.

Tevhid-i Zat Allah'ı şirk ve noksandan ari olarak zikretme.

Ayn-ı îmân = Hakiki imân.

Muîn = Yardımcı.

Tenezzül = Aşağıya inme, rütbeden düşme.

Bırak bu mâsivâ ile hevâyı
Pîr-i Sâmî gibi bul reh-nümâyı
Delîl eyle O zât-ı evliyayı
Bu berzah âlemin geçmek dilersen
Beka gülşanına göçmek dilersen

Reh-nüma = Yol gösteren Mürşid.

Delil = Vekil.

Eğer Salih varam dersen huzura
Umurun cümle teslîm eyle pîre
Tenini nâra ver ruhunu nura (1)
Bu berzah âlemin geçmek dilersen
Beka gülşanına göçmek dilersen

Umur = İşler, vazifeler.

(1) = Varlığını yak ve ruhen nûr'a karış.

89

Kudûmunla müşerref eyledin bu belde-i fakri (1)
Delîlim rehberim şahım penâhım sen safa geldin

Kusurum çok velâkin eylerem afvın ile fahrin
Senin sânındır afvetmek günâhım sen safa geldin

Kulübün ravza-i tevhîd musaffa ruhunuz tecrîd (2)
Nüfûsun ahmer-i kibrît a şahım sen safa geldin (3)

Yalınız nâ-tüvân cismim değil masum u kalb hasta (4)
Ki rûz u şeb budur zâr ile vâhım sen safa geldin

Nice mürd kalbleri enfâs-ı kudsin eyledi ihya (5)
Gönül şehrindeki hûrşîd ü mâhım sen safa geldin

Senin hasret firakından efendim Hazret-i Sâmî
Erişti göklere hem dûd-ı ahım sen safa geldin

Bilirem Salih'e ihsanı gör hadden tecâvüzdür
Bir abd-i âcizem rûy-ı siyahım sen safa geldin (6)

89

(1) = Gelişinle şereflendirdin bu fakirler şehrini.
Penâh = Sığınma, sağınacak yer, melce.

Fahr = Öğünme.

(2) = Kalbin Tevhid bahçesi gibi tertemiz ruhumuzda ayrılmıştır.

(3) = Varlığın bulunmaz kimya, şahım sefa geldin.

(4) = Yalnız vücudum güçsüz değil, günahsız kalbim de hasta.
Ruzu şeb = Gece ve gündüz

(5) = Mukaddes nefesin nice hasta kalpleri diriltti.

Hurşidü mâhım = Güneş ve ay'ım.

Hasret firâkın =Ayrılık hasretin.

Dûd u ahım = Yalvarmam, ahimin dumanı.

Hadden tecâvüz = Haddinden fazla

(6) = Bir aciz kulum, yüzüm kapkara, sen sefa geldin.

90

Derdli yürek âh eyleme
Derdine derman ara bul
Her yerde derdin söyleme
Derdine derman ara bul
Bir kâmil inşân ara bul

Ten âlemi esfel-durur (1)
Kavmi anın echel-durur (2)
Dîv-i recîm erzel-durur (3)
Derdine derman ara bul
Bir kâmil inşân ara bul

Çoğu bu halkın cinnîdir
Mümîn olana kinnîdir
Bazıları var sünnîdir
Cinni bırak cân ara bul
Bir kâmil inşân ara bul

Nefsin-durur bunlar senin
Memlû-durur uzvun tenin
Bend etmek isterler canın
Derdine derman ara bul
Bir kâmil inşân ara bul

Habs etme tende canı sen
Düşmana verme anı sen
Cehd eyle bul cânânı sen
Derdine derman ara bul
Bir kâmil inşân ara bul

Sâmî gibi sultâna var
Cân derdine dermana var
Ol Hazret-i Lokmân'a var
Derdine derman ara bul
Bir kâmil inşân ara bul

Salih sözün dinle peder
Tedbîrine verme keder
Tedbîri de takdîr eder
Derdine derman ara bul
Bir kâmil inşân ara bul

90

(1) = Ten âlemi, vücud aşağılıktır
(2) = Onun akranı, anlayışı cahildir.
(3) = Taşlanmış şeytan rezildir.

Cinnî = Cin soylu, şeytan.
Kinnî = Kinli.

Memlû' = Dolu, dolmuş.

Cehd eyle = Çalış, gayret et

91

Meclis-i nâdânı terk et sohbet-i dânâya gel
"Lâ"yı iskât eyle şahım mazhar-ı "illâ"ya gel

Doğru dervîş olmayan dil şehrine şâh olamaz
Yâre kesret perdedir geç "vahdet-i kübrâ"ya gel

Sor hârâbat ehline âşıkların ahvâlini
Nefsi kati et "terk-i terk" et menzil-i bâlâya gel

Kalbini eyle musaffa Hâlik'in manzûru ol (1)
Yan muhabbet âteşine cevher-i yektaya gel

Giy melâmet hırkasını kimseden âr eyleme
Keştîbânsız bin vücûdun fülküne deryaya gel

Sil gönül put-hânesinden mâsivânın nakşını
Pâk edip beyt-i Celîl'i rü'yet-i Mevlâ'ya gel (2)

Hem ledünnî ilmini bilmek dilersen tâlibâ
Pîr-i Sâmî Hazretinden okuyup imlâya gel

Nokta-i vahdette haşr olmak dilersen Sâlih'â
Cevher-i aslın düşün bir sen sana Me'vâya gel

91

Meclis-inâdân = Cahiller meclisi.

Sohbet-i dânâ = Alimler sohbeti.

Kesret = Çokluk, masiva.

Vahdet-i kübrâ = Hak, hakikat

Menzil-i bâlâ: Yüksek menzil

(2) = Kalbini tertemiz edip Allah'ın bakacağı yer eyle.

Cevher-i yekta = Tek ve emsalsiz inci.

Melâmet hırkası = Kınanan fakat Hakk'a makbul haller.

Keşfibân-Fülk = Kaptan gemi.

(2) = Allah'ın evini temizleyip cemali seyre gel.

Ledünnî = llâhîilim, sadır ilmi.

İmlâ = Kaidelerini bilerek okuyup yazmayı öğrenme.

Nokta-i Vahdet = Vahdet noktası, Ahsen-i takvim.

92

Yeter ey murg-ı cân gülşane gel gel
Gül açıldı bahâristâna gel gel

Marîz isen belâ bahrinde kalma
Tabîb-i hâzık-ı Lokmana gel gel

Açılmış mekteb-i aşkın kapısı
Okuyup ilm ile irfana gel gel

Ola-gör "men aref" sırrından agâh
Memat olup yeniden cana gel gel

Hümâ-veş terk edip bu âşiyânı
Muhabbet illerin seyrâna gel gel

Erit cismin çıkar zubûrlarını
Sadef ol lü'lü'-i mercana gel gel

Olam dersen eğer dil şehrine şâh
Beğim Yûsuf gibi zindana gel gel

Dil ile göz kulak kapılarını
Kapayıp sohbet-i cânâna gel gel

Bu nefsin "raziye marziyye" eyle
Alıp dost iline kurbâna gel gel

Beka semtine gönder kârbânı
Hakîkat şehrine şâhâna gel gel

Varıp bir pîre hizmet eyle evvel
Müeddeb ol yol u erkâna gel gel

Pir-i Sâmî kapusunda gulâm ol
Bu yola hizmeti merdâna gel gel

Yüzün hâk et meşâyih kapısında
Yeter Salih yeter uslana gel gel

92

Murg-ı cân = Can kuşu.
Gülşan = Gül bahçesi.

Bahâristan = İlkbahar mevsimi.
Mariz = Hasta.

Belâ bahri = Belâ denizi.
Tabîb-i nâzik = Usta doktor.

'Men aref = 'Nefsini bilen, rabbısını bilir.1 (Hadis)
Agâh = Bilgili, haberli, uyanık

Memat = Ölüm.
Hümâ-veş = Devlet kuşu gibi

Âşiyân = Mesken, ev.
Zûbur = Kabuk, yabancı madde.

Lu'lu-i Mercan = Inci mercan.
Dil şehri = Gönül.

Sohbet-i cânân = Pir sohbeti
Raziye-Marziyye = Allah'dan razı, Allah'ın da ondan razı olduğu nefs halleri.

Beka = Bakilik.

Kârbân = Kervan.

Şâhân = Şahlar.

Müeddep = Edepli.

Gulâm = Köle.

Merdân = Mertler.

Hâk = Toprak.

93

Pervaneden nâr isterem
Hem goncadan hâr isterem
Pîrim Muhammed Sâmî'den
Bir hân yok yâr isterem

Ne âh-ı bîzâr isterem
Gayrı ne bir kâr isterem
Pîrim Muhammed Sâmî'den
Bir perdesiz dâr isterem

Ne gül ü gülzâr isterem
Ne kimseden yâr isterem
Pîrim Muhammed Sâmî'den
Sermayesiz kâr isterem

Ne safîden nar isterem
Ne sûfîden âr isterem
Pîrim Muhammed Sâmî'den
Bir fânîsiz var isterem

Ne câh-ı deyyâr isterem
Ne seyr-i seyyar isterem
Pîrim Muhammed Sâmî'den
Beytini züvvâr isterem

Ne gayre imrâr isterem
Ne gayre esrar isterem
Pîrim Muhammed Sâmî'den
Kalbimi hûşyâr isterem

Ne gayrı ebrâr isterem
Ne gayrı sâlâr isterem
Pîrim Muhammed Sâmî'den
Gönlümü mimar isterem

Ne sîm ü dînâr isterem
Sâlih'em ikrar isterem
Pîrim Muhammed Sâmî'den
Dil şehrin envâr isterem

93

Nâr = Ateş.

Hâr = Diken.

Ah-ı bîzâr = Usandıran ah.

Dâr = Ev, yer, yurt

Gül ü gülzâr = Gül ve gül bahçesi.

Şâtî = Şifa veren.

Sûn = Sofu.

Fanisiz var = Yokluğu olmayan, baki.

Câh-ı deyyâr = Dünya mevkisi, makam.

Seyr-i Seyyar = Geliş gidiş.

Beytini züvvâr = Evini ziyaret

Gayre imrâr = Başka şeye ilâç.

Gayre esrar = Başka şeye sır, vâkıf olma.

Kalbi hüşyar = Ayık kalp.

Gayri ebrâr = Başkaca iyilik.

Gayri sâlâr = Baş olma, başkanlık.

Gönlümü mimar = Gönlümü yapılmış, arzumun verilmesi

Sim ü dinar = Gümüş ve altın (para).

Dil şehrin envâr = Gönül şehrini nurlanmış.

94

Gelir bûy-ı Muhammed gül yanağından senin şahım
Dem-i İsâ zuhur eyler dudağından senin şahım

Harâmî gözlerin âşıkların bağrın kebâb eyler
Atar gamzelerin tîri kabağından senin şahım

Hızır âb-ı hayât için nice zulmetleri geçti
İçer sâliklerin âb-ı zülâlinden senin şahım

N'ola azm ettin ise Hazret-i Pîrin makamına
Gelir nisbetlerin buyu otağından senin şahım

Senin hasret firakından bu gönlüm andelîb-âsâ
Ebed ayrılmazam verdin budağından senin şahım

Garîbem hem-demim yoktur enîsim munisim sensin (1)
Dilerem sıbğa-i devlet boyağından senin şahım

Karardı kalbimiz şahım ikilik macerasından
Ziyalarıdır saadet şeb-çerâğından senin şahım

Hidâyet neyyiri şeyhim Muhammed Hazret-i Sâmî
Ayırma başımı bir dem ayağından senin şahım

Menem Salih hulûs ile kapında durmağa geldim
Hakîkat gülleri hüsn-i bağından senin şahım

94

Bûy-u Muhammet = Peygamberimizin kokusu.
Dem-i Isâ = Hz. isa'nın nefesi, sözü. (Mürşidin sohbeti ile ölü kalb-lerin dirilmesi).
Harâmî = Haydut, yol kesen.
Tiri kabak = Oku okluğundan.
Ab-ı hayât = Âbı hayvan, Âb-ı Hızır.
Sâlik = Sülük eden, mürid.
Âb-ı Zülâl = Saf ve tatlı su, şerbet.
Buyu otağ = Makamının kokusu.
Firak = Ayrılık.

Andelib-âsâ = Bülbül gibi.

Verd = Gül.

(1) = Garibim, dert ortağım yok, yakınım, dostum sensin.

Sıbğa-i devlet boyağı = Devletli boyası (Allah boyası).

Saâdet şeb-çerağı = Mutluluk veren aydınlık.

Hidâyet neyyiri = Hidayet nuru.

Bir dem = Bir an.

Hulûs = Halislikle, özden, samimi.

Hüsn-i bağ = Güzellik bahçesi.

95

İltifat etmezsin hayli zamandır
Şeyhim şeyhim sultânım şeyhim
Bir lahza sağlığım sensiz haramdır
Şeyhim şeyhim sultân şeyhim
Sensin derdlerime derman şeyhim

Cemâlin gönlümde seyrânım olmuş
Nâr-ı aşkın benim gülşânım olmuş
Dîdelerin ayn-ı îmânım olmuş
Şeyhim şeyhim sultân şeyhim
Sensin derdlerime derman şeyhim

Kusurum afvetmek ise meramın
Ya niçin bizlerden kestin selâmın
Mürüvvet babında çoktur keremin
Şeyhim şeyhim sultân şeyhim
Sensin derdlerime derman şeyhim

Lokmânım ol gel derdime derman et
Cellâdım ol ya katlime ferman et
İsmail'in olam götür kurbân et
Şeyhim şeyhim sultân şeyhim
Sensin derdlerime derman şeyhim

Hicran âteşine yandırma beni
Her gün feryâd ile dönderme beni
Kerem eyle mahzun gönderme beni
Şeyhim şeyhim sultân şeyhim
Sensin derdlerime derman şeyhim

Gamzelerin bu sîneme ok atar
Üç günlük ikrarın bir aya çatar
Bu kadar cefâlar eyledin yeter
Şeyhim şeyhim sultân şeyhim
Sensin derdlerime derman şeyhim

Ne kadar gizlensen bilirem seni
Gönlümün tahtında buluram seni
Bin cân olsa verir alıram seni
Şeyhim şeyhim sultân şeyhim
Sensin derdlerime derman şeyhim

Çoğaldı yareler el çekti tabîb
Salih'i bu yerde bırakma garîb
Gülşanın bağına eyle andelîb
Şeyhim şeyhim sultân şeyhim
Sensin derdlerime derman şeyhim

95

İltifat = Yüzünü döndürüp bakma, alâka.

Lahza = An.

Seyrân = Seyredilen yer, bakılıp durulan.

Nâr-ı Aşk = Aşk ateşi.

Gülşân = Gül bahçesi.

Bâb = Kapı.

Gamze = Göz süzme, yan bakış.

İkrar = Kabul etme, teslimiyet

Cefâ = Eziyet.

Gülşan = Gül bahçesi.

Andelib = Bülbül

Baş açık dergâha geldim Pîr-i Sâmî el-emân
Menzilin bâlâ-yı rif'at olduğun bilmez miyem (1)
Doğrulup bu râha geldim şâh-ı Sâmî el-emân
Mahrem-i esrâr-ı Hazret olduğun bilmez miyem

Çâr-anâsır perdesini zâtına kılmış nikâb
Akl-ı küll senden ibaret nefha-i âlî-cenâb
Sendedir sırr-ı emânet ey kulûb-ı âfitâb
"Alleme'l-esmâ" ya mazhar olduğun bilmez miyem

Ey beşer sûretli insan ey melek-sîmâ habîb
Nûr-ı vechinde görünür çok alâmetler acîb
Bâğ-ı vahdet güllerine bir güzîde andelîb
Nûr-ı Ahmed'den zuhura geldiğin bilmez miyem

Derdime derman seni buldum eyâ hazık tabîb
Bu anâsır bendine mesdûd olup kaldım garîb
Bu cihanda senden özge bulmadım sâdık muhîb
Yek nazarda bendeyi kurtardığın bilmez miyem

Destgîrim ol cemî-i pîr ü pirân hürmeti
"Küntü kenz" in pâdişâhı rûh-ı sultân hürmeti
Şeyh-i azam Pîr-i Tâgî Abdurrahmân hürmeti
Dergâhın dârü'l-emânım olduğun bilmez miyem

Salih'i hicran oduna yaktı hep kahr-ı Celâl
Nâ-tüvânım yok tahammül kalmadı sabra mecal
Bî-edeb hâlim sana arz eylemek sahib-kemâl
Cümle ahvâlime vâkıf olduğun bilmez miyem

96

el-Emân = Medet aman, imdat.
(1) = Yerinin en yüksek makam olduğunu bilmezmiyem.
Rah = Yol, tarikat
Mahrem-i esrar = Sırlan bilen
Çâr anâsır = Dört madde (Toprak, Su, Hava, Ateş).
Nikâb = Örtü.
Akl-ı küll = Allah'ın ilmi, eşyanın ahengi.
Nefha-i âli-cenâb = Yüksek derecelinin nefesi.
Sırr-ı emânet = Emanet sırrı.
Kulûb-u âfitâb = Güzelin kalbi
Allemel esma = "İsimleri öğretti" (Bakara; 31).
Melek-simâ habîb = Melek yüzlü sevgili.
Nûr-ı vech = Yüz nuru.
Güzide = Seçilmiş.
Hâzık tabib = İşinin ehli doktor.

Mesdûd = Kapalı, sed olmuş.
Sâdık muhib = Bağlı seven, sevgisinde sadık.

Yek nazar = Bir bakış.
Deştiğin = Elinden tutucu.

Küntü kenz = 'Gizli hazine idim. (Hadisi Kudsî)
Dâruheman = Sığinacak yer.

Kahr-ı Celâl = Celâl sıfatının kahredişi.
Nâ-tüvan = Zayıf, dayanıksız.

Bî-edeb = Edeb dışı.

97

Ben himmet-i pîrimle bu ârâyı da bildim
Kimden imiş ol bendeki yârâyı da bildim

Dil levhine seyr eyler iken ebcedi buldum
Ebcedde olan devlet-i Dârâ'yı da bildim

Firkat oduna yandırıcı cümle kalemdir
Nakş eylediği âğ ile kârayı da bildim

Hayretde kalıp benliğimi şeyhime verdim
Cân bahş edici "alleme'l-esmâ" yi da bildim

Remz ile gönül fehm edeli cem ile farkı
Çıktım aradan "lâ" ile "illâ"yı da bildim

Gam çekme gönül bu da geçer devr-i beşerdir
Hem seng-i mücevher ile hârâyı da bildim

Bu akl-ı meâşım beni çok dama düşürdü
Hem âlem-i ulyâ ile süflâyı da bildim

Aldanmazam elvan ile eşkâline zîrâ
Kahrına düşüp âhiri me'vâyı da bildim

Dil şehrine bir saye salıp şems-i hakîkat
Âdem'de olan rûh-ı musaffayı da bildim

Cennette iken dâne için dâme tutuldum
Âhir gezerek Kâbe-i Ûlyâyı da bildim

Rahm eyledi bu abd-i zeliline Muhammed
Sâmîdeki enfâs-ı Mesîhâ'yı da bildim

Hem ismi Muhammed dahi hem nuru Muhammed
Hem zât-ı Ahad işbu muammayı da bildim

Salih ise gönlündeki hâr u hası bilmez
Hem himmet-i pîrim ile Mevlâ'yı da bildim

97

Ârâ = Mıntka, bölge; hâl..
Dil levhi = Gönül levhası..
Ebced = işin aslına, tarihine ait hakikat ifadesi.
Devlet-i Dârâ = Hükümdar ve devlet sembolü olan Pers hükümdarı Dârâ veya Daryus.
Firkat = Ayrılık.
Od = Ateş.
Kalem = Cenâb-ı Hakk'ın yaratıkları olan kainattaki olmuş ve olacak şeyleri Levhi Mahfuz'a kaydeden kudret kalemidir.
Ağ = Ak, beyaz.
"Ailemel esma " = "Adem'e bütün isimleri öğretmişti." (Bakara; 31)
Remz = İşaret, işaretle anlatma
Fehm = Anlama, anlayış.
Cem ile fark = Vücudların tek bir asıldan gelmesini ifade eden cem veya Vahdet-i Vücud ile Allah'dan gelmesine rağmen her yaradılışın da ayrı varlık ve vücudu olduğunu bildiren Vahdet-i Şuhut veya fark hali.
Devr-i beşer = Dünyaya gelme ve geldiği yeredönme hali.
Seng-i mücevher = Mücevher taşı.
Hârâ = Mermer.
Akl-ı meâş = Dünyada geçim işlerinden başka idraki olmayan akıl.
Dâme = Tuzağa.
Âlem-i ulyâ = Yüce âlem.
Süflâ = Aşağı âlem, dünya.
Elvan, eşkâl = Renk ve çeşid i-şekil.
Meva = Yurt, mesken.

Saye = Koruma, sahip çıkma, gölge.

Rûh-ı musaffa = Safiyetini bulmuş ruh.

Dâne = Buğday.

Dâm = Tuzak.

Kâbe-i Ulyâ = Yüce Kabe.

Abd-i zelil = Aşağılık kul.

Enfâs-ı Meslhâ = Hz. İsa'nın nefesi, velayet

Dertliyem derdinden Hazret-i Sâmî
Sen tabîb-i âşıkane gelmişem
Kabûl-i hazret kıl işbu gulâmı
Zâtın gibi âlî-şâne gelmişem

Hakîkat neyyiri kulle-i Kâf'dan
Tevellüd eylemiş nûn ile kâf'dan
Halâs et bizleri semt-i hilâfdan
Sen delîl-i âsumâne gelmişem

Bu ten kuşu hevâ ile heveste
Murg-ı canım feryâd eyler kafeste
Rabıtamız sensin her bir nefeste
Ben bu yola sadıkane gelmişem

Düşürdün bizleri aşkın nârına
Hîç sormazsın derdlilerin zarı ne
Ber-dâr olmak için zülfün darına
Hâk-i paye bu ihsâne gelmişem

Canım demem ben bu tendeki cana
Eğer vasıl eylemezse cânâna
Âhir bu derd beni eyler dîvâne
Derman için sen Lokmâne gelmişem

Ebterim gönülden evlâdım yoktur
Yuvasız bir kuşam bilâdım yoktur
Senden gayrı sâhib-irşâdım yoktur
Andelîbim bu gülşane gelmişem

Felek benim ile iddâya düştü
İftirâk deryası serimden aştı
Erenler himmeti geldi erişti
Sâmî gibi bir sultâne gelmişem

Salihem usandım dâr-ı fenadan
Bir an kurtulmadım rene ü anadan
Bin iki yüz altmış üçte me'vâdan
Bir beşer sûretli Hân'e gelmişem

98

Tabîb-i âşıkân = Aşıkların hekimi.

Gulâm = Köle, kul.

Âli-şân = Şânı yüce, üstün.

Neyyir = Nurlu.

Tevellüd = Doğma, doğum.

Semt-i hilaf = Şeriat ve tarikata karşı olma.

Asûmân = Gökyüzü.

Mevâ ile heves = Nefsin ve bedenin arzuları.

Zâr = Ağıt.

Ber-dâr = Asılarak öldürülmek.

Hâk-i pây = Ayak toprağı.

Ebter = Soyu kesik, evlâdı olmayan.

Bilâd = Belde, şehir.

Sahib-irşâd = Irşâd edecek sahibi, irşada ehil.

Iftirak = Ayrılık, muhtelif fikirler.

Dâr-ı fenâ = Dünya,yok olacak yer.

Rene ü anâ = Eziyetve yorgunluk.

Me'vâ = Yurt,ev,yer.

99

Nazar kıldım bu ekvâne bu esrarı nemî-dânem
Boyandım her bir elvâne bu esrarı nemî-dânem

Ne bir zevk ü halâvet var ne bir zikr ü ibâdet var
Ne bir an istirahat var bu esrarı nemî-dânem

Döner çarh-ı felek durmaz gelen gitmektedir kalmaz
iç ilden bir haber gelmez bu esrarı nemî-dânem

Kimisi kîr ü pâs içre kimi zerrîn libâs içre
Kimi köhne pâlâs içre bu esrarı nemî-dânem

Kimisi cem'i mâl içre kimi fakr u melal içre
Kimi ceng ü cidal içre bu esrarı nemî-dânem

Kimi yapar kimi yıkar kimi hayran olup bakar
Bu bir handır giren çıkar bu esrarı nemî-dânem

Kimi uçar havalarda kimi bekler yuvalarda
Kimi gezer ovalarda bu esrarı nemî-dânem

Kiminin gönlü san'atta kiminin zevk u işrette
Kiminin câh u devlette bu esrarı nemî-dânem

Kimi Allah'ı zikr eyler kimi mâlını fikr eyler
Kimi hâline şükr eyler bu esrarı nemî-dânem

Bu Salih bir sefil kuldur der-i Sâmî'de mes'uldür
Meded pîrim bana bildir bu esrarı nemî-dânem

99

Ekvân = Varlıklar, âlemler.

Esrar = Sır.

Nemî-dânem = Bilmiyorum.

Elvan = Renkler.

Halâvet = Tatlılık, zevkli.

iç il = Ahiret

Zerrin libas = Altın işlemeli elbise.

Palas = Çul,eskive kaba elbise.

Cem-i mâl = Zenginlik.

Fakru melal = Usandırıcı fakirlik.

Ceng ü cidal = Savaş ve devamlı didişme.

işret = içki, içki içme.

Câh = Mevki, makam.

Der = Kapı.

100

Ermişem bir kadri âlî hazrete
Ben hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşam
Hak eriştirdi beni bu devlete
Ben hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşam
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşam

Arifin Hak iledir Hak'tır özü
Anların kıblesidir şeyhin yüzü
Kavm-i Nemrûdîler istemez bizi
Ben hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşam
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşam

Hazret-i Pîrin derinde bekleriz
Dâimi derd üstüne derd ekleriz
Kâmıyâb olmağa nevbet bekleriz
Ben hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşam
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşam

"Ahsen-i takvim" durur devrânımız
Kesret içre çokdurur elvanımız
Âlem-i vahdettedir meydânımız
Ben hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşam
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşam

Ehl-i Hakk'ın dâima Hak'tır sözi
Gaflet ehli hor görür her dem bizi
Bizi zem edenlerin çıksın gözi
Ben hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşam
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşam

Salih'em ben kurmuşam berdârımı
Yandırıp aşk u muhabbet nârımı
Dosta vermişem ezelden varımı
Ben hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşam
Pîr-i Sâmî'nin çırağı olmuşam

100

Kadri âli = Değerli, yüksek.

Hafid = Torun.

Kavm-i Nemrud = Nemrutsoyu.

Der = Kapı.

Kâm yab = Arzusuna ulaş-mış.

Nevbet = Nöbet

Ahsen-i Takvim = Melekten üstün mertebe, güzel ve uygun yaratılış.

Kesret = Çokluk, yani, çeşitli görüntü ve şekiller halindeki ömür.

Elvan = Renkler.

Berdâr = Asılacağı ağaç, darağacı.

101

Sensiz ey nûr-ı hakîkat râhat-ı cân istemem
Bu vücûdum şehri içre iki sultân istemem

Gönlümün tahtında sultânım gamındır sevdiğim
Müddeî gamdan halâs olmak diler ben istemem

"Kün fekân"ın sırrına ermek ne hacet bizlere
Aşka ermektir muradım nâm u nişan istemem

Dilimi dil-dâra verdim canımı cananıma
Hüsn-i ruhsârından özge ıyd-ı kurbân istemem (1)

Parmağın Şakku'l-kamer'dir çeşme-i bahrü'l-hayât (2)
Hüsn-i Yûsuf'tur cemâlin özge seyrân istemem (3)

"Küntü kenz" in gevherisin mazhar-ı nûr-ı (4)
Huda Andelîbâ sohbetinden gayrı verdân istemem (5)

Bülbül-i aşkın gül-i gülzârı hüsnündür senin
Verd-i ahmer ruhlerinden özge gülşan istemem (6)

Öyle bir cân isterem Mansûr gibi berdâr ola
Verseler sensiz bana mühr-i Süleyman istemem

Keşf edip ağyara zülfün bana eylersin hicâb (7)
Zülf-i berdârın gibi bir âlî-ihsân istemem (8)

Mâh-cemâlin perdesiz görmek diler âşıkların
Kâbe-i hüsnün murâddır gayrı bir şân istemem

Nûr-ı vechin mazharı şeyhim Muhammed Sâmîyâ
Arı inci-yu sadefdir özge mercan istemem (9)

Sâlih'â âşıkların bâr-ı girânı derd-durur
Râh-ı vuslat derd imiş bu derde derman istemem

101

Müddei = Aklına uyan, iddiacı.

Kün fekân = Ol ve yok ol emirleri arasındaki fena âlemi, yaratıkların başı ve sonu

Nâmu nişan = Ad ve işaret, ad ve san,şöhret

Dildâr = Sevgili.

(1) = Gül yanağından başka kurban bayramı istemem.

(2) = Parmağın Ayı ikiye bölen âb-ı hayat çeşmesidir.

(3) = Hz. Yusuf'un güzelliği gibi olan yüzünden başka yere bakmam.

(4) = Allah'ın nuru, gizli hazinenin madenisin.

(5) = Bülbül sesi gibi sohbetinden başka bir sesi dinlemem.

(6) = Kırmızı gül gibi yanağından başka gülbahçesi istemem.

(7) = Saçlarını başkalarına gösterip bana örtersin.

(8) = Saçın tellerine beni asmandan başka lütuf istemem.

Nûr-ı vechin mazharı = Yüzün nurların görüldüğü yerdir.

(9) = Sadetten çıkan inci gibidir başka mercan istemem.

Bâr-ı girân = Ağırlık saçan, dert saçan.

Râh-ı Vuslat = Ulaştırıcı yol.

Bu kesret âlemin seyrân eyledim
Sabırdan bir büyük kâr bulamadım
Gezdim çâr-kûşeyi devrân eyledim
Sabırdan bir büyük kâr bulamadım
Bir sözünde sâdık yâr bulamadım

Sûret-i beşerde kaldım nikâbda (1)
Sebu'l-Mesânide ümmü'l-kitâbda
Bend oldu sefînem kaldı girdâbda (2)
Sabırdan bir büyük kâr bulamadım
Bir sözünde sâdık yâr bulamadım

Bir zaman bekledim gülsen bağını
Göremedim andelîbin çağını
Cânân çekmiş gider yar otağını
Sabırdan bir büyük kâr bulamadım
Bir sözünde sâdık yâr bulamadım

Ötmez cân bülbülü açılmaz güller
Bozuktur perdeler kırılmış teller
Gideceğim yâre bağlanmış yollar
Sabırdan bir büyük kâr bulamadım
Bir sözünde sâdık yâr bulamadım

Kahraman olanlar hasmını basdı
Kemân-keş olanlar yayını asdı
Bilmem nedir bende feleğin kasdı
Sabırdan bir büyük kâr bulamadım
Bir sözünde sâdık yâr bulamadım

Beni taşlamayın canım kardaşlar
Dokunur başıza attığız taşlar
Hazret-i Hak kendi bildiğin işler
Sabırdan bir büyük kâr bulamadım
Bir sözünde sâdık yâr bulamadım

Salih gibi vardır çok ehl-i diller
Pîr-i Sâmî bahçesinde bülbüller
Solmaz şükûfeler dikensiz güller
Hîç bir goncasında hâr bulamadım
Sâmî gibi sâdık yâr bulamadım

102

Çar-kûşe = Dört köşe.

(1) = İnsan şeklinde örtü içinde kaldım.
Seb'ul-Mesâni ve Ümmül Kitâb = Fatiha sûresi.
(2) = Gemim anaforda kaldı, battı

Kemân-keş = Ok atanlar.

Ehl-i dil = Gönül ehli

Şükufe = Çiçek bahçesi

Hâr = Diken

Nefha-i Rahmânîden açıldı meydân-ı adem
Kâf u nûn emriyle giydi şekl-i elvanı adem

Mebdei âlem-nümâdır mazhar-ı esrâr-ı (1)
Hakk Nefy ü isbât eylemekdir an-be-an şân-ı adem (2)

Nûr-ı Ekrem Rûh-ı A'zam Akl-ı Küllî hem (3)
Kalem Bunların emriyledir hükm ile fermân-ı adem

Ma'deni kevn ü mekândır hem o bahrin mâdeni (4)
Sırr-ı mektûm-ı ezeldir sun-ı Rahmân-ı adem (5)

Kimini eyler gedâ kimini dehre şâh eder
Her birin bir fen ile eyler yine fânî adem

Ceng eder gavgâ eder (ol) sonra yine sulh eder
Akıtır bir lahzada derya gibi kanı adem

Bir taraftan var eder ol bir taraftan yok eder
Doğurur besler kılar yer ile yeksanı adem

Mihr ü mâh arz u semâvât râm olunmuş emrine (6)
Zahiri Settârı ismin bahri ummanı adem (7)

ism-i zâtın mazharı "Fevka'l-ulâ-tahte's-serâ" (8)
Zîr ü bâlâ hep maâdin bahrinin kânı adem (9)

Âlemi kılmış ihâtâ mecmaü'l-bahreyn odur (10)
Kâfirin küfrü kamu ebrârın îmânı adem

Kabza-i kudrettedir bahs eylemek mümkün değil
Bahr-ı zâtın katresidir sırr-ı Sübhânî adem (11)

Câmiü'l-bahr-ı sıfattır nüsha-i kübrâdır ol (12)
Gösterir her bir sıfattan türlü elvanı adem

Kesret ehlinin fenası vahdet ehline beka
Perverîşi hem hayâtı nimeti nâm adem (13)

Hem ecel derdine derman bulmadı Lokman Hekîm
Zahir ü bâtın kamunun oldu dermanı adem (14)

Ehl-i hikmet zerre denli bilmedi ahvâlini (15)
Kimseye bildirmedi sırrını pinhânî adem

Sağı cennet solu duzah batnı haşrin aynıdır (16)
Andadır yevmü'l-hisâbın vezni mîzânı adem (17)

Benliğin şehrin harâb et lâ-mekân şehrine gir (18)
Sırr-ı Hakk'ın mahremi ol eyle seyrânı adem

103

Nefha-i Rahmani = İlâhi nefes.
Meydan-ı adem = Yokluk meydanı (adem: yokluk).
Kâf u nun "kün fekân" = Ol ve yok ol emri.
Şekl-i elvan = Türlü renkler, çeşitler.
(1) = Hakk'ın sim tecelli edince âlemler olmaya başladı.
(2) = Adem'in sânı her nefeste var ve yok eylemektir.
(3) = Allah'dan ayrılan nurun tecellileri sayılıyor.

(4) = Odenizin madeni yaratıklar ve yerin aslıdır.
(5) = Adem, Rahman'in sırrı gizli ve ezeli bir sun'udur.
Geda = Dilenci.
Dehr = Dünya.
Fenn = Tuzak.
Fâni = Ölümlü.
Ceng = Savaş.
Sulh = Barış.
Lahza = An.
Derya = Deniz.
Yeksan = Bir, birlikte olan.

(6) = Güneş ve ay, arz ve semalar emrine uymuştur.
(7) = Zahiri, Settarı (ayıpları örten) isminin denizi olan adem.

(8) = Yüce yerler ve yerin dibi Zat adının mazharıdır.
(9) = Alt ve üst hep adem madenindendir.

(10) = Âlemi çepeçevre kuşatmış toplanmış denizler odur.
Kamu ebrar = Bütün iyiler (Müslümanlar).
Kabza-i Kudret = Kudret eli, Allah'ın sun'u.
(11) = Sübhan'ın denize benzeyen Zat'ı-nın sanki adem bir damlası gibidir.

(12) = Sıfatlarını toplamıştır büyük.

(13) = Hayat ve nimeti, ekmeği, besleyeni adem.

(14) = Görünen ve gömmeyen herşeyin dermanı oldu.

(15) = Hikmet ehli ahvalini zerre kadar bilmedi.
Pinhan = Gizli.

(16) = Sağı cennet, solu cehennem ve karnı hasrın benzeridir.
(17) = Hesap gününün terazi ve kantarı ondadır.

(18) = Benlik şehrini yık, mekansızlık şehrine gir.
Seyran-ı adem = Yokluğu seyret
Mahv-ı Vücud = Vücudunu yok et, varlığı at.

Yok olacak benliğindir eylegil mahv-ı vücud
Sırfa ergür kalbini ol ehl-i şübbân-ı adem (19)

(19) = Kalbini safi edip ademin genci ol.

Aç basîret gözlerin seyr et fena gülzârını
Açılır bunca şükûfu gülü reyhanı adem

Fena gülzârı = Ölümlü gülbahçesi (Dünya).
Şükûf-ü gül = Gül çiçeği.

Âlem-i gaybın vücûdun cümle eyler aşikâr (20)
Cennetü'l-Me'vâ misâli arz eder anı adem

(20) = Görünmeyen âlemin varlığını meydana çıkarır.
Cennetül-Mev'â = Sekiz cennetten birisi.
Kârbân = Kervan.
Cezb eder = Kendine çeker.

Durmaz işler kârbânı bir taraftan var olur
Bir taraftan cezb eder aslına sultânı adem

Küllü şeyi'n hâlikun = "Her şey helak olucudur." (Kasas; 88)

"Küllü şey'in hâlikun" fermanını icra eder
iki yüzden celb eder aslına inşânı adem

Celb eder = Çeker, kendine çeker, yazı ile çağırır.

Gir adem şehrine ey dil hikmet-i Yezdâna bak (21)
Âlem-i mülk-i bekadır sanma kim fânî adem (22)

(21) = Adem şehrine gir ey gönül Allah'ın hikmetine bak.
(22) = Ademi ölümlü sanma, O ölümsüz bir âlemdir.

"Küllü şey'in yerciu" aslına ric'at ettirir
Bir delîl-i pîşvâdır peyk-i Yezdân-ı adem (23)

Külli şey'in yerciu = "Her şey aslına donar âyeti gereği geri döndürür.

(23) = Adem, Allah'ın habercisi ve bir rehber ve başkandır

Hafız ismin mazharıdır hep hazâin andadır (24)
Câmiü'l-esma müsemmâ marifet-kânı adem (25)

(24) = Allah'ın Hafız isminin mazharı olup hazine ondadır.
(25) = Bütün isim ve isim sahiplerini toplamıştır adem.

Her ne var arz u semâda halk olan eşyaların
Kılmış cümlesin ihata hısnı derbânı adem (26)

Arz u semâda halk olan = Yer ve Gökte yaratılan.
(26) = Hepsini kuşatmış, sahip ve bekçisi dir adem.

Ol nazargâh-ı Huda'dır beyt-i kübrâ andadır (27)
Hem zuhur (-ı) "küntü kenz" den oldu ayanı adem (28)

(27) = Hûda'nın baktığı yer, büyük Allah evi ondadır.
(28) = Gizli, hazine sırrının açıklığa çıkışı oldu adem.

Bir muhît-i bahr-ı a'zam mevc-i deryalar gibi (29)
Âleme verir hayâtı subhı mihrânı adem (30)

(29) = Dalgası denizler gibi olan bir okyanustur.
(30) = Âlemlere hayat verir, sabahı ve güneşi adem.

Arif ölmekten kaçar mı canını cânân alır
Kurtarır ağyar elinden anı şîrânî adem (31)

(31) = Yabancılar elinden kurtarır onu, aslandır adem.

Sırr-ı "mûtû" zümre-i âşıkların bayramıdır (32)
Devlet-i mülk-i bekadır semti seyrânı adem (33)

(32) = Kalplerin mutmain olması âşıkların bayramıdır.
(33) = Ölümsüzlük devletinin mülkü, gezinti yeridir adem.
Bâr-ı girân = Ağır yük.

Gaflet ehli yüz çevirir eyler andan nefreti
Bilmez arkasından alır bâr-ı gîrânı adem

Her belâ-yı renci mihnetten anı eyler halâs (34)
Ehl-i derdin derdlerinin oldu Lokmanı adem

(34) = Sıkıntı ve eziyetle belalardan onu kurtarır.

Rûz u şeb cehd et birader sen seni yok idegör (35)
Mâsivânın zulmetinin mâh-ı tâbânı adem (36)

(35) = Gece gündüz çalışıp varlığın yok et
(36) = Allah'ın dışındakilerin karanlığına ay ve güneş gibidir adem.

İşbu deryalar adem şehrinde bil bir katredir (37)
Yokdurur hergiz nihayet haddi pâyânı adem (38)

(37) = Bu denizler adem şehrinde bir damla gibidir.
(38) = Ucu bucağı, başı sonu yoktur ademin.

İşbu dehrin şöhretine sânına aldanma kim
Bî-hayât olur kamusu vermese canı adem (39)

(39) = Canını vermeyenlerin hepsi ölü olur.

Varlığın sonu fenadır yokluğun sonu beka
Her kemâle irgürür bil cümle noksanı adem

İrgürmek = Eriştirmek.

Varlığın cümle ademden almadın mı ey püser (40)
Gelmedin mi bu cihan mülküne üryânî adem (41)

(40) = Varlığın hepsini ademden almadın mı ey oğul.
(41) = Bu dünyaya çırılçıplak gelmedin mi.

Harfi savtı olmayan bir mekteb-i ulyâdır ol (42)
Bunca elfâzın kamu hubb-ı suhandânı adem (43)

(42) = Harf ve sesi olmayan bir yüksek okuldur.
(43) = Bu kadar konuşmanın hepsinin en güzel sözü adem.

Vâsıta oldu arada Hazret-i Rûhu'l-emîn (44)
"Kenz-i Mahfî"den zuhuru Kâf-ı Kur'ân'ı adem

(44) = Arada vasıta oldu Cebrail aleyhisselâm.
"Kenz-i Mahfi" = Saklı hazine.

Zâhirâ derler adem şehrinde birşey yokdurur (45)
Nerden aldı bu kadar dürr-i Bedahşan'ı adem (46)

(45) = Adem şehrinde alınıp satılan bir mal yoktur.
(46) = Öyleyse nerden aldı bu inci ile mercanı adem.

İns ü cin vahşî tuyûra hükm eden bir serveri (47)
Âhiri gör n'etti tahtıyla Süleyman'ı adem

(47) = İnsan, cin, hayvan ve kuşlara emreden bir başkanı.
Âhiri = Sonunda.

Kuvvetine mâlına mağrur olanlar n'oldular
Koydu yerler altına birçok Neriman'ı adem (48)

Bunca davâ-yı enâniyet edenler n'oldular
N'etti Firavn ile bunca ehl-i tuğyanı adem (49)

(48) = Yer altına koydu öldürdü pehlivanları adem (Neriman: Zaloğlu Rüstemin babası).
Davâ-yı enâniyet = Benlik davası.
(49) = Allah'ın emirlerine aykırı hareket eden günahkârları ve firavun'u ne etti.
(50) = Yaratıklar âleminde çok çeşitlilik gösterir.

Âlem-i kesrette çok elvan suret gösterir (50)
Vahdet içre cân ilinin cümle cânânı adem

Ehl-i vahdet zümresinin yolları andan geçer
Herbirine giydirir esvâb-ı nûrânî adem (51)

(51) = Herbirine nurdan giyecekler giydirir adem.

Her sıfattan günde yüz bin türlü revnak gösterir (52)
Hem semânın hâveri dehrin gülistanı adem (53)

(52) = Her sıfattan günde binlerce şekil gösterir.
(53) = Hem Gökyüzünün gündoğusu ve dünyanın gülbahçesi adem.

Irgalandıkça muattar zülfünün her mûyları (54)
Tenlere verir hayâtı bûy-ı rindânı adem (55)

(54) = Sallandıkça güzel koku saçar saçının telleri.
(55) = Muhabbet sarhoşlarının kokusu tenlere hayat verir

Sahn u sahraya hayâtı irgürüp bâd-ı sabâ (56)
Arz olur cennet misâli bâğ u bostanı adem

(56) = Sabah rüzgârı kır ve ovalara hayat verince.

Bir zamân ismâîl-âsâ bir Halil'e ol püser (57)
İnkıyâd et nefs-i kebşi eyle kurbân-ı adem (58)

(57) = Hz. ismail gibi bir Halil'e oğulluk yap.
(58) = Nefsini kurban etmek için emre uy.

El çekip ağ u karadan farîg u âsûde ol (59)
Nefsi kati et terk-i terk et eyle Süleyman-ı adem (60)

(59) = Akve karadan el çekip rahat et
(60) = Büyük bir iş bilmeyip nefsini öldür ve şah ol.

Tâlib-i dînâr olup aldanma dünyâ mâlına (61)
Berri bahri (bî) nihayet dürrü mercanı adem (62)

(61) = Attım, parayı isteyip dünya malına aldanma.
(62) = Yerler ve denizlerin inci mercanı adem.

Ölmeseydi birbirin yerdi cihan halkı kamu
Hazret-i Hakk'ın bize bu âlî-ihsânı adem

Âli ihsan = Büyük lütuf, bağış.

Bu cihan gülzârının bünyâdına oldur sebeb (63)
İlm-i hikmet şehrinin şems-i şebistânı adem (64)

Derdine sabr eyle dehrin Hazret-i Eyyûb gibi (65)
Bir zaman Yûsuf oluben bekle zindân-ı adem

Tîğ-ı cellâd gamzesi bir anda yüz bin kan eder (66)
Âlem-i mülk-i fenanın şâh-ı merdânı adem (67)

Goncadan yüz gösterir bülbülleri feryâd eder
Doldurup bûy-ı Muhammed'le gülistanı adem (68)

Hüsnünü arz eyleyip âşıkların canın alır (69)
Berk urup vahdet yüzünden nûr-ı lemânı adem

Ref edip kesret hicabın gir muhabbet şehrine (70)
Gir velîler gönlüne seyr eyle gülşen-i adem

Cennetü'l-Huld içre zevk eder iken Âdem Ata (71)
İftirâk iline saldı anı şeytân-ı adem (72)

Hazret-i Mûsâ elinde bir dıraht iken asâ (73)
Sâhirin sihrine karşı kıldı su'bân-ı adem (74)

Şübheden kurtarmak için ol zamanın halkını
Batn-ı Meryem'den kılıp nutk-ı Mesîhânı adem (75)

Âlem-i âmâda iken cümle esmalar tamam (76)
Nûr-ı Ahmed'den zuhura geldi ayanı adem (77)

Bir elinde var hayâtı bir elinde zehr-i mâr (78)
Hiç elinden kurtuluşun var mı imkânı adem

Kalbini pâk eyle kim Hak'tan sana mihmân gele (79)
Bir gün olur olacaksın sen de mihmân-ı adem

Gelmeseydi âleme ol kâinatın mefharı (80)
Hızra içirmezdi katre âb-ı hayâtı adem (81)

Cümle âlem hüsnünün meftunu olmuşken anın (82)
Kul olup sattırmadı mı Şâh-ı Ken'ân'ı adem (83)

Öyle bir sultâna hadim olmuşuz ne gam bize (84)
Pîr-i Sami olmuş iken şîr-i garrâni adem (85)

Ol adem şehrinde kurmuştur velayet tahtını (86)
Cezb eder mülk-i bekaya cümle yârânı adem (87)

Tende lahmi Salih'in eşyada sehmi kalmadı (88)
Murg-ı canı per açıp kılmakta cevlânı adem (89)

(63) = Bu cihan gülbahçesinin kurulmasına sebep odur.
(64) = Hikmet ilmi şehrinin ayı, güneşi adem.

(65) = Dünyanın dertlerine Hazret Eyyüb gibi sabret.

(66) = Celladın kılıcı gibi gamzesi bir andayüzbin kimseyi öldürür.
(67) = Ölümlü âlemin Hz. Ali'si adem.

(68) = Vahdet yüzünden parlayan Hz. Lokman'ın nurudur.
Gülistan = Gülbahçesi

(69) = Güzelliğini göstererek âşıkların canını alır.
Berk urmak = Şimşek çakması.
Mur-u Lemân = Parlayan nur.
(70) = Yaratıkların Hakkı perdeleyen çokluğunu bırakıp muhabbet şerh rinegir.
Gülsen = Gülbahçesi.
(71) = Hz. Âdem Huld Cennetinde zevk ederken.
(72) = Onu ayrılık iline saldı Şeytanı adem.

(73) = Hz. Musa'nın elinde bir ağaç iken asası.
(74) = Sihirbazın sihirine karşı bir yılan etti adem.

(75) Hz. İsa'yı Hz. Meryem'in karnında konuşturdu adem

(76) = Amâ âleminde esma ve sıfatlar zatta kaim iken.
(77) = Ahmed'in Nurundan ademin görüntüsü hasıl oldu.

(78) = Bir elinde hayat, diğer elinde yılan zehri.

(79) = Kalbini temizle ki Hak'dan sana misafir gelsin.

(80) = Kainatın varlığı ile övündüğü peygamber âleme gelmeseydi.
(81) = Âb-ı hayat damlasını Hızır'a içir-mezdi.

(82) = Cümle âlem O'nun güzelliğine vurulmuşken.
(83) = Kenan ilinin sultanı Hz. Yusuf'u köle olarak sattırmadı mı?

(84) = Öyle bir sultana hizmetçi olmuşuz ki gam, keder bize ne ki.
(85) = Piri Sami olmuş iken kükreyen as-lanvari adem.

(86) = O adem (yokluk) şehrinde velayet tahtına oturmuştur
(87) = Ölümsüzlük mülküne çeker bütünde.

(88) = Salih'in tende eti, eşyada da arzusu kalmadı.
(89) = Can kuşu kanat açıp uçmakta adem.

104

Nedir bu çektiğim cevr ile sitem
Eyledin kaddimi dâl kara bahtım
Hiçbir gün şâd edip kılmadın Rüstem
Âhiri eyledin Zâl kara bahtım

Felek ile çok oynadım utulmaz
Ne taraftan el attımsa tutulmaz
Bu cân düşmüş pençesine kurtulmaz
Bir zaman da böyle kal kara bahtım

Ezelden yâr iken gonca güllere
Düşürdün sen beni gurbet illere
Yeşil ördek gibi gölden göllere
Karabatak gibi dal kara bahtım

Gökte uçar iken indirdin meni
Vâdî-i vîrâna kondurdun meni
Vahşî hayvanlara döndürdün meni
Eyledin dilimi lâl kara bahtım

Nicesin geçirdin sadra mihraba
Nicesin kapladın sîm ü zer baba
Düşürdün sefînem kûh-i girdaba (1)
Enginden eriğine sal kara bahtım

Salihem ben bir sultânın hadimi
Şahıma arz edem bu feryadımı
Pîr-i Sâmî senden alsın dadımı
Başını taşlara çal kara bahtım

104

Kaddimi dâl = Belimi büktün.
Rüstem = Çok kuvvet ve cesur.
Zâl = Boynu bükük mânâsına.

Utulmaz = Oyunda yenilmez.

Lâl = Susmuş, dilsiz.

Sadra mihraba = Başa, öne.
Sîm ü zer = Gümüş ve altın.
(1) = Gemimi dağlar gibi dalgalı anafora düşürdün.

Dâd = Hak, adalet
Kara baht = Nefis.

Bana dervîş demişler
Ben dervîş olamadım
Yanlış haber vermişler
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Dervîşler halîm olur
Giydiği kilim olur
Hulki mülayim olur
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Halîm = Yumuşak huylu

Hulk = Huy.

Dervîşler post giyinür
Nâsa çirkin görünür
Herkes ana yerinür
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Nâs = İnsanlar
Yerinmek = Şikâyet etmek

Dervîşler halîm olur
Hakk ile kelîm olur
Hem kalb-i selîm olur
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Kelîm = Konuşan
Kalb-i selim = Selâmete ulaşmış kalb.

Dervîşler mestur olur
Dil sarayı nûr olur
Hakk ile manzûr olur
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Mestur = Gizli, örtülü.
Dil sarayı = Gönül sarayı.
Manzûr = Bakılan, nazar edilen.
Hâk = Toprak

Dervîşler cennet gülü
İsm-i a'zam bülbülü
Hayât bahş eyler dili
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Dervîş olan hâk olur
Sâhib-i idrâk olur
Mâsivâdan pâk olur
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Masiva = Allah'dan başka şeyler, Allah'a perde olan her şey

Dervîş olan âb olur
Mazhar-ı Vehhâb olur
Ciğeri kebâb olur
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Âb = Su, hoşluk, şeref, değer.
Mazhar-ı Vehhâb = Allah'ın ihsanına nail olma.

Dervîşler hem bâd olur
Canı dili şâd olur
Gussadan âzâd olur
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Bâd = Rüzgâr.

Gussadan âzâd = Tasadan kurtulan.

Dervîşler hem nâr olur
Şeş cihette var olur
Yâdlar kamu yâr olur (1)
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Dervîş olan nûr olur
Nâs içinde hor olur
Her taraftan dûr olur
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Dervîş benzer bülbüle
Mürşidler benzer güle
Sev Hakkı seven ile
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Dervîşler bülbül olur
Mürşidler hem gül olur
Sözleri makbul olur
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Dervişlerin sultânı
Cân derdinin dermanı
Sâmî-yi Erzincânî
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Dervişler şahı Sâmî
Hakîkat mâhı Sâmî
Aşkın misbâhı Sâmî
Ben dervîş olamadım
Hakkı da bulamadım

Salih gibi dervişler
Hayvân-sıfât kalmışlar
Himmet alan almışlar
Ben derviş olamadım
Hakkı da bulamadım

Şeş cihet = Alt yön (Ön, arka, alt, üst, sağ, sol)
(1) = Yabancıların hepsi dost olur

Dûr = Uzak, ırak.

Mâh = Ay
Misbah = Işık, lâmba

Zelîl-i âciz-i abd-i Hudâ'yem (1)
Tarîk-i Nakşibend'e cân fedâyem
Muhibb-i çâryâr-ı Mustafâ'yem (2)
Tarîk-i Nakşibend'e cân-fedâyem
Der-i Sâmî'de bir kemter gedâyem

Ömür sermâyesin verdim hebaya
Mukârin olmadım Âl-i Abâ'ya (3)
Habîbullah'a geldim ilticaya
Tarîk-i Nakşibend'e cân-fedâyem
Der-i Sâmî'de bir kemter gedâyem

Ki ben bir andelîb-i kudsiyânım
Bilinmez kande kaldı âşiyânım
Bu âlemde garîb-i nâtüvânım
Tarîk-i Nakşibend'e cân-fedâyem
Der-i Sâmî'de bir kemter gedâyem

Kalemden şak olup seyrâne geldim
Bulut yağmur olup ekvâne geldim (4)
Nebat hayvan olup insâne geldim
Tarîk-i Nakşibend'e cân-fedâyem
Der-i Sâmî'de bir kemter gedâyem

Zuhuratım Muhammed'den Ehad'den
Bu kesret âlemi hubb-ı Samed'den
Halâs et bizleri şahım kemendden
Tarîk-i Nakşibend'e cân-fedâyem
Der-i Sâmî'de bir kemter gedâyem

Beka sultanlarının kullarıyız
Hakîkat bağının bülbülleriyiz
Şahadet âleminin erleriyiz
Tarîk-i Nakşibend'e cân-fedâyem
Der-i Sâmî'de bir kemter gedâyem

Tarîkat cümle haktır olma zâğı
Ki dört misbâhı var birdir çerâğı
O misbâhın on ikidir budağı
Tarîk-i Nakşiben'de cân-fedâyem
Der-i Sâmî'de bir kemter gedâyem

Dolaştım âhiri bu hâna geldim
Bir ednâ Salih'em ihsana geldim
Pîrimin pâyine kurbâna geldim
Tarîk-i Nakşibend'e cân-fedâyem
Der-i Sâmî'de bir kemter gedâyem

106

Hûda'nın aşağılık, aciz kuluyum.
(1) = Dört dostu severim (Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali R A).

(2) = Sami'nin kapısında aciz bir dilenciyim.

(3) = Hz. Resul'ün abasına aldığı (Hz. Ali, Fatma, Hasan ve Hüseyin R.A.) larayakın olmadım.

İltica = Sığınmak.

Andelib-i Kudsiyân = Mukaddes bülbül (mürid).

Âşiyân = Yuva.

Nâtüvân = Zayıf, kuvvetsiz.

(4) = Kalemden parçalanıp gezinmeye geldim.

Kement = Bağ, ayak bağı.

Zağı = Karga, karga gibi.

Misbâh = Işık, lâmba.

Ednâ = Aşağılık.

Pây = Ayak.

Beyân edem zuhuratı pîrimden size ey ihvan Kılarsa
Hak inayeti ola hep hüccet ü bürhân

Nice hikmet garâibler haberler verem uşşâka
İşitsin anı sâlikler nicedir himmet-i sultân

Füsûsun bahridir şahım Muhammed Sâmî'nin kalbi
Zuhur etmiştir enhârı bu abdinden akar her an

Anın hep varidatıdır bu nefsim tercümanıdır
Dökülür kalbime bir bir misâl-i hikmet-i bârân

Bu gönlüm öyle mesttir kim anın aşk-ı hayâlinden
Dilerim işbu hayretten ebed ayılmayam bir an

Dahi hem "küntü kenz" esrarının bir nebze iş'ârı
Diyem bir katre mikdârı zuhûr-ı himmet-i pîrân

Bu âlem çâr unsurla mürekkeb oldu fil-cümle (1)
Kuruldu dağ u taş sahra yapıldı kasr ile eyvan

Dahi bu dört anâsırdan müretteb cism ile ruhu
İkisi mazhar-ı nârı ikisi mazhar-ı nûrân (2)

İkinin hizmeti her dem imaret eylemek kevni
İkinin hizmeti dâim yıkıp kılmaktadır vîrân

İkisi âb ile hâktir ikisi bâd u âteştir
ikisi rûh ile candır ikisi cism ile ebdân

ikisi cism ile tendir bulardır âlem-i esfel
İkisi rûh ile candır bulardır âlem-i a'yân

Bular hep feridir aslın ne aynîdir ne gayrîdir
Bularla cümle kâimdir gerek hayvan gerek inşân

Sorarsan bunların aslın hakîkat bir kalemdendir
Musavvirden zuhur eyler bu denli şekl ile elvan

Hitab-ı "kün fekân" erdi Müdebbir ismine bir kez
Zuhura geldi Akl-ı Küll kılar âlemleri seyrân

Musavvir ismini cami oluben bir kalem oldu
Hitâb erişti şak oldu bi-emri kudret-i Yezdan

Kalem çün iki şak oldu anın kahr-ı celâlinden
Birisi mazhar-ı lutfu birisi mazhar-ı hicran

Biri yazdı semâvâtı bütün me'vây-ı cennâtı
Biri yazdı küsûfâtı oluben mazhar-ı ekvân (3)

107

Beyân etmek = İfade etmek.
Zuhurat = Umulmadık hâdiseler, raslayış, hesapta olmayan.
Pir = Şeyh, mürşid.
İhvan = Sâdık, candan dostlar, tarikat arkadaşı
İnayet = Lütuf, ihsan.
Hüccet, burhan = Delil
Hikmet = Sebeb.
Garaib = Tuhaf, şaşılacak şeyler.
Uşşak = Âşıklar
Sâlik = Mürid
Himmet = Lütuf, kerem.
Füsus = Kıymetli taş.
Bahr = Deniz.
Enhâr = Nehirler.
Abd = Kul.
Anın = 0'nun.
Varidat = Hatıra gelen, içe doğan şeyler.
Hikmet-i baran = Hikmet yağmuru.
Mest = Sarhoş.
Ebed = Sonu olmayan.
Küntü kenz = Gizli hazine.
Esrar = Sırlar.
Nebze = Parça.
Iş'âr = Yazıyla haber verme.
Katre = Damla
Zu-hûr-u himmet-i pîrân = Pirlerin himmetinin zuhuru.
(1) = Bu âlem dört madde ile yapıldı toptan.
Kasr ile eyvan = Köşk ile salon.
Dört anâsır = Su, hava, ateş,toprak.
(2) = İkisi Ateşin kaynağı, ikisi nurun kaynağı.
Dem = Lahza,an
İmaret = Bayındırlık, ümran.
Kevn = Varolma, varlık, vücut
Âb = Su.
Hâk = Toprak.
Bâd = Hava.
Ebdân = Bedenler.
Esfel = Pek alçak.
Ayan = Belli, görülen.
Fer = Şube.
Kâim = Ayakta duran, dik salim.
Musavvir = Tasvir eden (Allah'ın sıfat).
Elvan = Renkler, çeşitler.
Müdebbir = Tedbir alan (Allah'ın sıfat).
Cami = Toplayan.
Şak = Yarılma, çatlama
Bi-emr-i = Emriyle
Kudreti Yezdan = Allah'ın kudreti.
Kalem = Levh-i Matıfuz'u kaydeden kudret kalemi.
Kahr-ı Celâl = Allah'ın Celâl sıfatının tecellisi.
Mazhar-ı lutfu = Keremin kaynağı.
Mazhar-ı hicran = Ayrılığın kaynağı.
(3) = Biri yazdı kat cisimleri, varlıklar meydana geldi.
Mavera = Arasında

İkinin maverasında ki bir şehr-i muazzam var
Hakîkat şehridir ismi odur hem menzil-i cânân

Bekâbillah olan canlar bu menzilde karâr eyler
Oturup kürsîler üzre iki yüzden eder seyrân

Küsûfi nice dört ise lutûfu dahi dört oldu
Kalemdir Akl-ı Külldür hem bi-külli sanat-ı Sübhân

Birisi rûh-ı azamdır o bir sırr-ı muazzamdır
Birisi nûr-ı zâtıdır odur hem sırr-ı "er-Rahmân"

Akıl da cüzüdür rûhûn anın çün edemez idrak
Ebü'l-Ervâh Muhammed'dir akıllar burda ser-gerdân

Ebul ervah = Ruhların babası(Peygamberimiz).

"Nefahtü fîhî min rûhr hitabı mazhar-ı Âdem
Hitâb-ı "künfekân" emri Müdebbir'den olur a'yân

Nefahtü fihi min ruhî = "Ruhumdan üfledim" âyeti.

Müdebbir akl-ı küll oldu Musavvir ismi câmi'dir
Olup bir âlem-i kübrâ bilindi san'at-ı Rahman

Ferş = Yeryüzü, kır, sahra.

Bu âlem başı arş oldu dahi ayağı ferş oldu
Merâtib üzre nakş oldu müşekkel sûretâ inşân (4)

(4) = Derecelerine göre yapıldı, insan şeklinde teşkil edildi.

Birinci Nûr-ı Ekrem'dir ikinci Rûh-ı Âzam'dır
Üçüncü Akl-ı Evvel'dir Kalem dördüncüdür ey cân

Bular deryâ-yı vahdettir Ahadden Vâhidiyyettir
Zuhuratı muhabbettir Muhammed'den olur a'yân

Kalemdir Nüsha-i Kübrâ kamu esmayı câmi'dir
İki yüzden zuhur eyler nice bin kudret-i bürhân

Nüsha-i Kübrâ = Büyük nüsha, insan.

Kalem bil infisâlîdir biri kahr-ı celâlîdir
Biri nûr-ı cemâlidir anı bir bir kılam tıbyân

Infisal: Ayrılmak.
Nur-u Cemâl = Allah'ın Cemal sıfatının nuru.
Tıbyan = Açıklama, şerh etme.

O kim kahrına mazhardır olubdur âlem-i süflâ
O kim nûr-ı cemâlîdir gören görmez ebed hüsran

Âlem-i süflâ = Süfli âlem.
Ebed = Ebedi, sonsuza dek.
Hüsran = Zarar, ziyan, kayıp, sapıtma ve azgınlık.

Nebîlerde bir esrar var velîlerde bir esrar var
Oların tenleri candır olubdur canları cânân

Buların ruhları canı bu âlemden değildir bil
Olar rûh-ı izafîdir odur hem nefha-i Rahman

İzafi = Yerine göre derişen.
Nefha-i Rahman = Rahmân'ın nefesi.

Bu bir devlet hümâsıdır eğer konmazsa başına
Velî surette insansın kalırsın sîretâ hayvan

Devlet hümasi = Devlet kuşu
Sîret = Bir kimsenin içi, hâli, tavrı.

Bu mahlûkun kamu aslı muhabbetten yaratıldı
Muhabbet olmasa bil kim büyütmez yavrusun hayvan

Halayık içre inşânı kamudan eyledi ekrem
Yarattı "Ahsen-i Takvîm" kıluben mazhar-ı Rahman

Huda'ya izzetin hakkı bana keşf et bu esrarı
Bu denli mahrem etmişken nedir bu gaf let-i inşân

Ki bildin Fâil-i Mutlak kamusu hikmet-i Hallâk
Kamuya yek nazarla bak deme bu yahşi bu yaman

Bizim bu aklımız cüzdür mevâşîdir maâşîdir
Furû-ı akl-ı evveldir sakın aldanma ey merdân

Latîf-i âlemin ara duracak yer mi gör bura
Kılagör derdine çâre misafirsin geçer kervan

Seni sen kurtaramazsın ara bul kâmil inşânı
Gider bu "Ahsen-i Takvîm" olursun sonra çok pişman

Yeter bu nefse kul oldun bu berzahda düşüp kaldın
Yürü bir pîre kul ol kim bulasın derdine derman

Eğer himmet erişmezse sana bir şeyh-i kâmilden
Adüvler yıktılar şeddi ne yatarsın garîb inşân

Yakındır bil değil ırak basîret gözleriyle bak
Yüzünde nûr eder berrak Pîr-i Sâmî-yi Erzincan

Tarîki Nakşibendîdir güruhu dil-pesendîdir
Tabib-i ser-bülendidir O'dur hem Hazret-i Lokman

Düşüp payına kıl âhı tutagör müstakim râhı
Kılagör hubb-ı lillâhı geçirme fırsatı bir an

Münâcâtım budur yâ Rab Muhammed Mustafâ hakkı
Pîrimiz Şeyh-i Sâmîye nihayetsiz kılıp ihsan

Senin vuslat şarâbını anın dest-i kemâlinden
içip mest olsun âşıklar O'dur hem sâkî-i devrân

Bi-hamdillah tutup destim beni ol eyledi mesrur
Gönül şehrin kılıp pür-nûr dağıldı leşker-i şeytân

Menem Salih yüzü kara düşürme çarh-ı devvâra
Bağışla ism-i Settâr'a ki Sensin sâhib-i gufran

Halayık = Yaratıklar.
Kamu = Hep, bütün, tamamen.

Ekrem = Çok keremli.
"Ahsen-i Takvim" = "Biz insanı en güzel şekilde yarattık" (Tin; 4).
Fâil-i Mutlak = Allah.
Hallâk = Halk eden, sürekli olarak yaratan, Allah.
Yek nazar = Bir bak.
Yahşî = Güzel, iyi.
Yaman = Kötü, çirkin.
Aklı cüz, mevaşi maâşî = insana verilen sınırlı, geçim ve maddeye bağlı akıl.
Fürû = Şube.
Merdân = Yiğitler, mertler.
Lafif-i âlem = Güzel alem.

Berzah = Can sıkıcı yer; ölülerin, ruhların kıyamete kadar kalacağı yer.

Adüv = Düşman

Güruhu dil pesendi = Gönlün beğendiği grup.
Ser-bülendi = Yükseklik ve yüceliğin başı.

Pây = Ayak.
Müstakim râhı = Doğru yolu.
Hubb-u lillah = Allah sevgisi.
Münâcât = Yalvarma, dua.

Dest = El.
Bi-hamdilillah = Allah'a şükürler olsun ki.
Mesrur = Şen.
Pür-nûr = Nurlu, nûr dolu.
Leşker-i şeytân = Şeytânın askerleri.
Çarh-ı devvâr = Dünya.
Ism-i Settâr = Allah'ın ayıpları ve günahları örten ismi.
Sâhib-i gufran = Bağış sahibi, bağışlayıcı

Ey gönül senden şikâyet eylerem Mevlâ'ya ben
Düşeli çengâline düştüm aceb gavgâya ben

Geçti bunca mâh u sâl bir an beni şâd etmedin
Bir hayâl-i sihr ile düştüm yalan da'vâya ben

Görmedim lutfunu bir gün çekdiğim kahr-ı celâl
Yoksa mahrûm-ı ebed mi olmuşam me'vâya ben

Âh u zarım âheni deldi sana kâr etmedi
Şerha şerha cismimi deldin çü döndüm nâye ben

Açmadın bir gün cemâlinden bana bir kutlu bâb
Bilmezem ki yoksa ümmî olmuşam süflâya ben

Çokları arz-ı cemâlinle müşerref eyledin
"Lâ" da kaldım düşmedim mi mazhar-ı "illâ"ya ben

Bu kadar elvan suret hep senin nakşın-durur
Hayret-ender-hayret içre düşmüşem hülyaya ben

Bir mey ile cümle mest ettin bu âlem halkını
Bilmezem ki ne için geldim aceb dünyâya ben

Akl-ı cüz etmez ihata akl-ı küll sensin gönül
Kîl ü kâl ile bu ömrüm cümle verdim zâya ben

Her ne var hadîs kamusu hep furûâtın-durur
Benliğim cümle senindir düşmüşem bir saye ben

Vuslatıma berzah oldun arada nedir garaz
Pîr-i Sâmî Hazretine giderem şekvaya ben

Sâye-i pîrimde hergiz sana minnet eylemem
Salihem sıdk ile girmişem der-i ulyâya ben

Çengâl = Çengel, pençe.
Mâhusâk = Ay ve yıl.
Kahr-ı celâl = Celâl sıfatının tecellisi.
Mahrûm-ı ebed = Ebedi mahrumiyet
Me'vâ = Cennet.
Ahen = Demir.
Şerha şerha = Parça, parça.
Nây = Ney.
Bâb = Kapı.
Ümm = Ana, anne.
Süflâ = En alçak.
Müşerref = Şereflendirilmiş, şerefli.
Mazhar = Nail olma.
Elvan = Renkler, çeşitler.
Hayret-ender-hayret = Hayret içinde hayret; tasavvufta bir mertebe.

Mey = Şarab, içki.

İhata = Kaplama, kuşatma, sarılma.

Kîl ü kâl = Dedikodu.

Zây = Elden çıkarma

Furûât = Dalı, budağı.

Sa'y = Çalışma.

Vuslat = Kavuşma.

Berzah = Geçit, ara.
Şekva = Şikâyet
Hergiz = Asla.
Der-i Ulyâ = Yükseklik, yücelik kapısı.

Yetiş ey keştibânım bir derin deryaya düştüm ben
Meded gavvasım ol kim bî-amân dalgaya düştüm ben

Ne bir sâhib-vekâr oldum ne bir kimseye yâr oldum
Kocaldım ihtiyar oldum ne bir hemtâya düştüm ben

Bilen yok hasb-ı hâlimden usandım tatlı canımdan
Cüdayım âşiyânımdan şeb-i gayyaya düştüm ben

Şikâr almaklığa cânân ilinden azm-ı râh ettim
Hemân kendim şikâr oldum kemend ü yaya düştüm ben

Ezelden âşinâ-yı yâr iken vahdet sarayında
Anâsır bendine mağlûb olundum paye düştüm ben

Bu nefs uykudan uyandı gelip emmâre dayandı
Anın rengine boyandı yedi süflâya düştüm ben

Belâ-keş olmağı menden gelip öğrensin âşıklar
Yürek kanı şarâbımdır çetin sevdaya düştüm ben

Nazar kıldım ki bu ekvân kamusu âlet-i Rahman
Oturmuş tahta bir sultân "mîm" ü "dâl" "hâ" ya düştüm ben

Melâik ins ü cin yeksan kamu hizmettedir her an
Eder seyyareler devrân aceb hülyaya düştüm ben

Gelüben âlem-i a'mâdan esmalar olur a'yân
Muhammed'den zuhur eyler gül-i hamrâya düştüm ben

Kamu esmaya mazhardır o mir'âtı müsemmâdır
Bu bir özge muammadır katî ahfâya düştüm ben

Ebü'l-Ervâh O'dur Aklu Kalem cümle Muhammed'dir
Ahadden vâhidiyyettir "elif'den "bâ"ya düştüm ben

Şükûfelerdeki bûylar Anın ıtri değil midir
Beni mest eyledi medhuş olup rüyaya düştüm ben

Mukayyed anladım "lâ"yı çü bildim mutlak "illâ"yı
Bıraktım kuru daVâyı dem-i Yahya'ya düştüm ben

Yüzü nakş-ı hayâl imiş özü bir başka hâl imiş
Bilen ehl-i kemâl imiş söz-i hercâya düştüm ben

Bu halkın çoğu kâl ehli kimi olmuş vebal ehli
Katî azdır kemâl ehli yalan da'vâya düştüm ben

Arayıp derdime derman kıluben nâle-i hicran
Gezerken zâr u ser-gerdân mey-i sahbâya düştüm ben

109

Keştiban = Gemici, kaptan.
Gavvâs = Yüzücü, dalgıç.
Bi-amân: Amansız.
Sahib-i vekâr = Vekârlıgın (ağırbaşlılık) sahibi.
Hemta = Eş, eşit, benzer.
Cüda = Ayrı.
Âşiyân = Yuva, ev, barınak.
Şeb-i Gayya = Karanlık kuyu
Şikâr = Av.
Azm-i rah = Yola düşmek, yola çıkmağa niyet etmek.
Âşinâ = Tanıdık, bildik.
Anasır bendi = Su, hava, toprak, ateş bağı.
Paye = Ayak.
Emmâre = Emreden nefis.
Yedi süflâ = Netsin yedi şekli.
Ekvan = Yaratıklar.
Âlet-i Rahman = Rahmân'ın aleti.
mim dal ha = Eski yazıda hamd kelimesinin yazılışını kast ederek hamd ettiğini söylüyor.
Melâik ins ü cin = Melekler, insanlar ve cinler.
Yeksan = Bir, beraber.
Seyyara = Yıldız, gezegen.
Hülya = Hayal, kuruntu.
Âlem-i amâ = Cisimler yaratılmadan önceki zaman.
Esma = isimler.
Ayan = Belli, açık, meydanda.
Gül-ü hamrâ = Kırmızı gül.
Mazhar = Çıktığı yer, nail olma.
Mirât = Saf ayna.
Muamma = Karışık, sır, manası zor anlaşılır şey.
Ahfâ = En gizli.
Ebül-Ervâh = Ruhların Anası
Ahad = Tekbir.
Vahidiyet = Teklik, birlik.
Şükûfe = Çiçek.
Buy = Koku.
Medhuş = Dehşete düşme.
Mukayyed = Kaydedilmiş, kayıtlı.
Dem-i Yahya = Hz. Yahya aleyhis-selâm'ın zamanı.
Hercâ = Birbirini tutmayan.
Kâl ehli = Söz ehli.
Nâle-i hicran = Ayrılık iniltisi.
Zar u ser-gerdân = Başıboş ağlar gezer.

Mey-i sahbâ = içki masası.

Cemî-i ilme şâmildir dahi ilmiyle âmildir
Pîrim mürşid-i kâmildir yüzü bedrâya düştüm ben

Zamanın Oldur imâmı Muhammed Pîrimin nâmı
Olubdur mahlası Sâmî yed-i beyza'ya düştüm be

Yüzüm yoktur huzurunda varıp arz etmeğe hâlim
Adûler aldı dil şehrin yaman gavgâya düştüm ben

Pîrimin varidatıdır zuhur eden dehânımdan
Hakikat şemsine karşı hemân bir saye düştüm ben

Muinim dest-gîrim ol katî dar hâldedir Salih
Senin bir zerre nurundan bu cisme mâye düştüm ben

Cemî-i ilm = Bütün ilimler.
Şâmil = içine alan, kaplayan, çevreleyen.
Âmil = Ameleden.
Bedrâ = Ayın ondördü gibi.
Mahlas = Takma ad.
Yed-i beyza = Hz. Musa'nın mucizelerinden. (Elini koltuk altına sürünce ışık vermesi).
Adüv = Düşman.
Dil şehri = Gönül.
Varidat = Gelir, kazanç.
Dehân = Ağız.
Şems = Güneş.
Saye = Gölge.
Mu'in = Yardım eden (Hz. Allah).
Dest-gir = Elinden tutan, yardımcı.
Mâye = Mâya, asıl.

Niçin nerm olmadın ey dil ki kalbin katıdır taştan
Özün fehm et feragat eyle gel bu ceng ü savaştan
Otur meydân-ı vahdette geçip bu cân ile baştan
Halîlullah gibi pervane ol dönme bu âteşten
Haber almak dilersen hâl-i aşkı sor belâ-keşten

Hebaya verme gel ömrün ara bul kâmil inşânı
Halâs olup tenezzülden geçegör işbu meydânı
Beka semtine azm eyle terakkîden olup fânî
Halîlullah gibi pervane ol dönme bu âteşten
Haber almak dilersen hâl-i aşkı sor belâ-keşten

Otur meyhâne-i gamda yürek kanın şarâb olsun
Dü çeşmin çeşme-i hûnâbı kıl bağrın kebâb olsun
Gıdayı ruha ver kût-ı kulübün feth-i bâb olsun (1)
Halîlullah gibi pervane ol dönme bu âteşten
Haber almak dilersen hâl-i aşkı sor belâ-keşten

Ayırma sem'ini Hak'tan gözün mir'ât-ı Ahmed kıl
Eriş kalb-i selîm içre refikin peyk-i hazret kıl
Kelâmın hüccetü bürhân şühûdun ayn-ı vahdet kıl
Halîlullah gibi pervane ol dönme bu âteşten
Haber almak dilersen hâl-i aşkı sor belâ-keşten

Girip vahdet sarayında kubâb-ı Hak'da mestur ol (2)
Kelâmın sem'in olsun Hak dahi Hak ile manzûr ol (3)
Pîr-i Sâmî'ye kul ol Salihâ izzetle mesrur ol
Halîlullah gibi pervane ol dönme bu âteşten
Haber almak dilersen hâl-i aşkı sor belâ-keşten

110

Nerm = Yumuşak.

Dil = Gönül.

Fehm = İdrâk.

Feragat eylemek = Vazgeçmek.

Belâ-keş = Bela çeken.

Heba = Harcama, boş.

Halâs olmak = Kurtulmak.

Beka = Sonsuz, ebedi.

Dü çeşm = Ikigöz.

Çeşme-i hünâb = Kanlı su akan çeşme.

(1) = Gıdayı ruha ver, kalbin gıdası kapıyı açsın.

Kût-i kulûb = Kalplerin gıdası

Sem = Kulak.

Refik = Arkadaş.

(2) = Girip vahdet sarayında Hak kubbesinde gizlen.

(3) = Sözünü kulağın işitsin, toprakla toprakol.

Izze = Azamet ve yücelik.

Mesrur = Sevinç.

111

Akıldan şakk olunmuş bir kılam ben
Kesafet âleminde ne kılam ben

Bu âlemde garîbim hem-demim yok
Latîf-i âlemim kande bulam ben

Enîsim munisim yok bu arada
Mugaylanlıkta bitmiş bir gülem ben

Ki bir zencîrsiz arslan idim evvel
Bu kesret içre hâli müşkilem ben

Bu âlem halkı hep benden kaçarlar
Sanarlar ki buları âkilem ben

Erişdim âhiri bir reh-nümâya
Meded eyle dedim derdli dilem ben

Dedim kıl merhamet ey Hazret-i Pîr
Bu berzahda dahi nice kalam ben

Tutup destim bana oldu musâhib
Der-i Sâmî'de bir kemter kulam ben

Cemî-i sohbetinden oldum irşâd
Ki kırk yerden yarılmış bir kılam ben

Bu halk içre eğer lâl ise dilim
Pîrimin bâgçesinde bülbülem ben

İçirdi Salih'e aşkın meyinden
Ki bir solmaz şükûf-ı sünbülem ben

111

Şakk = Yarma, yarılma, parçalanma.

Kesafet âlemi = Madde alemi, cisimler.

Hem-demim = Arkadaşım.

Latif = Allah'ın isimlerindendir. Hoş, güzel.

Kande = Nerede.

Enîs = Dost, arkadaş, yâr.

Munis = Cana yakın.

Mugaylan = Diken.

Kesret Çokluk.

Âkil = Yiyen, yiyici.

Âhir = Sonunda.

Reh-nümâ = Yol gösteren, kılavuz.

Derdli dil = Derdli gönül.

Dest = El.

Musâhib = Sohbet eden, sohbet arkadaşı.

Der-i Sami = Sami'nin kapısı.

Kemter = Daha aşağı, itibarsız.

Cemi = Bütün.

Şükûf-ı Sümbül = Sümbül bahçesi.

Nemî dânem çünân Mecnûn menem ahrâr-ı dervîşân
Değil Mansûr yek-tâ şod hemân berdâr-ı dervîşân

Yekî efrûşu haz dem râ sun ey sâkî mey-i hamrâ
Ayan olsun şeb-i İsrâ seved izhâr-ı dervîşân

Suhan-dânî-safâ gûyed şebî hâme sîm-i zerîd
Muradın gül ise şâyed biyâ gülzâr-ı dervîşân

Ne şehrîyem ne kendîyem gürûh-ı dil-pesendîyem
Tarîk-i Nakşibendîyem men ez-seyyâr-ı dervîşân

Dilersin dilberi dilber kılarsın dilberi dilber
Sana da keşf olur dilber mühim esrâr-ı dervîşân

Mekânım batn-ı hût oldu memâtım lâ-yemût oldu
Muhafız ankebût oldu ben oldum gâr-ı dervîşân

Ebû Bekr ü Ömer Osman Alîyy-i zî-sehâ merdân
Hilâfet tahtına sultân olan hünkâr-ı dervîşân

Nebî Sıddîkı Selmânî Behâeddîn ü Geylânî
Şarâb-ı aşk-ı Sübhânî içer huşyâr-ı dervîşân

Ki Hâlidi Seyyid Tâhâ feda cân Sıbgatullâh'a
Pîri Tâgî gibi şaha kemer-bes vârî dervîşân

Elâ ey Hazret-i Sâmî keselim kebşi sun camı
Soyunsun cümle ihramı kamu züwâr-ı dervîşân

Şeb-i isrâ'ya mahrem râ dem-i İsa'ya hem-dem râ
Cemî-i derde merhem râ Pîr-i Sâmî'yi dervîşân

Pîrimdir Hazret-i Sâmî derinde kem-ter ağlâmı
Menem hem "hâ"yı "sad" "lâ" mı veren ikrâr-ı dervîşân

112

Nemi dâne = Bilmiyorum.
Çünan = Onun gibi.
Menem = Benim
Ahrâr = Serbest olanlar, köle ve esir olmayanlar.
Yek-tâ = Tek, eşsiz, benzersiz.
Şad = Oldu.
Berdâr = Asılmış.
Yek = Bir.
Haz = Pay
Saki = Şarap sunan.
Şeb-i Isrâ = Miraç gecesi.
Seved = Olur.
İzhâr = Meydana çıkarma, gösterme.
Sühan-dân = Güzel söz söyleyen.
Guyed = Söylemek.
Şehrî = Şehirli.
Kendi = Köylü.
Gürûh-u dil-pesend = Makbul gönüllü cemaat
Men = Ben
Esrar = Sırlar.
Batn-ı hût = Balık karnı.
Memat = Ölüm.
Lâ-yemut = Ölmez.
Ankebut = Örümcek.
Gâr = Mağara.
Zi-sehâ = Kerem sahibi, cömert
Hünkar = Padişah, sultan.
Sübhân = Allah.
Huşyâr = Akıllı.
Kemer-bes = Kuşak bağlamış; hazır.
Elâ = Ey!
Kebş = Kurban.
ihram = Hac'da giyilen dikişsiz beyaz elbise.
Züvvâr = Ziyaretçiler.
Râ = Gibi.
Dem-i Isa = Hz. İsa'nın nefesi, sözü.
Hem-dem = Arkadaş.
Cemi-i derd = Bütün derdler.
Der = Kapı.
Kem-ter = Daha aşağı, itibarsız.
Ağlâm = Köleler, esirler.
İkrar = Dil ile söyleme, bildirme.

Nefs elinden kıl benim âzâdımı Allah için
Defter-i uşşâka kayd et adımı Allah için

Put-perest olmuş bu dil imlâya gelmez çâre ne
Pîr-i Sâmî al bu dîvden dadımı Allah için

Öyle bir Şeddâd-i zâlim pençesine düşmüşem
Eyle mesrur bu dil-i nâ-şâdımı Allah için

Nâr ile âb ile hâkden bendimi eyle halâs
Pûte-i aşkında yandır bâdımı Allah için

Mâsivânın illetinden pâk edip bu gönlümü
Kıl tarik-ı Nakşibend'in hadimi Allah için

Kur otağı bu gönül şehrinde yak bir şeb-çerâğ
Bana bildir mebde-i mîâdımı Allah için

Sâye-i Sâmî'de şahım ıyd-1 ekber edelim
Bahş edersen Yûsuf-ı şehzademi Allah için

Bu vücûdum şehri yandı büsbütün oldu harâb
Hâlime rahm eyle gör feryadımı Allah için

Tevbe kıldım sıdk ile sen şaha bîat eyledim
Olmuşum her bir kusurun nadimi Allah için

İşbu benlik berzahında kalmışım hayvân-sıfat
Sırta irgür bu gönül Bağdadimi Allah için

Cismimi nakşına verdim resmimi Nakkâş'ına (1)
Pîre verdim "hâ"yı "lâm"ı "sâd"ımı Allah için

Âzâd = Kurtulmuş, senbest olan.

Defter-i uşşak = Aşıklar defteri.

Dîv = Dev,cin.

Dâd = Adalet, doğruluk.

Şeddâd = Yemen'de Ad kavminin hükümdarı. Cenneti taklid ederek İrem Bapı'nı yaptırmış, fakat buradaki köşke giremeden Allah'ın gazabına uğrayarak ölmüştür.

Mesrur eylemek = Şenlendirmek.

Dil-i nâ-şâd = Şad olmayan gönül.

Nâr ile âb ile hâk = Ateş ile su ile toprak.

Pute-i aşk = Aşk potası.

Bâd = Hava, rüzgâr.

Mâsiva = Allah'dan gayrı harşey.

Hadim = Hizmet eden

Mebde-i mîâdımı = Manevi durum ve halimi.

lyd-i ekber = Büyük bayram.

Rahm eylemek = Acımak, merhamet etmek.

Nadim = Pişman olma hali.

Sırfa irgürmek = Baştan aşağı gönül şehrini temizlemek.

(1) = Bu mısrada teslimiyetini anlatıyor.

Gel ey derd ehli maşukun sakın kaçma cefâsından
Bu birgülzâr-ı fânîdir ne tutmuşsun yakasından

Gülistanı gülü hardır dolu akreb ile mârdır
Yediğin giydiğin nârdır usanmazsın belâsından

Unuttun ahd-i mîsâkı cemâli nûr-ı müştakı (1)
Ne çok sevdin bu âfâkı geçemezsin hevâsından

Ne için âleme geldin ne için nefse kul oldun
Ne öğrendin neler bildin ne kesb ettin sivâsından (2)

Bu derdin çâresine bak derûnun aşk oduna yak
Seni eylemesin ihrâk soyun gaflet libâsından

Dünyadan el çek ol fânî ara bul kâmil inşânı
Kılagör derde dermanı meded iste atasından

Olardır vâris-i Ahmed olardır sâhib-i himmet
Olardır âleme rahmet alan feyz-i Huda'sından

Karışma hikmete ey cân deme bu yahşi bu yaman
Muhabbet âteşine yan doyulmaz hîç saf asından

Sana şeyhin yeter bürhân içip vahdet meyinden kan
Haber al sırr-ı "er-Rahmân alel-arşıstevâ" sından

Kemâl-i kudretin izhâr kılıp ol Hazret-i Cebbar
Kimini kıldı ehl-i nâr celâli iktizâsından

Kimini eyledi mesûd kimini eyledi mesdûd
"Ene'l-Hak" söyledi Nemrûd olub merdûd hatâsından (3)

Kimini eyledi makhûr kimini eyledi mâmur
"Ene'l-Hak" söyledi Mansûr olup mesrur atasından (4)

Görün şehzadeler n'oldu birisi sararıp soldu
Biri susuz şehîd oldu bu aşkın macerasından

Bilinmez âlemin fendi bozulmuştur cihan şimdi
Velîler gözlerin yumdu bu asrın dil-rübâsından

Eğer himmet erişmezse pîrimiz Şeyh-i Sami'den
Halâs olmaz gönül şehri cehalet kir ü pasından

Bu Salih sâye-i Sâmî'de yâ Rab kâmyâb olsun

114

Mâr = Yılan.

(1) = Kâlu belâ'daki vaadini, ordaki Cemalullahı unuttun.

Âfâk = Dünya.

Kesb etmek = Kazanmak.

Sivâ = Başka, gayri.

ihrak = Yakma, ateşe atma

Ata = İhsan, bağış.

(2) = "Allah'ın Rahman ismi arşı kapladı." (Taha; 5)

İktizâ = Lazım gelme, gerekme.

Mesdûd = Nasibi yok

(3) = "Ben Allah'ım" diyen Nemrud, Hak kapısından kovuldu.

Makhûr = Kahredilmiş.

(4) = "Allah bendedir" diyen Mansur ihsana uğradı.

Dikübâ = Sevgili, gönlü kapan.

Kâmyâb = Talihli, bahtiyar, mutlu.

Ayn = Göz.

Tütiyâ = Göze çekilen sürme.

115

Gel ey cân bülbülü gaflette kalma
Muhabbet güllerin görmek dilersen
Beka mülküne azm et fânî olma
Muhabbet güllerin görmek dilersen
Hakîkat meyvesin dermek dilersen

Alır hep sahibi senden bu mâlı
Yeter oldun bu dünyânın hamalı
Heman sa'y eyleyip artır kemâli
Muhabbet güllerin görmek dilersen
Hakîkat meyvesin dermek dilersen

Nef vermez sana evlâd lyâlin
Senindir hep kazandığın vebalin
Boyansın reng-i dildâre cemâlin
Muhabbet güllerin görmek dilersen
Hakîkat meyvesin dermek dilersen

Cemâli var Celâl kahrında ara
Hayâtı var semûm bahrinde ara
Dilârâyı gönül şehrinde ara
Muhabbet güllerin görmek dilersen
Hakîkat meyvesin dermek dilersen

Firâk-ı yâr ile âh u enîn ol (1)
Ayaklar altına zîr ü zemîn ol
Sözünde sâdıku'l-va'du'l-emîn ol
Muhabbet güllerin görmek dilersen
Hakîkat meyvesin dermek dilersen

Varıp dergâh-ı Sâmî'de karâr et
Ne söylerse sözüne i'tibâr et
Bu yolda vücûdunu ihtiyar et
Muhabbet güllerin görmek dilersen
Hakîkat meyvesin dermek dilersen

Sakın Salih uyuma ayık ol sen
Çalış her bir ulûma faik ol sen (2)
Hak'ın sevdiklerine âşık ol sen
Muhabbet güllerin görmek dilersen
Hakîkat meyvesin dermek dilersen

115

Beka mülkü: Cennet

Sa'y = Çalışmak.

Nefi = Fayda.

Reng-i dîdâr = Sevgilinin rengi.

Semûm bahri = zehir denizi, gam ihsanı.

Dilârâ = Sevgili.

(1) = Yârin ayrılığından ağlayıp inle.

Zîrü zemin = Çiğnenen toprak.

Sâdıku'l-vadu'l-emîn = Sözüne güvenilir.

(2) = Çalış her ilimde üstünlük kazan.

116

Şarâb-ı vahdetin hamrın içir dilber dudağından
Gelir bûy-ı muhabbetler senin ahmer yanağından

Yüzün Sebu'l-Mesânî'dir dehânın maden-i hikmet (1)
Lisânın nutk-ı Hak söyler bilen yoktur zebanından (2)

Muhammed nurudur nurun demin rûh-ı Mesîhâ'dır
Döner çarh-ı felek durmaz senin aşk-ı hayâlinden

Ledünnî mektebin açtı Hızır gör zulmeti geçti
Hayât-ı câvidân içti senin âb-ı zülâlinden (3)

Senin nûr-ı siyahındır kaşınla kirpiğin zülfün
Ki durmaz gözlerin sihri atar tîri kabağından

Ki sensin "Ahsen-i takvîm" kani bir ahsen-i tefhîm
Melâikler alır talîm senin hikmet kitabından

Senin âşıkların ancak bilirler mebdein şahım
Zuhuratın mukaddemdir hitâb-ı "kün-fekân"mdan

Cemî-i âlemin ilmin bilen hem bildiren Allah
Ebu'l-Ervâh bilir ancak seni taksîm hisâbından

Muhammed Sâmîdir ismin ki yoktur nokta sultânım
Şehâdet mazharı "Nurun alâ nûr" un çerâğından

Yakıp bu benliğim şehrin yalancı nefsimi katl et
Halâs et Salih'i şahım içir vahdet şarâbından

116

Şarab-ı vahdetin hamrı = İlâhi muhabbet, aşk.
Büy-u muhabbet = Muhabbet kokusu.
Ahmer = Kırmızı, kızıl.
(1) = Yüzün Fatiha Sûresi,
Sözün hikmet madeni.
(2) = Dilin Hak sözü söyler, dilini bilen yoktur.
Dem = Nefes, soluk; an, vakit, zaman.
Rûh-u Mesihâ = Hz. Isa nefesi.
Çarh-ı Felek = Dünya, âlem.
Aşk-ı hayâl = Hayâlin aşkı.
Ledünnî = Sadr ilmi.
(3) = Ölümsüz hayatı senin sohbetinden kazandı.
Nur-u siyah = Siyah nur.
Sihr = Büyü; hüner, sanat
Tır = Ok.
Kabağ = Tir-keş, sadak, okluk, ok kabı.
Ahseni Takvim = "Biz gerçekten insanı en güzel şekilde yarattık." (Tin; 4)
Kani' = Kanaat eden, yeter bulup fazlasını istemeyen.
Ahsen-i Tefhîm = Bildirmenin güzelliği, en güzel şekilde bildirme.
Mebde = Geliş yeri.
Çıkışın "kün-fekan" emrinden öncedir.
Cemî-i âlem = Bütün âlem.
Ebu'l-ervah = Ruhların babası, peygamberimiz.
Şehâdet = Şahitlik, şahittik etme, delâlet, şehit olma.
Mazhar = Bir yerin göründüğü çıktığı yer; nail olma.
Nurun alâ nûr = Nur üstü nur. (Nur. 35)
Çerâğ = Lamba, kandil.

117

Bize deryâ-yı vahdetten haberler söyleyen gelsin
Hakîkat güllerin görüp bizi mest eyleyen gelsin

Ne bilsin hâl-i aşkı mekteb-i irfana girmezse
Bu meydân-ı muhabbettir başın top eyleyen gelsin

Sarardı gül yanaklar semm-i mârın şerbetinden gör
Şarâb-ı aşk budur şahım bugün nûş eyleyen gelsin

Boyandı kana dil şehri kuruldu Kerbelâ cengi
O yâre karşı canın teşne-kurbân eyleyen gelsin

Kelâm-ı ehl-i taklîdi neder ehl-i muhakkıklar
Maârifle özün deryâ-yı irfan eyleyen gelsin

Pîr-i Sâmî gibi şahın eşiğine koyup başın
Velîler gönlüne gir kulu sultân eyleyen gelsin

Göz ile dil kulak kapıların bend eylegil Salih
Eriş kalb-i selîme kuş dilini söyleyen gelsin

117

Derya: Deniz.
Vahdet = Teklik, birlik. Eşi ve benzeri olmama hali. Allah 'in sıfatı.
Mest = Sarhoş, kendinden geçmiş aşk sarhoşu.
Hâl-i aşk = Dervişlerin cezbesi, baygınlığı, coşkunluğu, derdi, kederi.
Mekteb-i irfan = İrfan mektebi
Meydân-ı muhabbet = Muhabbet meydanı (Dergah).
Semm-i mâr = Yılan zehri.
Nuş eylemek = İçmek.
Dil şehri = Gönül.
Kerbelâ = Irak'da Hz. Hüseyin'in şehid edildiği yer.
Ceng = Savaş.
Teşne = Susamış, çok istekli
Kelâm-ı ehl-i taklîd = Taklid ehlinin sözü.
Ehl-i muhakkik = Tahkik ehli, Yanlışı doğrudan ayıranlar.
Maârif = İrfan hasıl eden.
Bend = Bağ, bağlama, rabıta
Kalb-i selim = Sağlam, kusursuz, doğru kalb.

Deccâl nefsini zemetti Kur'ânda Allah
Zem olmuş iken sen kimi zem edebilirsin
Kibr ile hasedle geçirip ömrünü eyvah
Zem olmuş iken sen kimi zem edebilirsin
Sanma ki hakîkat iline gidebilirsin

Tedbîr ile takdîri düşün sen seni yorma
Gel Âdem'e secde idegör sıdk ile durma
Sâmî gibi sultâna yürü gayriyi sorma
Zem olmuş iken sen kimi zem edebilirsin
Sanma ki hakîkat iline gidebilirsin

Sorsam ana irâde nedir hâlini bilmez
Ucb ile atar lâfı kaderden geri durmaz
Bir sırr-ı Huda'dır bu dahi aklımız ermez
Zem olmuş iken sen kimi zem edebilirsin
Sanma ki hakîkat iline gidebilirsin

Hep bizleri zem eyleyen ahlâk-ı zemîme
Gönül mü verir dervîş olan dîv-i recîme
Mahrûm-ı ebed kaldı olar rü'yet-i Rahîme (1)
Zem olmuş iken sen kimi zem edebilirsin
Sanma ki hakîkat iline gidebilirsin

Bil ki dem-i İsâ'durur enfâs-ı Muhammed
Hem Sâmî-durur mazhar-ı esması Muhammed
Hem şehr-i hakîkat ilinin hâsı Muhammed
Zem olmuş iken sen kimi zem edebilirsin
Sanma ki hakîkat iline gidebilirsin

Ey nefs-i mârım sanma ki sen inşân olacaksın
Ettiklerini Salih'e bir bir bulacaksın
Salih gider âhir gine hayvan kalacaksın
Zem olmuş iken sen kimi zem edebilirsin
Sanma ki hakîkat iline gidebilirsin

118

Deccâl = Kıyametten az önce çıkacak ve Hz. Isa tarafından öldürülecek olan yalancı şahıs, yalancı Mesih.

Zem = Kınamak.

Ucb = Kendini beğenme.

Ahlâk-ı zemîme = Zem olmuş ahlâk, kötü ahlâk.

Div-i recîm = Şeytan.

(1) = Ebediyen mahrum kaldı Cemalullah'dan onlar.

Dem-i Isâ = Hz. Isa nefesi.

Nefs-i mâr = Yılan nefis.

Pîrime rabıta oldum bir eşref vaktü saatte
Sanasın kim ayan oldu doğup burc-ı saadetten

Bu gönlüm öyle mest oldu memat iken hayât buldu
Gene irfan ile doldu acâib bahr-i hikmetten

Hakîkat Hızr'ı Musa'yı efendimden suâl ettim
Dedi Mûsâ hidâyettir doğar burc-ı saadetten

O bir hûbân-ı zîbâdır iki yüzden eder seyrân
Biri dünyâyı seyr eyler eder hükmü imaretten

Bu yüz zahir şeriattır bu yüz sırr-ı nübüvvettir
Delîl-i peyk-i hazrettir beyân eyler risâletten

Bu yüzdür mazhar-ı Rahman bu yüzdür sırr-ı "er-Rahmân"
Bu yüzdür maksad-ı ekvân değil hâlî kerametten

Hızır bir gizli Leylâdır Hızır bir özge me'vâdır
Hızır tevfîk-ı Mevlâ'dır bilir her bir işaretten

Varıp Hızr ile zulmete o cevher taşları kimdir
Hayât-ı câvidân içmek nedir söyle bu haletten

Hızır mürşid-i kâmildir o zulmet kalb-i câhildir
Cevahirler şeriattır özün kurtar cehaletten

Kelâmı Hazret-i Kur'ân odur hem derdlere derman
Hem oldur hüccet ü bürhân açar râhı hidâyetten

Ledünnî ilmi deryadır balık nefsindir ey kardaş
Bekabillah bu menzildir hayât buldu nihayetten

Şeriat ilmini icra kılan bir mürşidi ara
Eriştirsin seni yâra ebed kurtul nedametten

Zamanın Hızrını iste semânın bedrini iste
Gecenin Kadrini iste özün kurtar dalâletten

Delîlim rehberim pîrim Muhammed Hazret-i Sâmî
Şarâb-ı vahdeti sun kim yürek yandı hararetten

Nice bir içeyim semden halâs et bizleri gamdan
Diler Salih efendimden işaretler beşaretten

119

Eşref = vakit Uygun zaman, hayırlı an.

Ayan = Belli, açık, meydanda

Mest = Kendinden geçmiş, aşk sarhoşu.

Memat = Ölüm.

Bahr-i hikmet = Hikmet denizi

Hûbân-ı zîbâ = Süslü güzel.

Seyrân = Bakıp görms, gezme.

İmaret = Ümran, bayındırlık, ma'murluk.

Zahir = Açık meydanda, görünen.

Sırr-ı Nübüvvet = Peygamberlik sırrı.

Peyk = Her hareketindebirine bağlı olan. Haberci.

Risâlet = Peygamberlik.

Maksad-ı ekvan = Maksadı maddi olan.

Me'vâ = Yurt, mesken; Sekiz cen-netdenbiri.

Tevfik-i Mevlâ = Allah'ın yardımı.

Hayât-ı Câvidân = Sonsuz hayat

Halet = Hâl, suret, keyfiyet.

Cevahir = Cevherler.

Hüccetü burhan = Delil ve ispat.

Râh = Yol.

Ledünnî ilmi = Sır ilmi.

Bedr = Ayın ondördücü gecesi, dolunay.

Dalâlet = Doğru yoldan sapma

Semm = Zehir.

Beşaret = Müjde.

120

Pîrimden gönlüme doğdu muhabbet
Hakîkat hâlin izhâr eylerem ben
Zuhura geldi bir esrâr-ı hikmet
Dilimden bunu iş'âr eylerem ben
Zuhuratı pîrimden söylerem ben
Bu yolda canı kurbân eylerem ben

Ahad'den hem zuhura geldi Ahmed
Muhabbetten yaratıldı Muhammed
Terinden cümle âlem giydi hil'ât
Kimi süflâ kimisi ehl-i iffet
Zuhuratı pîrimden söylerem ben
Bu yolda canı kurbân eylerem ben

Ki "er-Rahmân ale'l-arşistevâ"dır (1)
0 ismin mazharı hem Mustafâ'dır
Bunu bilen kamu ehl-i safadır
Bu remzim ehl-i nâdâna hafâdır (2)
Zuhuratı pîrimden söylerem ben
Bu yolda canı kurbân eylerem ben

Sıfât-ı Çâr-yârı kıldı mahrem
Birinci Hazret-i Sıddîk-ı A'zam
İkinci Âdil-i Fârûk-ı Ekrem
Üçüncü zî-hayâ Zin-nûreyn efham
Zuhuratı pîrimden söylerem ben
Bu yolda canı kurbân eylerem ben

Dahi dördüncüsü sâhib-sehâdır
Velayet Haydarı Şîr-i Huda'dır
Ki dâmâd-ı Muhammed Mustafâ'dır
Dahi Âl-i şehîd-i Kerbelâ'dır
Zuhuratı pîrimden söylerem ben
Bu yolda canı kurbân eylerem ben

Tarîkimiz Tarîk-ı Nakşibendî
Kamu ehl-i tarîkin ser-bülendi
Kolumuz Hâlidî'dir dil-pesendi
Girenler hâb-ı gafletten uyandı
Zuhuratı pîrimden söylerem ben
Bu yolda canı kurbân eylerem ben

Erişti Şeyh-i Abdullâhı nuru
Seyid Tâhâ'da ol kıldı zuhuru
Ana bîat eden buldu huzuru
Terakkî eyleyip buldu sürûru
Zuhuratı pirimden söylerem ben
Bu yolda canı kurbân eylerem ben

120

Eş'âr eylemek = Şiir söylemek.

Ahad = Tek, teklik (Allah'in srfat).

Hilât = Elbise.

Süflâ = Zelil, aşağı, hakîr.

Ehf-i iffet = Temiz, saf, üstün

(1) = "Allah'ın Rahman ismi arşı kuşattı" (Tana; 5)

Mazhar = Nail olan, şereflenen.

Ehl-i safa = Huzur ehli.

Hafi = Gizli.

(2) = Bu işaret bilgisizlere gizlidir

Efham = Çok şeref sahibi.

Sâhib-seha = Cömert

Şir-i Huda = Allah'ın Aslanı.

Ser bülend = Başı, başkan.

Dil-pesend = Gönlün beğendiği.

Hâb-ı gaflet = Gaflet uykusu

Emânet Sıbgatullâh'a dayandı
Cemâli Hak boyasıyla boyandı
Kabâil cümle gafletten uyandı
Füyûzâtı Semerkand'e dayandı
Zuhuratı pirimden söylerem ben
Bu yolda canı kurbân eylerem ben

Kabâil = Büyük günah işleyenler, kabileler, boylar.

Erişti Şeyh-i A'zam Pîr-i Tâgî
Velayet şehrine kurdı otağı
Müzeyyen eyledi sahrayı bağı
Gönül şehrinde yandırdı çerâğı
Zuhuratı pirimden söylerem ben
Bu yolda canı kurbân eylerem ben

Müzeyyen eylemek = Süslemek.

Erişti Sâmî-yi devr-i zamane
Safâ-bahş etti kalb-i arifane
Nice bin mürde kalbler geldi câne
Kılan bîat girer dârü'l-emâne
Zuhuratı pirimden söylerem ben
Bu yolda canı kurbân eylerem ben

Dârü'l-emân = Sığınacakyer.

Bilâd = Belde, şehir.

Muhammed Şeyh-i Sami'dir Pirimiz
Bilâdı şehr-i Erzincan yerimiz
Bir ednâ Salihem Ol'dur şîrimiz
Derinde kemterinin kemteriyiz
Zuhuratı pirimden söylerem ben

Ednâ = Aşağı, bayağı.

Der = Kapı.

Kemter = Aciz.

121

Gel canını terk eyle ki cânân doğa senden
Hem kalbini pâk eyle ki irfan doğa senden

Aldanma sakın sözlerine dîv-i recîmin
Ver kuvvetini ruha ki vildân doğa senden

Tevhîd topunu destine al "Hû"ya devam et
Bir gün ola Haydar-sıfât arslan doğa senden

Süfyânîlerin sözlerine eyle tahammül
Sabr eyle gönül derdine derman doğa senden

Ey murg-ı gönül âlem-i süflîde dolaşma
Ulvîde olan ravza-i gülşan doğa senden

Kibr ile hased eyleyüben olma muannid
Ol asl-ı sehâ lutf ile ihsan doğa senden

Dil şehrine gir mekteb-i irfana kadem bas
Bul hâtemini hükm-i Süleyman doğa senden

Cân vermede Cercis gibi ol derd ile Eyyûb
Kati eylegör nefsini kurban doğa senden

Yakûb oluben kûşe-i ihsanda karâr et
Bir gün ola ki Yûsuf-ı Ken'ân doğa senden

Tut dâmenini Hazret-i Sâmîgibi pîrin
Ol rûh-ı Muhammed'deki seyrân doğa senden

Salih seni terk eyleyip öz nefsini fehm et
Zulmette yürü şems ile tâbân doğa senden

121

Dîv-i recîm = Kovulmuş şeytan ve cin.

Vildân = Veled-i kalb, kalbin uyanması.

Dest = El.

Süfyânî = Süfyân'e mensub, süfyânla ilgili.

Murg-ı gönül = Gönül kuşu.

Ravza-i Gülşan = Gül bah-çesi.

Muânnid = İnatçı.

Asl-i sehâ = Cömert asıllı.

Dil şehri = Gönül şehri.

Hâtem = Mühür.

Cercis = Yüz defa öldürülüp, her seferindedirilen bir peygamber.

Küşe-i ihsan = İhsan köşesi.

Dâmen = Etek

Fehm etmek = Anlamak.

Şems = Güneş.

Tâbân = Işıklı, parlak.

Bedensiz bir güzel gördüm efendim
İlikten damardan kandan içeru
Cânân illerinden sordum efendim
Bir cân vardır gizli candan içeru

Niceleri vardır hicran gölünde
Çok Mansurlar vardır zülfün telinde
Hakîkat şehrinde cânân ilinde
Bülbüller var o gülşandan içeru

"Kün fekân" emriyle döner bir dolâb
Öğüdür âlemi misl-i âsiyâb
İnceden incedir olunmaz hisâb
Çok hikmet var "Kün fekân" dan içeru

Geçmeyenler bilmez çarh-ı çenberi
İçmeyenler bilmez âb-ı Kevseri
Bir gece Pîrimden aldım haberi
Mekân vardır lâ-mekândan içeru

Gül bülbülü gördü çıktı kabından
Bülbüller uyandı kalktı hâbından
Pervaneler geçti âteş babından
Azm eyledi gülistandan içeru

Bu ne ayrılıktır bu ne iftirâk
Benlik irâdesin elinden bırak
Her neye bakarsan Hak gözüyle bak
Gör neler var bu ekvândan içeru

Pîr-i Sâmî gibi bâtın sultânı
Ârif-i billahtır yoktur akranı
Reşâdet babından açmış meydânı
Çok merdân var o meydândan içeru

Salih ne yatarsın uyan dediler
Sıdk ile Allah'a dayan dediler
Hak gizli değildir ayan dediler
Çok ihsan var bu ihsandan içeru

Misl-i âsiyab = Su değirmeni gibi.

Hâb = Uyku.

Bâb = Kapı.

Iftirak = Ayrılma, farklı olma.

Ekvân = Yaratıklar.

Bâtın = İç, içle ilgili.

Reşâdet = Manevi olgunluk, irşada ehil.

Merdân = Mertler, yigitler.

Ayan = Açık.

123

Umurun Hakk'a tefvîz et n'ederse ol eder yâ Hû
Aradan benliğin mahv et gözet neyler kader yâ Hû

Bu gaflet uykusundan kalk kamu bildiklerin bırak
Cihâna bir güzelce bak gelen durmaz gider yâ Hû

Düşün bir geldiğin ili ne taraftan gider yolu
Kişi kazandığı mâlı çoban olur güder yahu

Ne için âleme geldin ne için tutulup kaldın
Yalancı nefse kul oldun seni tutmuş yeder yâ Hû

Pîr-i Sâmî'ye var kardaş akıtsın gözlerin kan-yaş
Sana olmazsa Ol yoldaş olursun derbeder yâ Hû

Görün Salih bî-hemtâyı gezerken kûhı sahrayı
Gönül buldu dilârâyı bu gavgâyı n'eder yâ Hû

123

Umur = İşler.

Tefviz = Havale etme, bırakma

Yedmek = Elinden tırtup götürmek.

Kûhu sahra = Dağ ve ova.

Bîhemta = Eşsiz, bensrsiz

Dilara = Sevgili.

Mecnûn'u görün n'etti Leylâ'daki âh ile
Ferhâd da Şîrîn için gör neyledi dağ ile
Her birisi bağlandı bir âhenîn bağ ile
Sen seni âşık sanma bir beyhude âh ile
Var etti özün anlar ol nûr-ı İlâh ile

Suretlere aldanma bu nefse alâmettir
Benliğine dayanma bil sonu nedamettir
Herbir yola inanma sanma ki selâmettir
Sen seni âşık sanma bir beyhude âh ile
Var etti özün anlar ol nûr-ı İlâh ile

Gör neyledi pervane bir şem-i çerâğ ile
Bülbül düşüp efgâna bir gonca-i zâğ ile
Her birisi bend oldu bir türlü duzâğı ile
Sen seni âşık sanma bir beyhude âh ile
Var etti özün anlar ol nûr-ı İlâh ile

Her kim ki tenezzülden kurtarmadı kendini
Ayılmadı gafletten çözemedi bendini
Teslîm oluben pîre dinlemedi pendini
Sen seni âşık sanma bir beyhude âh ile
Var etti özün anlar ol nûr-ı İlâh ile

Gör âşıkı ol mâhı şakkeyledi parmağı
Teşneleri kandırdı parmakları ırmağı
Âşıkları yandırdı gül veçhiyle yanağı
Sen seni âşık sanma bir beyhude âh ile
Var etti özün anlar ol nûr-ı İlâh ile

Bul Sâmî gibi şahı seyr et ulu dergâhı
Salih gibi yok yere eyleme kuru âhı
Sohbette müdavim ol nefsinden ol agâhı
Sen seni âşık sanma bir beyhude âh ile
Var etti özün anlar ol nûr-ı ilâh ile

Ahen = Demir.

Nedamet = Pişmanlık.

Efgân = İnleme.

Dûzağ = Tuzak.

Tenezzül = Aşağılık, seviyesizlik.

Pend = Öğüt

Mâhı şak = Ay'ı ikiye yarma mucizesi.

Teşne = Susamış, arzulu.

Agâh = Haberi olan, uyanık.

125

Saadet burcunun sultânı sensin yâ Resûlallah
Kamu derdlilerin dermanı sensin yâ Resûlallah

Dahi hem âlem-i a'mâda iken cümle esmalar
Zuhuri âlem-i a'yânı sensin yâ Resûlallah

Dahi hem "küntü kenz" esrarının bil mahremi sensin
Makamındır senin hem "Kabe kavseyn" yâ Resûlallah

Çü doğdun Mekke'de kıldın Medîne şehrine hicret
Kamu ebrârın îmânı çü sensin yâ Resûlallah

Zuhuratın mukaddemdir melâik ins ü cinden hem (1)
Dü âlemde Ebü'l-Ervâh ki sensin yâ Resûlallah (2)

Muradın teşrîf mi'râcdan vücûd-u âlemin gezdin (3)
Zemîn ü asumanın nuru sensin yâ Resûlallah

Cemî-i enbiyâ cümle sana hep ümmet oldular
Hüviyyet babının miftâhı sensin yâ Resûlallah (4)

Pirîmiz Hazret-i Sâmî senin vârislerindendir
Ulüvv-i himmeti hem sânı sensin yâ Resûlallah

Bu Salih himmet-i pîri ile bildi seni şahım
Kelâmın hücceti burhanı sensin yâ Resûlallah

125

Âlemi amâ = Allah'ın Zat'ı ve Ha-bibi'nin ruhundan başka şey bulunmayan zaman.

Zuhuri âlem-i ayan = Âlemlerin meydanagelişine sebep.

Ebrâr = İyiler, tarikatehli.

(1) = Meydana gelmen, melek, insan ve cinlerden öncedir.

(2) = İki âlemde ruhların babası sensin YaResûlallah.

(3) = Mirac'a gitmenden murat bütün yaratıkları gezdin.

(4) = Her türlü kemal kapısının anahtarı sensin Ya Resûlallah.

Uluvv-i himmet = Yüce himmet,

126

Hakîkat şehrinde bir güzel gördüm
Bir göreni göremedim ne çâre
Sevdâ-yı aşkından yanıp kül oldum
Bir bilen yok soramadım ne çâre

Bir zaman bekledim Leylâ dağını
Bir zaman bekledim gül budağını
Bir zaman bekledim yâr otağını
Vâsıl-ı yâr olamadım ne çâre

Andelîbin işi âh u zâr olur
O nasıl güldür ki tezce hâr olur
Bir gönül kul olur gâh hünkâr olur
Ben bu sırra eremedim ne çâre

Bir gülün ki hân vardır yâr demem
Kansız dîdelere âh u zâr demem
Yüzünü görmeden yârim var demem
Ben bu yâri bulamadım ne çâre

Niceleri yâr der gönlü binada
Niceleri yâr der gönlü zinada
Nicesinin gönlü bey'ü şirâ'da
Bu yâr kimdir bilemedim ne çâre

Duydum ki yârimin yeri Kâf imiş
Dillerde söylenen kuru lâf imiş
Aslını sorarsan "nün" u "kâf" imiş
Pâyine yüz süremedim ne çâre

Meded Pîr-i Sâmî bir gör hâlimi
Bu Salih'e çok ettiler zulümi
Aç vuslat perdesin göster gülümi
Çok ağladım gülemedim ne çâre

126

Vâsıl-ı yâr = Yâre ulaşan.

Andelîb = Bülbül.

Âhuzâr = Ağlayıp inleme.

Hâr = Diken.

Hünkâr = Hükümdar.

Dide = Göz.

Bey'ü şirâ' = Alış-veriş.

Kaf = Kaf dağı (Ulaşılmazyer).

Pây = Ayak.

"Hû" deyip devrâna geldim bu cihâne çâre ne
Çok zamandır hadim oldum ben bu hâne çâre ne

Dört anâsırla mürekkeb mâyemiz derttir bizim
Hicr ile döndü elif kaddim kemane çâre ne (1)

Arayıp "yüz elli" de "yüz üç" makamın bulmuşam
Anın için düşmüşem âh u figâne çâre ne

"Otuz iki"nin "otuz iki" kapısı vardurur
Otuz iki hadimi var hâricâne çâre ne

Hem otuz iki hükümdar her tarafta hükm eder
Hizmeti zordur buların sadıkane çâre ne

Olmadı dil şehri asla mekr-i tufandan halâs
Girmedi asla sefînem bahr-i âne çâre ne (2)

Bu cihan halkını gördüm cümlesi hizmettedir
Her birini gezdiribdir âb u dâne çâre ne

Gel hakîkatle nazar kıl bu cihanın halkına
Cümlesinin dirliği ceng ü cidaldir çâre ne

"Fakrî fahrî' ihtiyar et sen sana gel ey gönül
Gel hakkı sen sende bul gitme yabane çâre ne

Gir muhabbet âlemine giy melâmet hırkasın
Halkı koy desin sana olmuş dîvâne çâre ne

Her kaza çevganına karşı duran bir ben miyim
İşte geldim âhiri dârü'l-emâne çâre ne

Ma'şûkun çevri tükenmez hem belâsı âşıkın
Dûd-ı ahım erdi heft-âsumâne çâre ne (3)

Halk-ı âlem cümlesi mir'âtım olmuştur benim
Seyr ederim her taraftan yane yane çâre ne

Her ne var a'lâ vü esfel hep sıfâtımdır benim
Ger akıllı ger dîvâne cahilane çâre ne

Bir acâib bahre düştüm âbı yok tufanı çok
Gelmişim ihlâs ile sen keştibâne çâre ne

Pîr-i Sami gibi şaha eylemişem bîati
Girmişem dergâh-ı pîre âşıkane çâre ne

Gel yeter ağlatma şahım bu zaîf bî-çâreni
Ağlamaktan eşk-i çeşmim döndü kane çâre ne

127

(1) = Ayrılık ile dimdik olan boyum büküldü.

Mekri Tufan = Tufan hilesi, sel basması.

(2) = Girmedi gemim denize çare ne.

Âb u dâne = İbadet eder gibi

Ceng ü cidal = Savaş, çekişme.

Melâmet = Kınama.

Çevgan = Cirit oyununda kullanılan değnek. Tasavvufta Hz. Allah'ın ezeldeki takdiri

(3) = Ahimin dumanı yedi kat göğe ulaştı

Heft-âsumân = Yedi gök.

Mirat = Ayna.

Keştüban = Kaptan.

Eşk-i Çeşmim = Gözyaşım.

Darb-ı bahrân târih-i tevellüdüm olmuş benim (4)
Müddet-i ömrüm erişti şimdi câne çâre ne

Sâlih'em senden muradım "fakrî fahrî"dir benim
Yok huzur ile yüzüm varam dîvâne çâre ne

(4) = Ebcet hesabında doğum tarihini veriyor (1846).

Fakrî fahrî = "Fakirliğimle öğünürüm' hadisi.

Mâlikimin mülküne mihmân oluram kime ne
Sâni'in sun'un görüp hayran oluram kime ne

Gâh oturup derd evinde beklerem Eyyûb gibi
Dost yolunda cân verip kurbân oluram kime ne

Gâh olur perrende-vârî seyr ederem âlemi
Gâh durup bir kuşede pinhân oluram kime ne

Gâh firâk-ı hasret-i yâr ile mahzun oluram
Gâh açılıp gül gibi handan oluram kime ne

Gâh oluram çok muhannet bir megesten korkaram
Gâh olur ki bir kağan arslan oluram kime ne

Gâh olur eğnime şaldan giyerem atlas harîr
Gâh olur ki soyunup uryân oluram kime ne

Gâh Nesîmî-veş bu cismim cildini üzdürürem
Her belâ çevgânına kalkan oluram kime ne

Ûmmîyem ben zerre denli ilme yoktur takatim
Gâh olur ilm ile bî-pâyân oluram kime ne

Gâh giderem halk içinde lâübâli söylerem
Gâh huzr-ı pîre varıp fân'oluram kime ne

Gâh girip bâzâr-ı aşk içre oluram muhtesib
Hakkı bâtıldan seçip irfan oluram kime ne

Gâh olur ehl-i cehennem yakaram bu âlemi
Gâh behişte hûrî vü gılman oluram kime ne

Gâh girip zindan içinde beklerem Yûsuf gibi
Mısr-ı dilde gâhî de sultân oluram kime ne

Gâh gönül bahri coşup ağzım döker dürdaneler
Gâh olur bildiklerim nisyân oluram kime ne

Pîr-i Sâmî şeyhimizdir ben bir ednâ Sâlih'em
Sayesinde vâsıl-ı cânân oluram kime ne

128

Perrende-vârî = Uçar, gibi, uçarak.

Pinhan = Gizli, saklı.

Firak-ı hasret = Ayrılık hasreti.

Meges = Sinek, böcek.

Kağan aslan = Kükreyen aslan.

Eğin = Omuz, sırt

Atlas harir = Saf ipek örtü.

Nesimi veş = Nesimi gibi (derisi yüzülmüş).

Çevgân = Sopa, değnek.

Ümmi = Okuma yazma bilmeyen

Bî-payan = Sınırsız sonsuz

Fani = Yok, yokluk.

Muhtesip = Belediye memuru, zabıta, polis.

Behişt = Cennet

Mısr-ı dil = Gönül şehri.

Dürdane = İnci danesi, büyük inci.

Nisyan = Unutma.

Edna = Aşağı.

Bir kimseye kim yâr ola tevfîk-i hidâyet
İrfan ile derya oluben kalbi coşar da
Gönlünde tulü' eyler anın aşk u muhabbet
Görün nice mahbûb-ı Huda var bu beşerde
Sevdim seni seydâ-yı cihan hayır ve serde

Bir yerde ki gül yoktur o gülşâneye varmam
Hem sohbet-i pîr olmadığı haneye varmam
Aşk ehlinin ahvâlini pervaneye sormam
Âşık olanın ciğeri yanar da pişer de
Sevdim seni seydâ-yı cihan hayır ve serde

Bu girye-i nâlânıma kıl merhamet ey şâh
Pek güç bulunur sen gibi bir ârif-i billah
Öğmüş de yaratmış seni Ol Hazret-i Allah
Görün nice mahbûb-ı Huda var bu beşerde (1)
Sevdim seni seydâ-yı cihan hayır ve serde

Ey zühd ile veren bana tebşîre-i cennet
Biz münkir-i Mevlâ değiliz nâra ne minnet
Âşık olanın maksûdu matlûbesi rü'yet
Görün nice mahbûb-ı Huda var bu beşerde
Sevdim seni seydâ-yı cihan hayır ve serde

Gösterme bana sensiz yeri ey Hazret-i Mevlâ
Bir yerde ki sen varsın o yer hep bana me'vâ
Aşkını vezîr eyledi gör hüsnünü Leylâ
Görün nice mahbûb-ı Huda var bu beşerde
Sevdim seni seydâ-yı cihan hayır ve serde

Kim şeyhini Hak bilmedi Hakk'ı dahi bilmez
Yok eylemeyen varını maksûduna ermez
Sâmî gibi bir âşık-ı Yezdan ele girmez
Görün nice mahbûb-ı Huda var bu beşerde
Sevdim seni seydâ-yı cihan hayır ve serde

Salih tutagör sıdk ile sen dâmen-i Pîri
Bu asrın Odur kâmili hem kutbu emîri
Hem şehr-i hakîkat ilinin mâh-ı münîri
Görün nice mahbûb-ı Huda var bu beşerde
Sevdim seni seydâ-yı cihan hayır ve serde

Tevfik-i hidayet = Allah'ın doğru yola yöneltmesi.

Tulü' eyler = Doğar.

Mahbûb-ı Hûda = Allah'ı se-ven.

Girye-i nâlân = Ağlayıp inleyen.

Ârif-i billah = Allah'ı lâyıkıyla bilen.

Tebşire = Müjde.

Münkir-i Mevlâ = Allah'ı inkâr eden.

Nâr = Ateş.

(1) = Âşık olanın istediği, maksadı Cemalullah'dır.

Me'vâ = Yurt, cennet.

Maksûd = Murat, maksat

Âşık-ı Yezdan = Allah âşığı.

Dâmen = Etek.

Mah-ı münîr = Parlak ay.

130

Bahr-ı aşkın katresi ol sohbet-i Mevlâ ile
Katreler derya olur cem'iyyet-i kübrâ ile
Mekteb-i aşka girip oku hakikat dersini
Müddeî lâf eyleme gel bir kuru da'vâ ile

Ehl-i aşkın derdinin dermanı vuslattır begim
Sen benim derdime derman olamazsın ey hekîm
Öyle bir sultâna hadim olmuşam âlemde kim
Bir nefesi ayrı değildir Hazret-i Mevlâ ile

Hazret-i Pîrim delîlimdir Halîlimdir benim
Dil sarayı ravza-i beyt-i celîlimdir benim
Ana teslim ettiğim nefs-i zelîlimdir benim
İnkıyâd ettim bıçağa uymuşam İsmâîl'e

Okuruz ders-i "aref'ten Hızr"ın olduk mahremi
Bülbülü bâğ-ı hakîkat güllerinin şebnemi
Nurumuz nûr-ı Muhammed nefhamız Âdem demi
Hem-demiyiz Sûr'a hacet kalmadı İsrafil'e

Ten ile âbım turâba nâr ile bâdım hevâ (1)
Canımı cânâna verdim aradan çıktı sivâ
Nokta-i sırrım semâ" Rahman ale'l-arşistivâ" (2)
Kabz için bir ihtiyâcım kalmadı Azrail'e

Gönlümün şehrinde şeyhim oldu seyrânım benim
Pîr-i Sâmî Hazreti feth etti meydânım benim
Eşk-i çeşmim rûz u şeb seylâb-ı baranım benim (3)
Teşnelikte ihtiyâcım kalmadı Mikâîl'e

Hamdulillah ermişim bir server-i hünkâra ben
Fârig-ı âzâde oldum düşmezem efkâra ben
Sâlih'em sıdk ile verdim dilimi dildârâ ben
Mekteb-i aşk içre hacet kalmadı Cebrail'e

130

Batır-ı aşk = Aşk denizi.

Katre = Damla.

Cemiyet-i kübrâ = Büyük cemiyet, kalabalık.

Müddeî = İddiacı, itirazcı.

Vuslat = Kavuşma, Allah'a ulaşma.

Halil = Sevgili.

Ravza-i beyt-i celîl = Allah'ın evi, hanesi.

Nefs-i zelil = Aşağılık nefis.

Inkıyâd etmek = Boyun eğmek.

Şebnem = Çiğ tanesi.

Nefha = Soluk, nefes.

Sûr = İsrafil (AS.)ın kıyamette öttüreceği.

(1) = Toprak, su, ateş ve hava (anasır).

Sivâ = Gayri.

(2) = "Allah Arşı istiva etti" âyeti sırrım-dır.

Kabzetme = Can alma.

(3) = Gece gündüz göz yaşlarım çağlayıp akar.

Seylâb-ı bârân = Yağmurdan meydana gelen büyüksu, sel.

Teşne = İstek, susama.

Farig-ı âzâde olmak = Vazgeçip kurtulmak.

131

Derman idegör derdime ey Hazret-i Sâmî
Çekmeğe tabım dahi yok işbu elemi

Dil şehrini baştan başa hep aldı harâmî
Ey şîr-i Huda eyle kabul işbu recâmı

Bir bende-i nâçîze gedâyem bu arada
Hem lâl ü lebin teşnesiyiz sun bize camı (1)

Âlemde bu cân derdine derman seni buldum
Sen sarmayicak kim saracak işbu yaremi

Sen bizlere mir'ât-ı Hudâsın bu arada
Dil-teşnelerin sende durur vuslatı kâmı

"İllâ"ya geçir koyma bizi menzil-i "lâ" da
Hicran oduna yakma şahım eyle keremi

Benlik bizi bend eyledi bir saht-ı kemende
Ko erreyi başıma dağıt işbu yuvamı

Ol Yûsuf-ı cananımı zindanda bırakma
Ten Ya'kub'unun ref et gözünden bu gamamı

Gasbetti sefînem benim emmâre-i nefsim
Ol gamzelerin tîriyle kati et bu gulâmı

Tahtındaki gencîne-i dîvârımı doğrult
Ey Hızr-ı zamanım bu işe eyle devamı

Gel eyle rehâ şirk-i hafîden ve celiden (2)
Ref eyle gönülden çıkarıp hubb-ı sivâmı

Derd ile belâ çekmede Eyyûb'u da geçtim
Derman idegör derdime ey Hazret-i Sâmî

Ten hasta bu cân hasta yürek yaralı Salih
Bilmem ki nedir sevdiğimin bende meramı

131

Ebrâr = Hayır sahipleri, iyiler.

Eltaf-ı inayet = Yardım lûtfu.

Zümre-i füccar = Facirler grubu, günahkârlar.

Âlem-i devvar = Dünya.

Irgürmek = Erdirmek, yetiştirmek.

Âlem-i ağyar = Yabancılar, inanmayanlar.

Ser = Baş.

İkrar = Dil ile söyleme, bildirme.

İzhar etmek = Açıklamak.

Sure-i İsra = Miracı anlatan Sûre.

Asar = Eserler.

Rû'yet-i didâr = Sevgiyi görme (cemal tecellisi).

Envar = Nurlar.

Vuslatı dîdar = Rüyet, Cemalullah.

132

Dehre gelenin her biri bir kâr ile gitti
Mü'min olanın cümlesi ebrâr ile gitti

Ol kimseye kim ermedi eltâf-ı inayet
Zulmette kalıp zümre-i füccâr ile gitti

Anlar ki özün kurtaramaz nefsin elinden
Girdaba düşüp âlem-i devvâr ile gitti

Kâl ehli dahi kâlini irgürmedi hâlâ
Kesrette kalıp âlem-i ağyar ile gitti

Mecnûn'u görün oldu kamu dillere destan
Leylâ diyerek âhiri ol zâr ile gitti

Ferhâd dahi Şîrîn için dağları deldi
Verdi serini O da o ikrar ile gitti

Bülbül dahi feryâd ederek gül budağında
Lâl oldu dili görmedi ol hâr ile gitti

Pervaneyi gör şem'i görüp canını attı
Mahvetti özün ol dahi ol nâr ile gitti

izhâr idüben eyledi dâ'vâ-yı "Ene'l-Hakk"
Mansûr'u görün ol dahi ber-dâr ile gitti

Ol serverimiz Ahmed ü Mahmûd u Muhammed
Ol "sûre-i İsrâ"daki esrar ile gitti

Hem âlim ü kâmiller ile bunca velîler
Bunlar dahi her biri bir âsâr ile gitti

Teblîğ ederek bizlere ahkâmını Hakk'ın
Bu zümre kamu rü'yet-i dîdâr ile gitti

Sâmî gibi sultâna kılan sıdk ile bîat
Ol rûy-ı Muhammed'deki envâr ile gitti

Salih ise hep benliğini pîrine verdi
Çıktı aradan vuslat-ı dîdâr ile gitti

132

Ebrâr = Hayır sahipleri, iyiler.

Eltaf-ı inayet = Yardım lûtfu.

Zümre-i füccar = Facirler grubu, günahkârlar.

Âlem-i devvar = Dünya.

Irgürmek = Erdirmek, yetiştirmek.

Âlem-i ağyar = Yabancılar, inanmayanlar.

Ser = Baş.

İkrar = Dil ile söyleme, bildirme.

İzhar etmek = Açıklamak.

Sure-i İsra = Miracı anlatan Sûre.

Asar = Eserler.

Rû'yet-i didâr = Sevgiyi görme (cemal tecellisi).

Envar = Nurlar.

Vuslatı dîdar = Rüyet, Cemalullah.

133

Yandırdın derûnum nâr-ı Nemrûd'a
Gülşanımın vakti yetişmedi mi
Bütün cism ü canım eyledin hurda
Azalarım yanıp tutuşmadı mı

Rûz u şeb eylerim âh ile vâhı
Âhıma bir sebeb kaldı mı dahi
Yâ kabz et ruhumu ya aç bu râhı
Figânım dergâha yetişmedi mi

Ömrüm "nün" u geçti "cana" dayandı
Arz-ı hâlim âlî-şâne dayandı
Eşk-i çeşmim bahriâne dayandı (1)
Bilmezem ki varıp karışmadı mı

Sâlih'em düşmüşem âh u feryada
Çok ağladım gelen yoktur imdada
Ümîdim var Pîr-i Sâmî Mevlâda
O da bizden küsmüş barışmadı mı

133

Derûn = Kalb, gönül, iç.

Nar-ı Nemrûd = Nemrud'unh ateşi. Nemrud Hz. İbrahim'i ateşe attıran Babil hükümdarı.

Gülşan = Gül bahçesi.

Rûz u şeb = Gece ve gündüz.

Kabzetmek = Almak.

Râh = Yol.

Âli-şân = Şan ve şerefi büyük olan.

(1) = Göz yaşımı deniz gibi bir hale koydu.

134

Cân bülbülü ne ağlarsın kafeste
Azm-ı râh et bir gülşane var yüri
Yandırdın derûnum her bir nefeste
Ben bir yane sen bir yane var yüri

Hicran göllerine atılamadım
Kul olup hanlara satılamadım
Feleğin kahrından kurtulamadım
Bir zaman da kûhistâne var yüri

Karşına almışken gonca gülünü
N'oldu sana terk eyledin ilini
Hele bir zaman da lâl et dilini
Bir hekîm-i hâzıkâne var yüri

Ben çekemez iken kendi belâmı
Sen açtın yürekte türlü yaramı
Beni de ağlatma eyle keremi
Himmet ehli bir merdâne var yüri

Bu garîb illerde kalma âvâre
Isırdırlar seni çok semmî mâre
Bulmak ister isen bu derde çâre
Kemâl ehli bir sultâna var yüri

Gönülden bây olup dilenci olma
Sıdk ile teslîm ol yalancı olma
Nezâfet ehli ol külhancı olma
Edîbâne ol dîvâne var yüri

Dergâh-ı Sâmrde var kıl fizahı
Odur âşıkların püştü penâhı
Zemînin kutbudur semânın mâhı
Sâmî gibi âlî-şâne var yüri

Salih'em derdine dermanım Oldur
Gönlümün şehrinde sultânım Oldur
Hakikatte şâh-ı merdânım Oldur
Murg-ı canım âsümâne var yüri

134

Azm-ı râh et = Bu yolda karar kıl.

Gülşân = Gül bahçesi.

Kûhistân = Dagıkyer.

Hekim-i hâzıkân = Maharetli, işinin ehli hekim.

Kerem = Lütuf, bağış.

Merdâne = Mertçe.

Semmî mâr = Zehirli yılan.

Bây = Zengin.

Nezafet ehli = Temizlikehli.

Külhan = Serseri.

Edibâne = Edeplilere yakışır şekilde.

Dîvân = Huzur.

Fizah = İnleme.

Püştü penâh = Sığınılacak yer.

Mâh = Ay

Murg-u cân = Can kuşu.

135

Ey erenler arslanı
Geldin imdada sâkî
Doldurdun Erzincan'ı
Nûr u ziyada sâkî

Nisbet-i Pîr-i Tâgî
Sende kurmuş otağı
Sînen cevahir dağı
Dağıtma yâde sâkî

"Allah'u nurun" nuru
Sende kılmış zuhuru
Cismin tecellî Turu
Gönlün me'vâde sâkî

Dîdâra karşı canın
Aynıdır hem îmânın
Solmaz gonca dehânın
Gül-i şinâde sâkî

Ey andelîb-i Huda
Sohbetin ruha gıda
Sendedir râh-ı Huda
Zât u Esmada sâkî

Nefha-i Âdem demi
Seninledir hem-demi
Hasta diller merhemi
Sende ziyâde sâkî

Ey sûret-i insanî
Asrın şâh-ı merdânı
Kıl bizlere ihsanı
Bâb-ı sehâda sâkî

Şensin Hakk'ın halîli
Âşıkların delîli
Saykal eyle bu dili
Nûr-ı cilada sâkî

Himmetü'r-ricâl sende
Taklîü'l-cibâl sende
Her türlü kemâl sende
İşbu arada sâkî

Sensin Yûsuf-I Ken'ân
Hüsnüne cümle hayran
Sen beni eyle kurbân
Verme cellâda sâkî

135

Saki = Su veren, içki dağıtan.

Zıya = Işık, aydınlık.

Sine = Göğüs.

Cevahir = Kıymetli madenler.

Yâd = El, yabancı

Tür = Tur dağı

Me'vâ = Yurt, mesken

Dîdâr = Yüz, cemal

Dehân = Ağız

Şinâ = Suda yüzme

Andelîb-i Huda = Allah'ın sevgilisi

Râh-ı Hudâ = Allah yolu

Hemdemi = Can-ciğer arkadaşlık

Ziyâde = Fazla

Şah-ı Merdân = Mertlerin sultanı.

Bab-ı sehâ = Cömertlik kapısı

Saykal = Cilacı, cila

Himmetü'r-ricâl = Büyük himmet sahibi evliya.

Taklîü'l-cibâl = Dağları yerinden oynatan.

Arâ = Bölge, mıntıka

Kul eyle bu dergâha
Ey enfâs-ı Mesîhâ
Ümmet oluben şaha
Geldim irşada sâkî

Mebde ile meâdım
Bilmekliğe mu'tâdım
Şâd et dil-i nâşâdım
İrgür âbâda sâkî

"Men Aref" in sırrını
Sende buldum dürrini
Hakîkatin bahrini
Eyle küşâdE sâkî

Dârü'l-emân sendedir
Ayn-ı îmân sendedir
Hak nümâyan sendedir
Vakt-i evhâda sâkî

Varlık dağın delmeyen
Ağlar iken gülmeyen
Şeyhini Hak bilmeyen
Düşer hüsrana sâkî

Ledünnî varidatın
İsm-i zâttır evradın
Şefîisin usât in
Haşr-ı kübrâda sâkî

Esrâr-ı rûh-l âlem (1)
Gönlündür levh ü kalem
Bir miskin kemter kulam
Bâb-ı rızâda sâkî

Rûh-ı musavver sensin
Nûr-ı münevver sensin
Encüm-i enver sensin
Şehr-i sabâda sâkî

"Küntü kenz"in esrarı
Seninledir iş'ârı
Nutkun Mesîhâ-vârî
Kalbi ihyada sâkî

Destin kudret kabzası
Ehl-i aşkın cezbesi
Gönlün tevhîd ravzası
Hubbun Mevlâ'da sâkî

Enfâs-ı Mesihâ = Nefesi ile ölülere hayat veren.
Mebde = Evvel, başlangıç.
Meâd = Âhiret
Şâd etmek = Sevindirmek.
Dil-i na-şâd = Kederli gönül.
Ergür = Erdir, eriştir.
Âbâda = İmar edilmiş.
Dürr = İnci.
Küşâde = Açılmış.
Dârü'l-emân = Sığınılacak yer
Ayn-ı îmân = Hakiki iman.
Nümâyan = Görünen, meydanda.
Vakt-i evhâd = Asrın önde geleni, zamanın kutbu.
Hüsran = Zarar, ziyan.
Ledünni = İlahi sırlar.
Varidat = Sahip olunan şeyler.
Evrâd = Vird.
Şefi' = Şefaat eden.
Usât = Günahkârlar.
Haşr-ı Kübrâ = Kıyâmet günü
(1) = Ruhlar âleminin gizli sırları.
Levhükalem = Defter ve kalem.
Kemter = İtibarsız, noksan.
Bâb-ı rızâ = Rıza kapısı.
Rûh-u musavver = Cisimlenmiş ruh.
Nûr-u münevver = Parlak nur.
Encüm-ü enver = Yıldızların en parlaki.
Şehr-i sabâ = Saba şehri. Hz. Süleyman zamanında Yemen'de Belkıs adlı Melikenin hüküm sürdüğü şehir.
"Küntü kenz" = "Ben bir gizli hazine idim. Bilinmek için mahlûkâtı yarattım." Kudsi hadis.
iş'âr = Haber verme.
Nutk = Söz, sohbet
Mesihâ-varî = Hz. Isa gibi.
ihya = Diriltme.
Dest = El.
Kabza = Tutulacak yer.
Ravzâ = Bahçe.
Hubb = Sevgi.

Halîl'in gülistanı
İsmail'in kurbânı
Hem mürşid-i Rabbânî
Feyz-i şümâda sâkî

Ahadden hem Ahmed'i
Bilirsin Muhammed'i
Koyma bu mukayyedi
Bend-i gulâda sâkî

Sil mâsivâyı tenden
Ref et hicabı candan
Al benliğimi benden
Gitsin irâde sâkî

Varidatın nûr dağı
Derûnun cennet bağı
Ağzın hayât ırmağı
Kelâmın bade sâkî

Vechinde yedi âyet
Fâtiha'ya işaret
Ey neyyir-i hidâyet
Seb'-i semâda sâkî

Sensin Hakk'ın habîbi
Derdlilerin tabîbi
Bırakma bu garîbi
Dâr-ı fenada sâkî

Günü tuttu himmetin
İlhâm-ı Hak sohbetin
Cevlân eder nisbetin
Fevka'l-ûlâda sâkî

Şehr-i hakikat gülü
Sensin yine bülbülü
Koymagıl ehl-i dili
Menzil-i "lâ"da sâkî

Rûh-ı akdes sultânı
Cân derdinin dermanı
Sâmî-yi Erzincani
Şeyhü's-saâde sâkî

Sâdık kuldur Salih'in
Düşmüş kaldır Salih'in
Şahım güldür Salih'in
İrgür murada sâkî

Gülistan = Gül bahçesi.

Şümâ = Mumlar

Mukayyed = Bağlı, kaydolmuş.

Bend-i gûla = Şeytanî sevgiler.

Neyyir-i hidâyet = Hidâyet güneşi.

Seb-i semâ = Yedisemâ.

Dâr-ı fena = Dünya.

Cevlân = Gezinme.

Fevka'l-ulâ = En yüksek yer.

Ehl-i dil = Gönül ehli, aşıklar.

Ruh-i akdes = Pek mukaddes ruh.

Şeyhü's-saâde= Saadet veren şeyh

Kılalım zârılık Hakk'a edelim çok münâcâtı
Delilimiz Muhammed'dir kabul etmez mi hâcâtı
Gönül şehrin müzeyyen kıl gözet dâim kulubâtı
Gelir sana Huda'dan çok büyük mihmân seher vakti

Bizim bu benliğimizdir düşürmüş bizi girdaba
Bu bir sihr-i muazzamdır bizi bend etmiş etnâba
Teşebbüs edelim sıdkı hulûs ile bir esbaba
Duamız müstecâb eyler bizim gufran seher vakti

Açıldı ravza-i tevhîd ne durursuz uyanıklar
Gülün şeb-nem zamanıdır erişin bağrı yanıklar
Saladır cem olunsun reng-i dildâre boyanıklar
Cemâlin arz eder âşıklara cânân seher vakti

Erişti nefha-i Rahman açıldı lâle sünbüller
Okurlar ism-i a'zam cümle kudsîler ve bülbüller
Bu esrâr-ı ilâhîden haberdâr olmayan diller
Ne yatarsın behey gafil uyan bir an seher vakti

Bütün uşşâkı mest etti çıkuben Ravzadan bûyı
Zemîni asumanı hep münevver eyledi rûyı
Kanı berdâr olan gelsin göründü ebrudan mûyı
Bu bir ıyd-ı muazzamdır olun kurbân seher vakti

"Nefahtü fîhi min ruhî" unutma ey garîb inşân
Düşün bir mebde-i aslın nice bir gezersin hayvan
Duhûl et kalb-i irfana bu derde bulasın derman
Hitâb-ı "ircıî" Hak'tan gelir her an seher vakti

Tarîk-i Nakşibendî'den alanlar vuslat-ı kâmı
Figânı andelîb-âsâ ederler subh ile şâmı
Kulûb-ı sâliki ihya kılar hep nisbet-i Sâmî
Dolar bûy-ı Muhammed'le bu Erzincan seher vakti

Pîrimiz Şeyh-i Sâmî'dir Muhammed'dir Anın ismi
Bekâbillâh olup zâtı tecellî Turudur cismi
Boyanıp reng-i dildâre bilinmez anların resmi
Okurlar mekteb-i dilde bular Kur'ân seher vakti

Beni benlik harâb etti bu yüzden olmadım ma.mûr
Dökülür gözlerim yaşı sanasın mislidir yağmur
Tecellî eylese dilber gönül şehri olur mesrur
Urur mevci gelir cûşa kamu umman seher vakti

Beni benlik harâb etti dilimde kuru da'vâdır
Kulûb-ı mutmainnem var pîrim uşşâk-ı Mevlâ'dır
Cefakeş Sâlih'em bilmem serimde bu ne gavgadır
Ulüvv-i himmetin muhtâcıyam sultân seher vakti

136

Zâr = Ağlamak.
Münâcât = Yalvaran, dileyen
Hâcât = Dilekler, ihtiyaçlar.
Müzeyyen = Süslenmiş.
Kulûbat = Kalbler.
Mihmân = Misafir.
Seher = Tan yeri ağırmadan önceki vakit
Girdâb = Tehlikeli yer.
Sihr-i muazzam = Muazzam sihir, büyü.
Bend = Bağlamak.
Etnâb = Çadır ipleri.

Esbâb = Vâsıtalar, sebebler.

Gufran = Affetme, merhamet etme.

Müstecâb = Kabul edilmiş, makbul.

Şebnem = Çiğ tanesi.

Reng-i dildâr = Sevgilinin rengi.

Kudsiler = Melekler.

Esrâr-ı ilâhi = İlâhi sırlar.

Uşşak = Aşıklar.

Buyi = Koku.

Rûyı = Işık.

Berdâr = Asılmış.

Ebrudan mûyı = Kaşından kılı

Iyd-ı muazzam = Ulu Bayram

Duhûl etmek = Girmek.

Andelib âsâ = Bülbül gibi.

Subh ile şâm = Sabah ile akşam.

Mekteb-i dil = Gönül mektebi.

Mesrur = Sevinçli.

Mevci cuşa gelmek = Dalgalarının coşması.

Uşşak-ı Mevlâ = Allah'ın âşıkları.

137

Derdim yeni baştan beni davaya düşürdü
Dil şehrini gam leşkeri gavgâya düşürdü

Bildim buların kasdı hemân cümle banadır
Nefsim beni fenniyle bu ârâya düşürdü

Gördüm ki durur ortada bir âfet-i devrân
Bir hande ile aklımı yağmaya düşürdü

Verdim serimi gamzelerin tîrine karşı
Vuslat diledim anı da ferdaya düşürdü

Gönlüm evine doldu bir ummân-ı muhabbet
Keştîm dağılıp âhiri deryaya düşürdü

Ol arada bir Hızr-ı zaman tuttu elimden
Aldı beni bir menzil-i sahraya düşürdü

Saldı bu gönül şehrine bir âteş-i aşkı
Bu aşk beni bir gizlice sevdaya düşürdü

İzhâr edemem izmarı dahi bağrımı deldi
Âhir beni bir kâmil-i kübrâya düşürdü

Rahm eyledi bu abdine Feyyâz-ı hakîkat
Sâmî gibi bir pîr-i hemtâya düşürdü

Berzahdan alıp Salih'ini kattı sürüye
Bir anda bu dil şehrini me'vâya düşürdü

137

Gam leşkeri = Tasa askeri, havatr.

Fen = Hile.

Âra = Bu hale, bu fikre, yer.

Âfet-i devrân = Zamanını yakıp kavuran güzel.

Hande = Gülüş, gülümseme.

Ser = Baş.

Gamze = Yan bakış, gözsüzme.

Tir = Ok

Ferda = Yarın, olumsuzluk.

Umman-ı Muhabbet = Muhabbet denizi.

Keşt = Gemi.

Hızr-ı zaman = Mürşid.

Menzil-i sahra = Susuz yer.

İzhar etmek = Açığa vurmak, belli etmek.

Âhir = Sonu.

Kâmil-i kübrâ = Büyük kemal sahibi.

Feyyâz-ı hakîkat = Hakikat feyzi veren, Allah.

Hemlâ = Eşsiz.

Dil şehri = Gönül şehri.

Gece gündüz kılaram zarı leylî
Meni kıl mahrem-i esrarı leylî

Menem Mecnûn senin hüsnüne hayran
Dilemem senden özge yârı leylî

Ne noksan erişir hüsnüne bilmem
Cemâlin eylesen izhârı leylî

Ulü'l-ebsâr olup hüsnün görenler
Dilemez başka bir dildârı leylî

Cemâlin şem'ine müştak olanlar (1)
N'eder cennetteki ebrârı leylî

Nice Mansûfa söylettin "enel-Hakk"
Kuruben karşısına darı leylî

Tecelli eyleyip zülfün telinden
Sonunda eyledin berdârı leylî

Pîr-i Sâmî gibi sultânı buldum
Gerekmez başka bir dildârı leylî

Bu Salih mest olup mestâne söyler
Edeli aşk ile bâzârı leylî

138

Zarı leyli = Leyla için ağla-yan, rabıtasını Leyla yeri ne koyan

Mahrem-i esrar = Sırları bilen

İzhar = Açıklamak, göstermek

Ulül-ebsar = Basiret sahipleri

Dildâr = Sevgili

(1) = Güzelliğinin ışığını özleyenler.

Ebrâr = Hayırlılar, iyiler

Enel-Hakk = Ben Hakk'ım (Vahdet-i vücud)

Dâr = Dar ağacı

Berdâr = Dar ağacında asılan

Mest = Sarhoş, aşk sarhoşu

Sebeb-i necatım Hazret-i Sâmî
Esîr-i nefs etme dünyâya bizi
Hercaî nefsimin çoktur sitemi
Salar günden güne gavgâya bizi

Hubb-ı Rüstem'imi bend et pâyine (1)
Fırsat verme bu emmâre hâine
Bu günkü ihsanı koyma yarine
Düşürme sultânım ferdaya bizi

Teveccüh olunca herbir ihvana
Mürde kalblerimiz gelirler cana
Murg-ı canlar başlar âh u figâna
Çıkar bu berzahdan bâlâya bizi

Senin himmetlerin bize yâr iken
Varidatın cümle gül-izâr iken
Şahım gibi Mevlanamız var iken
Bend etme bir gayrı Leylâ'ya bizi

Mâsivâdan ref eyleyip gönlimi
Cemâline müştak ettin aynimi (2)
Evlâd u lyâlden kesip meylimi
Düşürdün bir aceb sevdaya bizi

Ariflerin kıyameti dâimdir
Kulübü hep mâsivâdan sâimdir (3)
Biz gaflette isek pîrim kâimdir
Bırakmaz berzah-ı süflâya bizi

Kalmadı gönlümün sabrı ârâmı
Mürüvvet babından eyle keremi
Burda temîz eyle her bir davamı
Bırakma mahşer-i kübrâya bizi

Aşkına Hazret-i Pîr-i Tâg^nin
Reîs-i evliya dîn çerâğının
Hakîkat bahrinin çâr ırmağının (4)
Keştibân eyle o deryaya bizi

Al benliğimizi gitsin irâde
Arz eyle cemâlin irgür murâde
Vasıtamız sensin işbu arâde
Eriştir menzil-i â'lâya bizi

Kibrît-i ahmerdir şeyhin nefesi
Yakar dil şehrinde bırakmaz pası
Beraberdir Pîr-i Tâgî Mevlâsı
Dâim cezb ederler me'vâya bizi

139

Sebeb-i necat = Kurtuluş sebebi.

Esîr-i nefs = Nefsin esiri.

Hercai = Kararsız, sebatsız.

(1) = Kuvvet ve madde sevgisini ayağına bağla.

Ferda = Yarın, kıyamet

Mürde = Ölü.

Murg-u cân = Can kuşu.

Berzah = Girdap.

Bâlâ = Yüksek.

Varidat = İçe doğan, hatıra gelen.

(2) = Güzelliğine hasretettin gözümü.

(3) = Kalbleri dünya sevgisine oruçludur. (Meyletmez)

Sâim = Oruçlu.

Kâim = Ayakta duruyor, vardır.

Berzah-ı süflâ = Aşağı, adi meyiller.

Ârâm = Rahat, huzur.

(4) = Hakikat denizinin dört ırmağının.

Keştibân = Kaptan.

Arâ = Bölge, mıntıka.

Menzil-i a'lâ = Şerefli yer.

Kibrit-i ahmer = Ele geçmez, ulaşılmaz, çok kıymetli.

Dil şehri = Gönül şehri.

Me'vâ = Yurt, mesken, makam.

Canım feda olsun Resûlullâh'a
Bizi kabul etti âlî dergâha
Emr eyledi şeyhim Muhammed Şâh'a
Çıkardı zulmetten bedrâya bizi

Pîr-i Tâgî ile hem Seyyid Tâhâ
Kabule sebebdir anlar bu râha
İltica edelim Sıbgatullâh'a
Kendi boyasıyla boyaya bizi

Bâis-i hayâtım Pîr-i Sâmîdir
Şetf-i usâtım Pîr-i Sami'dir
Dilimde evradım Pîr-i Sâmî'dir
O'dur cezb eyleyen buraya bizi

Sâlih'em sıdk ile girmişem yola
Andelîb olmuşam bir gonca güle
Hâlim arz edemem Allah'a bile
Belki kılmış derde sermâye bizi

Bedrâ = Ayın ondördüncü gecesi.

Râh = Yol.

İltica = Sığınma.

Bâis-i hayât = Hayatımın sebebi.

Şett-i usât = Günahkârların şefaatçisi.

Evrad = Vird edinilen, devamlı ve mecburi tekrarlanan.

Andelîb = Bülbül.

140

Azrulayıp seni deyu gelmişem
İster öldür ister âzâd et meni
Bu dergâhda ben muhalled kalmışam
İster kurtar ister bîdâr et meni

Ne hacet arz etmek hasb-i hâlimi
Efendim bilirken her ahvâlimi
Gizleme görmüşem sende gülümi
ister güldür ister gam-zâd et meni

Nakşî cemâlinden kesmem gözümü
Sende buldum mâdenimi özümü
İster ver Şîrîn'im güldür yüzümü
İster kûhistânda Ferhâd et meni

Hurûc et ihramdan ey dîn sirâcı (1)
Keselim kurbânı olalım hacı
Hallolsun uşşâkın hep ihtiyâcı
Vuslatın indinde dilşâd et meni (2)

"Ve'd-duhâ" güneşi yüzündür dilber
Nûr-ı Muhammedi özündür dilber
Mantık-ı Mesîhâ sözündür dilber
Ka'be-i hüsnünde âbâd et meni (3)

Şerîat bahrinin ummanı Sâmî
Hakîkat şehrinin sultânı Sâmî
Derdli âşıkların dermanı Sâmî
Sevdâ-yı aşkınla mu'tâd et meni

Hakikatsiz andelîbin zarına
Goncasını seven bakmaz harına
Yandır bu Salih'i aşkın nârına
O nârın nurundan âbâd et meni

140

Muhalled = Devamlı, yurt edinip kalmış.

Bidâr = Asarak öldürme.

Gam-zâd = Kederli, mahzun.

Kûhistân = Dağ, dağlık yer. Ferhat'ın deldiği dağ.

(1) = ihramdan çık ey din ışığı.

(2) = Sana kavuşturup sevindir beni.

"Ved-duha" = "Duna" sûresi. Duha; Kuşlukvakti.

Mantık-ı mesihâ = Isa (A. S.) kelamı.

(3) = Güzellik Kâbende ihya et beni.

Mu'tâd = Adet haline gelmiş, tabii.

Andenbin zarı = Bülbülün ağlayışı.

Hâr = Diken.

Nâr = Ateş.

Âbâd = Şen.

141

Hurûc et ebrudan mâhım görem bir kez dilârâyı (1)
Nice bir çekeyim şahım yürekte ben bu yarayı

Yürek kanı şarâb oldu ciğer yandı kebâb oldu
Gönül şehri harâb oldu seni arayı arayı

Karârım kalmadı hergiz senin aşk-ı hayâlinden
"Visâl-ender-visâl" eyle alıp benden bu sevdayı

Senin vuslat firakından eğer bir sayha eylersem
Yıkar hep ber ile bahri eritir seng-i hârâyı (2)

Götür yüzden hicabını kılıp âşıkların bayram
Görüp rûyunda hem mâhı yesinler menni selvayı (3)

Dahi sen ibn-i Âdem'sin dem-i îsâ'ya hem-demsin (4)
Cemî-i derde merhemsin bilirsin her muammayı

Ki sen ol nûr-ı Ahmed'sin doğup burc-ı saadetten
ihata eylemiş nurun bütün dünyâyı ukbâyı

Seni bilmek kat'î güçtür seni bulmak kat'î güçtür
Seni görmek kat'î güçtür sen açmayınca arayı

Bu hüsnün ariyet şahım senin bir özge hüsnün var
Esîr-i zülfüne bend et görek biz de o bedrâyı

Seni ben bilirim ey cân ne cevher ma'denindensin
Anâsır sâye-bânındır gezersin zîr ü bâlâyı (5)

Hemân bir lahza sağ olmak bana sensiz haram olsun
Dilemem ser-te-ser versen kamu hep mülk-i Dârâ'yı (6)

Reva mıdır eyâ mahbûb bu unsur hanesinde men (7)
Senin müştakın olmuşken çekem bu denli belâyı

Bu denli arz-ı hâl etmek sana ben bî-edebdendir
Bilirken her bir ahvâlim ederim yine şekvayı

Zaîf abdem bu arada düşüp âh ile feryada
Gelip sen sâhib-irşâda dilerim çok atâyâyı

Muhammed Sâmî-i server var iken sen gibi rehber
Düşer mi sânına dilber aratmak bana Leylâyı

Ki gelmekten garaz bilmem nedir bu âlem-i kevne
Bize esbabını bildir bırakıp dâr-ı meVâyı

Muradın bizleri kurtarmak ise bend-i ejderden
Eşeddi yokdurur bundan çekem bu kahr-ı süflâyı

Recâsı budurur senden bu Salih abd-i miskinin
Eriştir vuslat-ı yâra sevindir bu bî-hemtâyı

141

(1) = Çık buluttan ey ay, sevgilimi bir göreyim.
Hurûc etmek = Çıkmak.
Hergîz = Asla.
Visal ender visal = Kemaliyle kavuşma.
Vuslat = Birleşme.

Firak = Ayrılık.

Sayha = Bağırma, nara atma

(2) = Yakar hep deniz ve karayı, eritir taş ve kayayı.

Seng-i hârâ = Pek sert taş, kaya

(3) = Bakara; 57, Taha; 80, A'-râf; 160. (ayetlerine işaret-tir.)

(4) = Sen Âdem'in oğlu ve Hz. İsa'nın nefesi gibisin.

Muamma = Çözülmesi zor işler.

İhata = Kuşatmak.

Ukbâ = Ahiret

Ariyet = Ödünç, iğreti.

(5) = Toprak, su hava ve ateşdensin, yeri göğü gezersin.

Anasır = Unsurlar.

Sâyebân = Gölgelik.

Lahza: An.

(6) = Daranın devletini baştan başa versen istemem.
Serteser = Baştan başa.
(7) = Ey sevgili bu anasır evinde beni belâ içinde alıkoyman sana yakışır mı.
Şekva = Şikayet
Zaif abd = Zayıf kul.
Sahib-irşâd = Irşâd sahibi, mürşid.
Atâ = Bağışlama, bahşiş, ihsan.
Alem-i kevn = Varlıkâlemi.
Esbâb = Sebepler.
Dâr-ı me'vâ = Sığınılacak yer, ev.
Bend-i ejder = Ejderha bağı, nefs-i emmare.
Süflâ = Sefil, aşağı.
Eşed = En şiddetli.

Abd-i miskin = Zavallı kul.

Bi-hemta = Günahı çok.

Cihan bir noktada pinhân değil mi
Anı fehm eyleyen irfan değil mi

Kamu esma ile tezyîn olunmuş
Acâib san'at-ı Yezdan değil mi

Kamuya zübde olmuştur Muhammed
Hakîkat gevheri ol cân değil mi

Vücûdu cümle mevcudatı cami'
Dahi ilmiyle bî-pâyân değil mi

Dahi hem "küntü kenz" in ma'denidir
Kemâl-i zâtına bürhân değil mi

Terinden halk edip ervahı Mevlâ
Dahi âyîne-i Sübhân değil mi

Kamu eşyaya hikmetle nazar kıl
Gören hem görünen ol an değil mi

Ki "Beyne'l-mai ve't-tiyn" iken Âdem (1)
Saadet kişveri hâkân değil mi (2)

"Kün" emriyle vücûda geldi âlem
Hitâb-ı "nûr" ana lem'an değil mi (3)

Hûda'nın cümle esmâ'ı sıfatı
Muhammed'den kamu tibyân değil mi

"Nefahtü fîhi min ruhî" hitabı (4)
Olunan sûret-i Rahman değil mi

Yüzünde hem sözünde gözlerinde
Konulan nuru Ol sultân değil mi

Bu sırdan bilmeyip kılan inadı
Sücûd eylemeyen şeytân değil mi

Celâli kahrına mazhardüşüben
Kamuyu ağlatan ol kân değil mi

Nice âşıkları bâb-ı rızâdan
Ki hüsrana salan derbân değil mi

Olup kahr âleti bâr-ı girânı
Boyun verip çeken hayvan değil mi

Ki semm-i mân "bâl" deyip içiren
Kamu ol fitne-i devrân değil mi

142

Pinhan = Gizli.

Tezyîn = Süslenmiş.

Zübde = Öz, en seçkin.

Mevcudat = Yaratılmışların hepsi.

Bî-pâyân = Sonsuz.

Bürhân = Delil.

Ervah = Ruhlar.

Ayine-i Sübhan = Allah'ı gösteren ayna.

(1) = "Âdem çamur halindeyken" Hadis.

(2) = Mutlutuk ülkesi padişahı değil mi ?

(3) = Cenabı Hak, âyetinde "Nurumdan yaratıldın" demiştir.

Tibyan = İzahlı teftir, açık anlatma.

(4) = "Ruhumdan üfürdüm" Hicr; 29, Sad;72.

Sûcud = Secde.

Bab-ı rızâ = Rıza kapısı.

Derban = Kapıcı.

Bâr-ı girân = Ağır yük.

Semm-i mâr = Yılan zehri.

Fitne-i devrân = Dünya fitnesi, zamanın fitnesi.

Huda mahfuz edip âşıklarını
Bular "Lâ havf" ile şâdân değil mi (5)

Dürer-bâr-ı Muhammed Mustafâ'dan (6)
Haber veren bunu Kur'ân değil mi

Sıfât-ı Çâr-yârla bürünenler
Bularla muttasıl el-ân değil mi

Hilâfet tahtına sultân olanlar
Ebû Bekr ü Ömer Osman değil mi

Birisi mazhar-ı Haydar-sıfât hem
Aliyyü'l-Murtazâ arslan değil mi

Olanlar "Men aref" sırrına agâh
Kamu bir noktada yeksan değil mi

Halâs eden bugün nefsin sivâdan
Kamusu zümre-i îmân değil mi

Hakîkat bahrine gavvâs olanlar
Şikârı dür ile mercan değil mi (7)

Olanlar müşteri işbu metâa
Bahâsı terk-i cism ü cân değil mi

Olanlar devlet-i dünyâya mağrur
Buların kısmeti noksan değil mi

Buları ehline taksîm edenler
Cihanda Mürşid-i Rabbân değil mi

Vilâyet şehrinin hem pâdişâhı
Hakîkat sûretâ inşân değil mi

Bu asr üzre cihanın kutbu şahı
Pîr-i Sâmî-yi Erzincan değil mi

Pîrimiz serverimiz rehberimiz
Bizim ol server-i hûbân değil mi

Gulâm olmak bunun gibi velîye
Bize Hak'tan büyük ihsan değil mi

Haberdâr olmayan kendi özünden
Kamu bildikleri yalan değil mi

Senin aşk-ı hayâlinden Hudâyâ
Gözümden dökülen bârân değil mi

Derûnumda yanan nâr-ı muhabbet
Bana ol tuhfe-i cânân değil mi

(5) = "Korku yoktur" âyeti ile sevinçli değil mi?

(6) = Muhammed Mustafa'nın inci sözleriyle.

Dürerbâr = İnci saçan.

Çâr-ı yâr = Dört halife.

Muttasıl = Bitişik, alâkalı.

El-ân = Şimdi, hâlâ, şu anda, henüz.

Men Aref = 'Nefsini bilen Allah'ını bilir' hadisi.

Gavvas = Dalgıç.

(7) = Avı inci ile mercan değil mi.

Meta' = Mal, alınıp satılacak şey.

Bahâ = Değer, kıymet, bedel.

Mağrur = Gururlu.

Server-i hûbân = Güzelliklerin reisi.

Gulâm = Esir, köle.

Bârân = Yağmur.

Nâr-ı muhabbet = Muhabbet ateşi.

Derun = İç.

Tuhfe-i canan = Sevgilinin armağanı.

Ararım Yûsuf'um kande bulamam Ki
Yûsuf'suz bu ten zindan değil mi

Benim nem var bu âlem içre bilmem
Hemân bir kuru ad u san değil mi

Alıp benliğimi benden İlâhî
Bu Salih'e büyük ihsan değil mi

143

Bir seherde murg-ı canım uyandı
Vahdet illerini seyrân eyledi
Pîrimin renginden renge boyandı
Âlem-i ekvânı cevlân eyledi (1)

Gönülden perde-i hicâb açıldı
ilm-i ledünnîden bezmi içildi
Cümle esma birbirinden seçildi
Herbiri bir gûnâ elvan eyledi

Meğer hâb-ı gafletteydim uyandım
Cümle esmalardan renge boyandım
Bâb-ı müsemmâda kaldım dayandım
A'zâlârım âh u figân eyledi

Nice tabîblere dedim el-emân
Gördüm ki anlar da muhtâcdır hemân
Mürüvvet sahibi ol Ganî Yezdan
Bâb-ı hidâyetten ihsan eyledi

Zümre-i uşşâkın şâh-ı merdânı
Âlem-i ekvânın kutb-ı zamanı
Buldum Pîr-i Sâmî gibi sultânı
Cümle derdlerime derman eyledi

A'lâda ednâda yoktur matlabı (2)
Deryâ-yı zât olmuş cümle meşrebi
Vücûdu Hak olmuş "kün"dür maksadı
Her sıfattan zâtın ilân eyledi

Dest-i kudretiyle tuttu elimden
Mâsivâlar ref olundu dilimden
Halâs oldum ayrılıktan ölümden
Katre iken bahr u umman eyledi

Kuvve-i kudsîden edip imdadı
Bize haber verdi zatı sıfatı
Ol zaman anladık sırr-ı Ahmed'i
"Küntü kenz" esrarın beyan eyledi

Bir anda eyledi irşad Salih'i
Edip benliğindin âzâd Salih'i
Kılıp rabıtayla mu'tad Salih'i
Dil şehrin ravza-i cinan eyledi

143

Murg-ı cân = Can kuşu.

(1) = Yaratıklar âlemini dolaşti

Perde-i hicâb = Saklayan perde, örtü.

Bezm = Sarhoş edici.

Gûnâ elvân = Çeşitli renkler.

Hâb-ı gaflet = Gaflet uykusu.

Esma = İsimler.

Bab-ı müsemma = İsim sahibinin kapısı.

Zümre-i uşşak = Aşıklar zümresi.

Şah-ı merdân = Mertlerin şahı.

Alem-i ekvân = Varlıklar âlemi.

(2) = Yüksek ve alçakta arzusu yoktur.

Dest-i kudret = Kudret eliyle.

Mâsivâ = Allah'dan gayrisi.

Ref' olundu = Terkedildi, kaldırıldı.

Katre = Damla.

Bahr u umman = Deniz ve okyanus.

Kuvve-i kudsi = Kutsal kuvvet

Küntü kenz = "Ben bir gizli hazine idim, bilinmek için mahlukat yarattım." Kudsi hadisi.

Mu'tâd = Alışılmış.

Dil şehri = Gönül şehri.

Ravza-i cinân = Cennet bahçesi

Pîr-i Sâmî tuttu destim sâki-i sahbâ gibi
Yek nazarda aklım aldı dilber-i ra'nâ gibi

Varlığım dağını deldi açtı vuslat râhını
Bir nefeste cûşa geldi şehr-i dil derya gibi

Gönlümün put-hânesinden hubb-ı dünyâ nakşını
Pûte-i aşkında yaktı nârına perva gibi

Vahdetin sırrın duyup yağmaya verdim gönlümü
Dost göründü her taraftan aynıma Leylâ gibi

Bu anâsır fülkesini Hızrıma deldireli
Nefret-i dünyâ kazandım cennet-i me'vâ gibi

"Semme vechullâhi" sırrın nûr-ı Ahmed'den görüp (1)
Seyr edip vahdet yüzünden kesret-i bina gibi

Teşne diller âhiri vahdet şarâbından içer
Nûr-ı ezherden giyer bir hil'at-ı zîbâ gibi (2)

"Lî meallah" dersini aşkın kitabından oku . (3)
Gir tecerrüd âlemine Hazret-i îsâ gibi

Âdemin ilmin dilersen mekteb-i irfana gel
Hızr ile hem-dem olagör Hazret-i Mûsâ gibi

Kuhl-ı "Mâzâğa'l basar"dan çek gözüne tûtîya (4)
Nice bir a'mâ gezersin ol put-ı tersâ gibi

Hâtemin dîv-i recîmden almak istersen eğer
Kıl celîsin şehr-i dilde sadra Belkîsâ gibi (5)

Gir velîler gönlüne oku ledünnî ilmini
Zahidin yoktur muradı zühdü tedrîsâ gibi

Varidatın âb-ı zemzem eyle cismin kûh-i (6)
Tûr Kalbin olsun beytü'l-ervâh Mescid-i Aksa gibi

Şöhret-i dünyâyı terk et marifet kenzini bul
Sür çıkar hubbu gönülden eki ü meibûsâ gibi

Pîrim İskender olup Yecûc şeddin bağladı
Görmedim böyle cihân-gîr Sâmî-i Mevlâ gibi

Bâğ-ı vahdet güllerine andeîîb ol Sâlih'â
Bundan artık devlet olmaz aşk ile sevda gibi

144

Sakî-i sahbâ = Şarap sunucusu.
Yek nazar = Bir bakış.

Dilber-i ra'nâ = Gül gibi güzel

Vuslat râhı = Kavuşmanın yolu.

Cûşa gelmek = Coşmak.

Şehr-i dil = Gönül şehri.

Hubb-ı dünya = Dünya sevgisi.

Fülke = Gemi.

(1) = Yüzünüzü çevirdiğiniz yerde Allah vardır" (Bakara; 115).
Kesret-i bina = Binanın parçaları.
Teşne dil = Susamış gönül.
(2) = Beyaz nurdan süslü bir elbise giyer.
Nur-ı ezher = Beyaz nur. Hil'at-ı zîbâ = Süslü elbise.
(3) = "Allah benimledir" Hadis.
Tecerrüd = Yalnızlık.

(4) = "Gözü ne kaydı ne de başka şeye baktı" (Necm;17)
Kuhl = Göze çekilen sürme.
Put-ı tersa = Hıristiyan putu, Haç.
Hatem = Yüzük.
Div-i recîm = Lanetlenmiş taşlanmış şeytan.

(5) = Gönül şehrinin tahtında Belkıs gibi otur.
Celîs = Oturma Sadır: Taht Belkıs = Süleyman Peygamber zamanında Sebe ülkesinde güneşe tapan bir kavmin melikesi. Hz. Süleyman'ın daveti ile Hz. Süleyman'ın dinine girmiş ve zevcesi olmuştur.

Zühdü tedrîsâ = Kaba sofuluk okuyan.

(6) = Virdini zemzem suyu, cismini de Tur Dağı et

Beytü'l-ervâh = Ruhların evi.

Eki ü melbusa = Yıyecek ve giyecek.

Yecuc Şeddi = Yecuc-Mecuc kavmini insanlardan ayırmak için Iskenderi Zülkarneyn'in yaptığı sed.(Kehf; 92-98).

Andeiîb = Bülbül.

Oldum vatanımdan cüda
Görün beni aşk n'eyledi
Yaktı bizi aşk-ı Hüdâ
Görün beni aşk n'eyledi
Âhiri dervîş eyledi

Bıraktı hicran nârına
Bend etti zülfün darına
Bilemedim efkârı ne
Görün beni aşk n'eyledi
Âhiri dervîş eyledi

Ya'kûb'u geçti hasretim
Eyyûb'u geçti mihnetim
Mahv oldu şân u şöhretim
Görün beni aşk n'eyledi
Âhiri dervîş eyledi

Gözyaşım ırmaklar gibi
Coşkun sular çağlar gibi
Derdim büyük dağlar gibi
Görün beni aşk n'eyledi
Âhiri dervîş eyledi

Bir sevdaya düş olmuşam
Ben mest-i medhûş olmuşam
Bir yuvasız kuş olmuşam
Görün beni aşk n'eyledi
Âhiri dervîş eyledi

Yandı ciğer oldu kebâb
Yüreğimin kanı şarâb
Oldu bu ten şehr-i harâb
Görün beni aşk n'eyledi
Âhiri dervîş eyledi

Sâmî gibi bir hazrete
Gönderdi beni vuslate
Eriştirip bu devlete
Görün beni aşk n'eyledi
Âhiri dervîş eyledi

Çok çektim ise iftirâk
Kalmadı gönlümde merak
Aşkım bana oldu burâk
Görün beni aşk n'eyledi
Âhiri dervîş eyledi

Şeyhim benim sultân imiş
Hak'tan bize ihsan imiş
Cân derdine derman imiş
Görün beni aşk n'eyledi
Âhiri dervîş eyledi

Cüda = Ayrılmış, uzak düşmüş.

Aşk-ı Hüdâ = Allah aşkı

Âhir = Sonunda

Hicran nârı = Ayrılık ateşi

Dâr = Dar ağacı

Mihnet = Belâ, musibet, dert

Dûş olmak = Tutulmak, düşmek

Mest-i medhûş olma = Hayranlıkla kendinden geçmiş olma.

Iftirak = Ayrılık

Burak = Bir Ahiret aracı, Mi'rac'da Peygamberimizi taşıyan binek.

Bir Sâlih-i mestâneyem
Ne uslu ne dîvâneyem
Bilmem beni ben yâ neyem
Görün beni aşk n'eyledi
Âhiri dervîş eyledi

146

Hüsnün diyarından eyledin cüda
Bize haram ettin illerimizi
Kangı şükûfeye oldumsa şeydâ
Koymadın sunmağa ellerimizi

Meydân-ı hüsnünde oynatırsın at
Ne diyardan geldin ey hûrî-sıfât
Cihanın şahların hep eyiedin mât
Kırdın kanat ile kollarımızı

Kaşların mihrâbdır gözlerin hatîb
Demlerin hayâttır leblerin tabîb
Yanağında feryâd eyler andelîb
Rakîbler dermesin güllerimizi

Vechinde yazılmış Seb'ul-Mesânî (1)
"İnnâ fetahnâ" dan verir nişanı (2)
Âfitâb-ı hüsnün yandırır canı
Zülfün sed eylemiş yollarımızı

Hazret-i Sâmî'den giymişem tacı
"Ve'd-Duhâ" yüzüdür "ve'l-Leyli" saçı (3)
Olmak isteyenler fırka-i nâcî
Ziyaret eylesin pirlerimizi

Yeter ettin bu Salih'e itabı
Bir zaman gösterdin yevmü'i-hisâbı
Şimdi arz eylersin ümmül-kitâbı
Büsbütün lâl ettin dillerimizi

146

Hüsnün diyarı = Güzellik diyarı.

Cüda = Ayrılmış.

Şükûfe = Çiçek bahçesi.

Kangı = Hangi.

Şeydâ = Divâne. Aşktan aklını kaybetmiş.

Meydân-ı hüsn = Güzellik meydanı.

Hûrî-sıfât = Cennet kızı gibi.

Dem = Soluk

Lebler = Dudaklar.

(1) = Yüzünde Fatiha Sûresi yazılmış.

(2) = "Biz sana fethi müyesser kıldık" (Fetih; 1).

Âfitâb-ı hüsn = Güneş gibi güzellik.

Sedd eylemek = Tutmak, çevirmek.

(3) = Duhâve Leyi sûreleri.

Fırka-i naci = Sünniler, kurtulmuşlar fırkası. Ehli sünnet.

itâb = Azarlama

Yevmü'l-hisâb = Hesap günü, kıyamet

Ümmül-kitâb = Fatiha sûresi.

Mansûr "ene'l-Hak" söyledi
Gördü hakîkat darını
Çıktı aradan kend'özü
Hep aşka verdi varını

Mansûr değil cân söyledi
Cân içre cânân söyledi
Ol rûh-ı sultân söyledi
Keşf eyleyip esrarını

Görün Nesîmî Hazretin
Nurunu gördü Ahmed'in
Yüzünde şâb-ı emredin
Yaktı muhabbet nârını

Soyup akıttılar demi
Vuslat bulup gitti gamı
Ne "sîn"i kaldı ne "mîm" i (1)
Gör âşıkın bâzârını

Gör n'eyledi Muhyiddîn'i
Boğazlanıp aktı kanı
Dosta feda kıldı canı
Hiç bozmadı ikrarını

Erdi ana hükm-i kaza
Dedi budur bâb-ı rızâ
Esrâr-ı feth-i Murtazâ
Bıraktı çok asarını

Nûr-ı zemîn ü âsumân
Keşf oluben oldu ayan
Gördü bu nuru âşıkân
Arttırdı âh u zarını

Açmak dilersen yolu sen
Ol vahdetin bülbülü sen
Bul bir dikensiz gülü sen
Hiç görmeyesin harını

Her kim bu meyden içmedi
Ağ u karayı seçmedi
Hem "kün fekân" dan geçmedi
Bulmadı dil envârını

Aşkın meyinden içegör
Ağı karadan seçegör
Cân gözlerini açagör
Tâ göresin dildârını

Dâr = Dar ağacı.

Keşf = Bir sırrı öğrenme.

Esrar = Sırlar.

Şab-ı emred = Sakalı, bıyığı gelmemiş genç, civan.

Dem = Kan.

Vuslat = Kavuşma.

(1) = "Sin" ve "mim" harfleri Sami'yi ima.

Bâzâr = Çarşı, pazar.

İkrar = Tasdik, kabul.

Hükm-i kaza = Her hususta Allah tarafından evvelce verilmiş olan hüküm.

Bab-ı Rızâ = Rıza kapısı, Allah'ın rızası.

Feth-İ Murtazâ = Hz. Ali'nin fethi.

Âsâr = Vazifeler, görevler.

Zemînü âsumân = Yer ve gökyüzü.

Dil envârı = Gönül nuru.

Berdar = Asılmış.

Bir pîre teslîm et özün
Bilmek dilersen kend'özün
Yüzünden ayırma gözün
Terk et bu günün kârını

Pîrden haberdâr olmayan
Önünde berdâr olmayan
Doğru vefâdâr olmayan
Ol kande bulur yârini

Sâmî gibi canı görün
Ol dürr ü mercanı görün
Vechinde îmânı görün (2)
Mülk-i beka mimarını (3)

Pîrden murâd irşâd imiş
Sanma hemân evrâd imiş
Maksûd "le-bi'l-mirsâd" imiş
Göstere doğru yârini

Tez yol alan sohbet-durur
Derdlilere devlet-durur
Ariflere hikmet-durur
Açar gül-i gülzârını

Sâmî gibi var serverim
Pîrim delîlim rehberim
Bir âsî Salih kem-terim
Vasf eylerim güftârını

(2) = Yüzünde imanı görün.

(3) = Ölümsüz mülk mimarını.

Maksûd = İstek.

Le-bi'l-mirsâd = "Inne rabbeke lebil mirsâd" 'Doğrusu Rabbın hep gözetmekteydi" (Fecr; 14).

Gül-i gülzâr = Gül bahçesinin gülü.

Kem-ter = İtibarsız, hakir.

Vasf eylemek = Övmek.

Gutlar = Sözler.

Fâtih-i esrâr-ı sırr-ı kün fekândır Mesnevî
"Alleme'l-esmâ" yi hem bir bir beyândır Mesnevî

Cümle âyâtı ehâdis ile isbât eyleyip
İki yüzden şerh eder kutb-ı cihandır Mesnevî

Ehl-i irfanın kelâmı cümlesi kevkeb gibi
Anların yanında ayn-ı asumandır Mesnevî

Hâne-i dilde bırakmaz hâr ü has deryâbî ol
Bil hakîkat râhıdırdarü'l-emândır Mesnevî

Dinledikçe ehl-i derdin gönlüne hikmet dolar
Bâğ-ı vahdet andelîbi kudsiyândır Mesnevî

Gaflet ehline hikâye arife ilm-i ledün
Akl-ı küllün mazharı rûhü'l-beyândır Mesnevî

Hem Zebur İncîl ü Tevrat ile Furkân Suhuf
Cümlesinin müşkülâtın tercümandır Mesnevî

Pîr-i Sâmî eylese takrîr leb-i mercan ile
Anı kâmiller bilir bir özge candır Mesnevî

Leblerin açtıkça şahım mest olur mestâneler
Canlara verir hayâtı câvidândır Mesnevî

Çok mühim mi Sâlih'â şeyhin gibi irşâd eder
Hep ulûm-ı evliyayı fâikandır Mesnevî

148

Fâtih-i esrar = Sırları fethetmek, anlamak.

Ehâdis = Hadis-i şerifler.

Kevkeb = Yıldız.

Deryâbi = Denizgibi.

Darü'l-emân = Sığınılacak yer

Kudsiyân = Mukaddes.

Rûhü'l-beyân = Konuşan ruh.

Suhuf = Bazı peygamberlere inen sahife halindeki ilâhî tebliğler.

Takrîr = Yerleştirme, anlatma

Leb-i mercan = Mercan dudak, burada çok güzel söz.

Cavidan = Ölümsüz, ebedî.

Fâikan = Üstün, üstünde.

149

Kulûb-ı mutmain olmak dilersen canımın canı
Sözüne kanma her canın ara bul kâmil inşânı

Kemâle ermek istersen çü "fakrî fahrî" yâd eyle
Müeddeb ol mukarreb ol şaşırma yolu erkânı

Nefi' vermez lyâl evlâd bulun kalb-i selîm içre
Aradan kend'özün mahv et bırak şöhret ile sânı

Sen kimseye dil uzatma yalancı nefsi bezetme
Elin aybını gözetme ara bul sende noksanı

Senin gördüklerin aybı velîler setr eder cümle
Düşün bir ism-i Settâr"ı olagör cümleden fânî

Türaba ver tenini canını cânâna teslîm et
Muhammed Pîr-i Sâmî'den dile derdine dermanı

Ne zühdüm var ne irfanım hemân bir benliğim vardır
Pîrimin Sâlih'iyem gözlerem babında ihsanı

149

Fakrı fahri = Fakirliğimle öğünürüm" hadisi.

Müeddeb-Mukarreb = Edepli yakını, mahremi.

Nefi' = Fayda.

Setretmek = Örtmek.

Settâr = Ayıpları örten (Allah'ın sıfatlarından).

Türâb = Toprak, mahviyet

150

Bu şeb bana arz-ı cemâl eyledi dilber (1)
Sevdâsı o yârin meni mest eyledi gitti
Hem dişleri dür ruhleri gül çeşmi mücevher (2)
Sevdâsı o yârin meni mest eyledi gitti
Şol gamzeleri cânıma kasd eyledi gitti

Bir rûy-u münevver gül-ü nevreste-i tâze (3)
Çekmiş gidiyor hâllerini doğru Hicâz'e
Cân mı dayanır eylediği cilveye nâze
Sevdâsı o yârin meni mest eyledi gitti
Şol gamzeleri cânıma kasd eyledi gitti

Rahm eylemedi hâlime şûh-u cihânım (4)
Kanım kurudu çıkmağa az kaldı cânım
Sanma ki kalır ana da bu ah u figânım
Sevdâsı o yârin meni mest eyledi gitti
Şol gamzeleri cânıma kasd eyledi gitti

Bed-çehre rakib ile eder zevk u muhabbet (5)
Âşıklarına kılmadadır cevr ile mihnet (6)
Ağyara eder arz-ı cemâl bizlere nisbet (7)
Sevdâsı o yârin meni mest eyledi gitti
Şol gamzeleri cânıma kasd eyledi gitti

Ben Hazret-i Sâmî gibi mirâtımı buldum (8)
Mir'ât-ı musaffâyı görüp zâtımı buldum 9
Hem sûre-i İhlâs ile isbâtımı buldum
Sevdâsı o yârin meni mest eyledi gitti
Şol gamzeleri cânıma kasd eyledi gitti

Sanma ki kaçar âşık olan cevr ü cefadan (10)
El çekti cihân dilberi hep ahdi vefadan (11)
Bir nîm-i nigâh Salih'i ayırdı safâdan (12)
Sevdâsı o yârin meni mest eyledi gitti
Şol gamzeleri cânıma kasd eyledi gitti

150

1- Şeb: Gece.

2- Hem dişleri inci, yanakları gül, gözü mücevher.

3- Bir nurlu yüz, yeni yetişen gonca gül.

4- Şûh-u cihân: Dünyada en hoşa giden.

5- Bed çehre: Asık surat, kötü yüzlü.
6- Cevr ile mihnet: Azarlama ve eziyet.
7- Ağyar: Yabancılar.

8- Mir'ât: Ayna.
9- Musaffâ: Saflaştırılmış.

10- Cevr ü cefâ: Azarlama ve işkence.
11- Ahdi vefâ: Sözünde durmak.
12- Nîm-i nigâh: Yan bakış, göz ucuyla bakış.

151

Te'âlallah ne hûb zîbâ yaratmış kâmil inşânı
"Nefahtü fîhi min ruhî" deminde kılmış ihsanı

Cihân-ı bî-vefâ içre esîr-i nefs olup kaldın
Ne cevher ma'denindensin düşün ey canımın canı

Beşer dilberlerinden bir güzel saydına gelmiştin
Seni sayd eyledi dünyâ unuttun ahd-i mîsâkı

Uyan gaflet meyinden kalk bu derdin çâresine bak
Kemendi boğazına tak ara bul kâmil inşânı

Bu mâl sende emânettir işin cümle hıyanettir
Kamu nefse sıyânettir ne çok sevdin bu boş hanı

Bulup bir mürşid-i kâmil özün ol şeyhe teslîm et
Gulâm olup kapısında bırak bu şöhreti sânı

Hakîkat erleri çoktur bu gülzâr-ı cihan içre
Muhammed Pîr-i Sâmî'dir kamunun şâh-ı merdânı

Kusurun çok diye Salih ayağın kesme babından
Ulüvv-i himmeti çoktur tamâm eyler O noksanı

151

Te'âlallah ne hûb zibâ yaratmış = Allah ne hoş süsiü, güzel yaratmış.

Nefahtü fihi min ruhî = "Ruhumdan ruh üfledim" Hicr 29, Sad 72 ayetlerine işarettir.

Cihân-ı bi-vefa = Vefâsız dünya.

Sayd = Avlama.

Ahd-i mîsâkı = Sözleşme, ezelde yapıian anlaşma

Sıyânet = Koruma, muhafaza

Gulâm = Köle, Hizmetçi.

Gülzâr-ı cihân = Cihan bağı.

Şâh-ı merdân = Hz.A!i

Ulüvv-i himmet = Yüce, yüksek himmet

Bilmem neden terk eylemiş
Cânân ilini ilini
Gülün görmüş lâl eylemiş
Şîrîn dilini dilini

Doyulmaz şîrîn sözüne
Bakılmaz mahmur gözüne
Perde çekmiş gül yüzüne
Zülfün telini telini

Muhabbet bağına girdim
Hakîkat bülbülü oldum
Al yanak üstünde derdim
Gonca gülünü gülünü

Rakîblerin sözün tutma
Sakın ahdini unutma
Şahım kapından redd etme
Kem-ter kulunu kulunu

Salih kapında bir kuldur
Gedâ şahından mes'uldür
Şahım Sâmî bana bildir
Vuslat yolunu yolunu

152

Lal = Dilsiz.

Kemter = Fakir, aşağı, acil

Gedâ = Dilenci, fakir.

Vuslat = Ulaşma, kavuşma..

153

Eyleyen da'vâ-yı Mansûr kande göster darını
Sen seni yok eyledin yâ kimden aldın varını

Kuru da'vâ eylemez ey müddeî arif olan
Şehr-i dilde yandırır dâim muhabbet nârını

Bülbülün ol nefha-i feryadına âşık demem
Yüz çevirir goncadan gül gösterince harını

Ehl-i aşkın sözlerin alıp satan âşık mıdır
İçini görmez sarayın vasf eder dîvârını

İftihâr-ı ucb ile ismine bir mahlas takar
Bir ferîd-i dehri derler seyr eden etvârını

Tâ elest bezminde ikrar eylemişler âşıkân
Rü'yet-i dîdâra teslim eylemişler varını

Nakşını Nakkâş'ta görüp zevk ederler subh u şâm
Nâr-ı Nemrûd'dan yakarlar şem'a-i envârını

Bu anâsır çarşısında yok metâı anların
Çarşı-yı vahdette kurmuşlar bu cân bâzârını

Aşka ermek ister isen ey birader gel beri
Sidk ile bir pîre teslîm ol bırak efkârını

Pîr-i Sâmî Hazret'ine hadim ol ihlâs ile
Cân u dilden eyle hizmet bozmayıp ikrarını

Andelîb ol güle karşı rûz u şeb feryadı kıl
Görmek istersen hakikat gülünü gülzârını

Sen dahi kalb-i selîme ermedin ey Sâlih'â
Arz edersin ol cananın rü'yet-i dîdârını

153

Nâr = Ateş.

Nâlân = İnleyen.

Hâr = Diken.

İftihâr-ı ucb ile ismine bir mahlas takar = Övünüp kendini beğenerek takma ad kullanır.

Ferîd = Eşsiz, tek.

Etvâr = Tavırlar.

Elest = Kâlû belâ,ruhların Allah ile ahdi misakanı.

Rü'yet-i dîdâr = Cemalullahı görmek.

Subh u şam = Sabah akşam.

Şem'a-i envâr = Nurların ışığı.

Meta = Satılık mal.

Efkâr = Düşünce, gam keder

Rüzuşeb = Gece gündüz.

154

Her kime kim arz eyledi mahbûb-ı cemâli
Giydirdi anın arkasına post-ı melali

Rahm eylemedi hâlime ol afet-i şuhum
Dil şehrine kayd eyleyeli Nakş-ı Hayâli

Mir'ât-ı musaffa olup açılmadı ruhum
Elbette olur işbu hayâlin de zevali

Ağyara kılar lutfunu âşıklara kahrın
Hem girye-i eskime, tutar tîğ-ı celâli

Bilmem dahi çok kaldı mı cevr ile cefâsı
Kaşım gibi kaddim büküben kıldı hilâli

Âşıklara dostun sitemi şehd ile şeh-dâb
Dönmem yüzümü eylese bin ceng ü cidali

Hem hanesi hem ni'meti mihmânîdir anın
Bilmem neden İster bu hisâb ile suâli

Hem fâ'ili mef'ûlü O'dur gayriyi bilmem
Bu halk-ı cihanın ya nedir kîl ile kâli

Halk eyleyüben arada bir cüz'î muhabbet
Hep fitne demiş sevdiğin evlâd u ıyâli

Yandı bu yürek hasret-i hicran âteşinden
Gayrı dahi sabr etmeğe kalmadı mecali

Vuslat diledikçe beni ferdaya düşürdü
Maksûdu nedir anlamadım ben bu meali

Hem serverimiz olmuş iken Hazret-i Sâmî
Elbet içirir bizlere de âb-ı zülâli

Kayd eylemiş akrebde benim kevkeb-i bahtım
Salih çalıyor boş yere bir kuru kavalı

154

Mahbûb-ı Cemâl = Cemâl, didar sevgisi.

Post-ı melal = Gam, sıkıntı postu, böyle gamlıolma hali

Âfet-i şuh = Tatlı belâ, sevgili.

Mir'ât-ı musaffa = Saf ayna, tertemiz aynı

Zevali = Sonu, yokluğu.

Agyâr = Eller, yabancılar.

Hem girye-i eskime, tutar tîğ-ı celâli = Hem akan göz yaşıma (karşı) celâl kılıcını gösterir.

Kadd = Bel,boy.

Şehd İle şeh-dâb = Oğul balı.

Cangücidal = Harp ve kavga

Mihmân = Misafir.

Fâ'il-meful = işi yapan ve yaptran.

Kil ile kal = Dedikodu.

evlâd u ıyâli = Çocukları ve karısı.

Ferdâ = Yarın,sonraya.

Âb-ı zülâl = Öz su (Kavuşmanın tadı).

Kevkeb-i baht = Yıldız.

Suretin vechindedir ümmü'l-kitâbın defteri (1)
Defter-i hüsnün esiridir behiştin duhteri (2)

Duhter-i zîbâların hüsnün gülü gülzârıdır (3)
Ey hidâyet âfitâbı "küntü kenz" İn gevheri (4)

Gevher-i ilm-i keramet zât-ı ilmin mahremi (5)
Ümmü'l-ervâh akl-ı kül ü kâinatın mefharı (6)

Mefhar-ı arz u semâvât encüm ü şems ü kamer (7)
Nüsha-i kübrâ vücûdun ism-i a'zam mazharı (8)

Mazhar-ı zât-ı Ahad'den vâhidiyyet noktası (9)
Bülbül-i bâğ-ı hakikat güllerinin dilberi

Dilberi ile gönül gel gir hüviyyet şehrine
Sâkî-i devrân elinden nûş idegör kevseri (10)

Kevser-i Haydar'dan içip aşka eyle iktidâ (11)
Kalbin olsun beyt-i Rahman zât-ı ilmin masdarı (12)

Masdarıdır bir sıfatın bunca elvanı şekil
İbret ile kıl nazar görmek dilersen mahşeri

Mahşer-i ariflerin her bir nefes dâim-durur
Vâkıf-ı esrar için bul Pîr-i Sâmî Serveri

Serveridir hem Tarîk-ı Nakşibendî piridir
Sâlih'em babında Anın kemterinin kemteri

155

(1)Yüzünün şeklinde Fatiha sûresi yazılıdır.

(2) Güzelliğinin defterinde cennetin kızları saklıdır.

(3) Süslü huriler güzelliğinin gülü, gül bahçesidir.

(4) Ey hidayet güneşi, gizli hazinenin incisi.

(5) Keramet nurunun mücevheri Allah'ın Zati'nın yakını.

(6) Ruhların anası, her şeyi kavrayan akıl ve kainatın kendisiyle öğündüğü.

(7) Arz, semalar, yıldızlar, güneş ve ay'ın öğündüğü.

(8)Vücudun âlemlerin hülâsası olarak ismi azama mazhardır.

(9) Alfah'ın birliğini tefekkür ederek her şeyi ondan bilme haline maz-har.

(10) Dönen içki sunucunun elinden kevseri içmeye bak.

(11) Hazreti Ali (R.A) elinden kevseri İçip aşka uy.

(12) Kalbin Allah'ın evi olup ilmin aslına ulaşsın.

Elvan = Renkler
Vâkrf-ı esrar = Gizli sırlan bilmek.

Server = Önde gelen, reis.

Kemterinin Kemteri = En sizin değersizi.

Sun ey sâkî hayât bahrinden âbı
Dağılsın gönlümün zulmet sehâbı

Helak olsun bu ahlâk-ı zemîme
Tulû'etsin hakîkat âfitâbı

Aradan mahv olup kalksın irâde
Mukadderden zuhur etsin cevâbı

Yürek yandı bu hicran âteşinden
Akıtır gözlerimden gör hûn-âbı

Şarâb-ı vahdetin hamrın dilersen
Yürek kanıdır âşıkın şarâbı

Şeriat ilmiyle ol âmil evvel
Güzelce ver suâl ile hisâbı

Ledünnî ilmini pirinden öğren
Budur âşıkların şahım kitabı

Akılsız teşneler bilmez giderler
Su sanıp çölde gördüğü serabı

Sanarlar kâmil insân bî-fehimler
Ki her gördükleri şeh ile şâbı

Söz ile mürşid-i kâmil bulunmaz
Şahan zan eyleme her bir gurâbı

Fenadan çek elin iste bekâyı
Bir el dönderemez iki dolabı

Tegannîyle namazı kıldıranın
Cemâ'atten eşed olur azabı

Def ile dünbelekle zikr edenler
Huda'dan eylemezler mi hicabı

Müeddeb ol eriş kalb-i selîme
Mukarreb ehfi ol terk et bu hâbı

Muhammed Şeyh-i Sâmî'dir pîrimiz
Hakîkat şehrinin miftâh-ı babı

Hayâlin gönlüne nakş etti Salih
Dağıldı nefs ü şeytânın hizâbı

156

Hayat bahrinden âbı = Hayat veren denizin suyu.

zulmet sehâbı = Karanlik bulutu.

Ahlâk-ı zemime = Kötü huylar.

Tulü' = Doğma, çıkma.

Mukadder = Yazılmış, kader

Hûn âbı = Kanlı gözyaşı.

Hamr = Şarap, içki.

Amil = Ameleden,yapan.

Teşne = Susamış.

Serap = Çölde su var gibi görüntüler,

Şeh ile şâb = Yaşlı ile genç.

Gurâb = Karga.

Tegannî = Şarkı söyler gibi.

Eşed = Şiddetli.

Müeddeb = Edepli.

Mukarreb ehfi ol terk et bu hâbı = Yakınlığa ulaşandan ol, bu uykuyu terket

Mukarreb = Yakın.

Hab = Uyku.

Miftâh-ı bâb = Kapının anahtarı.

Hizâb = Hizipler, cemaatlar.

Öttü cân bülbülü açıldı güller
Hicran gitti şâd gelmeğe az kaldı
Bağlandı perdeler kuruldu teller
Kudüm ile saz gelmeğe az kaldı

Cânân çatmış kaşlarını gözünü
Bizden kesmiş selâmını sözünü
Bir gün olur ben de çekmem nâzını
Şitâ gitti yaz gelmeğe az kaldı

Kaldır gül yüzünden nikâbı dilber
İçir leblerinden şarâbı dilber
Yandı ciğerimin kebabı dilber
Cân bedenden vaz gelmeğe az kaldı

Bizlere çektirir aşkın zarını
Hoyrat vurmuş hayvasını nârını
Al yanak üstünde gördüm hârını
Hazân ermiş güz gelmeğe az kaldı

Pîr-i Sâmî geldi açtı yolları
Göründü Salih'e cânân illeri
Tûtî kumru zabt eylemiş gölleri
Ördek ile kaz gelmeğe az kaldı

157

Hicran: Ayrılık, keder.

Şâd = Sevinç.

Şitâ = Kış.

Nikâb = Örtü.

Leb = Dudak.

Vazgelme = Bırakma, terk.

Hoyrat = Soğuk rüzgar, don.

Hâr = Ben.

Hazân = Sonbahar.

Tûtî kumru = Konuşan papağan.

158

Vücûdum şehrine hazân erişti
Murg-ı canım uyumağa başladı
Bütün azalarım yandı tutuştu
Yürek yağım erimeğe başladı

Tamîr kabul etmez bu ten kafesi
Lâl olmuş cân kuşu çıkmaz nefesi
Aslına azm eylemektir hevesi
Cân bedende solumağa başladı

Gülleri harlamış gitmiş andelîb
İlâç kabul etmez el çekmiş tabîb
Gitti cân bülbülü ben kaldım garîb
İlik damar kurumağa başladı

Ben feleğin çok çekmişem kahrını
Bal yerine çok yemişem zehrini
Gam leşkeri sardı gönül şehrini
Taraf taraf yürümeğe başladı

Bilmem o yâr bizden çevirmiş yüzün
Kanlı yaş dökerim gece gündüzün
Hicran bulutları geldi ansızın
Herbir yanım bürümeğe başladı

Sâmî gibi şahım var diye diye
Rahm eyle yâremi sar diye diye
Sâlih'em cihanda yâr diye diye
Ömrüm günüm çürümeğe başladı

158

Hazân = Sonbahar, güz.

Murg-ı cân = Cankuşu.

Lâl = Dilsiz.

Hâr = Diken.

Andelîb = Bülbül.

Gamleşkeri = Kederordusu.

Rahm eyle = Acı, merhamet et, koru

159

Sen mey-i engûriden mestâne sanma bizleri
Bir mukallid şâir-i destâne sanma bizleri

İllet ile zillet ile nâsa menfur olmuşuz
Biz hârâbat ehliyiz efsâne sanma bizleri

Ten yuvasında oturup dil sarayın gözleriz
Biz hakîkat ehliyiz bîgâne sanma bizleri

Dört anâsırdan müşekkel bir saraya konmuşuz
Mülk-i hüsnün kuluyuz şâhâne sanma bizleri

Sâni'in sun'un görüp bir bir temâşâ eyleriz
Olmuşuz abdâl-ı Hak dîvâne sanma bizleri

Vâris-i hatmü'n-nübüvvet Pîr-i Sâmî Hazreti
Sayesinde Sâlih'em nâdâne sanma bizleri

159

Engûri = Üzüm suyu, şarap.

Mestâne = Sarhoşcasına, kendinden geçmiş hâlde.

Mukailid = Taklitçi.

Şâir-i destâne = Destan şâiri

İllet ile zillet ile nâsa menfur olmuşuz = Dert ile horluk ile halka kötü görünmüşüz.

Harâbât ehli = Hakikat ehli

Efsâne = Masal, söylenti

bîgâne = Yabancı

Müşekkel = Şekillenmiş

Mülk-i hüsnün = Güzellik ülkesi.

Sân'in sun'u = Yaradanın işi.

Temaşa eyleriz = Seyrederiz

Abdâh Hak = Derviş, Hakk aşağı.

Dîvâne = Deli.

Vâris-i hatmü'n-nübüvvet = Son peygamberin vârisi.

Nâdâne = Câhil, bilgisiz.

160

Yeter Salih gulâm oldun bu hana
Yüzün dönder gürûh-i âşikâna

Seni sayd eylemiş nefsin çerisi
Yeter oldun bu dünyânın harîsi

Cihanın devletine yok nihayet
Döner Hak'tan kime kılsa sirayet

Seni bend eylemiştir işbu dünyâ
Ki sen yok yere ha oyna ha oyna

Arada benliğin olmuştur ağyar
Anı mahvet nikâbın açsın ol yâr

Bu rumzu anlayıp iyice fehm et
Düşün bir aslını sen sana rahm et

Seni sen kurtaramazsın iyi bil
Bu derdin çâresine bir deva kıl

Gider bu "Ahsen-i takvim" bozulur
Varıp hep yerli yerine dizilir

Buların cümlesi sende emânet
Gider bunlar çekersin sen nedamet

Ne hâller baştna geldi ne oldun
Sonunda "Ahsen-i takvîm" i buldun

Tefekkür eylegil hâlini insân
Ki sen bir "Alleme'l-esmâ"sın ey cân

"Nefahtü fîhi min ruh?" hitabı
Kime geldi sözüme ver cevâbı

Bu denli ilme mâlik iken iblîs
Senin ilmini bilmedi o telbîs

Sen olmuşken kamu halkın emîri
Gelip oldun bu dünyânın esîri

Nice yıllar gezip devri cihanı
Nihayet buldun işbu âşiyânı

Eğer cân gözlerin bunda açarsın
Beka gülşânına bundan göçersin

Uyan gaflet hâbından olasın şâd
Seni bend etmesin bir dahi sayyâd

Gelip kayd ol meşâyih defterine
Erişesin saadet ahterine

160

Gulâm = Köle.

Gürûh-ı âşikân = Aşıklartopluluğu.

Saydeylemiş = Avlamış.

Harîs = Hırsla isteyen.

Sirayet = Buluşma, yayılma.

Ağyar = Yabancı.

Mahvetnikâbı = Yoldukörtüsü.

Nedamet = Pişmanlık.

Alleme'l-esma = 'isimleri öğretti' (Bakara; 31).

"Nefahtü fîhi min ruh?" = "Ruhumdan üfürdüm" (Hicr; 29, Sad;72).
Telbîs = Ayıbını örtüp İyi gösterme.

Hâb = Uyku.

Sayyâd = Avcı.

Ahter = Yıldiz.

Şerîat ilmiyle eyle amel sen
Derûnun şehrine kur bir temel sen

Cihanda çok velî vardır birader
Ulûm-ı enbiyâyı kılmış ezber

Olara var bu derdin çâresine
Olar merhem olur cân yâresine

Sakın hîç kimseye kılma hıyanet
Bu mahlûkun kamusu hep emânet

Senin işbu vücûdun ariyettir
Bu eşya cümlesi hep devriyettir

Bu âlem dört anâsırdan değil mi
Anâsır hubb-ı Nâsır'dan değil mi

Hazinedarıdır bu âlemin hâk
İyi fehm et bu rumzum eyle idrâk

Muhafız isminin hem mazharıdır
Tevazu ehlinin ser-defteridir

Bu âlemde zuhur eden necaset
Kamusu hâke kıldıkda sirayet

Anı kendi gibi tathîr eder ol
Ki her bir rengile tenvîr eder ol

Dahi su canıdır işbu cihanın
Hayât rüzgârıdır bügil anın

Güneştir cümlesinin pâdişâhı
Anın hem mazhandır aks-i mâhı

Çü mazhardır Cemâl ile Celâl'e
Zevale İrgürür kimin kemâle

Bular bahr-ı hakikatten değil mi
Bular şâh-ı nübüvvetten değil mi

Bular hep sun'-ı rahmânî değil mi
Bular hep hükm-i sultanî değil mi

Buların cümlesi Hakk'ındır ey cân
Deme kimseye bu yahşi bu yaman

Buların sırrına ermek dilersen
Buların aslını bilmek dilersen

Arayıp bul hakîkat erlerini
Saadet burcunun dilberlerini

Ariyet = Emanet

Devriyet = Dönen, bir cisimden diğerine geçen.

Hubb-ı Nasır = Yardım edeni sevme, vereni sevme.

Hâk = Toprak.

Ser-defter = Defter başı, ilkyazısı.

Necaset = Pislik.

Tathîr = Temizleme.

Tenvir = Nurlandırmak.

Aks-i mâh = Ayın aksi.

Zeval = Sona erme.

Yahşi-yaman = Güzel -Kötü.

Sana bildire nefsin ile Rabbin
Bu yolda gün-be-gün artıra hubbin

Zuhur etsin senin kalbinde irfan
Otursun şehr-i dil tahtında sultân

Senin bu benliğin çıksın aradan
Fenâfillâh olup gitsin irâden

Pîrimiz serverimiz Şeyh-i Sâmî
Bu Salih Hazretin kem-ter gulâmı

Şehr-i dil = Gönülşehri.

Kem-ter gulâmı = Aşağılık, aciz kulu.

161

Zuhur etti hidâyet âfitâbı
Dağıldı gönlümün zulmet sehâbı

Bize vahdet meyinden sundu sâkî
Atalar eyledi ol hubb-ı Bakî

Zamanın Hızrına kıldı mukârin
Akıttı gönlüme hikmet pınarın

Pîrimi anladım bir şâh imiş Ol
Hakikat sırrına agâh imiş Ol

Zelîl abdim kapısında yüzüm yok
Hâlim arz etmeğe bile sözüm yok

Huda'ya zerre denli tâatim yok
Bu nefs-i şûm elinden rahatım yok

İki âlemde bir tenbel gulâm ben
Bu derdin çâresi yok ne kılam ben

Zebûn etti beni bu nefs-i hayvan
Bu gönlüm şehrini eyledi vîrân

Hakîkat şeyhinin hâli bilinmez
Rumuzdur her kelâmı anlaşılmaz

Kubâb-ı Hak'tadır anlar bil ey cân
Olar bir kimseye demez ki yaman

Kapısına geleni hoş görürler
Ki her biri ile bir iş görürler

Kapıdan eksik etmezler kilâbı
Kilâbsız kalbin olmaz inkılâbı

Meşâyıha gerektir tabi erler
Sülûke giriben tevbe ederler

Bunu sabık gelenler söylemişler
Buları tecrübe çok eylemişler

Eğer Mecnun'da olmasaydı meyli
Anın çanağını kırmazdı Leyli

Şîrîn'in var iken köşkü konağı
Niçin Ferhâd'a deldirdi (o) dağı

Bu aşkın bahrine yoktur nihayet
Bu nefsin zehrine yoktur nihayet

161

Atalar eyledi ol hubb-ı Bakî = Allah sevgisi; İhsanlarda lütûf-farda bulundu.

Mukârin = Yakınlaşmış, yakın olmuş.

Zelil abdim = Hakîr kulum.

Şûm = Uğursuz, kötü.

Nefs-i hayvan = Hayvanînefs.

Kubâb-ı Hak = Hak kubbesi

Kilâb = Köpek.

Inkılâb = Kaybolmak, başka ve iyi hale gelmek.

Sabık = Eski.

Esîr-i nefs olmuşum n'edem ben
Bu âlemden ne yüz ile gidem ben

Bilirim bende yâ Rab çoktur isyan
Gece gündüz işim zâr ile efgân

Ağardı lihyemiz kalbim karardı
Nahîf cismim hazân oldu sarardı

Lihye = Sakal.

Nahîf = Zayıf, ince.

162

Sevdim seni terk eylemenin çâresi yoktur
Hem faili Hak'tır
Ma'şûk olanın âşıkına cilvesi çoktur
Gamzeleri oktur
Âşıklığıma gözlerimin yaşı tanıktır
Kana boyanıktır
Üftâdelerin dîdesi hûn bağrı yanıktır
Her dem uyanıktır

Dil şehrine kayd olalı sevdâ-yı dilârâ
Yaktı beni nâra
Bend eyledi zülfün beni Mansûr gibi dara
Düşürdü bu zara
Takdîr-i ezel böyle imiş gayrı ne çâre
Yalvarmalı yâre
Sabr eyle gönül hüsn ilinin babı açıktır
İhsanı da çoktur

Âşufte dili hasret-i hicrana bırakma
Dil şehrini yakma
Bir nîm nigâhın ile âteşlere yakma
Hem hışm ile bakma
Var Hazret-i Sâmî'ye kul ol gayrıya bakma
Her bir yana akma
Seyr-i sülük ehline de dergâhı duraktır
Aşkın daburâktır

Bir hande ile arz-ı cemâl eyle hûbânım
Aşkınla yanayım
Yoluna feda kılmağa kalmadı gümânım
İstersen al canım
Bari beni cellâda ver al boynuna kanım
Mahv eyle nişanım
Bilmem nesi var âlemde bu Salih de kulundur
Mevlâsı tanıktır

162

Üftâdelerin dîdesi hûn bağrı yanıktır = Aşıkiarın gözükanlı, bağrı yanıktır

Dilârâ = Sevgili.

Dara = Darağacına, asılmaya.

Hüsn ilinin babı = Güzellik şehrinin kapısı.

Aşüfte dil = Sevgiden kendinden geçen gönül.

Düşerin = Gönül.

Nim nigâh = Yarım bakış, göz ucu ile bakma.

Burak = Binek.

Bir hande ile arz-ı cemâl eyle hûbânım = Bir gülümseme ile güzelliğini göster güzelim.

Gümân = Şüpha, zan.

163

Hakkıyla güzel sevdiğimin var mı vebali
Sevdim seni terk eyleyemem rûz u leyâli

Ref eyle gönülden a şahım kîyl ile kâli
şânına düşen âsîye arz eyle cemâli

Hem ism-i latîf şud mazhar-ı Salih bî-mecâli
Bir sâat-ı meymûnede hatm oldu meali

Târîh idüben Râbıta-i Nakş-i Hayâli
İsmiyle müsemmâ oluben buldu kemâli

163

Rûzu leyâli = Gündüzvegece.

Ref eyle = Kaldır, gider.

kîyl ile kâl = Dedikodu.

Bi-mecâl = Mecalsiz, takatsiz.

Meymûn = Uğurlu, kutlu.

Müsemmâ = İsimlenmiş.

Beyân edem zuhuratı pirimden
Alın bûy-ı muhabbetler gülümden

Hayâli gönlümün nakşı değil mi
Hakikat tuhfe-i nakşı değil mi

Anın nuru Muhammed'den değil mi
Zuhuratı muhabbetten değil mi

Cemâlin göreni hayran eder ol
Gönüller şehrini seyrân eder ol

Kapısına gelenler olur irşâd
Bilir nefs ile Rabbini olur şâd

Dehânı nefha-i feyz-i Huda'ya
Nice bin mürde kalbler olur ihya

Uyanır bülbül-i canlar kafeste
Okurlar ism-i a'zam her nefeste

Şerîat babının miftâhı Oldur
Hakîkat ilminin fettanı Oldur

Beka gülzârının solmaz gülüdür
Hakîkat cân ilinin bülbülüdür

Kamu ef'âli ahlâk-ı hamîde
Bular güç bulunur her âdemîde

Ganî ile fakîri bir tutar Ol
Fakîre dahi çok hürmet eder Ol

Demi enfâs'ı îsâ nuru Ahmed
Pîr-i Sâmî durur ismi Muhammed

Tarîk-ı Nakşibendî'nin pîridir
Nüfuzu seng-i hârâyı eridir

Saadet burcunun hem kevkebidir
Ulûm-u enbiyânın akrebidir

Ne söylerse tedünnîdir kelâmı
Bu vaktin hem Odur kutb u imâmı

Velâyet şehrinin şahı bulardır
Hakîkat şemsinin mâhı bulardır

Bulardır mahrem-i esrâr-ı Hazret
Bulardır vâris-i Hatmü'n-nübüvvet

164

Bûy-i muhabbet = Muhabbet kokusu

Tuhfe-i naks = Naksedilmis hediye.

Dehâni nefha-i feyz-i Huda'ya = Allah'in feyzini getiren agiz.

Mürde = Ölü, ölmüs.

Ihyâ = Diri.

Serîat babinin miftâhi Oldur = Seriatkaptsinin anahtari oldur.

Fettâh = Fetheden, açan.

Kamu ef'âli ahlâk-i hamîde = Bütün is ve hareketleri güzel ahlâk ve huylar.

Ganî = Zengin

Seng-i hâra = Tas, kaya.

Kevkeb = Yildiz.

Akreb = Pekyakin.

Vâris-i Hatmü'n-nübüvvet = Son peygamberin varisi.

Bulardır kabza-i kudret boyası
Bular irşada gelmiştir bu nâsı

Kemâl ehli dahi çoktur mürîdi
Olubdur herbiri asrın ferîdi

İlâhî Pîr-i Sâmî hürmetine
Bizi irgür cemâlin rü'yetine

İlâhî razı eyle bizi senden
Firâk-ı derd ile cân-ı bedenden

Eğer Hâlık'ımız olmasa râzî
Yaratmazdı cihanda birimizi

Pîrimiz mürşidimiz Şeyh-i Sâmî
Reşâdetle cihanı tuttu nâmı

Bu asrın Hızrı'dır hem serveridir
Hakîkat şehrinin hem rehberidir

Huda irşada gönderdi bu zâtı
İçirdi bizlere âb-ı hayâtı

Hakîkatte vekîl-i Mustafâ'dır
Muhabbetle derûnu pür-safâdır

Habîbin Ahmed'e bağışla bizi
Dü âlemde sevindir cümlemizi

Muhib ihvanımızı cümle yâ Rab
Saadet ehli kıl eyle mukarreb

Bizi zem eyleyene rahmet eyle
Habîbin Ahmed'e hâs ümmet eyle

Dilerim senden ey Hallâk-ı âlem
Azîz ismin için eyle mükerrem

Pîr-i Sâmî bölüğünden ayırma
Kusurum mahşer ehline duyurma

Cemî-i mü'minîn ü mü'minâtı
Bağışla cümleten ehl-i usâtı

Ayırma Salih'i yâ Rab rızâdan
Garîk-ı rahmet et bâb-ı atadan

Kabza-i kudret boyasi = Kudret elinin boyasi.

Nâs = Halk.

ferîdi = Bir tanesi, basi, en üstünü.

Rüyet = Görme, görülme.

Resâdet = Dogru yolun kilavuzu.

Derûnu = Içi, özü, bâtni.

Dü âlem = Ikiâlem, dünyaveahiret

Muhib = Seven, dost

Mukarreb = Yakinlasmis, yakinina ulasmis.

Hallâk-i Âlem = Alemin yaraticisi, Allah.

165

Erişsin okuyan kalb-i selîme
Ki komşu olalar Mûsâ Kelîm'e

Dahi hem dinleyenler olalar şâd
Azâb-ı dâreynden ola âzâd

Eğer bir Fatiha eylerse himmet
Şefaat eylesin ana Muhammed

165

Dâreyn = Dünya ve ahiret

Lütfen gördüğünüz hataları site yönetimimize bildiriniz.
Dualarınızdan ayırmayın bizi ☺

Erişsin okuyan kalb-i selîme
Ki komşu olalar Mûsâ Kelîm'e

Dahi hem dinleyenler olalar şâd
Azâb-ı dâreynden ola âzâd

Eğer bir Fatiha eylerse himmet
Şefaat eylesin ana Muhammed